

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
અધ્યક્ષ
ગુજરાત કૌપીરાઈટ મંત્રાલય

૩૮૦૭

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૩૮૦૭ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ બાળકોનાં જીવન

વિષય ૬૪૬૮:૩ ૧૬૮

દી બા યા.

સુખહાનવલાહ કયા સાનેઅ હયે કે જસને એક મુઠી ખાકસે કયા કયા મુરતેં ઓર
મીટીકી મુરતેં પૈદાકી બાવળુદ દો રંગે એક ગોરા, એક કાલા, ઓર મહી નાક કાન હાથ
વ સખકો દીયે હયેં તીસપર રંગ બરંગકી શકલેં જુદી જુદી બનાઇ, કે એકકી સજ
સે દુસરેકા ડેલડોલ મીલતા નહીં કરોડો ખલકતમેં જસકા ચાહીએ પેહચાન લીજાએ
આસમાન ઉસકે દરયાએ વહતકા એક બુલબુલા હયે ઓર ઝમીન પાનીકા બતાસા ભેકીન યે
તમાશા હયે કે સમંદર હઝારોં લેહરેં મારતા હયે પર ઉસકા બાલ બીંકા નહીં કર સકતા
જસકી યે કુદરત ઓર સકતહો ઉસકી હમ્દો સનામેં જ્યાન ધનિસાનકી ગોયા મુગી હયે કહે
તો કયા કહે બેહતર હયે કે ઇસ બાતમેં દમ ન મારે ચુપકા હો રહે.

નઝમ.

અરસે લે ફરશ તક જસકા કે યે સામાન હયે,
હમ્દ ઉસકી ગર લીખા ચાહે તો કયા ઇમકાન હયે.
જળ પયમબરને કહા હો મૈને પેહચાના નહીં,
ફેર જો કોઈ દબવા કરે ઉસકા બહા નાદાન હયે.
રાત દીન યે મેહરો માહ ફીરતે હયેં સુનઅત દેખતે,
પર હર એક વાહેદકી સુરત દીદએ હયેરાન હયે.
જસકા સાની ઓર મુકાબીલ હયે ન હોવેગા કબુ,
અયસે ચકતાકો ખુદાઈ સજ તરહ શાયાન હયે.
લેકીક ઇતના જાનતા હું ખાલીકો રાઝીક હે વો,
હર તરહસે મુજપર ઉસકા લુત્ફ ઓર એહસાન હે.

નઅત.

ઓર દરદ ઉસકે દોસ્તપર જસકે ખાતીર ઝમીન ઓર આસમાનકો પૈદા કીયા ઓર દરજ
રીસાલતકા દીયા.

નઝમ.

જસમે પાકે મુસ્તફા અલ્લાહકા એક નુર હયે,
ઈસલીએ પરછાઈ ઉસ કદકી ન થી મશહુર હયે.
જે કહાં ઇતના જો નઅત ઉસકી કહું,
જેલે સ્તુર હયે.

ઝોર દરદ ઉસકી આલપર સલવાત સલામ ઝોર નેહ હયે બારા ઇમામ અલેહીસુસ્લામ.

નઝમ.

હમ્દ હક ઝોર નઅત અહમદકા ચહાંકર ઇનસીરામ,
અળ મ'એ આગાઝ ઉસકો કરતાહું ને હૈમનઝુર કામ.
યા ઇલાહી વારતે અપને નળીકી આલકે;
કર યે મેરી ગુફતગો મકબુલે તળએ ખાસો આમ.

સળખ તઅલીફ કીતાબ.

મનશા ઇસ તઅલીફકા યે હયે કે સન ૧૨૧૫ (એક હજર દોસો પંદરા) બરસ્ત
હીજરી ઝોર અઘારાસે એક સાલ ઇસવી મુતાબીક એક હજર દોસો સાત સને ૧૯૯૮ કે
અહદમે અશરફુલ અશરાફ મારકવીસ વેલેઝલી ગવરનર જનરલ લાર્ડ મોરનીંગટન સાહેબ કે
જીનકી તઅલીફમે અકલ હૈરાં ઝોર ફહમ સરગરદાં હયે જીતને વસ્ક સરદારોંકા ચાહીએ ઉનકો
જાતમે ખુદાને જમ્યા કીએ હ'યે ગરઝ કીસમતકી ખુબી ઇસ મુલકકી થી ને અયસા હાકીમ
તશરીફ લાયા જીસકે કદમકે ફૈઝસે એક આલમને આરામ પાયા મગલ નહીં કે કોઇ કીસુપર
જબરદસ્તી કર સકે શેર ઝોર બકરી એક ઘાંટ પાની પીતે હ'એ. સારે ગરીબ ગુરબા દુઆ
દેતે હયે ઝોર જીતે હયે ચરચા ઇલમકા ફૈલા સાહેબાને જીશાનકો શોક હુવા કે ઉરદુર્ક
જખાનસે વાકીફ હોકર હોંદુસ્થાની યોંસે ગુરતો શુનુદ કરે ઝોર મુલકી કામકો બ આગાઈ
તમામ અન્જમ દે, ઇસ વાસ્તે કીતની કીતાબે ઇસી સાલમે અમુજબ ફરમાયશકે તઅલીફ હુઈ
ને સાહેબ દાના ઝોર હોંદુસ્થાનકી જખાન બોલનેવાલે હ'યે ઉંકી ખીદમતમે ગુઝારી
કરતા હું કે યે કીસ્સા ચહાર દુરવેશકા ઇખ્તલામે હઝરત અમીર ખુસરૂ દેલ્લવીને ઇસ તકરીબરે
કહા કે હઝરત નીઝામુદ્દીન ઓલીઆ જરી વ જરબખ્શ ને ઉંકે પીર યે ઝોર દરગાહ ઉર્ક
દીલ્લીમે કીલેસે ત્રીન કોસ લાલ દરવાઝે કે બાહાર મટીઆ દરવાઝેસે આગે લાલ બંગલેકે પાર
હયે. ઉંકી તખીયત માંદી હુઈ તળ મુરશદ કામીલકા દીલ બહેલાને કે વાસ્તે અમીર ખુસરૂ યે
કીસ્સા કહેને ઝોર બીમારદારીમે હાઝીર રહેતે અલ્લાહને ચન્દ રોઝમે શશ દી તળ ઉનોને
ખુસલ સેહતકે દીન યે દુઆ દી કે ને કોઈ ઇસ કીસ્સેકો સુનેગા ખુદાકે રઝડસે તનદુરસ્ત રહેગા.

બાગો બહાર

યાને

ચહાર દરવેશ.

સુરૂચ કીસ્સેકા.

અબ અગાઝ કીસ્સેકા કરતા હું ઝરી કાન ધરકર સુનો ઔર પ્રનસરી કરો સૈરમેં ચાર દુર વેશકી યું લીખા હૈ ઔર કેહને વાલે યું કહાહૈ કે આપે રમ કે મુઝકમેં કોઇ શહેનશા થાકે નૌસેરવાન કીસી અદાવત ઔર હાતીમ કીસી સખાવત ઉસકે જાનમેંથી નામ ઉસકા આઝ બખ્ત ઔર શહેર કુસતુનતુનીઆ જીસકો ઇસ્તિમ્મોલ કેહતે હૈ ઉરકા પાએતખ્ત થા ઉસકે વખતમેં રમ્યાઆદ ખજાના મયમુર લશકર મુરકશ ગરીબ ગુરબાં આસુદાએયસે ચૈનસે ગુઝાન કરતે ઔર શેસીસે રેહતેકે હરએક કે ધરમેં દીન ઇદઔર રાત શમ રાતથી ઔર જીતને ઠારચીકર જેબ કતરે મુખ્હ ખીઝ ઉઠાઇગીરે દગાઆઝથે સખકો નીસ્તો નાખુદ કરકર નામો નામ ઉનકા અપને મુલકબરમેં ન રખ્યા સારીરીતે દરવાજો ધરોકે બંદન હોતે ઔર દુકાને બાઝારકી ખુલ્લી રેહતી રાહી મુસાશીર જંગલ મૈદાનમેં સોના ઉછાલતે ચલે જાતે કોઇ ન પુછતા કે તુમ્હારે મુહમેં કીતને દાંતહે ઔર કહાં જાતે હો ઉસ બાદશાહકે અમલમેં હઝારો શહેર થે ઔર કઇ સુલતાન મયમલખંદી દેતે અયસી બડી સલતનતપર એક સાઅત અપને દીલકો ખુદાકી વાદ ઔર બંરગીસે ગારીલત કરતા આરામ દુનયાકા જો ચાહીએ સબ મૈજુદથા લેકીન ફરજંદકે જીંદગાનીકા ફલ ઉસકે કીસમતકે બગાનથા ઇસમેં ખાતીર અકસર ફીકરમંદ રહેતા ઔર પાંચો વખતકી નમાઝ કે બઅદ અપને કીસ્સેમેં કહેતા અયઅશ્વાહ મુજ આજીઝકો તુને અપની નાયતઇ સબ કુછ દીયા લૈકીન એકે અધેર ધરકુ દીવા ન દીયા યહી અરમાન જીમેં ખાકી હય કે મેરા નામ લે ઔર પાની દે કોઇ નહી ઔર તેરે ખજાને જેબમે સબ કુછ મોજુદ હૈ એક ખેટા જીતા જગતા મુજે દે તો મેરા નામ ઔર ઇશ સલતનતકા નશાન કાયમ રહે ઇસીઉમ્મીદમે બાદશાહકી ઉમર આલીશ બરસકો હો ગઇ એક દીન શીસ મહેલમેં નમાઝ અદા કરકર વઝીફ પડ રહેયે એક બારગી આઇ નેકી તરફ ખ્યાલ જો કરતે હૈ તો એક સુફીદ બાલ મુછોમેં નઝર આયા કે માનીંદ તારે મુકેશકે ચમકે રહા હૈ બાદશાહ દેખકર આખરીદાહુએ ઔર થંડી સાસબરી શીર દીલમે એક આલમદાઝેરો ઝખર કીયા ઇતના મુઝક જો લીયા અબ તેરે કીસ કામ આવેગા આખીર એ સારા માકો અસખાખ કોઈ દુસરા ઉડા દેગા તુજે તો પૈગામ મોતકા આ ચુકા અગર કોઇ દીન જીએબી તો બદનની તાકાત કમ હોગી ઇસ્સે ચે અબલુમ હોતા હૈ કે મેરી તકદીરમે નહી લીખા કે વારીસ છતર ઔર તખ્તકા પૈદાહો આ એક રોઝ મરનાં હૈ ઔર સબ કુછ છોડ જાતા હૈ ઇસ્સે યહી બેહતરહે કે મૈહી ઉસેછો- બાકી એક રોઝ પાદશાહને એક બાત અપને દીલમે ઠેરાકર પાછા દે છે કોઇ આજસે મેરે પામ ન આવે

સળ દીવા ને આમમે આયા જાયા કરે ઓર અપને કામમે' મુસતઅદ રહે યે કહકર
 એક મકાનમે જા બેઠે ઓર મુસલ્મા બીજાકર ઇબાદતખાતીમે' મશગુલ હુવે સીધા
 ઓર આહ બરનેકે કુલ કામ તથા ઇસીતરેહ બાદશાહ આઝાદખખતકો કબદીન ગુઝરે શામકો
 રોઝા ખોલનેકો વકત એક છોહારા ઓર ત્રીન છુટ પાની પીતે ઓર તમામ મુલકમે ખબર હોગઈ
 કે બાદશાહને બાદશાહતસે હાથ ખીંચકર ગોશા નીશાની ઇખતીઆરકી ચારો તરફ ગમીને
 ઓર મુકસદોનેસર ઉડ્યા ઓર કદમ અપને હડસે બરહાડા જસને ચાહા મુલક દબાલીયા ઓર
 સરઅંજામ સરક શીકા કીયા જહાં નહીં હાકીમયે ઉનકે હુકમમે ખલકે અઝીમ વાકેઅ હુવા
 હરએક સુમેસે અરઝી બદ અમલકી હુઝુરમે' પાઉચી દરબારી ઉમરા જતનેયે જમ્ય હુએ
 ઓર સલાહ મસલહત કરને લગે આખીર યે તજનીજ ઠેરી કે નવાખ વઝીર આકીલ
 ઘાના હે ઓર પાદશાહકો મુકરરખ ઓર મોઅતમીદ હે ઓર દરજેમેલી સળસે બડાહે ઉસકો
 ખીદમતમે મેયલેદેખે વો કયા મુનાસીખ જાનકર કહેતા હે સળ ઉમદા વઝીર અંખીર કે પાસ
 આયે ઓર કહા પાદશાહકી યે સુરત ઓર મુલકકી વો હકીકત અગર ચદે ઓર તગાકુલ
 હુવા તો ઇશ મહેનતકો મુલક લીયા હુવા મદતમે' જાતા રહેગા ફીર હાથ આના બહોત મુશકીલ
 હે વઝીર પુરાવના કદીથ નમક હલાક થોર અકલમંદ નામની ખીરદમંદ ઇસ્મ બામુ સમાયા
 બોલા અમરયે પાદશાહને હુઝુરમે આનેકો મનએ કીયાહે લેકીન તુમ ચકો મેલી ચલતાહું ખુદા
 કરે બાદશાહકી મરઝી આવે જો રૂબર પુત્રાવે યે કહકર સળકો અપને સાથ દીવાને આમતક
 લાયા ઉનકો વહાં છાંડકર આપ દીવાને ખાસમે આયા ઓર બાદશાહકી ખીદમતમે' મેહેલી
 હાથ કહેલા બેગ કે યે પીર ગુલામ હઝરહે કબ દીનોસે જમાલે જહાં આ નહી દેખા હપમી
 દવારકુકે અકનઝર દેખકર કદમખોસી હાસીલ કરે તો ખાતીર જમ્ય હો, યે અરઝ વઝીરદે
 બાદશાહને સુની અઝમસકે કદામત ઓર ખીર ખવાહી, ઓર તદખીર ઓર જાનીસારી ઉસકી
 જાનતેયે ઓર અકસર ઉસકી ખાત માગતેયે, બઅદ તઅમુલકે ફરશામાં ખીરમંદકો પુત્રાલે
 બરે જમ્ય પરવાનગી હુમ, વઝીર હુઝુરમે' આદાખ બલજયા ઓર દસ્તાવસ્તા ખડા રહા, દેખા
 તો બાદશાહકી અજમ સુરત બન રહી હે જારો જાર રો રહેહે ઓર દુબલાપેસે આંખોમે' હ-
 લકે પડગયે હે, ઓર ચેહેરા ઝરદ હોગયા, હે ખીદમદકો તાખ નરહી, ખેઈ ખમીયાર દોડકર કદ
 મો પરખ ગીરા. બાદશાહને હાથસે સર ઉસકો ઉડ્યા ઓર ફરમાયા, લોમુજેદેખો ખાતીરજમ્ય
 હુમ અખ જાવો, ઝયાદા મુજે ન સતાવો તુમ સક્તન ન કરો, ખીદરમંદ સુતકર ઘાડ મારકર
 રોયા, ઓર અરઝકી ગુલામકો આપકે તસદ્દુર ઓર સલામતોસે હમેશા બાદશાહત મયસર
 હે લેગન જહાંપનાહકી ચક્રખચક ઇસ તરેહકી ગોશાગારીસે તમારા મુલકમે' તહકકા પડગયાહે
 ઓર અંજામ ઇસકો અઅજા નઝર આતા નહી યે કયાખ્યાલ મીઝાજે મુઆરકમે' આયા અગર
 ઇસ ખાનાઝાદ મોરસીકીબી મહરમ ઇસ રઝકા કીજયે ખેહતર હે. જો કુલ અકલ નાકીસમે
 આવે ઇલતીમાસ કરે ગુલામકો જો યે સરકરાઝીયાં બખશી હે નરખી દીનકે વાસ્ત કે બાદશાહ
 એસો આરામ કરે, નમકપરવરદે તદખીરમે' મુલકકી રહે ખુદા ન ખાસ્તા જમ્ય ફીકર મીઝાજે
 આલીકે લાહક હુમ તો બદહાય બાદશાહી કીસદીન નામ આવેગે ! બાદશાહને કહા સચ કહેતા
 હે, પર જો શીકર મેરે જીકે અંદર હે સો તદખીરસો બાહર હે, સુન અખ ખીરદમંદ મેરી સા-
 રી ઉમર ઇસી મુલકગીરકી દરઃ સરીમે' ગઈ અખ યે જાનના સાલ હુવા ગએ મૈતખાકી હે મે
 ઉસકાબી પેગામ આયા સ્વાહ બાલ મુરોદ હો ચુકે વો મસલ હે મોઝો અખસુખ
 કોબી ન જાગે અખ તલક એક ખેટા પેદા

ખૂબ ઉદાસ હુવા, ઝોર મેં સળ કુછ છોડ-એકા જસકાજી ચાહે મુલ્કમેં યા મામલે મુ
 નહીં બલતે કોઇ દીન ચે ધરાદાં રખતાહું કે સળજોડ છોડકર જંગલ ઝોર પા-
 હાડુમેં નીકલ જાઉં, ઝોર મુંહ અપના કીસીકો ન દીખાઉં; ધસી તરેહચે ચંદરા કઝી જાડગી
 બસર કડે, અગર કોઇ મકાન ખુશ આયા તો વહાં બેઠકર બંદગી અપને મઅયુદ્ધકી બજા લા
 ગા શાય, આકેખત બખેરહો ઝોર દુનિયાકો ખુબ દેખા કુછ મજા ન પાયા ઇતની ખાત ખો
 કર ઝોર એક આહ બરકર બાદશાહ ચુપ હોરહે ખીરદમંદ ઉંનકે આપકા બઝીર થા જળ
 શાહઝાદે ચે તખ્તમે મોહખમત રખતા થા અલાવા દાનાઝોર નેક અદેશ થા કેહને લગે ખુ-
 ની જનાબસે નાઉમીદ હોતા હરગીઝ મુનાસીબ નહીં જસને હઝરા હઝરાઓલમકો એક હુક-
 પેદા કીયા તુમહે ઓલાકદની ઉસકે નઝદીર કયા બડી ખાત હે કીબલએ આલમ ઇસ
 તસબ્બર ખાતીલકો દીલસે દુર કરે નહીં તો તમામ આલમ દરહમ હોજબેગાઝોર ચે સલતનત
 કીસ કીસ મહેનત ઝોર મશકતસે તુમ્માર ખુઝરગોને ઝોર તમને પેદા કી હે એક ઝરાંમે
 કાયસે નીકલ જાએગી ઝોર બે ખબરોસે મુલ્ક વીરાન હોજબેગા ખુદા ન ખવારના આખર
 બદ્દનામી હાસલ હોગી ઉસપરબી ખાઝ પુરસ રોઝકયામતકી હુવા ચાહે કે તુમે બાદશાહ બ-
 નાકર અપને બદોકો તરેહ વાલેયાથી તુ હમારી રહમતસે માયુસ હુવા ઝોર રયતકો હેરાન
 નપરોશાન કયા ઇસ સવાલકા જવાબ દોગે પસ ઇખાલતબી ઉસ રોઝ કામ ન આવેગી ઇસ
 વાસ્તે કે આદમીકા દીલ ખુદાકા ધરહે ઝોર બાદશાહ ઝોર ફકત અલ્લ કે વાસ્તે પુછે જાએ
 કામકી બેઅદમી મઆશ હો ધરસે નીકલ ઇખાલત ઝોર જંગલ શીરના કામ બેગીયોઆ ઓ
 ફકીરોંઝાહે નકે બાદશાહ હોકા તુમ અપને જોગા કામ કરો ખુદકી યાદ ઝોર બંદગી જમલ
 હારપર મેદક નહીં અપને ચે ઐત સુની હોગી.

ઐત.

ખુદા તુમ પાસ, તું હુંદે જંગલમેં; ડંઢારા શેહરમેં, લડકા બગલમે.

અગર મુનસફી રરમાઇએ ઝોર ઇસ શીદવીકી અરઝ કયુઝ કીજાએ તો બેહતરયું હે
 કે જહાંપનાહ હરદમ ઝોર હર સાઅન ધ્યાન અપના ખુદાકી તરફ લગાકર દુઆ માંગાકરે
 ઉસકી દરગાહસે કોઇ મહરમ નહીં રહા દીનકો બદોખસ્ત મુલ્કકા અદાલત ગરીબ મુરખાંકી
 ફરમાવે તો બદે ખુદાકો દામને દોલતકે સાએમે અમ્નો અમાનસે ખુશ મુઝરાન રહેં ઝોર
 ખાતકો ઇખાલત કીજાએ ઝોર, દુરદ પયમખાંકી દુહે પાકકો નીયાઝ કરકર દરવેશ જોશાનશ્રી
 મુતવકલોસે મદદ લીજાએ ઝોર રોજ રાતી અપતીમ અસીર અયામદાર મોહેતાજે ઝોર રાંડ
 બેમા એકા કરદીજાએઅપસે અછે યામે નેક નીવતોંકી બરકતસે ખુદા ચાહે તો ઉમ્મીદ ક
 વી હે કે તુમ્હારો દીલકે કમસદ ઝોર મતલબ રાખ પુરે હો ઝોર જસ વાસ્તે મીમાજ
 આલી મુકરદદર હો રહાહે વો આરજુ બર આવે ઝોર ખુશી ખાતીર શરીરકો હોજબે પ
 પરવરી ગારકી ઇનાયત પર નઝરખાએ કે વો એકદમમેં જો ચાહતાહે સો કરતાહે બારે
 ખીરદમંદ વઝીરકી અયસી અરઝ મારઝ કરનેસે આઝાદખમતકે દીલકો ધાર સળખી, ફર-
 માયા અઅજા તુજે કહેતા હે બલા ચેલી કરદેખે આગે જો અદલાહકી મરઝીલે સોહેમા જળ
 બાદશાહકે દીલકો તલ્લીહુમ તખ વઝીરસે પુછાકે ઝોર સળ અમીરા ફખીર કરતે ઝોર કી-
 સતરહ હે ઉસન અરઝકી કે સળ અરકાને દોલત ટીખલએ આલમક જાને માહેકે દુઆ કે
 તે હે આપકી શીકરસે સળ હેરાનો પરશન હોરચે હે જમાલે મુખારક અપના દીખલાઇપેતો
 વી ખાતીર જ
 એ પુસ વકત દીવાને આમમેં હાઝ ચેસુનકર બાદશાહને હુકમ
 હોકે હાઝીર રહે ખીરદમખાલસુન

કર ખુશ હુવા ઓર દોનો હાથ ઉઠાકર દુઆ દી કે જળ તલક ચે ઝમીનો આસમાં બે
 ઉમ્મારા તાળે સખત કાયમ રહે ઓર હમરસે રખસત હોકર ખુશી ખુશી પહેર નીકલો
 ઓર ચે ખુશ ખમરી ઉમરાવોસે કહી સખ અમીર હશી ખુશી ધરકો ગયે સારે શહેરમે આ-
 નંદ હો ગઇ, રખયત પ્રગ મગન હએ કલ બાદશાહ દરબારે આમ કરેગા સુખહોકો સખખાના
 ઝઠ અલા અદના ઓર અરકાને દોઝત છોટે બડે અપને અપને પાએ ઓર મરતમે પર આ-
 કર બડે હુએ ઓર મુનતઝીર જલવએ બાદશાહ કે રહે જળ પેહર દીન ચડ એક બારગી
 પરદા ઉઠા ઓર બાદશાહને બરઆદમ હો કર તખ્ત મુબારક પર જુલુમ ફરમોયાં નોખત ખા-
 નેમે શાદીયાને બજને લગે સભાને નજરે મુબારક બાદકી શુજરાની ઓર મુજરેગા હુધ સખ
 દીલકો ખુશી ઓર ચેન હુવા જળ દો પહેર હુવે બરખાસ્ત હોકર અંદર મહેલ રાખી હુવે
 સાનો સખ ન ફરમાકર ખ્વાજગાહમે આરામ કીયા ઉસ દીનસે બાદશાહને યહી મુકરર કીયા
 કે હમેશાં સુખહોકો દરબાર કરનાર ઓર તીસરે પહેર કીતાબકા શુગલ યાનીરદ વઝીરા પેરના
 ઓર ખુદાકી દરગાહ મેં તોખા અસતગદ્દર અપને મતલબકી રૂઆ માગણી એક રોજ કીતાબ
 મેંબી લીખા દેખા કે અગર કીસી સખ્તકો ગત યા કીકર અયસી લાહકહોકે ઉસકા ઇલાજ ત-
 દબીરસે ન હોસકે તો ચાહીયે કે તકદીર કે હવાલે કરે, ઓર આપ ગારસ્તાનકી તરફ રમુ અ-
 કરકે દરદ તુફલ પેગમખરકી રહકો ઉનકો બકસે ઓર ફીપને તઇનીસ્તો નાખુદ સમજ કર દીલ
 કો ઇમ ગદલ તે દુનીયા વિશે હુશિયાર રખે ઓર ઇબરતસે રોવે ઓર ખુદાકી કુદરતકો દેખે
 મુજકો આગે કપસે સાહેમે મુદકકો ખજાના ઇસ ઝમીપર પેદા હુએ લેકીન આસમાનને સખક
 અપની મરદીશમે લાકર ખાકમે મીલા દીયા જયસા ચે કહેવત હે.

દાહરા,

ચલતી ચકી દેખકર, દીયા કબીરા રોએ.

દો પાટણ કે બીચ આ, સાબીત ગયા ન કોએ.

દેખ એ સીવા એક મીટીકે ઢેરકે ઉનકા કુછ નશાન બાકી નહી રહા ઓર સખ દોલ
 તે ચે દુનીયા ધરબાર આલ ઓલાહ આશના દોસ્ત નૌકર ચાકર હાથી ઘોડે છોડકર અકેસે પં-
 ડે હોયે સખ ઉનકે કામ કુછ ન આયા બલકે અખ કોઇ નામબી નહી જનતા કે ચે કોન ચે
 ઓર કબલકે અંદરકા અહવાલ મઅલુમ નહી કે કીડે મકોડે ચુટી સાપ ઉનકો ખા ગએ યા
 ઉનપર ક્યા ખીતી ઓર ખુદાશે કમહી બની ચે બાતે અપને દીલમે સોચકર સારી દુનિયાકો
 પેખનેકા ખેત્ર જાને તખ ઉસકે દીવકા શુનયા હમેશ શગુરતા રહેગા કીસ હાલતમે પઝ મુરદા
 ન હોગા ચે નસીયત જળ કીતખમે મુતાલેઆકી બાદશાહકો ખીમચંદ વઝીરકા કેહના યાદ
 આયા ઓર દોનોકા મુતાબીક પાયા ચે શોક હુવા કે ઉસપર અમલકદે લેકીન સવાર હોકર
 ઓર ખીલબાડ લેકર બાદશાહકી તરહસે જાના ઓર શીરના મુનાસીબ નહી ખેહતરચે હે કે લી
 બાસ બદલ કર રાતકો અકેસે મુકમેરોમ યા કીસી મરદે ખુદા ગોશનસી ખીદમતમે જાયા કરે
 ઓર સખક બેદાર રદ્દ શાયદ ઉનમરદાને ખુદાકે વઝીરમે દુનિયાકી મુરાદ ઓર આક બનકીન
 જાત મયસ્સર હોયે બાત દીલમે મુકરર કરકે એક રોઝ રાતકો મોટો બડે કપડે પહેન ફરકે છ
 રૂપીએ અશરફી લેકર ચુપકે કીલ્લએ બાહેર નીકલે, ઓર બખ્શાનકી રાહ લી જાતે જાતે એક
 ગારસ્તાનમે પોહચે ને હાયત સીદક દીલશે દુરદ પડ રહેયે, ઓર ઉસવકત બાદતુલ ચલ રહી
 થી બલકે આથી ટહા ચાહાએ એક બારંડી બાદશાહ દરસે મેજા મઝર અખ
 માનીદ મુખે કેતરે કરેશન હે, દીલમે

ਨੀ ਆਈ ਫੀਕਮਤਸੇ ਨਹੀਂ, ਯੇ^੧ਤੀਤਸੁਮ ਛੇ ਕੇ ਅਮਰ ਫੀਟ ਕਰੀ ਆਰ ਮੰਦਰ ਘੀਰਾਗੀ ਮੇਂ
 'ਮਸਪਾਸ ਛੀਰਕ ਟੀਭਯੇ' ਤੋ ਫੀਸੀਫੀ ਛਵਾ ਅਥੇ ਘੀਰਾਗ ਗੁਰ ਨ ਛੋ ਗਯਾ ਫੀਸੀ ਵਧੀਕਾ
 ਘੀਰਾਗ ਛੇ, ਛੇ. ਜੇ ਕੁਝ ਛੋ ਸੋਛੋ ਅਥਕਰ ਫੇਘਾ ਘਾਛੀਯੇ, ਸ਼ਾਧ ਛਧਸ਼ ਸਮਝਕੇ ਨੁਰ-
 ਸ਼ੇ ਮੇਰੇਭੀ ਧਰਕਾ ਘੀਰਾਗ ਰੋਸ਼ਨ ਛੋ; ਆਰ ਫੀਲਕੀ ਮੁਰਾਰ ਮੀਥੇ ਯੇ ਨੀਧਤ ਕਰਕੇ ਉਸ ਟਰਫ਼ਕੋ ਅਥੇ
 ਰਘ ਨਯਫੀਕ ਪੋਛਯੇ ਫੇਘਾ ਕੇ ਘਾਰ ਫ਼ੀਰ ਯੇਨਵਾ ਫ਼ੀਨੀਯਾਂ ਗਥੇਮੇਂ ਯੇਥੇ ਆਰ ਸਰਜਾਨੁ ਪਰਧਰੇ
 'ਯਮੇ ਯਛੋਸੀ ਮੇਂ' ਆਮੋਸ਼ ਯੇਠੇ ਛੋ ਆਰ ਯਿਨਕਾ ਯੇਂ ਆਲਮ ਛੇ ਜਧਸੇ ਫੋਛ ਮੁਸਾਰੀਰ ਅਪਨੇ
 'ਯਕ ਆ ਫੋਮਸੇ ਯੀਭਤਕਰ ਯੇਕਸੀਯੋਰ ਮੁਫ਼ਲਰੀਮੇਂ' ਗੀਰਫ਼ਤਾਰ ਛੋਕਰ ਛੇਰਾਨ ਰੇਛਮਤਾ ਛੇ ਫ਼ੀਸ਼ੀ
 ਰੇਛਸੇ ਯੇ ਘਾਰੋ ਨਕਸ਼ ਟੀਵਾਰ ਛੋ ਰਛੇ ਛੇ, ਆਰ ਯੇਕ ਘੀਰਾਗ ਪਥਰ ਪਰਧਰਾ ਰਘ ਰਛਾ ਛੇ,
 ਗੀਭ ਛਵਾ ਉਸਕੋ ਨਹੀਂ ਲਗਤੀ ਗਾਯਾ ਫ਼ਾਨੁਸ ਫ਼ਸਕਾ ਆਸਮਾਨ ਯਨਾ ਛੇ. ਕੇ ਯੇਯਤਰੇ ਜਲ
 ਆ ਯਾਤ ਯਯਤਕੋ ਫੇਘਤੇਫੀ ਫਨੀਕ ਆਯਾ, ਕੇ ਮੁਕਕਰ ਵਰੀ ਆਰਯੁ ਪਨ ਮਰਫ਼ਾਨੇ ਯੁਫ਼ਕੇ
 ਫ਼ਫ਼ਮਕੀ ਯਰਕਤਸੇ ਯਰ ਆਯੇਗੀ ਆਰ ਤੇਰੀ ਉਮੀਫ਼ਕਾ ਸੁਘਾ ਫਰਤਯਤ ਉਤਕੀ ਤਵਯਯਸੇ ਛਰਾ
 ਛੋਕਰ ਫ਼ਯੇਗਾ ਧਨਕੀ ਯੀਫ਼ਮਤਸੇ ਅਥਕਰ ਅਪਨਾ ਅਛਵਾਲ ਕਛੇ, ਆਰ ਮਯਫ਼ੀਸਕਾ ਫ਼ਰੀ ਕਛੋ,
 ਯਾਧ ਟੁਯਪਰ ਰਛਮਘਾਂ ਕਰ ਫ਼ੁਆ ਕਰੇ ਜੇ ਯੇਨੀਯਾਯਕੇ ਧਛਾਂ ਕਯੁਭ ਛੋ, ਯੇ ਧਰਾਫ਼ਾ ਕਰ ਕਰ ਘਾਛਾਕੇ
 ਫ਼ਫ਼ਮ ਆਗਯ ਧਰੇ ਵਛੀ ਅਛਲਨੇ ਸਮਯਯਾ ਕੇ ਅਧ ਯੇਵਕੁਰ ਜਲਫੀ ਨਕਰ ਯਰਾ ਅਥਕਰ ਫੇਘ ਲੇ,
 ਟੁਯੇ ਕਯਾ ਮਯਯਲੁਮ ਛੇ ਕੇ ਯੇ ਫ਼ੋਨਛੇ, ਆਰ ਕਛਾਂਸੇ ਆਯੇ ਛੇ ਆਰ ਫ਼ੀਧਰ ਜਨੇ ਛੇ ਕਯਾ ਜਨੇਯੇ
 ਫ਼ਯੇ ਛੇਯਾ ਗੈਲਯੀਯਾ ਯਾਨੀ ਛੇ, ਕੇ ਆਫ਼ਮੀਫੀਫੀ ਸੁਰਨ ਯਨਕਰ ਯਾਛਮ ਮੀਭ ਯੇਠੇ ਯੇ ਯਛਰ ਸੁਰਤ
 ਰਛਫੀ ਕਰਨਾ ਆਰ ਧਨਕੇ ਫਰਯਾਨ ਜਨਕਰ ਸੁਯੀਲ ਛੋਨਾ ਯੁਧ ਨਹੀਂ. ਅਯੀ ਯੇਕ ਗੋਸ਼ਮੇਂ ਫ਼ੁਪਕਰ
 ਫੀਕਤ ਧਨ ਫੁਰ ਵੇਸ਼ਾਂਫੀ ਜਨਨਾ ਘਾਛੀਯੇ. ਆਯੀਰ ਯਾਫ਼ਸ਼ਾਫ਼ਨੇ ਧਛੀ ਫੀਯਾ ਕੇ ਯੇ ਫ਼ਛੋਨੇ ਮੇਂ ਉਯ
 ਫ਼ਾਨ ਕੇ ਯੁਪਕਾ ਜਲ ਯੈਛਾ ਕੇ ਫੀਸੁਛੋ ਉਸਕੇ ਆਨੇਫੀ ਆ ਛਟਕੀ ਯਯਰ ਨ ਫ਼ੁਧ ਅਪਨਾ ਫ਼ਯਾਨ
 ਨਕੀ ਟਰਫ਼ ਲਗਾਯਾ ਕੇ ਫੇਘਯੇ ਆਪਸ ਮੇਂ ਕਯਾ ਯਾਤਯੀਤ ਕਰਤੇਛੇ ਧਯੇ ਫ਼ਾਫ਼ਨ ਯੇਕ ਫ਼ਫੀਰਕੋ ਛੀਕੁ
 ਆਧਿ. ਸ਼ੁਕ ਯੁਛਾਕਾ ਫੀਯਾ, ਵੋ ਟੀਨੇ ਫ਼ਛਾਂਦਰ ਉਸਕੀ ਆਵਾਯਸੇ ਯੈਕ ਪਛੇ ਘੀਰਾਗਕੋ ਉਕਸਾਯਾ ਟੀ-
 ਪਤੋ ਰੋਸ਼ ਨ ਥਾ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਯੀਸਤਰੋਪਰ ਛਕਕੇ ਯਰਕਰ ਪੀਨੇ ਲਗੇ, ਯੇਕ ਉਨ ਆਯਾਫ਼ੋਮੇਂਸੇ
 ਯੋਛਾ ਅਧ ਯਾਰਾ ਫ਼ਮ ਫਰਛੋ ਰਫ਼ੀਫ਼ਾਨੇ ਜਛਾਂ ਗਰਫ਼ ਫ਼ਮਯਾਰ ਸੁਰਤੇ ਆਸਮਾਨਕੀ ਗਰਫ਼ੀਸਸੇ ਆਰ
 ਫੈਲੋਨਛਾਰ ਕੇ ਧਨਕੀ ਲਾਯਸੇ ਫਰਯਫਰ ਅਥਯਸਰ ਯੇਕ ਮੁਫ਼ਤ ਫ਼ੀਰੇ ਅਧਛਮਛੋਲੀਫ਼ਲਾਛ ਕੇ ਟਾਲੇਅਫ਼ੀ
 ਮਫ਼ਫ਼ ਆਰ ਫੀਸਮਤਕੀ ਧਾ ਵਰੀਸੇ ਆਯ ਧਸ ਮਫ਼ਮਪਰ ਯਾਛਮ ਸੁਛਾਫ਼ਾਤ ਫ਼ੁਧ. ਆਰ ਕਛਕਾ
 ਅਛਵਾਲ ਕੁਝ ਮਯਯਲੁਮ ਨਹੀਂ, ਕੇ ਕਯਾ ਪੇਸ਼ ਆਯੇ ਯੇਕ ਜੇ ਰਛੇ. ਧਾ ਜੁਛਾ ਜੁਛਾ ਛੋਜਨੇ ਰਾਤ ਯਫ਼ੀ
 ਪਛਾਤ ਛੋਤੀ ਛੇ ਅਯੀਸੇ ਪਛਪਛ ਰੇਛਨ ਯੁਧ ਨਹੀਂ, ਧਰਸੇਯੇ, ਯੇਵਫ਼ਤਰ ਛੇ ਕੇ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਸਰਯੁ-
 ਯੀਸਤ ਜੇ ਧਮ ਫ਼ਨੀਯਾਮੇ ਯੁਸਪਰ ਯੀਤੀ ਛੋ ਅਸਰਤਕੇ ਜੁਛ ਉਸਮੇਂ ਫ਼ੋਫ਼ੀਯਰ ਨਛੋ, ਯਯਾਨ ਕਰੇ
 ਤੋ ਯਾਨੋਮੇਂ ਰਾਤ ਕਟਾ ਜਧ. ਜਯ ਥੋਫ਼ੀ ਸਧ ਯਾਫ਼ੀ ਰਛੇ ਤਧ ਵੋਟਪੋਟ ਰਛੇਗੇ ਸਯਾਨੇ ਕਛਾਂ ਧਾ
 ਛਾਫ਼ੀ ਜੇ ਕੁਝ ਧਰਸਾਫ਼ ਛੋਤਾ ਛੇ ਫ਼ਮਨੇ ਕਯੁਭ ਫੀਯਾ ਪੇਛੇਥੇ ਆਪਛੀ ਅਪਨਾ ਅਛਵਾਲ ਜੇ ਫੇਘਾ ਛੇ
 ਧਾ ਟੁਮਪਰ ਗੁਯਰਾ ਛੇ ਸ਼ੁਰਯ ਫ਼ੀਯ ਯੇ ਤੋ ਫ਼ਮ ਸੁਸ਼ਫ਼ੀ ਫ਼ਛੋ.

ਸੈਰ ਪੇਛੇਥੇ ਫੁਰਵੇਸ਼ਾਫ਼ੀ

ਪੇਛਵਾ ਫੁਰਵੇਸ਼ ਫ਼ੋਯਾਨੁ ਛੋ ਯੈਛਾ ਆਰ ਅਪਨੀ ਸੈਰਕਾ ਫ਼ੀਰਸਾ ਧਸ ਟਰਫ਼ਸੇ ਕੇਛਨੇ ਲਗਾ ਧਾ
 ਮਯਯਯੁਫ਼ ਅਫ਼ਲਾਛ ਯਰਾ ਧਧਰ ਸੁਤਵਯਯ ਛੋ ਆਰ ਮਾਯਰਾ ਧਸ ਅਸਰੋਂ ਪਾਛਾ ਸੁਨੋ.

੩ਧਾਧਿ.

ਥੇ ਸਰਯੁਯੀਸਤ ਮੇਰੀ, ਯਰਾ ਫ਼ਾਨ ਧਰੇ ਸੁਨੋ,
 ਮਯਕੋ ਫ਼ਲਕਨੇ ਕਰ ਫੀਯਾ, ਜੈਰੇ ਯਯਰ ਸੁਨੋ;
 ਫੇ ਪੇਸ਼ ਯਾਛ ਛੇ, ਸ਼ੀਫ਼ਨ ਮੇਰੇ ਟਧ,

ઉસકા બચા કરતાહુ, તુમ સરખસર મુને

અથ મારાં તરી પૈદાશય ઓર વતન ખુઝરગોંકા ખુલ્લે મન હેવાહુ. ધસ ધસ નીકલો
 મસેકુતુગર ખવાળ અહમદ નામ બા સોદાગર થા ઉસ વકતમે કાઇ સહી. સીંખારી ઉનકે
 ખરાખર ન થા અકશર શહેરો મે કોઝ્યાં ઓર ગુમાસ્તે ખરીદો ફરેખત કે વાસ્તે મુકકર થે ઓર
 લાખો રૂપ્યા નકદ ઓર જનસ મુદક મુદકી ધરમે મોબુદથી, ઉનકે વહાં દો લડકે પેદા હુર
 એક તો પહી કફની જે કફની સલા પેહને હુએ મુરશદોકી હજુરીમે હાઝીર ઓર બોલતા રગ
 ફસરી એક બહેન જશકો કીબલા ગાહને અપને જતેજ ઓર સહેરકે સોદાગરે બચેસે શાહ
 કર દી થી અપને સુસરાલમે રેહતીથી અરઝ જસકે ધરમે ઇતની દોલત ઓર એક લરકા સ
 ઉસકે લાડ પ્યારકા કયા ઠીકાના હે મુજ રકીરને બડે ચાઓ ચુડસે માં બાપકે સાએમે
 વરીસપાઘ ઓર પડના લીખના ઓર સીપાહ ગરીકા કસબ વધન સોદાગરીકાબી કહાતા રોજનીયા
 માં સીખને લગા ચાહ બરસ તક નેહાવત ખુશી ઓર બેફીરમે ગુઝરી કુછ દુનયાકા અંદેશા
 દીલમે ન આયા અયબબક એકહી સાલમે ત્રાવેદૈન કઝાએ ઇલાહીસે મરગ એ અજબ તરેહકા
 ગમ હુવા જસકા બયાન નહીં કર શકતા એક બાપગી યતીમ હો હોય કોઇ સરપર બડા ખુશ
 ન રહો ધસ મુસીબત નાગહાનીસે રાતદીન રોપાં કરતા ખાનાખીના સખ છુટ ગયા ચાલીસદીન
 જુ તુ કરકર ક્રે, ચેહેલુમને અપને છોગાને છોટે બડે જમ્બ હુએ જબ હાતે હાસે ફરાગતોદ
 હુધ સખને ફકીરકો બાપકી પધડી બન્ધવાય ઓર સમજયા દુનયામે સખકે માખાપ આયે હે
 ઓર અપને તખલી એક રોજ મરના હે પસ સખર કરો અપને ધરકો દેખો અબ બાપકી જમ્બ
 તુમ સરદાર હુએ અપને કારોબાર લેન દેનસે હોંચ્યાર રહો તમલ્લી દેકર વે રખસ્ત હુએ ગુમા
 સ્તે કારબારી નવકર ચાકર જતને થે આનકર હાઝીર હુએ નઝરે દી, ઓહ બોલે કોઠી નક
 જનસકે અપની નઝર મુબારકસે દેખ લીજએ એક બારગી જે ઉસ દોલત જનને તે હા પર
 નીહાગ પડી આંખે ખુલ ગઇ દીવાખાનેકી તયારીકોં હુકમ કીયા કરશો ને કરશ રરશ ખીજાકર
 છત પરે તકલુફકી લગા દી ઓર અચ્છે ખીદમતગાર દીદાર નવકર રખે સરકારસે રીઝ
 મુકબરકટી પોશકે બનવા દી રકીર મસનદપર તકયા લગાકર બેઠા વૈસેહી આદમી ગનડે શકડે
 મુશતપર ખાને પીને વાલે જુટે ખુશામદી આકર આશના હુએ ઓર મુસાહેબ બને ઉનસે
 આઠ પેહર સોખત રેહને લગી હર કહીકી ખાતે ઓર ઝટલલે વાહી તખાહો ઇધર ઉધરકી
 કરતે ઓર કહેતે ઇસ જવાનાકે આલમમે કેતગીકી શરાબગુલ ગુલાબ ખીચવાએ નાઝનીન
 મઅશુકોકો ખુલવા કર ઉનકે સાથ પીજએ ઓર એશકીજએ ઝરઝ આદમીકા સેતાન આદમી હે
 હરદમ કે કેહને સુનનેસે અપનાબી મીઝાઝ બચેક ગયા શરાબ ઓર નાય ઓર જુવેકા ચરચા
 શુરઅ હુવા શીર તોયે નવખત પાહચી કે સોદાગીરી લુલકર તમાસખીની ઓર જેનેલેનેકા સાદા
 હુવા અપનેન વકર ઓર રશીકાને જબયે ગફલત દેખી જે જસકે હાથ પડા અલગ કીયા ગોયા
 છુટ મચાદી કુછ ખખર નથી કીતના રૂપ્યા ખરચ હોકા હે કહાંસે આતા ઓર કીધર જતાં હે
 માલે મુદન દીલબેરહમ ઇસફઝલ ખરચી કે આગે અગર ગંજકાશનકા હોતા તોબી વફા ન કરતાં
 કંઈ બરસકે અરસેમે એક બારગી થે હાલત હો ગઈ કે ફકત ટોપી ઓર લંગોટી બાકી રહી
 હેસ્તે આમના જે દાંત કાટે રોતી ખાતેથે ચમચાબર ખુન અપના હરખાતમે ઝખાનસે નીસા
 કરતે થે કાકુર હોગએ બલકે શહઆટમે અગર કહી બેટ મુલાકાત હો જતી તો આંખે ચુરાકર
 મુંઢ ફેર લેતે ઓર નવકર ચાકર ખીદમતગાર થ અને ડ્યેત ખાસ બરદાર શાંખીત ખાંના સખજો
 ડકર કીનારે લગે કોઇ ખાતકા પુછનેવાલા ન રહી જે કહેયે કયા હુવા શીવાયગ
 ઓર અશસોસકે કોઇ રકીકીન ઠેરા અબ

સુકડી ન લાસકા લાચાર બેઠયાબકા પુરકા મુહપર ડાલકર ચેક
 તસ ચલ એ લેકીન યશરગકીલમે આતીથી કે દીબલગાહ કીકાવતકે બ-
 અદ ન બેહનર ચુલુક કીયા ન ખાલી ખત લીખા બરકે ઉસને દોએક ખતખુતમ માત
 મ નેરસી ઓર ઈસ્તીયાકકે લીખે ઉનકાભી જવાબ ધસ ખવાખ ખરગોશમે ન બેજા ધસ શર-
 િદગીસે જીતોન ચાહતાયા પર સીવાય ઉસ ધરકે ઓર કોઇ ઠીકાના નજરમે નરોરા જીતુ પયા
 ખાલી હાથ ગીરના પડતા હઝાર મેહનતસે વે કઈ મનઝીમે કાટકર હમનશીસકે શહેરમે
 નકર ઉસકે મકાનપર પોહ્યા વોમાં જાઇ મેરા ચે હાલ દેખકર બધાએ લે યોર ગલે મીલકર
 હોતરોઇ તેલ કાલે માસ ઓર ટકે મુજપરસે સઢકે કીએ કેહને લગી અગરચે મુલાકાતસે દી
 ખલોશ ખુશ હુવા લેકીન ભયા તેરીચે કયા સુરત બની ધસકા જવાબ મે કુછ દે ન સકા
 ખાખોમે આંસુ ડબડબાકર ચુપકા હો રહા બેહનને જલદી ખાશી પોશાક સીલવાકર હમ્મામમે
 બેજા નહા ઘોડર નએ કપડે પોહને એક મકાન અપનેપાસ બહોતી અચ્છા તકલુફકા મેરે રહે
 નેકો સુકરર કીયા સુબોહકો સરખત ઓર લોઝયાત હલવા સોહન પીસ્તા મગઝી નાસ્તેકા ઓર
 તીસરે પહોર ધવે ખુશોતર ફલ શ્વારી ઓર રાતદીન દોનો વક્ત પુલાવ નાનકલયા કબાખ તો
 હશ તોહશ મજ્દહાર મંગવાકર અપને રખર મીલાર જાતી સખ તરહ ખાતીદારી ડરતી મઇને
 વૈસી તસદીઅકે બઅદને ચે આરામ પાયા ખુદાદિ દરગાહમે હઝાર હઝાર શુકર બજા લાયાકઇ
 મહીને ધસદશા ગતમે શુઝરકે પાવ ઉસ ખીલવતસે બાહેર ન રખ્યા એકદીનવો બહેનજોબબએ
 લાલેદા કે મેરે ખાતર રખતીથી કેહને લગી અચ ખીરન તું પરી આખોકી પુતલી ઓર માખાપકી મુઘ
 ઠીકી નશાંતી એ હે તેરે આનેસે મેરા કલેજ થંડા હુવા જખ તુંજે દેખતી હું બાગબાગ હોતીહું તુને
 જસે નેહાલ કીયા લેકીન મરદોકે ખુદાને કમાયેકે લીએ બતાયાહે ધરમે બેડે રેહના ઉનકો આઝીમ
 નહીં જો મરદ નીખડુ હાટર ધર સતાહે ઉસકો દુનિયાકે લોગ તઅના મેહની દેત હે ખુમુસ
 ધસ શેરકે આદમી છોટે બડે બે સખખ તુમહારે રેહેનેપર કેહેજે અપને બાપકી દોલત દુનિયા બર
 બાદ કરને બેહનવી કે દુકડો પર આ પડાયે નીહાયત બે ગૈરતી ઓર મેરી તુમહારી હસધ ઓ
 રમાપાકે નામકો સખખ લાજ લગનેકા હે નહીં તો મૈ અપને ચમડેકી જીતીયાં બનાકર તુજે પે
 હનાઉં ઓર કલેજમે ડાલ રખખુ અખ ચે સુલાહ હે સદરકા કરદ કરો ખુદા ચાહેતો દીન દીરે
 ઓર ધસહે રાની ઓર મુઘલસીકે બદલે ખાતર જમઇ ઓર ખુશીહ સીલહો ચે ખાત સુનકર મુ
 જેબી ગેરતઆઇ ઉસકી નસીહત પસદકી જવાબ દીયા અચ્છા અખતુમ માકીનગાએ જો કહોસો કફ
 ચે મેરી મરઝી પાકર બેહનને ધરમે જાકર પચાસ તોડે અસરશીકે અસીલ ઓરલોંડોકે હાથોમેલી
 ચાકરમેરે આગેલા રખખી, ઓર બોઝી, એક કાફલા સોદાગરોકા દમીસ્કો જાતા હે તમ ઈન
 રખોજીનસ તીજરતકી ખરીદ કરો, એક તાજર ધમાનદારકે હવાલે કરકે દસ્તાઅવેજ પકડી લીખ
 વાલો ઓર આપબી કરદ દમીસ્કયા કરો વહાં જખ ખેરીયતસેજ પહોંચો, આપઅ અનુકાસમજ
 ખુજાં આપ બેચયો મેં નકદ લેકર બાઝારમે ગયા અસબાબ સોદાગરીકા ખરીદ કર કર ઓ
 ર બડે સોદાગરકે સીપુર્દ કીયા વવીસ્તો ખવાદસે ખાતર જમ્મ કરલી વો તાજર દરયાકી રાહ
 સે જહાઝપર સવાર હોકર રવાના હુવા, ફકીરને ખુશકીકી રાહ ચલનેકી તયારી કી જખ રખ
 સ્ત હોને લગા, બેહનને એક સરપાવ ભારી એય ઘોડો જહાવ રીઝસે નવાજેખ કીયા ઓર
 મીહાઇ પકવાન એક ખાસ દાનમે ભરકર હરનેસે લઇયા દીયા ઓર જાગલ પાનાકી શીકા બંદ
 મેં બંધવાદી, ધમામ ઝમીનકાં રખ્યા મેરે બાજુપર બાંધા ઘહીકા દીકા માયેપર વગાકર આં-
 પીકર બોલી સીખાને નમદ ખુદાકો સોંપા, વીટ દીખાએ જાતેહા, ધસ તરહ જલ્દ અપના
 ખાખઓ

યા વહાંસે નીકલકર ઘોડેપર સ્વાર હુવા ઓર ખુદાકે તવકકલ પર બેસી
કી એક મનઝીલ કરતા હુવા દમીસ્કકે જ પહોંચ્યા.

ગરજ જળ શહેરકે દરવાજે પર ગયા તો બહોત રાત જ ચુકીથી, દરવાજો ઓર નીગાહબા
નોને દરવાજા બંધ કીયાથા—મેને બહોત મીનન કી. મુસાશીર હું દુસ્રે ધાવા મેરે આતા હું
અગર કીવાડ ખોલદો તો શહેરમેં જાકર દાને ધાંસદા આરામ પાઉં અદરસે ધુસ્કર બોલે ધ
વકત દરવાજા ખોલનેકા હુકમ નહી કયું ઇતની રાત થએ તુમ આએ. જળ મેને જવાબ સા
ઉનસે ચુતા શહેર પનાહકી દીવારકે તલે ઘોડે પાસે ઉતર જીન પોસ બીજાકર બેઠા—જાગને
ખાતીર ઇધર ઉધર ટહેલને લગા, જીસ વકત આધી રાત ઇધર ઓર આધી રાત ઉધર
સુનસાન હો લગા—દેખતા કયા હું કે એક સુંદક કીલ્લેકી દીવાલ પરસે નીચે ચલા આતીહા
ખકર મેં અચંબેમેં હુવા કે કયા તીવરસમ હે, શાયદ ખુદાને મેરી હેરાની ઓર સરગરદાનીપર
રહમ ખાકર ખજાના ગેબસે ઈનાયત કીયા! જળ વો સંદુક જમીનપર ઠેરા તો ડરતે ડરતે મે
પાસ ગયા દેખાતો કાઠકા સુંદકહે, લાલચસે ઉશે ખોલા એક અચસુક ખુબસુરત કામનીસી એ
રત જીસકે દેખનેસે હોશ જતા રહે. ધાયલ લહુમેં તરબરત આંખે બંદ કીએ હુએપડી કુલખુજા
તીહે! આહેસ્તા હોંટ હીલતે હેં ઓર યે અવાજ મુહસે નીકલતી હે અચ કમખખત એવશ, અ
ચ ઝાલીમ પુરજશ, બદ લાઇ સબજાઇ ઓર મોહબતકા યહી થા જે તુને કીયા; બલા એકઝખમ
ઓરબી લગા; મેને અપના તેરા ઇનશાહ ખુદાકા સોંપાય કહકર ઉસી બહાસીક અલનને દુપ
કરા આચલ મુહપર લે મીયો મેરી તરફ ધ્યાન ન કીયા, રકીર ઉસકો દેખકર ઓર યે બા
સુનકર સુન હોગયા જીમે આયા કી બે હયા ઝાલી સુને કયું અચસે નાઝનીન સમનકો ઝખમ
કીયા કયા ઉસકે દીલમેં આયા ઓર હાથ ઉસપર કયુંકર ચલાયા ઇસકે દીલમેં વા મોહબત
અતલખક ખાકીહે, જે પસજન કદનીકી હાલ તમે ઉસકો યાદ કરતી હેંમેં આપ્હી આપ એક
હા રહાયા ઉસકે કાનમેં ગઇ એક મરતબા કપડા મુંહશે સરકા મુજકોદેખા, જીસવકત ઉસકો
નીગાહે મેરીનઝરશે લડી, મુજે ગશઆને ઓર સુન સુનાને લગા, ખઝાર અપને તઇયાબા—ગુરા
કરકે પુજા સચકહો તુમ કોનહો ઓર યે કયા માજરોહે, અગર બ્યાન કરેતો મેરે દીલકો તસ
લ્લી હોયે સુનકર અગરયે તાકત ખોલનીકી નથી, મગર આહેસ્તાશે કહા ચુકરહે મેરી હાલત ઝ
ખમોકો મોરે કુછ હોરહી હેકયા ખાક ખોલું કોઇ દમકી મહેમાન હું, જળ મેરી જાન નીકલ જતે
તો ખુદાકેવાસ્તે જવાં મરદી કરકે મુજબદખખતકો ઇસી સંદુકમેં કીરી જગા ગાડ દીજે તો મેં
બલેરેકીઝબાનસે નજાત પાંઇ, ઓર તુ દાખીલ સખાહકેહ, ઇતના ખોલકર ચુપરહી રાતકો મુજ
શે કુછ તકખીર ન હો શકી, વો સંદુક અપને પાસ ઉઠલાય. ઓર ઘડયા જીનને લગાકે કમ
ઇતની રાત તમામ હોતો રરજકો શહેરકો જાકર જે કુછ ઇલાજ ઇસકા હોસકે ખમકદુર અપને ક
૩ વો થોડીશીરાત અચસી પહાડ હોગઇ કે દીલ ઘમ્મરા ગયા બારે ખુદા ખુદા કર સુખ્હો જળ નઝરીક
હુઇમુરગખોલા આદાકી આવાઝ આને લગી, મેંરરઝકી નમાઝ પડકર સંદુકકોખુરજમાં કસી જુહી
દરવાજાશહેરકા ખુલ્લા મેં શહેરમેં દાખીલહુવા, હરએક આદમી ઓર દુકાનદારશે હવેલી કીરાએકી ત
લાશ કરને લગ્મ—દુદુતે—દુદુતે એક મકાન ખુશકતા નયા ફરાગતકા બાટે લેકર જા ઉતારા પેહેલે ઉ
સ મઅસુકકો સંદુકશે નીકાલકર રઇએધાંપાપર મુલાયમ બીજોના કરકે એક ગેશેમેં ઓર આદમી
એતેબારી વહા છોડકર રકીર જરરાહકી તલાસમે નીકલા દર એકસે પુખતા ફેરતાથા કે ઇશ શહેર
મે જરરાહ કારીગર કોન હે ઓર કહાં રેહતા હે એક શખસને કહા એક હમમ જુદરાહ
કમખ ઓર હાકીમકે ફતમે યક્કા હે ઓર કમ કામમેં ની—હુઅગર મુરદેકા
પાસ લેખએ ખુદ કે હુકમશે અચલે—અચલે

નવ મુઝા સુતકર બે ખતીયાર ચલા તથાશ કરતે પતેશે દરવાજે
 નરશિકો દેહલીઝપર બેઠે દેખા ઓર કંઈ આદમી મરહમકી તયારીકે લીએ
 કુછ પીસ ન. ૧. ૧ ફકીરને મારે ખુશામરકે અદમશે સલામ કીયા ઓર કહામે' તુમહારા નામ
 ઓર ખુખ્યાં રુ ૨ આયા હું માજરા ચેહે કે મે અપને મુઝકમે' તીજકતકે લીએ ચલા કપીલકા
 બસબબ મોહખમકે સાયલીયાજી નબખુ' ધુશડેરક આયા તેતે ડાસી દુર રાહથી જો શામ પડ
 ૧૪ અન દેખે મુઝકમે રાતકો ચાના મુનાસીબ ન જાના મેદાનમે' એક દરખતસે તલે ઉતર પડા
 પીછલે પેહર ડાંકા આમાજે માલો અશળામ પાયા લુટલીયા ગનેહકી લાલચશે ઉશ બીખીકોબી ધા-
 વલ કીયા મુજસે કુછ ન હોસકા રાત જોખાકીથી જીતુંતુકર કાઠી ફરજરહી શહેરમે આનકર મ
 ૧૫ કીરાએ લીયા ઉતકો વહા રખ કરમે' તુમહારે પાસ દોડા આયાહું ખુદાને કુમ્હે ચે કમાલ
 ૧ હે ઇસ મુસાફરપર મેહેરગાની કરો ગરીબ ખાનેપર તસરીફ લે ચલો ઉસકો દેખો અગર
 ઉસકી જીંદગી હુધતો તુમ્હે બડા જસ હોગા ઓર મે સારી ઉમર ગુલામી કરંગા ઇસા જરરાહ
 બહોત રહમ દીલ ઓર ખુદા પરસ્ત થા મેરી ગરીબીકી ખાતોપર તરસ ખાકર મેરે સાથ ઉસ હવેલી
 તક આયા ઝખકો દેખતેહી મેરી, તસલીકી બોલા ખુદાકે કરમશે ઇશ બીખીકે ઝખમ ચાલીશ દીન
 ભર અવેગે ગુસ્સ શકાકા કરવા દુંગા ગરજ ઉસ મરદે ખુદાને સખ ઝખમોકો નીમકે પાનીશે ધોધા કર
 સાફ કીયા જોલાયક ટાંકેલે પાએ ઉન્દેશીયાબાકી ધાવો પર અપને ખીસેસે એક ડખ્યા નીકાલકર
 કીતનોમે પટ્ટી સખખી ઓર કીતનોમે ફાહે ચકાકર પટ્ટીસે બાંધ દીયા ઓર નીહાયત શફકકતમે
 કહા મે દોનો વકત આયા કરંગા તુ ખબરદાર રહીઓ અપરી હરકત ન કરે જો ટાંકે દુટ જો
 એ મર્ગકા શોરખા બજાએ ગીઝા ઉસકે હલકમે' છુવાઇગો ઓર એકસર અરક એઠ ગુચક ગુ
 તાખકે સાથ દીયા કીજયો જો કુવત રહે ચે કહેકર રખસત ચાલી તખ હોટ નામ ઓર હોય
 નડકર કહા તુમારી તસરશી દેનૈસે મેરીન ઝાઢકી હુધ નહી તો સીયા મરનેકે કુછ સુજતા ન
 થા ખુદા તુમ્હે સલામત રખે, ઇતર પાન દેકર રખસત કીયા. મૈ રાતદીન ખીસ્મતમે ઉસ પરીકી હા
 જર રહેતા આરામ અપને ઉપર હરામ કીયા ખુદાકી દરગાહસે રોજ બયોઝ ઉસકે ચગે હોનેકી દુઆ
 માગતા ઇત્યે શકન વો સૌદાગરબી આ પોહ'યા, ઓર મેરા માલ અનામત મેરે હવાલે કીયા મૈને
 ઉસે આને પૌને બેયગલા ઓર દારદરમામે' ખરચ કરને લગા. વો મરદ જરરાહ હમેશા આતા
 જતા થોડે અરસમે સખ જમ્મ ભરકર અંગુર કરલએ બચ્દ કંઈ દીનકે ગુસ્સ શશકા કીયા
 અજબ તરહકી ખુશી હારીલ હુધ ખીલગતઓર અસરરીયા ઇસા હઝમકે આગે ધરી, ઓર
 ઇસ પરીકો મુકલ્લફ ફરશ બીજાકર મસનદપક બીઠ્યા, ફકીરો ગરીબોકો બહોતતરી ખેર ખેરાતકી ઉ-
 સ દીન ગોથા બાદશાહેત હશતુઅકલીમકી ઇસ શીકરકે હાથ લગી ઓર ઉસ પરીકે શક્ષ પનેસે અ
 યસા કગનીખરા કે મુખપા સુરજકે માનીંદ ચમકને ઓર કુદરતકી તરહ દમકને લગા, નઝરકી મજ
 લથી જો ઉસકેજમાલપર કરે ફકીર બસરો ચસ્મ ઉસકો હુકમમાં હાઝીરરહેતા જા ફરમાતી સોંબ
 જલાતા. વા અપને હુસ્તકે ગુરર ઓર સરદારીકદીમાગમે જો મેરી તરફ કસુ દેખતી તો ફરમાતીકે
 ખબરદાર અગર તુજે હમારી ખાતીર મનઝુર હે તો હરગીઝ હમારી ખાતમે દમ ન મારયો જા હમ
 કહે સો બીલા ઉઝર કીએ જાઇયો અપના કીરી ખાતમે કખલ ન કરયો નહી તો પચતાવેગામ
 કી વઝયસે મઅલુમ હોના થાકે હક મેરી ખીકદામ ગુઝારી ઓર ફરમાખરદારીકા ઉસે અલખાતામ
 નઝુર હે ફકીરની ઉસકી બેમરઝી એક કામ ન કરતા ઉઝા ફરમાના સરો ચસ્મ બજાતા એક
 મુદત ઇસી રાજો નીયાઝમે ઇટી જો ઉસને ધરમ શકી વો વહી મૈનેલાકર હાઝરકી-ઉસ ફકીર પા
 ૧૬ જો કુછ નકદ જીનસ ઓર નકદખસ્લ વ નકે કાથા સખ સકફ હુવા ઉસ બેગાને મુલકમે' કોંન એ
 નખાર ફરે જો કરજો ખમજો કામ ચલે-આખીર તકલીફ રોઝ મરનેકે ખરચકી હોને લખી ઇસસે દી-
 બહોત ગખઃ

કુછ દીલપર ગુઝરે સો ગુઝરે દહકર દુરવેશ ખળને દુરવેશ એકદીન
 કંત કરે કહા અર્થ ફલીને તેરી ખીદમતોકા હક હમારે જીમે નકશ કલ
 ધવજ બીલરૈલ હમમે નહી હોશકતા અગર વાસ્તે ખરચે ઝુરર કુછ દરકાર
 સીં અદેશા તરશ એક તુકલ કાગઝ ઓર ફવત કલમ હાઝીરકર મેને તખ મખલુમ કીયા કે શી
 ખત મુઝી પાદશાહઝાદી હે જો ધસ દીલો દીમાગશે કરતી હે શીલદાર યમલદાન આગે રા
 દીયા ઉસ નાઝનનીને એક રૂકા દરતેખત ખાસશે લીખકર મેરે હવાલે કીયા ઓર કહા કીલ
 સીદી ખહાર હેતુ જાકર ધસ રૂકકાકો ઉસ તલક પોહયા દે ફકીર મવાફીકે શરમાને ઉસ્કે ઉસ
 નામે નશાનપર મનઝીલે મકસુદતક જા પોહયા દરખતગી ઝખ્ખાની કૈશીયત મતકી કહેલા બે
 વહી સુનખહી એક હખસી જવાન ખુખસુરત એક ફેટા તરાહદાર સજે હુએ ખાહેર નીકલ
 યા અગરચે રમ થા પર ગોયા તમામ નમકબરા હુવા મેરે હાયસે ખત લેલીયા ન બોલા ન
 કુછ ઉન્હી ફીર અંદર ચલા ગયા થોડીદેરમેં આરા કીસ્તીઆ સરખ મોહર ઝરખફતકે તોડા પે
 પડે હુએ ગુલામોકે સરપર ધરે ખાહેર આયા કહા ઓર ધસ જવાનકે સાથ જાકર ચવગોસમે
 પોહયા દો મૈલી સલામકર રખસ્ત વો અપને મકામે લાયા આદમ્બોકો દરવાઝેકે ખાહારસે
 રખસ્ત કીયા વો કીસ્તીયા અમાન હુઝુરથ ઉસ પરીકે ગુઝરાની દેખકર શરમાયા ચે આરા બંદ
 ર અશરફીયોકે લેઓર ખરચમે લા ખુદા રઝઝકહે કફીર ઉસ નકલકે લેકર ઝરરીયાતમે ખરચ
 કરને લગા અગરચે ખાતીર જમઅ હુધપર દીએં ચે ખલીસ રહીકે યા ઇલાહી ચે કયા સ
 ત કે ઐગર પુછે માચે ઇતના માલના આશના સુરત સુરત અજ નખીને એક પુરઝે કાગઝ
 મેરે હવાલ કયા અગર ઉસ પરીસેચે ભેદ પુછું તો ઉસને પેહલેહી મનાઈકર રખાયા, મારે ક
 દમ નહી માર સકતા થા.

ખઅદ આઠે દીનકે વો મઅશુકા મુજસે મુખાતીય હુધ કેહકત આલાને આદમીકોઇ
 શા નીયતકા જમા ઇતાયત કીયા હે, કે ન ફટે ન મલાહો, અગરચે પુરાને કપડેસે ઉસકી આ
 ફમી વતમે ફરક નહી આતા પર ઝારીરમેં ખલકુલા નગરોમેં એતખાર નહી પાતા દા તોડે
 અશરફીરકે સાથ લેકરચોક ચવરાહેવર યુસફ સોદાગરકી દુકાનમે જા ઓર કુછ રકમ જવારહીરક
 બેશકીંમત ઓર દોખીલ અતે ઝકે મકંકી મોલ, લેખા, ફકીર વહી સવાર હોકર ઉસકી દુકાન
 મેં ગયા દેખાતો એક જવાન શકીલ ઝઅકરાંની જોડા પેહને ગદીપર બેઠા ઓર ઇસકા ચે
 ખાલમહેકે એક ઓખમ દેખનેકે લીએ દુકાનલેખાઝારતકે ખડા હે ? ફકીર કમાલ શોકશે નઝદીક
 જાકર સલામ અલેકુમ કરકે બેઠા ઓર જો જો ચીજ મતલુખથી તલખકી મરી ખાત ચીત ઉસ
 શહેરકે ખાશીદો કીસી નથી ઉસ જવીનને ગરજેશીશે કહા, જો સાહેબકો ચાએ સખ મોબુદ
 હે લેખીન ચે શરમાઇએ કે કીસ મુલકસે આના હુવા ઓર ઇસ અજનખી શહેરમેં રેહનેકા કયા
 ખાએસ કયા હે ? અગર ઇસ હકીકતસે મતલા કીજએ તો મેહેરખાનીસે બઈદ નહી મેરે તખ
 આપના અહવાલ ઝાહીર કરના મજુર ન થા.ફજખાત ખનાકર ઓર જવાહીર પોશાક લેકર કી
 મત ઉસકી દેકર રખસ્ત ચાહી, ઉસ જવાને રખે શીકે હોકર કહા, અય સાહેબ અગર તુમ
 કો અખસીહી ના આશનાઇ કરની થી તો પહેલે દોસ્તી ઇતની ગરમીસે કરની કયા ઝરથી ! જ
 લે અદમ્બોમેં સાહેબ સાલામતકા પાસ ખડા હોલ, હે-ચે ખાત ઇસ મજે ઓર અદાઝસે કલ
 કે બોઇખતીયાર દીલકો ભાઇ ઓર બેપુરખવત હોકર વહામે ઉઠના ઇનસાનીયત કે મુનાસીખ
 જાન, ઉસકી ખાતીર હીર બેઠાઓર બોલાતુમહારા શરમાનાસ
 તને કહતસે ખોત ખુખ હુવા હમકર

જાણીશું ખુશીકી જમાકર દોચાર ચડી દીન બલાવે ઓર કુછ ખાને
 બેઠકર કરો ફકીરને ઉસ પરીકો કમી અકેલા ન છોડા યા ઉસકા તન
 હાથ ધકકરકર ર ચંદ ઉઝર કીએ, પર ઉસ જવાનને હરગીઝ ન માના આખીર વયદા ઉ
 ન ચીએકો પોહચાકર મેરે શીર આનેકા લેકર ઓર કસમ ખીલાકર રખસ્ત દી. દુકાનસે ઉઠકે
 જવાહર ખીલચતે ઉસ ઉસ પદીકી ખીદમત મે લાચ ઉસને કીમત અવાહેરકી ઓર હકી-
 ત જવાહીરકા પુછી ! મેને સારા અહવાલ ઓર મોલતોલકા ઓર મોરમાનીકે બજા હોનેકા મે
 ક સુનાયા વો ફરમાને લગી આદમીકો આપના કેવેકસારે પુરા કરના વાજીઅરે હમે ખુદાકી નીમા
 માનીયે છોડકર અપને વાયદેકો વફાકર, અમારત કુચુચકરની સુન્નને રસુલ્લાહ હે તમ મેને
 મેરા દીલ ચાહતા નહી કે તુમહે એકલી છોડકર જાઉ, ઓર હુકમ યું હોતાહે, આચ્ચર
 જતા હું જખતલક આંઉગા દીલ યહી લગા રહેગા યે કેહકર શીર ઉસજવહરીકી દુકાનપર જ-
 યા વો મોદેપર એકા મેરા ઇન્તેજાર ખીધ દહાયા; દેખતેહી બોલા, આંવે મહેરબાન બડી રાહ
 દીખલાધ, વહી ઉઠકર મેરા હાથ પકડ લીયા ઓર ચલા—જતે જતે એક બાગમાં લેગયા વોખ
 દી બહારકા બાગથી. જવજો વ નહેરોમેં ફવારે છુટતે યે મેવે તરેહ બતરેહકે ફલ રહયે હર
 એક દરખત મારે બે બકેજવર રહાયા, રંગ બરંગકે જાનવર ઉનપર બેઠે ચેહ ચેહ કર રહયે
 ઓર હર મકાને આલીશનતે ફરશ સુથરા ખીજાયા—વલાં લખે નેર એક બંગલેમેં જકર એકાં
 એકદમ કે બચ્ચ આપ ઉઠકર ચલા ગયા, શીર દુસરી પોશાક મઅકુલ ફેહનકર આયા મેને દે-
 ખકર કહી, સુખાહનઅલ્લાહ ચરમે બંદુઝ સુકનમે મુસકરાયા; બોલા મુનાસીબ યે હે કે સાહેબ
 નીભી અપના લીયાશ ઇસકી ખાતીર મનેભી દુસરે કપડે પેહને ઉસ જવાનને બડી દીપાગ્રાપસે
 ક્યારી ઝીયાફતકી ઓર સામાન ખુચીકા જયસા ચાહીએ વયસા માજુદ કીયા, ઓર ફકીર
 સોહબત બોત ગરમકર મઝેકી ખાતે કરને લગા; ઇતનેમેં સાકી સુરાહી વખ્યાલા બીલ્લોરકા
 લેકર હાઝર હુવા ઓર ગઝક કધ કીસમકી લારકી નમકદાન ચુક દીએ દોર સરાખકા શુરઅ
 હુવા જખ દોચાર જમકી નવખત પોહચી તો ચાર લડકે મરદ સાહેબ જમાલ શેફે બોલે હુ-
 એ મજલીસમ ગાને બજાને લગે; યે આલમ હુવા ઓર અયસા સમા બંધા અગર તાનસેન
 ઉસ ઘડી હોતા તો અપની તાન બુલ જતા ખીજુ બાવરા મુનકર બાવલાહો જતા, ઇસ મઝે
 મેં એરખારગીવો જવાન આંસુભય લીયા, દોચાર કતરે બે ઇખત્યાર નીકલ પડે ઓર રકીરમેં
 બોલા; અબ હમારી તુમહારી દોસ્તી જાની હુધ. પસદીલકા ભેદ દોસ્તોસ છુપાના કીસુ મઝહબ
 દુરસ્ત નહી એક બાત બતકદ્દુશ આશનાઇ કે બરોસે કેતા હુ; અગર હુકમ કરો તો આપની
 મઅશુકાકો ખુલવાકર ઇસ મજલીસમેં તમલ્લીઅપને દીલકી કર ઉસકી જુદાઇસે જ નહી લગ-
 તા યે બાત અયસે ઇશતીઆકસે કહીકે બગેરે દેખે બાલે રકીર કભી દીલ મુશતાક હુવા. મેને
 કહા મુજે ખુશ દરકાર હે ઇસ્સે કયા બહેતર દેર ન કીજે સય હે મઅશુક ખીન કુછ કુધ
 અચ્છા નહી લગતા. ઉસ જવાનને ચીલવકી તરફ ઇશાતરકી વહી એક ઓરત કાલા કલોદી
 બુવનીકી જસને દેખનેમે ઇનશાન બે અજલ ગરજાવે સો જવાન કે પાસ આન એડી રકીર ઉ
 સકે દેખનેસે ડર ગયા દીલમેં કહાયહીબલા મહબુબા અયસેમ જવાનપરી ઝાઢકી હે. જસના ઇ
 તની તહરીશ ઓર ઇહેત્યાક ઝાહેર કીયામેં લાહોલ પડકર ચુપ હો રહા ઇશી આલમમેં તીનદી
 ન રાત મજલસ શરાબ ઓર રાગ રંગકી જમી રહી ચોથી સયકો ગલખનશે ઓર નીંદકા હુ
 આ મેં ખવાબે ગફલતમેં ઇખતવારસ; ગયા જખ સુખહો હુધ તો ઉસ જવાનને જગાયા કધ
 બોલે ખુમાર શો... અપની મઅશુકાશે કહાં કીસ અપાઠા તકલીફ મહેમાનકો ફની
 રખસ્ત માગી ખુશી ખખુશી ઇજતઝતદી તખ મેનેજલ

અપની કીદીમી કપડે પેહનકર અપને ધરકી રાહલી ઓર ઉસ ને મર અપસા ઇન્તેજાક કલુ ન હુવા થાકે ઉમે તનહા છોડકર રાખ્યાસ ન દીનકી ચેરહાજરીસે નેહાયત ખીજલ હોકર ઉઝર કીયા ઓર કીરસા ઓર ઉર કે ન રખસ્ત કરનેકા સારા અરઝ કીયા વો એકદાના ઝમાનેકીથી; તખસ્સુમ ઓરકે જોલી કીયા મુઝાકા અગર એક દોસ્તકી ખાતીર રહેના હુવા, હમને મયાદ કીયા. તેરી કયા તકસીર હમ જમ આદમી સુકે ધર જતા હમ તખ ઉસકી મરઝીસે આતા હે. લેકીન યે મુશ્તકી મહમાજ ખાપીકર ચુપકે હોરહોગે યાદસકા બદલાબી ઉતારોગે અખમે લાઝીમ હેકે જકર ઉસ સોદાગર બચ્ચેકો અપનેસાય લેઆવો, ઓર ઉસે દોયંદનઝીશાયત કરો. ઓર અસખામકાલેથ અહેશા ન ખુદા કેકરમસેએકદમમેસખ લવાઝમા તયાર હોબવેગા ઓર બમુખી મજલીસ ઝીયાદતકી રો પાવેમી.

ફકીર માવાશીક હુમમકે જવહદી પાસ ગયા ઓર કહાકે તુમહારા કરમાના મેં તો સર આખેસે બખલીયા અખ તુમબી મેહેરઆનાકી રાહસે મેરી અરઝ કયુવ કરો ઉસને કહા જને દીવસેહાઝીર હું તખ મેને કહા; અગર ઇસ બંદેકે ધર તશરીફ લે ચલો; એન ગરીબનવાજહેઉ સ જવાનને બટોત ઉઝર આર હીલેકીએ પરમેને પીંડ ન જોડા જમ તલક વો રાજીહુવા સાથ કીસાથ ઉસકો અમને મકાનપર લે ચલો; લેકીન દીવમેં યહી શીકર કરતા આતાથા કે અગર આજ અપને તમ મકદુર હોતા તો અપસી તવાઝેઅ કરતાકે વેબી ખુશ હોતા અખ મે ઇસેલી ને જતાહુ દેખએ કયા ઇત્તીકાફ હોતા હે ઇસીહે બેશમે ધરકે નજદીક પોહંચ્યા તો કયાદેખત હુ કે દરાજેપર ધામધુમ હો રહી હે ગલીયારમે જહાહુ દેકર છીટકાવ કીયા હે હેમાવલ ઓ અસાખદાર ખડે હે; મેં હેરાન હુવા લેકીન અપન ધર જનકર કદમ અંદર રખાદેતા તો મામ હવેલીમે રરશે મુકલ્લક લાયક હર મકાનકે જખખ ખીજા હે ઓર મસનદે લગી હો પા નહાન ગુલામ; ઇતરદાન; પીકદાન; ચંગીરે નરગીસદાન કરશે ધરે હે તાકોપર સતરે કેવળ નારંગીયા ઓર; ગુલાખીયા રંગમેરંગકી ખુનીહે એક તરફ રંગઆમેઝ અખસ્તકી ટટીયોમે ચીરા ગાકી ચહાર હે; એક તરફ જાડ ઓર સરવ કવલકે રોશન હે ઓર તમામ દાલાન ઓર શાહન શીનીયોમેં તીમનાઇ શમઅદાતો પર કાકુરીશમએં ચડી હેં ઓર જહાવ ફાનુસે ઉપર ધડી હે સખ આદમી અપને ઓહલોપર મુસતમ યદહેં બાવલ ચીખાનેમે દેગે દનહતા રહીહેં—આખરદાર ખાનેકો વયસી તમચારી હે. કોરી કોરી દીવયા રૂપેકી ધડોચીવોપર સાશીયોંસે બનીઓર ખીજહરો સે હકી હે; આગે ચોકીદાર ડેંગેકટોરે બમઆ થાલી સરપોશ ધરેઅફકે અખખેર લગ રહે હે ઓર શેરકી સગલીયાં હીલ રહી હેં.

ગરઝ સખ અસખામ બાદશાહના મોજુદ હેં. ઓર કંચનીયાં બાંડભાગતે કલાનુત કબાલ અચ્છી પોશાક પેહને સાજકે સુરમીલાએ હાઝીર હે. ફકીરને ઉશ જવાનકો લે જકર મસનદપર બાંધાયા ઓર દીવમેં હેરાન થાકે યા ઇલાહી; ઇતને અરસેમે યે સખ તયાર કયું કર હુઇ! હર તરફ દેખતા શીરતા થા. લેકીન ઉસ પરીકા નશાન કહી ન પાયા—ઇસી જુસ્તો નેમે એક મર તખા બાવરચી ખાનેકી તરફ જ નીકલા. દેખતા હું તો વો નાઝની એક મકાનમે ગલેમેં કુરતી પાવેમે તજે પોશી સરપર સુરીદીશાલી ઓડે હુએ ખુઝાદી બીન ગેહને પોતે પેહની બેઠી હે.

બેત,

નહી મોહતાજ ઝરરકા જસ ખુમી ખુદાને દી.

કે જયસે ખુશનુમા લગતા હે, હુવા હુવા હુવા

તારા લાગે રહી છે; ઓર તારીં હરએક ખાતરી કર રહી કે ખબર-
આખો નમન ખુબાસ રહે. ઇસ મેહેનતસે વો ગુલામસા બહન સારા
પસીને હો રહ. મેં પાસ જાકર તસદ્દુક હુવા ઓર ઇશ શકરો લીયા કતકો સરાહ કર હો
આ એદને લગા-યે ખુશામદ સુંતર તાવરી ચલકર બોલ આદમીસે અગસે અમસે કામ પોતેહે
દરીરતેકી મળલ નહી મેને અયસા કયા કીયા હે જોતુ ઇતના હેરાન હો રહા હે પસ બહોત
પાતેં ખનાની મુજે ખુશ નહી આતા બત્તા યહેતા યે કયા આદમી હે કે મેહ માનકો અકલા
પીઠાકર ઇધર ઇધર પડે રેતહે વો અપને જીમે કયા કહેતા હોગા જહં જમજલીસમેં બેઠકરમેહમાન
પી ખાતીરદારીકર; ઓર ઉંસકી મઅશુકોબી ખુવાકર ઉંસકે પાસ બીકલા ડરીર વાંહ ઉમજ
નકે પાસ ગયા ઓર ગરમ જોશીકરને લગા-ઉતનેમે હો ગુલામ સાહેબ જમાવ મુરાહી ઓર
મજબુબ હાથ મેં લીએ રખર આકર શરાબ પીવાને લગે-ઇતનેમે મેને ઉંસ જવાનસે કહામે
સખ તરેહ મુખલીશ ઓર ખાદી હું બેહતર યે હેં કે વો સાહેબ જમાવ કે જીસકે તરફ દીબ
સાહેબકા માયલ હે તશરીફ લાવે તો બી ખાત હે અગર ફરમાના તો આદમી ખુવાનેકીખાતી
ર જાવે? યે સુનતેહી ખુશ હોકર બલા બહોત અચ્છા ઇસ વકત તુમને મેરે દીકરે બાકેકહીમેને
એક પવાબકો બેગ જમ આદલી રાત ગઇ તો વો ચુડેલ ખાસ ચોડાપર સવાલ હોકર બખાએ
નાગ હાનીસી આ પોંહમી ફકીદને લાચાર ખતીરસે મેહમાનકી ઇસતીકબાલ કરકર ને હાથ ત.
પાસકે બરાબર ઉંસ જવાનકે લા બીકલા જવાન ઉંસકે દેખતેહી અયસા ખુશ હુવાકે જે ફની.
આકી ન્યામત મીલી? વો ભુતનીબી ઉંસ જવાન પરીઝાદકે ગમે લપટ ગઇ સચમુચ યે તમાશા
હુવા જયસે ચૈધવી રાતકે ચંદકો જોડન લગતા હે? જીતને મજલીસમેં આદમી યે અપને અપ
બી ઉગલીયા દાંતોસે દાખને લગે કે કયા કોઇ બલા ઇસ જવાનપર મુસલ્લત હુઈ, સખકી ની-
લાહ ઉસી તરફથી તમાશા મજલમકા ભુલકર ઉસકા તમાશા દેખને લગે એક શખશ કીના.
રેસે બોલા યારો ઇસ્ક ઓર એકલમે ઝાંઢ હે જો કુછ અકલમેં ન આવે યે કાફર ઇસ્કર દી.
ખાવે લેલીકો મજનુની આખોસે દેખો? સમોનૈ દહા અમનતા યહી ખાતહે ફકીર અમુજીય હુક
મકે મહમાનદારીમેં હાઝીર થા હન્દમ જવાન હમ ખાલાહમ નીવાલા હેનેડો મુજવઝ હાતાયા
પર મેં હરગીઝ ઉંસ પરીક ખોફકે મારે અપનાદીલ ખાને પીનેપાનસેર તજારોકી તરફ રજુમ
ન કરતાયા ઓર ઉઝર મેહમાનદારીકા કરકે ઉશકે શામીલન હોતા-ઇસી કેફીયતસે તીનશખાના
રાન ગુજરે, ચોથી રાત વો જવાન નેહાયત જોશી રાસે મુજે બોલાકર કેહને લગા અબ હમખી
રખસ્ત ગેરાહાતુમ ખાતીર અપના સખ કારોબાર છોડજોડાકર તીન દીનસે તુમારી ખુદતમેં હા
ઝીર હે તુમબી તો એકદમ હમારે પાસ બેઠકર હમારા દીલ ખુશ કરો મેને અપને જીમેં ખ-
માલ કીયા અગર ઇશ વકત કહવા ઇસકા નહી માનતા તો આગુરદા હોગા પસ નએ દોસ્ત
ઓર મેહેમાનકી ખતીર રખાતી જુદર હે તખ યે કહા સાહેબકા હુકમ બગલાના મનજુર હે
કે અમએમર કાકલ અદખ સતવેહિ મુજકો ઉંસ જવાનને પ્યાલા નવાજેખ કીયા ઓર મેને પી
લા યા-શીરતો અયસા પેહમ દોરચલા કેથોડી દેરમેસખ આદમી મજલીસકે કેફી હોકર બે ખબરહો
ગયે ઓર મેં બી બેહોશ ગયા જમ સુખોહ હુઇ ઓર આફતાબે દોનેજે ખુવદ હુવા તખ મેરી આં-
ખ ખોલી તો દેખા મેંને કે નવો તયારી હે, નવો મજલીશહે, નવો પરી, ફકત ખાલી હવેલી
પડીહે! મગર એક કોનમે કમ્મલ લીપટા હુવા ઘરાહે, જો ઉંસકો ખેલકર દેખાતો વોજવાન હ
સકી રંડી દોનો સર કટે પડે હે! યે હાલત દેખતેની હવાસ જાતે રહે, અકલ કુછ કામ નહી
કરતીકે ચેહ કયા હુવા, હેરાનીસે હરતરફ તક રહાયા ઇતનેમેં એક ખવાજ સરા જીસે ઝીકાયત
કે કામકાજમેં દેખાયા નજર પડા ફકીરકો ઉંસકે દેખનેસે કુછ તસલ્લી હુઇ, અહવાલ ઇસ વારે
દાતકા પુછા ઉનસે જવાબ દીયા, તુજે ઇસ ખાતકી તહકીફ કરનેસે કયા હાસીલ જો તુ પુછતા
હે મેંનેબી અપને દીલમેં ગોરકી કે સચ તુ કહેતા હે, ફીર એક ઝરા તઅમ્મુબ કરકે મેં બો-

હા ખેર ન કહા; બહા ચેતો બતાઓ વા મઅશુક કીસ મકાન
બના ને મે માનતા હુ સી કેહડુગા લેકીન તુજસા આદમી અક્ષમંદ ન
નકે દોસ્તીપર બે મહા બાબે તકેલુક હોકર સોહબાતમે નૌશીક બાહમ
અની રખતા હે ?

ફકીર અપની હરકત ઓર ઉંસકી નસીયતસે નાદીમ હુવા સીવા ધત બાતકે જખાન
કુછ ન નીકેલા. ફીલહ હકીકત અબતો તકેસીર હુધ મઆશ કીજીએ. બારે મહેલીને મહેરબા
હોકર ઉસ પરીકે મકાનમાં નશાન બનાયા ઓર મુજે રખસ્તકીયા ઓર આપ ઉંન દોનો
ખમીયોકે ગાડને દાખનેરી ફીકરમે રહા મેં તોહોમતસે ઉસ ફસાહકી અલગહુવા ઓર ઇસત્યાકા
ઉસપરીકે મીલનેકે લીયે ધઅરાયા હુવા ગીરના ગડતા હુડતા શામકે વકત ઉસકેયેકમે ઉસીપ ન
ને મોહયા ઓર નજદીક દરવાજે એક ગોશમેં સારી રાત ટેહેલને કડી મીસીકા આમદોક્તકી
આહટ નમીલી ઓર કોઈ અહવાલ પુરસા મેરા ન હુવા ઉસી બેકસીક હાલમેં સુબોહ હો ગય
જખ સુરજ નીકલા ઉસ મકાનકે બાહા ખાનેકી એક ખીડકાશે વો મહરમેરી તરફ દેખને લગીર
ઉસ વકત આલમ ખુશીકા ને મુજપર ગુઝરા દીલહી બનતા હે શુકર ખુદાકા કીહા ધતનેમે
એક બેવાજેને મેરેપાસ આકર કહાઇસ મસજીદમેં જકર બેઠ શાયદ તેરા મતલબ ઇસજગહક
આવે ઓર અપને દીલકી મુસવ્વાટે ફકીર ફરમાનશે ઉસકે વહાંશોકર ઉમસજીદમે જારહા લેકીન
ન આપે દરવાજેકી તરફ લગ રહીયા હે દેખજો પરદએ ગેખશે કયા ઝાહીર હોંતાહે તમાન
દીન જવસે રોઝદારશા મહનેકા ઈનનેઝાર ખીચતા હે મેને વો રોઝ વય સીહી બેકરારીમે કાફી
બારે જીસ તીસ તરહસે શામ હુધ ઓર દીન પહાડસા છાતીપર સેટલા એક બારગી વહી ખાત
જમસરા જીસને ઉસ પરીકે મકાનકા પતા બતાયા થા મસજીદમે આયા અઅદ ફરાગત નમાઝ
મગરીબવ મરે પસ આકર ઉસ શરીકયે હે સખ રોઝો નીયાઝકા મહરમ થા નેહાયત તસલ્લી
દેકર હાથ પકડ લીયા ઓર અપને સાથ લેચલા રજતાર ફતા એક બગી મુજે ખીડાકર કહા યહી
રહો જખ તકે તુમહારી આરજુમર આપ રખસ્ત હોકર શાયદ હકીકત હજુરમે કહને ગયા મેં
ઉસ બાગકે ડુલોકા બહાર ઓર ચાંઢનીકો આલમ ઓર હોઝ નહેરોમે ફવ્વારે સાવન બાદવે વ
ઉછલનેકા તમાશા દેખરહાયા લેકીન જખ ડુલોકા દેખતા તખ રસચલબદનકા ખમાલતા, જખચાં
દપર નઝર પડતી તખ ઉસમેં હરકા મુખકા યાદ કરતાયે સખ બહાર ઉસકે બજર મેરી આ-
બોમે ખારથી, બારે ખુદને ઉસકે દીલકા મેલખાન કીયા એક દમકે અઅદ વો પરી દરવાજેસે જ
યસે ચાંદવી રાતકા ચાંદ બતાવ કીજો ગલેમેં પીશવીઝ બાદલેકી સજાફકી માત્યોકાદર દમાન ટ-
કા હુવા શરપર ઓડની જીસમેં આંગડા પલ્લો શહેર ગોખર લગા હુવા, સરસ પાંવતક મોત્યોમેજ
દી રવીશપર આકર ખડી હુધ ઉસકે આનેસે તારો તાઝકીદે નયે મરમે ઉસબાગકો ઓર ઇસ રકીરકે
દીલકા હો ગમ. એકદમ ઇંધર ઉંધર સેર કરકે શાહનરીનમ મુગરદક મસનદપર તકયા લગા બેઠી
મે દોડકર પરવાનેકી તરફ જયસે શમઅકે ગીઢ ફીરત હે તસદદુકે હુવા ઓર ગુલામકે માનીંદ
દોનોં હાથ નેડકર ખડા હુવા, ઇસમેં વો ખવાઝા મેરી ખાતર બતોર શીફાશકે અરઝ કરને
લગા. મેને ઉસ મેહેલીસે કહા બંદા ચુતાહગાર તકરીરવાર હે ને કુછ સઝા મેરે લાયક ઠેરે
સો હોવે વો વરી અઝબસકે ના ખુશથી અઅદ દીમાગીસે બોલી કે અખ ઇસકે હકમે યહી બલા
હે કે સો તોડે અશરફીકે લેવે, અપના અશખાખ દુસ્ત કરકે વતનકા સીધારે, મયે ખાત સુન
તેહી કાઠ હોયગા ઓર સુખ ગયા કે અગર કોઇ મરે બદનકા કાટે તો એક ખુદ લહુકી ન નિ
કલ ઓર તમામ દુનિયા આખેકે આગે અધેરી લગને લગી ઓગ એક આહતા મુરાદીકી બેઠ

હવે ટપકને લગે, સીવા ખુદાકે ઉસ વકત કીસુધી તવકકા ન રહી, ના બોલા કે બલા કુક અપને દીલમેં ગૌર ફરમાઇએ, અગર મુજ કમ નસીબકો ફુનયા. લગ્ય હોતી તો અપના જનો માલ હુઝુરમેં ન ખોતા કયા એક બારગી કે ખીદમત ગુઝારાં ઓર જન નીસારીકા આલમસે ઉઠ ગયા જે મુજસે કમખખતપર ઇતની હેમેરી ફરમાઇ. ખેર અખ મેરે તખલીં ઝીંદગીસે કુછ કામ નહીં, મઅશુકાં કી ખે વફાઇસે ચારે આશકે નીમજનકા નીભા નહીં હોતા. યે સુનકર તીખી હો તીવરી ચાકર ખદગીસે લી એખુશ કે આપ હમારે આશક હયે !

મીસરા.

મેંડકીકોલી કુકામ હુવા.

અય બેવકુફ અપને હોસલેસે ઝીયાદા ખાતેં ખનાના ખ્યાલે ખામ હયે, છોટા મુંઠ ખડી ખાત ખસ ચુપ રેહ યે નકમ્મી ખાતચીત મતકર અગર કીસી ઓરને યે હરકત બેમઅનીકી ખાતી પરવરદીગાર કીસુ, ઉસકી ખોટયાં કટવા ચીલોંકો ખાટતી પર કયાં કફેં તેરી ખીદમત યાદ આતી હયે, અખ ઇસીમેં બલાઇ હયે કે અપની રાહયે. તેરી કીસમતકા દાના પાની હમારી સરકારમેં યહીં તલક થા. શીર મેને રોતે ખીસોરતે કહા અગર મેરી તકદીરમેં યે લીખા હયે કે અપને દીલકે મક્સદકો ન પોંહ્યુ ઓર જંગલ પહાડમેં સરટકરતા ફીરે તો લાચાર હું, ઇસ ખાતસેબી દીકહો કેહને લગી મેરે તખ યે ફુસાંડે ચોચલે ઓર રમુઝકી ખાત પસંદ નહીં આતી, સ ઇશારેકી શેફતગો કે જે લાયકહો ઉરસે જકર; ફીર ઉસી ખદગીકે આલમમેં ઉઠકર અપને લતખાનેકો ચલી. મૈને બહોતેરા સર પટકા, મુતવજ્જ ન હુધ લાચાર મૈંબી ઉસ મકાનસે ઝાસ ઓર નાઉમ્હેદ હોકર નીકલા. ગરઝ ચાલીસ દીનતક યહી નવખત રહી જખ શહેરકી કયા ગરદીસે ઉકતાતા જંગલમેં નીકલ જતા; જખ વહાંસે ધખરાતાન્ધીર શહેરકી ગલચોંમેં દીવાનાસા આતા ન દીનકો ખાતા, ન રાતકો સોતા જખસે ધોબીકા કુત્તા ન ધરકા ન ઘાટકા ઝીંદગી ઇનસાનકી ખાને પીનેસે હયે, આદમી અનાજકા કીડા હયે, તાકત બદનમેં મુતલક ન રહી અપાહજ હોકર ઉસી મસજીદકી દીવારકે તલે જપડા કે એક રોઝ વહી ખવાનસરા જુમેં અકી નમાઝ પડને આયા મેરે પાસસે હોકર ચલા. મૈં શેર આહેસ્તાનાતાકતીસે પડ રહા થા.

ખેત.

ઇસ દર્દ દીલસે મૈત હો વા દીલકો તાખ હો
કીસમતમેં જે લીખા હયે ઇલાહી શીતાખ હો

અગરચે હાઝીરમેં સુરત મેરી ખીલકુલ તખદીલ હોગઇ થી, ચેહેરેકી યે શકલ ખની થી કે જીસને મુજે પેહલે દેખાથા વોબી નહી પેહજાન શકતા કે યે વહી આદમી હયે. લેકીન વો મહેલી આવાજ દર્દકી મુનકર મુતવજ્જ હુવા, મેરે તખ બગીર દેખકર અરસોસ કીયા ઓર શકકતસે મુખાતીખ હુવા કે આખીર યે હાલત અપની પોહેચાઇ ? મૈને કહા અખ તો જે હુવા સો હુવા માલસેબી હાઝીર થા જનબી તસદ્દુકકી ઊસકી ખુશી યુંહી હુધ તો કયા કફેં.

યે સુનકર એક ખીદમતગાર મેરે પાસ છોડકર મસજીદમેં ગયા નમાઝ ઓર ખુતબેસે ફશાગત કરકર જખ બાહેર નીકલા ફકીરકો એક મીયાનેમે ડાલકર અપને સાથ ખીદમતમેં હસપરી બેપરવાકે બાહેર ખીઠાયા, અગરચે મેરી રહ કુછબાકી ન રહીથી પર મુદ્દત તલકશખે રોઝ ઉસ પરીકે પાસ રેહનેકા ઇત્તેકાફ હુવાથા જન ખુજકર બેગાની હોકર ખોજસે પુછને લખી યે કોન હયે ? ઉસ મરદે આદમીને કહા યે વહી કમખખત બદ નશીખ હયે જે હુઝુરકી ખદગી

ઝોર અત્યંતે પડા થા, ઉંચી સબળસે ઇસકી યે સુરત બનાવેલો હશે. હવે પર વેળાની ભડકતી હવે, કુછ શયદા નહીં હોતા, અધાવા અપને જરૂર લે કયા મુલા બતાવેલો હશે. પરીને દોહીસે રરમાયા કયું જુટ બકતા હવે, બહોત દીન ઉંચકી ખબર વતન મિલકેલેની મુજે ખબરદારોને દી હવે વલ્લાહ આલમ યે કાન હયેગે ઝોર તુ કીસકી ઝીકરે કરતા હવે ? ઉંચકે ખવાબસરાને હાથ જોડકર ઇલતીમાસ કીયા, અગર જનકી અમાન પાઉં તો અરજ કરે ફરમાયા કહે તેરી જન તુજે બખશી. ખવાબ બોલા આપકી જાત કદ દાનકે વાસ્તે ખુદાકે ચીકવન દરમીયાનસે ઉડવાકર પેહલાનીએ, ઝોર ઉંચકી બેકસીકી હાલપ રહમ કીજયે નાહક શનાસી ખુબ નહીં અબ ઇસકે અહવાલપર જે કછ તરસ ખાઇએ બન હવે ઝોર જાએ સવાબ હવે. આગે હદદે અદબ જે મીઝાજે મુખારકમે આવે વહી બેહતર હશે.

ઇતને કેહેનેપર મુસકરાકર ફરમાયા ભલા કોઈ હો ઇસે દારશાશમે રખો, જબ ભલા ય હોગા તબ ઇસકે અહવાલકી પુરસીશ કી જાવેગી. ખવાજેને કહા અગર અપને દરતે મુખારકસે શુલાબ ઇસપર છીડકયે ઝોર જ્યાનસે કુછ ફરમાઇએ તો ઇસકો અ ને જીનેકા ભરોસા બધે ના ઉમ્મીદી ખુરી ચીઝ હવે, દુન્યા બઉમ્મીદ પર કાયમ હવે ઇસપરભી ઉંચ પરીને કુછ ન કહા. યે સવાલો જવાબ સુનકર મૈલી અપને જાસે ઉકતા રહાથા જે ઘડક બોલ ઉઠા કે ઇસ તૌરકી ઝીંદગીકી દીલ નહીં ચાહતા પાંચ તો ગોરમે લટકા ચુકા હું એક રોઝ મરના હવે ઝોર ઇલાજ મેરા પાદશાહઝાદીકે હાથમે હવે કરે યા ન કરે વો જાને, ખારે મુકલ્લેખુલ કુલુખને ઉંચ સંગ દીલકે દીલકો નરમ કીયા મેહરબાન હોકર ફરમાયા જલ્દ પાદશાહી હઝીમેકી હાઝીર કરો—વહી તખીબ આકર જમઅ હુએ, નખજો કાશરા દેખકર બહોત ગોરકી આખીરશ તશખીસમે ઠેરા યે શખ્સ કહાં આશક હુવા હવે સીવા વસ્લે મઅશુકકે ઇસકા કુછ ઇલાજ નહીં. જાસ વકત વેળે મીલે યે સેહત પાવે જબ હકીમેકીબી જ્યાની યહી મરજ મેરા સાખીત હુવા તો હુકમ કીયા કે ઇસ જવાનકો હમ્મામમે લેજાઓ, નહીલાકર ખાસી પોશાક પેહનકર હુઝુરમે લે આવ વહી મુજે બાહેર લે ગએ હમ્મામ કરવા અચ્છે કપડે પેહના ખીદમતમે પરીકી હાઝીર કીયા—તબ વો નાઝનીન તપાકસે બોલી તુને મુજે બેઠે બીઠાએ નાહક બદનામ ઝોર રસવા કીયા. અબ ઝોર કયા કીયા ચાહતા હવે જે તેરે દીલમે હૈ સો સાફ સાફ જ્યાન કર.

યા ફકરા મેરા ઉંચ વકત યે આલમ હુવા કે શાદીએ મર્ગ હો જાક ખુશીકે મારે અયસા ખુલાકે જામેમે ન સમાતા થા ઝોર સુરત શીકત બદલ ગઇ, શુકર ખુદાકા કીયા ઝોર ઉંચસે કહા ઇસ દમ સારી હકીમી આપપર ખતમ હુઝ કે મુજસે મુરદેકા એક ખાતમે ઝીંદા કીયા, દેખો તો ઉંચ વકતમે ઇસ વકતક મેરે અહવાલમે કયા ફરક હોગયા, યે કેહકર તીન બાર ગીર્દ શીગ ઝોર સામને આકર ખડા હુવા ઝોર કહા હુઝુરસે યું હુકમ હોતા હવે કે જે તેરે જામે હો સો કેહ, બદેકો હકત અદલીમકી સલતનતસે જ્યાદા યે હવે કે ગરીબ નવાઝી કરકર ઇસ આજઝકો કુખુલ કીજયે ઝોર અપની કદમબોસીમે સરદારાઝી દીજયે ! એક લખ્દા તો સુન કર જોતમે ગઇ ફીર કુન અખ્યોસે દેખકર કહા બેકો તુમને ખીદમત ઝોર વાદારી અયસીહી કી હૈ જે કુછ કહોસો બહોત હવે ઝોર અપનેબી દીઝપર નકશ હવે, ખેર હમને કુખુલ કીયા.

ઉંચી દીન અચ્છી સાઅત સુબલગનમે ચુપકેચુપકે કાઝીને તીકાહ પડ દીયા બઅદ ઇતની મેહનત ઝોર આદતકે ખુદાને યે દીન દીખાયા કે મૈને અપને દીઝકા મુદ્દોઆ પાયા, લેકીન જબસી દીલમે આરજુ ઉંચ પરીશે હમ ખીસતર હોનેકી થા વૈસીહી જામે બેકલી ઉંચ વારેદાત અજબકે મઅલુમ કરનેકી થી. કે આજતક મૈને કુછ ન સમજ કે યે પરી કાન હવે ઝોર વો હમસી સાંક્ષા મજલ જાસને એક પુરજે કાગઝપર ઇતની અશરફીયોકે બદલે મેરે હવાલે કીએ

જ્યાદતકી બાદશાહોંકે લાયક એક પેહરન કયું કર એવો દોનો આવજુદ
તમે મારે ગએ એર મળખ બદગી ઓર બે
પીઠમત ગુઝા તર નાઝ બરદારી કે મુજબર કયા હુવા ઓર ફીર એક
સર ખુશંદ કીયા—ગરઝ ધસી વાસ્તે બઅદ રસમે રસુમાત અકબકે આઠ
જશતીયાકકે કરદ મુબાશેરતકા ન કીયા, રાતકો સાથ સોતા દીનકો યુંહી ઉઠ
હોતા.

એક દીન ગુસલ કરનેકે લીએ મૈને ખ્વાસકો કહા કે થોડા પાની ગરમ કર દેતો નહાઉ
મલેકા મુસકરાકર બોલી; કીસ ખીસ્તેપર તલ્તાપાની મેં ખામેશ હો રહા લૈકીન વો પરી મેરી
ફરકતસે હેરાન હુઇ બન્નકે ચેહરેપર આસાર બદગીકે નમુદ હુએ યહાં તલક કે એક રોઝ બો-
1 તુમબી અજબ આદમી હો યા ઇતને ગરમ યા અપસે ઠંડે ઇસકો કયા ફેહતે હયે, અગર
તુમમેં કુવત નથી તો કયું અપસી કચ્ચી હવસ પકાઈા ઉસ વકત મૈને બેવકક હોકર કહા
અય બની મુનશરી શરત હયે આદમીકો ચાહીએ કે ઇનસારસે ન ચુકે બોલી અબ કયા ઇન-
સાફ રેહગયા હયે જે કુછ હોનાથા સો હોયુકા ! ફકીરને કહા બાકઇ બડી આરઝુ દીલીમેં
આદમીકી ખાતીર પરેશાન રેહતી હયે ઉસ્સે કુછ હો નહીં સકતા, ઇનસાનીયતસે ખારીજ હો
જાતા હયે, મૈને અપને દીલમેં યે કોલ કયા થા કે બઅદ ઇસ નીકાહકે ઐન દીલકી સાંદી
હયે બાઝી બાઝી ખાંતે જે ખ્યાલમેં નહીં આતી ઓર નહીં ખુલતી હુગુરમે ખુશુગા કે જખાને
મુબારકસે ઇસકા બખાન સુનું; તો જીતો તસકીન હો. ઉસ પરીને ચીજનજબી હોકર કહા કયા
ખુબ અબીસે જુલ ગએ યાદ કરો ખારહા હમને કહા હયે કે હમારે કામમેં હરગીઝ દખલ ન
કીજે ઓર કીસી ખાતકે મોઅતરીઝ ન હુજ્યો, ખીલાફ મઅમુવ યે બેઅદમી કરની કયા
લાઝીમ હયે ? ફકીરને હંસકર કહા જયસી ઓર બેઅદબ્યાં મઆફ કરનેકા હુકમ હયે એક
ચેબી સહી. વો પરી નઝર બદલકર તેહમેં આકર આગકા બગોલા બન ગઇ ઓર બોલી
અબ તો બહોત સર ચડા જ અપના કામકર, ઇન ખાતોંસે તુઝે કયા શખદા હોગા ! મૈને
કહા, હુનિયાસેં અપને બદનકી શરમ સખસે જયાદા હોતી હયે, લૈકીન એક દુસરેકા વાકીફખાર
હોતા હયે, પસ જબ અપસી ચીઝ દીલ પર રવા રખી તો ઓર કોનસા બેદ છુપાનેકે લાયક હયે.

મેરે ઇસ રઝકો વો પરી વકુફસે દરયાફતકર કેહને લગી યે ખાત સચ હયે પર જીમેં
યે સોંચ આતા હયે કે અગર મુજ નીગોડીકા રાઝ ફાશ હો તો બડી કયામત મએ ! મૈને
બોલા યે કયા મજકુર હયે, બદેકી તરફસે યે ખ્યાલ દીલસે જખાંતક ન લાઉગા કીમુકે કાન
પડના કયા ઇમકાન હયે, જબ ઉસને દેખાકે અબ સીવા કેહને કે ઇસ અઝીઝસે છુટકા નહી
લાસાર હોકર બોલી, ઇન ખાતોંકે કેહનેમેં બહોતસી ખરાબ્યાં હયે તુ ખ્વાહ ન ખ્વાહ દરપે
હુવા ખેર તેરી ખાતીર અઝીઝ હયે ઇસ લીએ અપની સર ગુઝીસ્ત બખાન કરતી હું તુઝેબી
ઉસકા પોશીદા રખના ઝુરર હયે ખબર શરત ગરઝ બહોતસી તાકીદ કરકર કેહને લગી કે
મૈને બદ બદબખત મુદક દમીસ્કકે સુલતાનકી બેટી હું ઓર વો સલાતીનોંચે બકા બાદશાહ હયે
સીવા મેરે કોઇ લડકાબાલા ઉસકે નહીં હુવા; જીસ દીનમેં મૈને પેદા હુઇમાં બાપકે સાએમેં
નાઝો ન્યામત ઓર ખુરમીસે પક્ષીનજબ હોસ આયા તખસે અપને દીલકો ખુશસુરતો ઓર
નાઝનીનોંકે સાથ લગાયા. ચુતાસે સુથરી સુથરી પરીઝાદ હમ જેઝી ઉમરાઝાંઘ્યાં મુસાહબતમેં
ઓર અચ્છી અચ્છી કુખુલ સુરત હમ ઉમર ખ્વાસેં સહેલીયાં ખીંઠમતમેં રહેતી થી. તખાશા
નાચ ઓર રાગરંગકા હમેશા દેખા કરતી—હુન્નાકે બલે ખુરસે કુછ સરોકાર નથા, અપને બે
ફીકરી કેઆલમકો દેખકર સીવા ખુનાકે શુકરમે કુછ મુંહસે નહીં નીકલતા થા.

ખરે તો તખીઆનું મુઠામુઠા અવસી બેમત્રા હુધ કે ન
જાણીસે વો ફેની બડ આવે, સોદાઇસા મીઝાજ હોગયા, દીલ ઉઠાસે
સુરત જતા હયે. આત કહેને સુનનેકો જી ચાહે, મેરી ચે હાલત દેખે જોડાઇઠા સબકો
સંખ્યા સંખ્યા હુધ ઓર કંઠમપર ગીરને લગી, ચે ખવાળ સરા નમક હલાલ કદીમસે મેરર
મહાન ઓર હુન્નરાજ હયે, ધરસે કોઇ ખાત મખરી નહી, મેરી વહલત દેખકર ખોલા અગ્ર
ખાજીશીક ઝાદી ચોડાસા શરમત વરકુલ ખવાલકા નૌશજીહા ફરમાવે તો અમલખ હયે કે તખી
ખત બહાલ હોખવે ઓર ફરહત મીઝાજમે આવે. ઉસકે ઇસ તરફકે કેહનેસે મુજેબી શૌક
જે તખી મૈનેલી. ફરમાયા જલ્દ હાઝીરકર. મેહલી બાહેર ગયા એક સુરાહી ઉસી સરખત
તકલ્લુ રસે બના બરફમે લગા લડકે હાથ લીવાકર આયા મૈને પીયા, જે કુછ ફાયદા બચ
કીયા થા વૈસાહી દેખા—ઉસ વકત ઉસ ખીદમતકે ઇનઆમમે એક બારી ખીલખત ખોળે
ઇનાયતકી ઓર ફુકમ કીયા કે એક સુરાહી હમેશા ખીલાનાગા ઇસી વકત હાઝીર કયા કર
ઉસદીનસે ચે મુકકર હુવા કે ખવાળ સરા સુરાહી ઉસી છોકરેકે હાથ લીવા લાવે ઓર બંદી
પી જવે—જખ ઉસકા નેશા તુઝુ હોતા તો ઉસકી બહેરમે ઉસ લડકે ઠા મઝાખ કરકર દીલ
બહેલાતી થી. વોબી જખ ઢીટ હુવા તખ અચ્છી અચ્છી મીઠી મીઠી ખાતે કરને લગા, ઓર
અચ્છેકી નકલે લાને બલકે આહ ઓહબી બરને ઓર સીસકીયાં લેને સુરત તો ઉસકી તરફ
દાર લાયક દેખને કે થી, ખેઇખત્યાર જી ચાહને લગા મૈ દીલકે શૌકસે ઓર અઠખેલ્યાં કે જો
કસે હર રોઝ ઇનઆમ બખ્શીશ દેને લગી, પર વો કમખખત વધસેહી કપડોસે જયસે હમેશા
પેહેને રેહતા થા હુન્નુરમે આતા, બલકે વો લીમાસબી મૈલા કુચલા હો જતા થા.

• એક દીન મેને પુછા તુજે સરકારસે ઇતના કુછ મીલા પર તુને અપની સુરત વચસીકર
બચસીહી પરેશાન બના રખી, કયા સખખ હયે? વધ રખએ કહાં ખરચ કીએ. યા જખ્ખ કર રખે
જલકેને ચે ખાતીરદારીકી ખાતે જે સુની ઓર મુજે અપના અહવાલ પુરસાં પાયા તો આંસુ
હબડખાકર કેહને લગા કે જે કુછ આપને ઇસ ગુમામકો ઇનાયત કીયા, સખ ઉસતાઢને લે
લીયા મુજે એક પસા નહી દીયા. કહાંસે ફુસરે કપડે બનાઉ જે હુન્નુરમે પહેનકર આઉ
ઇસમે મેરી તકસીર નહી મૈ લાચાર હુ ઇસ ગરીબકે કેહને પર મુજે તરસ આયા વહાં ખવા
જસરાકો ફરમાયા આજસે ઇસ લડકો અપની સોહખતમે નરખીયત કર, ઓર લીખાસ અછા
તખત્યાર કવકર પેહના ઓર લાંડોમે ખે ફાયદા ખેલને કુઢને ન દે, બલકે અપની ખુશી ચે હયે
કે આદાખ લાયક હુન્નુરકી ખીદમતકે સીખે ઓર હાઝીર રહે ખવાળ સરા મવાશીક ફરમાનેકે
ખખ લાયા ઓર મેરી મરઝી જે ઉધર દેખી નેહાયત ઉસકી ખતરદારી કરને લગા—ચોડે દી
નોમે ફરાગત ઓર ખુશી ખુરરમીકે સખખસે ઉસકા રંગ રોનક કુછકા કુછ હો ગયા ઓર
કેવલીસી ડાલદી. મૈ અપને દીલકો હરચંદ સંબાલતી પર ઉસ કાફીરકી સુરત અચસી જમે
સમા મધ થી કે મહી જી ચાહતાથા કે મારે ખ્યારેકે ઉસે કલજમે ડાલ રંખુ ઓર અપની આં
ખોસે એક પલ જુઢા ન કરે—આખર ઉસકો મુસાહેબતમે દાખીલ કીયા ઓર ખીલખતે
સખતરફકી ઓર જવાહીર રંગ બરંગકે પેહનાકર દેખા કરતી બારે ઉસકે નઝદીક રહેનેસે
આંખોકા સુખ કલેજકો ઠંડક હુધ; હરદમ ઉસકી ખાતીરદારી કરતી. આખીરકો મેરી ચે હાલત
સોહચીક અગર એકદમ કુછ સુરરી કામકા મેરે સામનેસે જતા તો ચૈન ન આતા.

ખખ્ખ કઇ બરફકે વોખાલીગ હુવા, મીસે બચગને લગે, છપ તખતી ફરસત હુધ, તખ
ઉસકા ચરચા બાહેર દરબારીયોમે હોને લગા. ફરબાર ઓર ચોખદાર ઉસકો મહેલકે અંદર આને

ગિયનહાર.

તી હયે—જળ વો વહ... શીર

છતી હયે ઓર સુનતી હયે

ઓર શેહરે નીમરોઝમે

રદમ નાલા ઓર આહ હયે,

સકા સખખ જમસે મેં

(કોઇ)

જુહી સુખડો હુમતો

દમી ઓર

ડ મૈદાનમેં જાકર જમખ હુ... ઓર ઉસ મુ

ર હુવા ઓર વહાં ગયા, તખ સખ ખરાખ ક

II દેખતાથા પર યે મઅલુમ હોતાથા કે વૈ સખ

ધરીયે અરસેમેં દેરસે જવાન પરીઝાદ સાહેબ જ

ગુલ મચાતા હય ઓર રેતા હુવા કફ મુંહસે

કુછ લીએ હુવે મુકાબ દુલ્લાહકે આયા ઓર

તથ ઓર એક હાથમે તલવાર બેકર દોઝાતું ખેડા;

હયા ઉસકો ઉસ જવાનને ઝ ને હાથમે દી થી—વો ય

ખાતા જતાથા લેકીન યે હ. તથી કે ને કોઇ દેખતાથા ખે દ

! પસી તરેહ સખકો દીખાતા ઓર ફલાતા હુવા સખકે સામં

શીર ગયા.

ન ઉડા ઓર ઉસ ગુલામકા સર સમશીરસે ડાટકર ઓર સવા

કો ચલા, સખ ખડે દેખાકીએ જળ નઝરોસે ગાયબ હુવા તો લોગ

કેસે ઉસ માજરેકી હકીકત પુછતા થા, ખલકે રૂપયોંકી લાલચ

ત કરતા કે આયા ઓર કહાં ગયા ? હરગીઝ કીરસીને ન બદલા

મેં આયા—યે તઅજજુબ દેખકર જળ મૈં યહા આયા ઓર

સે પાદશાહઝાદી બી હૈરાન હો રહી હયે, ઓર ઇસકે તહકીક

રહી હયે, લેહાઝા મહેર અપના યહી સુકરર કીયા હયે કે ને

ખર લાવે ઉસકો પસંદ રરમાયે ઓર વહી માલીક સારે માલો

માજરા સખ તુમને ખસ સુતા, અપને દીલમેં જોર કરો

શા મકે તો કસ્ટ મુલકે નીમરોઝકા કરો, ઓર જલ્દ રવાના

તે ધરકી રારસો મૈને જવાબ દીયા, કે અગર ખુદા ચાહેતો

તક દરયાફત કરકર પાદશાહઝાદીકે પાસ આ પોહચતા હું

ીસમત મેરી બદ હયે, તો ઇસકા કુછ ઇલાજ નહીં, લેકીન

પને કેહનેસે ન હીરે ઓર ખીલફઅલ એક અદેશા મુશકીલ

ગર મલેકા ગરીબનવાઝી ઓર મુસાશીર પરવરીસે હુજુરમે

ઓર મેરા ઇલતેમાસ અપને કાનો સુને ઓર ઉસ

તો મેરી ખાતીર જમખ હો, ઓર મુજસે સખ કુછ

મામાને રખર ઉસપરી પૈકર કે અરઝ કી ખારે કદર

આ કે ઉન્હ પુલાસો. દાઢ દીર બારે
લેગધ. કયા દેખતાહું કે દે

કલમાકનીયા, તુઢકનીયા

જે દિ લીએ ખડી હયે ધરકા :

આહ જે બાનતક આધ, ઓર કે

દેખતા જે ૧૨ સેર કરતા હુવા આગે

દેખું શી આહે કે આગે જાઉં—

વા રખાયા નાર એક ચોકીલી સંઢલકી બુ

પર ભેઠગયા ઓર વો ચોકીપર બેઠે કેહને લગી,

મે'ને મલેકાકી ખુખ્યાંકી ઓર અઢલો ધનસાધ

|| કે જખસે મે' ઇસ મુલ્કકકી સરહદમે' આયા હર

દીરખાને ઓર ઇમારતે' આ બની હુધ હયે' ઓર

ખખરગીરી મુસાદરોં ઓર || જોંકી કરતે હયે; મુજે

. એયે રોઝ જખ રખસ્ત લગા તખલી કીસુને ખુર

બાબ ઇસ મકાનમે' થા . ચાંદની, કાલીને સીત

પરદે, ચીલવને' સાએબાન, છપરખટ; મઆગીલાધ; ૨

ચાદર; તકએ ગુલતકીએ મસ... ગાવતકીએ ઓર દેગ દેગએ;

ઘતરીચમએ બકાવલી કદગીર; તઆમખખશ, સરપોશ સીની ખ

શાદી; પાનદાન; લગન ચોગડે; ચંગેરી ગુલાબપાથ ઉદ સોઝ; અ

વાલે દીએ કે યે તુમહારા માલ હયે ચાહો અબ લે જાઓ નહી

અપની મોહોર કરો જખ તુમહારી ખુશી હોગી દીરતે વખત લીએ

પર યે' હચરત હયે કે જખ મુજસે ફકીર તને તનહાસે યે મુલુક

તુમહારે મુલકમે' આતે જાતે હોંગે પસ અગર હરએકસે યહી મે

તો મુખલીક બે હીસાખ ખરચ હોતે હોંગે; પસ ઇતની દોલત કે

આધ ઓર કયસી હયે ? અગર ગંજેકારન હો તોબી વધા ન

કાકી સલતનતપર નીગાહ કીજયે તો ઉસકી આમદ રકત બાવ

ન કરતી હોગી ઓર ખરચોંકા તો કયા ઝીકર હયે, અગર

સુનું તો ખાતીરખાહો; કરદ મુલકે નીમ રોઝકા કરે ઓર જું

અહવાલ દરીયાદબ કરકે મલેકાકી ખીદમતમે' બશરતે ઝીંદગી

મુરાદ પાઉં.

યે સુનકર માલેકાને અપની જખાનસે કહા કે અબ જ

કે યે માહીમતસે વાકીશ હો તો આજકે દીનબી મુકામ કર

જે કુછ અહવાલ ઉંસ દોલત બે ઝવાલકા હયે બેકમે કાર

અપને ઇસતીકામતકે મકાનપર આકર મુ'તઝીર થા કે કખ

દા-ઇતને'મે' ખનાનસરા કખ ચોગોશે તોરા પોસ પડે હુરે

વા; બોલા કે હુજુરસે યે ઉલશ ખાસ ઇનાયત હુવા હયે

સામને ખોલા તો બો બાસસે દીમામ મોઅત્તર હુવા

ગાંધીજીનાં શબ્દો.

૧૨ શુકરે અમત કેહવા બેઠા.

ના અપને મહેલમેં દાખી.

નીકલ બેઠા; ઉસ વકત દાખ

હયે મેં ઉસકે હમરાહ હોલે.

દરકો વહાં કદર ન થી આ.

લગા હુવા ઓર સામલે મસનદકે જવા.

રાસ્ત ઓર દસ્તઅપ શાગીરદ પેશે ઓર સે.

હુએ હાઝીર થે ઓર તવાયફ ઓર ગાએ.

તખ્તારી કરરો ફરકી દેખકર અકલ ઠીકાને.

ર રાતકો થે અરાયશ કે દીન ઇદ રાત શબબરો.

ત ઇકલીમ કો થે એશ મયસ્સર ન હોગા, હમે.

હમારી મલેકાકા જતના કારખાના તુમને દેખા થે સ.

બલ નહીં બલકે અરજું હુએ, તુમ યહાં બેઠો મલે.

બકર ખબર કરે. દાખ થે કેહકર ગઈ ઓર ઉન્હી પાં.

હયે, બમજરીદ ઉસ મકાનમેં જતેહી બીચકકર રેહ ગ.

ઓર દરોં દીવાર કીધર હયે, ઇસવાસ્તે કે ચારોં તરફ.

ઓર ઉનકે પરદાઓમેં હીરે મોતી જડે હુએ થે, એકકા અક.

બલુમ હોતા કે જવાહીરકા સારા મકાન હયે, એક તરફ પરદ.

ધી થી. વો દાખ પરદેસે લગકર બેહી ઓર મુજેબી બેઠનેકો કહા.

તોર બયાન કરને લગી.-

સુલતાન ઇસ ઇકલીમકા બા પાદશાહ થા. ઉનકે ઘરમેં સાત

શાહને જશન ફરમાયા. થે સાતો લડકીયાં સોલા સંગારકર બા.

હુજુર ખડી થી. સુલતાનકે કુછ જમેં આયા તો બેટોંકે તરફ

થે સારી ખુબ્યાં મેરે દમસે હયે. છે લડકીયાં એક જબાન હોકર

હયે બજા હયે ઓર આપહીટી સલામ તીસે હમારી બલાખ

બેહનોસે છોટી થી પર અકલો શહરમેં ઉસ ઉમરમેં બી ગોયા

-ઇસ શુદતજુમેં બહેનોંકે શરીફ ન તુઈ, ઇસ વાસ્તે કે થે

કી તરફ દેખા આર કહા; કયું બીબી તુમ કુછ ન બોલી;

તને અપને દોનોં હાથ રમાલસે બાંધકર અરજ કી કે અમર

આદ હો તો લૌંડી અપને દીલકી બાત શુઝારીશ કરે. હુકમ

મલેકાને કહા કે કીબલએ આલમ આપને સુના હયે કે

વકત મેં અપની જીંદગીસે હાથ ધોકર અરજ કરતીહું

વાલેને લીખ્યા હયે ઉસકા મીટાનેવાલા કોઈ નહીં. કીસ

બૈત.

ધીસો યા કે રખો સરખસુબુદ,

જો કુછ હયે વો પેશઆની હયે.

ગાલ અલલ્લતલાકને આપકો પાદશાહ.

કારખાનેમે' કીસુકા ઇખત્યા

. કઅબા હયે; હઝરતકી

પર નસીબ હરએક કે હરયેક

ખાબ દીલપર સખ્ત ગીરાં

બડી બાત. આબ ઇસકી યહી સઝા હયે

સો ઉતાર લૌ; ઓર એક મીયાનેમે' ચડાક

દકા ન હો વહાં દે'ક આવ. દેખે' ઇસકે નસી

રકે ઉસ આધી રાતમે' કે ઐન અધેરી થી; મ.

પને મહેલકે દુસરી જગા ન દેખી થી; મોઘ લેન.

રતા ઇનસાનકા તો કયા ઝીકર હયે, છોડકર ચલે .

થલેકાકે દીલપર અજબ હાલત ગુઝરતીથી કે એ.

ર અપને ખુદાકી જનાબમે' શુકર કરતી; ઓર કેહતી

કીયા; ને ચાહતા હયે સો કરતા હયે, ઓર ને ચાહે:

મે તુજશે નાઉમ્મીદ નહીં હોતી ઇસી અંદશેમે' આંખ લગ

લેકાકી આંખ ખુલ ગઇ તો પુકારી કે વઝુકે લીએ પાની લાવ

ીત યાદ આઇ કે તુ કહાં ઓર યે બાત કહાં; યે કેહકર ઉઠકર

શુકરકા પડહા અબ અઝીઝ મલેકાકી ઇસ હાલતકી ખબર સુનને

ભાસે જો શે પુછા ચાહીએ કે કયા કેહતા હોગા. ગરઝ ઉસ

લગા રહાથી ઓર યે કબત ઉસ દમ પડતીથી.

કઅત.

જબ દાંત ન થે તબ દુધ દીઓ, અબ દાંત દીઓ

ને જલમે' થલમે' પાંછી પસકી, સુઝ લેત સો તે

કાહેકો સોચ કરે મન મુરખ, સોચ કરે કુછ હા

બનકો દેત અમનકો દેત, જહાં કે દેત સો તે

મચ હયે; જબ કુછ બન નહી આતા તબ ખુદાહી યા

મદદીરમે' હરએક લુકમાન ઓર ખુઅલીસીના હએ; અબ

ઇસી તરહ ત્હીન દીન રાત સાદ ગુઝર ગએ કે મલેકાકે મુદ

વો કુલસા બદન સુખકર કાંટા હોગયા; ઓર વો રંગ ને

બન ગયા; મુંહમે' ફેરડી બંધ ગઇ; આંખે' પથરા ગઇ; :

તલખ સાંસ; તબ તલક આસ ચોથે રોઝ સુખહોકો એક

મૈહરા શશન દીવ આકર પેદા હુવા, મલેકાકો ઇસ હાલ

રયે તેરા બાપ પાદશાહ હયે; લેહીન તેરી કીસમતમે' યેહ

અપના ખાદીમ સમજ ઓર અપને પેદા કરનેવાલેકા :

ઓર ફકીરકે કચકોલમે' ને બીકકે દુકકે ગૌબુદ યે મ

ફીરને ગયા—દેખા કે એક કુવા લગા હય પર ડોલરસરી

રોડકર દોના બનાયા ઓર અપની શેલી ખોલકર ઉસમે' બાંધ:

વહી આ... લેકીન મેરે આનેમે' બડી કયા હતા

બુરા હશે. અયશા કામ ન કર કે જીસમે' સીવા

ડી હયે કે જલ્દ ચલા આ, નહીં તો મુજે પોહ્યા. જ્યાં મેં સ-

હસ્તીતક મેરા નીપટ દેખા તો બુંડીસી સુરત બનાએ હુએ નાએ નખરે

મ બેઠા તખ મેને ઉત્સે પુછા કે આજ રકાવટ ઓર ખફગીકા બાઇસ ક

૨ ગુસતાખી તુને કલુ નકીથી હમેશા બીકા ઉઝર હાઝીર હોતા થા ત

ગરીબ હજુરકી તદજ્જલસે ઓર દામને દૌલતકે બાઇસ ઇસ મકદુર

દગી કટતા હયે આપકે જનોમાલકો દુઆ કરતા હું ચે તકર

બરીસે ઇસ ગુનાહગારસે હુઇ ઉમ્મીદવાર અપુકાહુ મેં તો જા

બનાવટકી બાતોંકો માન લીયા. ઓર સરાહતપર નઝર ન કા

કયા તુજકો અયસી મુશકીલ કંઠુ પેશઆઇ જે અયશા મુતક

કર ઉસકીબી તદખીર હો જાએગી ?

ગરઝ ઉસને અપના

ારીકી રાહસે વહી કહા કે મુજકો સખ મુશકીલ હયે. આખીર

કે એક બાગ નેહાયત સરસખઝ ઓર ઇમારત ખાલી હોઝ

હવેલી કે નઝદીક નાઈ શહેરમે' બીકાઉ હયે. ઓર ઉર

ઇલમેમોસીકીમે' ખુબ સલીકા રખતી હયે, લેકીન ચે દોને

બીલી-નેકોઝ ન બાગ લેવે ઉર

કનીઝકીબી કીમત દેવે ઓર તમાશાયે હયે કે બાગકા મોલ લાખ રૂપીએ, ઓર બાંદીકા બહા

પાંચ લાખ. શીદવીસે ઇતને રૂપયે બીલફૈલ સરઅન્નમ નહીં હો સકતે. મેને ઉસકા દીલ

બહોત બે ઇખતીયાર શોકમે' ઉનકી ખરીદારી કે પાયા કે ઇસી વાસ્તે દીલ હૈરાન ઓર ખાતી

પરેશાનથા; બાવજુદકે રૂપર મેરે પાસ બેઠાથા તખબી ઉસકા ચેહરા મલીન ઓર જી ઉદાસથા

—મુજે તો ખાતીરદારી ઉસકી હરખડી ઓર હરપર મનઝુરથી ઉસી વકત ખવાજસરાકો હુકમ

કીયાકે કલ સુબોહકો કીમત ઉસ બાગકા ઓર ખત કનીઝકા લીખવાકર ઇસ શખ્સકે હવાસે

કરો; ઓર માલીકકો ઝર કીમત ખઝાનએ આમેરાસે દીલવ જા ઇસ પરવાનગી કે સુનતેહી

આદા બ બખલાયા ઓર મુંદપર રહત આઇ-સારી રાત ઉસી કાએદેસે જયસી હમેશા ગુજ-

રલીથી હંસી ખુશીસે કટી; ઇઝર હોતેહી વો રખસત હુવા. ખવાજેને મવાશીકે શરમાનેકે ઉસ

બાગકો ઓર લોંડીકો ખરીદ કરદીયા ફેર વો જવાન રાતકો મા રીફ મઅમુલકે આયા જાયા કરતા.

એક રોઝ બહારકે મોસમમે' કે મકાનબી દીલ ચરપથા બહલી યુમંડ રહીથી શૈનીયાં પડ

રહીથી. બીજલીબી કુન્ધ રહીથી ઓર હવા નરમ નરમ બહતીથી. ગરઝ અજબ કેશીયત ઉસ-

દમથી. બુંહી રંગબરંગકે હુબાબ ઓર ગુલાબીયાં તાકોંપર ચુની હુઇ નઝર પડી, દીલ લલચાયા

કે એક ઘોંટહુ; જ્યાં હો ત્રીન પીયાલોંકી નોખત પોહ્યા વહી ખ્યાલઉસ બાગે નોખરીદકા ગુ-

ઝરા; કમાલ શોક હુવા કે એકદમ ઉસ આલમમે' વહાંકી સૈર કીયા ચાહીએ.

કમખખતી જે આવે ઉંટ ચડે કુત્તા કાટે અછી તરહ બેઠે બીહાએ એક દાઇકા સાથ લેકર

સુરંગકી રાહસે ઉસ જવાનકે મકાનમે ગઇ—વહાંસે બાગકે તરફ ચલી; દેખા તો ઠીક ઉસ

બાગકી બહાર બેહસ્તકી બરાબરી કર રહી હયે; કતરે મેં હકે દરખતોકે સખઝ સખઝ પતોંપર

પર જે પડે હયે; ગોયા ઝમઝદકી પત્તીયોંપર મોતી જડે હયે; ઓર સુરખી ફુલોંકી ઉસ અખર-

મે' અયસી અચ્છી લગતી હયે કે જયસે શામકો શરક મેં હયે' ઓર નેહરે લખાલખ માનીદ

માગેઆહાર.

જાણીએ ઉસકા આના મોકુર હુવા. મુ. તો ઉસ
 જા; જળ્યે એહવાલ ના ઉમીદીકા સુના તો એ
 યોયા મુજપર તત તુટી ઓર યે હાલત હુધ કે ન કે કુછ કેહ સક
 સકતી હુ, કુછ જસ નહી ચલ સકતા ઇલાહી કયા કરે ? અજળ્ય તરેહકા
 રારી કે ઉસી સેહલીકા જો મેરા બેડુ થા યુલાકર કહા કે મુજે ગોર ઓ-
 કી મનઝુર હયે, બીલ ફેલ સલાહ વંકત યે હે કે હઝાર અશરફી પુછ
 કાન જવહરીકી કરવા દો તો તીજરત કરકે ઉસકે નફેસે અપની ગુજ
 પાર મેરે મહેલકે કરીય એક હવેલી અછે નકશેકી બનવા દો
 ર હો મોલ લેકર ઓર દરમહા મુકરર કરકર ઉસ પાસ ર
 ન ન હો. ખવાજસરાને ઉસકી ખુદો ખાશકી ઓર જવહરી
 કરદી. થોડે અરસેમે' ઉસકી દુકાન અયસી ચમકી ઓર નમુઃ
 ઓર જવાહીર બેશ કીમત સરકાર મે' પાદશહાકે ઓર અમી
 ઉસીકે પહાં બાહમ પોહચતે આહેરતા આહેસ્તા યે દુકાને ન
 આહીયે વહીં મીસે; સખ જવાહરયોંકા રોઝગાર ઉસકે આગે
 મે કોઇ બરાબરી ઇસકી ન કરસકતા બદ્દે કોઈ મુદ્દમે
 તો ઉસને લાખોં રૂએ કમાએ પર જુદાઇ ઉસકી રોઝ
 લગી, કોઇ તદખીર ન બન આઇ કે ઉસકો દેખકર અપન. કી તસલ્લી કર. સલાહ કે ખા-
 તીર ઉસી વાકીફકાર મેહેલીકો યુલાયા ઓર કહા કોઇ અયસી સુરત બન નહી આતી કે ઝરા
 ઉસકી સુરત મે' દેખુ ઓર અપની જાનકો સખરદુ મગર યે તરહ હયે કે એક સુરંગ ઇસકી
 હવેલીસે ખુદવાકર મહેલમે' મીલાદો હુકમ કરતેહી કઇ દીનેંમે' અયસી નકબ તઇયાર હુધ કે
 જળ્ય સહી સાંજ હોતી તો ચુપકેહી વો ખવાજસરા ઉસ જવાનકો ઉસી રાહસે લે આતા તમામ
 રાત શરાબ કબાબ ઐશો અશરતમે' કટતી મે' ઉસકે મીલનેસે આરામ પાતી; વો મેરે રૂબનેસે
 ખુશ હોતા.

જળ્ય રજરકા તારા નીકલતા ઓર મવજઝન અઝાન દેતા તખ મેહલી ઉસી રાહસે ઉસ
 જવાનકો ઉસકે ઘર પોહચા તા, ઇનખાતોંસે સીવા ખોજે કો ઓર દો દાઇયોંકે જુહોંને મુજે
 દુધ પીલા ઓર પાલાયા યાથા આદમી કોઇ વાકેફ નથા. એક મુદ્દત ઇસી તરહસે ગુઝરી—
 એક રોઝકા યે ઝીકર હયે કે ખવાશીક મઅમુલકે ખવાજ જો ઉસકો યુલાને ગયા દેખા તો વો
 જવાન ફીકરમંદશા ચુપકા બેઠા હયે. મેહલીને પુછા આજ ખેર હયે કયું અયસે દીલગીર હો
 રહેહો. ચલો હુઝુરમે' યાદ રરમાયા હયે. ઉસને હરગીઝ કુછ જવાબ ન દીયા. ઝખાન ન હીલા
 ઇ ખવાજસરા અપનાસા મુંહ લેકર અકેલા ફીર આયા અહવાલ ઉસકા અરઝ કીયા. મેરે તંધ
 શેતાન જો ખરાબ કરે ઇસ પરમી મોહખ્ખત ઉસકી દીલસે ન ભુલી અગર યે જાનતી કે ઇસ્ક
 ઓર આહ અયસે નમક હરામ બે વફાદી આખીર બદનામ ઓર રસવા કરેગી. ઓર નંગો
 નામોસ સખ દીકાને લગેગા, તો ઉસદમ ઉસ કામસે બાઝ આતી ઓર તોખા કરતી ફીર ઉસકા
 નામ ન લેતી—ન આપના દીલ ઉસ બેહયાકો દેતી. પરહોના યુ'થા કે ઇસલીયે હરકત બેજ ઉ-
 સકી ખાતીર મે' ન લાઈ ઓર ઉસકો ન આનેકો મઅશુકોકા ચોચલા ઓર નાઝ સમજહા
 ઉસકો નતીજા યે દેખા કે ઉસ સરગુઝીસ્તશે બગેર દેખે બાન્ને તુખી વાકીફ હુવા નહી તો
 કહાં ઓર તુ કહાં ઓર તુ કહાં ખેર જો હુવા શો હુવા—ઇસ ખરદીમાગીપર ઉસ ગધેકે ખમાલ
 ન કર હોખારા ખવાજકે હાથ પેગાન બેજ કે અગર તુ ઇસ વકત નહી આવેગા તો મે' ઝીસ

તેરી તશબ્દીકે લાએ રરમાયા કે કુછ મુઝાકા તખ તુ આયા

એશરમી ખુખ નહીકે દુસરેકા એહસાન અપને સ
ઇલા ન કીજયે; અખ તુભી જાકર ઇસ્તેદ્યાકર ઝોર અપને સાથહી સાથ
ઉસકે ઘર ગયા. તખ મૈને દેખા કે યહી; કુછ અસ બાબ મેહમાનદારી
આજવે તો કયા કરે લેકીન યે દુરસત પાછ કેઈસ મુલકમે કદીમશે પાઠ
આઠ મહીને કારોબાર મુલકી ઝોર માલીકે વાસ્તે મુલક ગીરીમે બાહે
સમે બરેસાતકે કીલ્લએ મુબારકમે જુલુસ રરમાતે હથે. ઉન

ને વલી ન્યામત મુજ બદખખતકે બંદોબસ્તકી ખાતીર મુલકગી
નકે ઉસ જવાનકો સાથ લેકર આવે કે સીદી બહારને મેરા અહ
કે વાલેદા મુજ નજાકકી હથે ઉશે અરઝ કયા; શીર મય અપન
કર ઉનકે રખઝ જાકર ખડી હુધ ઝોર જે સરગુઝીસ્તથી સખ
તખ બોનેકી કબીરીયત દુર અદેશી ઝોર મેહરે માદરીસે છુપ
અંજમ કયા હો; અબી યે રસ્વાઇ ઝાહેર કરની ખુખ નહી..
છોડા યા લેકીન મેરા તલાશમે થી જખ મુજે ઇસ હાલત
આંશુ બરલાઇ ઝોર રરમાયા અય કમખખત નાશુદની તુ

તકા સારા ખોયા હઝાર અફસોસ ઝોર અપની ઝીંદગીશેબી
જનતી તો સખર આતા અખબી તોખા કર જે કીસમતમે થા સો હુવા અખ આગે કયા કરેગી
જવેગી યા મરેગી મૈને નેહાર શરમીંદગીસે કહા, મુજ બેહયા કે નસીબોમે યહી લીખ્યા થા
જે ઇસ બદનામી ઝોર ખરાબ ર અયસી અયસી આફતોંસે બચકર જીતી રહુ. ઇસે મરનાહી
બલાયા, અગરયે કલગકા દી મેરે માથાપર લગા, પર અયસા કામ નહી કયા જીસમે
માંખાપકે નામકો ઝોખ લગે; ખ યે બડા દુખ હથે કે વેદોનો બેહયા મેરે હાથસે અય
જવે ઝોર આપસમે રંગ રેલ મનાવે ઝોર મૈ ઉસકે હાથોંસે યે દુખ દેખુ હૈઠ હથે કે મુજસે
કુછ ન હોસકે યે ઉમ્મીદવાર હુ કે ખાનસામ નકો પરવાની હોતો અસખાબ ઝીયાફતકા બખુબી
તમામ ઇસ કમખખતકે મકાનમે પાર કરે, તો મૈ દઅવતકે બહાનેસે કન દોનો બદખખતોકો
ખુલવાકર ઉનકે અમાલોંકી સજાદુ ઝોર અપના ઇવઝ લુ-જીસ તરહ ઉસ્ને મુજપર હાથ છોડા
ઝોર ધાપલ કયા, મૈબી દોનોકે હુ કે કરે તખમેરા કલેજ થંગ હો, નહી તો ઇસગુસ્સેકી
આગમે ફુકતી હુ, આખીર જલ લકર ખાક હો જાગીંગી યે સુનકર અખમાને આતમાકે
દરદસે મેહરબાન હોકર મેરી અખ શીકી ઝોર સરા લવાઝેમા ઝયાફતકા ઉસી ખ્વાબસરાકે
હાથ જે મેરા મરહમ હથે દર દીય -સખ અપને અપને કારખાતેમે આકર હાઝીર હુએ,
શામકે વકત ઉસ મુએકો લેકર આય મુજે ઉસ કહવા બાંદીકાબી આના મનઝુર થા ચુનાયે
શીર તુજકો તકઇયુદ કરકર ઉસેબી ખુ તાયા, જખ વોબી આઇ, ઝોર મજલીસ જમી, શરાખ
પીપીકર સખ બદમસ્ત ઝોર બેહોશ હુ ઉનકે સાથ તુભી કેશી હોકર મુરદાસા પડા, મૈને કી-
લમાકતીકો હુકમ કયા કે ઉન દોનોંકા તલવારસે કાટગલ. ઉસને વહીં એક દમમે શમશીર
નીકાલકર દોનોંકે સર કાટ બદન લાલ એ, ઝોર તુજપર ગુસ્સેકા યે બાયસ થા કે મૈને ઇ-
જાઝતકી દી થી, ન હો દીનકી હોસ્તી એતેબાર કરકે શરીક મએ ખ્વારીકા હુવા, અલખત્તા
યે તેરી હીમાકત અપને તઈ પસંદ ન પાઠ ઇસ વાસ્તે કે જખ તુ પી પાકર બેહોશ હુવા, તખ
તવકકા રીફાકતકા તુજસે કયા રહી, પર તેરી ખીદમતકે હક અયસે મેરી ગરદનપર હથે

ખી-
નહી;

મઅમુદ

ઝોર મ

હાનશે બાદશ

લે ગએ યે. જ

બાદશાહ મેગમ

ગુનાહશે ખીજ

હરચંદ ઉંહોને મે

થી કે ખુદા જાને ઉસ!

ખયએકો અપને પેટમાં

ઝોર સખ માજરા શુના

મુજકર નામોનશાન બાદશા

વ ધોયા કાશકે તોરે ઇવઝ મૈ પથર

હું હવે મચ્છા કરતી છું—મેં મેંને અપેક્ષા

કેહ અખમી દીલમેં ઝોર કુછ હવસ બાકી હવે નસે મેંને તેરી

સખ તરહ કુચુલ કીયા તુભી મેરા ફરમાના ઇસી સુરતસે અમલમેં લા-

હ વકત અખ ઇસ શહેરમેં રેહના મેરે ઝોર તેરે હકમેં બકા નહીં, આગે તુ :

ર હવે ય હ અલ્લાહ શાહઝાદી ઇતના ફરમાકર ચુપ હો રહી ફકીર તો દીલો

ઉસકે હ ચીજપર મુકદ્દમ જાનતા થા, ઝોર ઉસકી મોહબબતકે જલમેં ફ

બોલા જો કમે આવે સો બેહતર હવે, યે શીદગી બેઉઝર બજલાવેગા

હઝાદીને મેરે ત ડર વ ખીદમત ગુઝાર અપના પુગ સમજ તો ફરમાયા કે દો :

લાક ઝોર જ હવાસે ખાતે કરે, બાદશાહકે ખાસ અસતબલસે મંગવા-

ખ્યાર રખ. મેં : જાદ ચાર ગુરદેકે ઘોડે ચુનકર જીન બંધવાકર મંગવાએ જખ

હાડીસી રાત બાકી બાદશાહઝાદી મરદાના લીખાસ પેહન ઝોર પાંચો હથ્યાર બાંધ

હાડેપર સવાર હું ઝો પરકબકર મેં મુસલ્લેહ હોકર ચડ બેઠા ઝોર એક તરફ રાહલ.

જખ રાત તમામ હું પરછા હોને લગા તખ એક નહેરકે કીનારે પોહાયે ઉતરક

હ હાથ ધોએ જલદી કુછ ઠરકે શીર સવાર હોકર ચલે—કભુ મલેકા કુછ કુછ ખાતે

રતી ઝોર ચું કેહતી કે હમ ખાતીર શરમોહયા, મુલકોમાલ, ઝોર માંખાપ સખ છોડ,

અપસા ન હો કે તુભી ઉસ જા બેવશકી તરહ સુલુક કરે.—કભુ મેં કુછ અહવાલ ઇધર

ઉધરકા રાહ કેટનેકે લીએ કેહતા, ઝોર ઉસકાખી જખાખ દેતા કે બાદશાહઝાદી સખ આદમી

ચકસાં નહીં હોતે, ઉસ પાછકે નુતકેમેં ખલલ હોગા, જો ઉર અચસી હરકત વહાંકે હું

ઝોર મેંને તો જાનો માલ તુમપર તસદુદક કીયા; ઝોર તુમને જે હરતરહ સરફરાઝી બખશી;

અખ મેં બંદા બગૈર દામોંકાહું, મેરે ચમડેકી અગર જુલ્યાં બન ડર પેહનોં તો મેં આહ ન-

કરું—અચસી અચસી ખાતે આહમ હોતી થી; ઝોર રાત દીન : નેસે કામ થા; કભુ જો માંદગી

કે સખખ કહીં ઉતરતે તો જંગલકે ચરીદ પરીંદકો શીકાર ક : હવાલ કરકે નમકદાનસે લુન

નીકાલ ચકમકસે આગ જાડ લુન બાન કર ખા લેતે ઝોર કંકો છોડ દેતે થે; અપને મુંસે

ધાસપાત ચચ્યુગકર અપના પેટ ભર લેતે.

એકરોઝ અચસે કફેસ્ત મૈદાનમેં જા નીકલે કે જહ બસ્તીકા નામ ન થા; ઝોર આ-

દમીઝી સુરત નજર ન આતી થી—ઉસ પરબી બાદશાહ દીકી રીશકતકે સખખસે દીન ઇદ

ઝોર રાત શખેખરાત મચ્છુમ હોતીથી—જાતે જાતે એક રીયાકે હસકે દેખનેસે કલેખપાની

હોજાએ રાહમેં મીલા. કીનારેપર ખડે હોકર જો દેખા : જહાં તલક નીગાહને કામ કીયા

પાનીહીથા કુછ થલમેળ ન પાયા; જાને પેકહા ઇલાહી ય ઇ ઇસ સમંદરસે કચુકર પાર ઉતરે;

ઇસી સોચમેં ખડે રહે; આખીર યે દીલમેં લહેર આખ મલેકકો યહીં બીઠાકર મેં તલાશમે

નાવ નીવાડેકી જાઉં, જખતક અસખાખ ગુઝારેકા હાથ આવે તખ તલક વો નાજનીલી આ-

રામ પાવે તખ મેંને કહા કે અચ મલેકા; અગર હુકમ હોતો ઘાટ પાટ ઇસ દરીયાકા દેખુવો

ફરમાને લગી કે મેં બહોત થક ગઇ હું ઝોર લુખી તસી હો રહી હું; મેં ઝરા દમ લેલું તખ

તલક તુ પાર ચલનેકી કુછ તદખીર કર; ઉસ જગા : દરખત પીપલકાથા બગ છતર બાંધે

હુએ કે અગર હઝાર સવાર આવે તો ધુપ ઝોર મેહ ઉસકે તલે આરામ પાવે; વહાં ઉસકો

બીઠાકર મેં ચલા ઝોર ચારોં તરફ દેખતા થા કે કહ બી ઝમીનપર યા દરીયામે નશાન ઇત-

ન પાડે; બહોતેશ સર મારા પર કહી ન પાયા આખીર માયુસ હોકર વહાંસે ફીર આયા

ગાંધીધાર.

પરી. ૧૬૫ ના પાયા; ૬ વકતકી હાલત કયા કહું કે સુરત ના
... ૬૫ ... દરખતપર ચડ જા ... ધીર ડાલડાલ પાતપાત ધીરત
કર જમીને ગીર ધીર ઉસ દરખતકીન આસ પાસ તસદુક હોતા
અપની બેકસી પર રોતા; કભી પછયમસે કો દોડ જતા; ધીર ઉત્તરસે
જઈ બહોતેરી ખાક છાની લેકીન ઉસ ગૌહરે પ્રયાબકી નશાની ન પાઘ
ચલા તખ રોતા ઝોર ખાક સરપર ઉગત કુવા તલાશ હર કહી
ચાલ આયા કે શાયદ કોઈ જન ઉસ પરીકી લે ગયા ઝોર મુજે
૧૬૫ કોઈ ઉસકે પીછે લગા ચલા આતા થા. સો ઉસ વકત અ
ક લે ગયા; ધીર અધસે ખ્યાલોમે ઘબરા કપડે ફેંક ફાંકદીયે
મુલકમે સુખોસે શામતક હુંડતા શીરતા; ઝોર રાતકો કહી પ
પર અપની બાદશાહીકા નામોનશાન કીસીસે ન સુના, ન સ
ખ દીલમેં યે આયા કે જખ ઉસ જનકા તુને કુછપતા ન પ
યે ખ્યાલ દીલમેં કરકર કીસી જંગલમેં એક પહાડ નઝર આ
યે ધરાદા કીયા કે અપને તઈ ગીરા હું કે એકદમમેં સર મ
તો અયસી મુસીબતસે જ છુટ નવેગા યે દીલમેં કેહકર
પાંડંબી ઉઠ ચુકયે. કે કીસુને ગેરા હાથ પકડ લીયા ઇતને
એક સવાર સખખોશ મુંહપ નકાળ ડાલે મુજે ફરમાતા હ કે કયું તુ અપને મરનેકા કર
કરતા હયે, ખુદાકે ફઝલસે ન ઉમ્મીદ હોના કુદર હયે, જખતક સાંસ હયે તખતક આસ હયે,
અખ થોડે દીનોમેં રમકે મુલ પેં તીન દુરવેશ તુજસે દુખી એયસીહી મુસીબતમેં ૧૬૫ હયે
ઝોર અયસેહી તમાશે દેખે ૧૬૫ તુજસે મુલાકાત કરેગે ઝોર વહાંકે બાદશાહકા નામ આઝા
દખખત હયે ઉસકો એક બી શકીલ દરપેશ હયે જખ વોલી તુમ ચારોં ફકીરોંકે સાથ મીલેગા
તો હરએકકે દીલકા મતલબ ૧૬૫ સુરાદ ને હયે બખુખી હાસીલ હોગી. મૈને રીકાળ પકડકે
બોસા દીયા ઝોર કહા અય ૧૬૫ કિ વલી, તુમહારે ઇતને ફરમાનેસે મેરે દીલે પુર ઇઝતેરાબકો
તસલ્લી હુધ, લેકીન ખુદાકે વાર યે ફરમાધયે કે આપ કૌન હયે ઝોર ઇસમે શરીફ કયા હયે.
તખ ઉન્હોને ફરમાયા કે સુરતજા લી મેરા નામ હયે, ઝોર મેરા યે કામ હયે કે જસકો ને
મુસ્કીલ કઠન પેશ આવે ઉસકો સાન કર હું--ઇતના ફરમાકર નઝરોંસે પોશીદા હોગએ.
બારે ઇસ ફકીરને અપને મૈલા ૧૬૫ કીલ કુશાકી બશારતસે ખાતર જમા કર કસ્તે કસતુનતુન
ત્યાકા, કીયા રાહમેં ને કુછ મુસી ૧૬૫ લીખી થી ખીચતા હુવા ઉસ બાદશાહઝાદીકે મુલાકાતકે
બરોસે ખુદાકે ૧૬૫સે યહાંતક આ પોહંચા ઝોર અપની ખુશ નસીબીસે તુમહારી ખીદમતમેં
મુશરરફ હુવા, હમારી તુમહારે આપ ૧૬૫ મેં મુલાકાત તો હુધ બાહમ સોહખત ઝોર ખાત ચીત
મયરસર આધ; અખચાહીએ કે બાદ ૧૬૫ આઝાદ ખખતસેલી રશનાસ ઝોર જન પેહજાન હો.
ખઅદ ઇસકે મુકરર હમ પાંચોં અપને મકસ્દે દીલકી પોહંચેગે તુમલી દુઆ માંગોં ઝોર આમીન
કહો. યા હાદી ઇસ હયેરાન સર ગરદ ૧૬૫ સર ચુઝીસ્ત યે થી ને હુઝુરીમેં દુરવેશોંકી કેહ
સુનાધ, અખ આગે દેખયે કે કખ યે ૧૬૫ જનત ઝોર ગમ હમારા બાદશાહઝાદીકે મીલનેસે ખુશી
વ પ્રુરમીસે બદલ હો. આઝાદખખત ૧૬૫ ક ઇતનેમેં છુપા હુવા ચુપકા ધ્યાન લગાએ પેહલે દુરવે
શકા માજરા સુતકર ખુશી હુવા શીર ૧૬૫ ધીરે દુરવેશકી હકીકત સુનને લગા.

સૈર દુસરે દુરે કી.

કેહનેકી નૌખત પોહંચી યાર ઝાનુ હો બેકો (બોલા.)

રૂખા

મય ચારો ઇસ ફીર! ફક માજરા મુનો,
(ઈમતીદાસે કેહતાહુ ॥ ઇનતેહા મુનો;
" ઇલાજ કર નહીં સકતા કોઇ હકીમ,
હમારા દરદ નીપટ લા દવા મુનો.

અય દત્તક જે હોતે હયે, મુ
ાર કોઈ વીલામત
રે આઝમ હયે; આ
ર હયે, મેરે કીબલાગાહ.
કે તરબીયત કરનેકે વાસ્તે.
લાલીકે લીએ મુકરર કીએ
હસે ચૌદાબરસકે સનો સાલ.
ત પસંદીદા ઓર ને કુછ પાદશાહોંકા લાયક ઓર દરકાર હં સખ હાસીલ કીયા ઓર
વહી શૌક થયો રોઝ થા કે કાળીલોંકી સોહબતમેં કીસ્સે હરએક મુલકે ઓર અહવાલ ઉલુલ
અઝમ પાદશાહોં ઓર નામ વચરોંકાં મુના કરે—એક રોઝ કે મુસાહેબ દાનાને કે ખુબ
તવારીખદાન ઓર જહાં નીંદા થા, મજકુર કીયા કે અગરચે અ નીકી ઝીંદગીકા કુછ બરોસા
નહીં, લેકીન અકસર વચર અપસે હયે કે ઉનકે સખબસે ઇનસા ॥ નામ કયામત તક ઝખાનોં
પર બખુબી ચલેગા મૈંને કહા અગર થોડાસા અહવાલ ઉસરો ૨ રસીલ બયાન કરો તો મેંબી
મુનુ ઓર ઉસપર અમલ કરે તખ વો સખસ હાતમતાહ માજરા ઇસ તરાહસે કેહને
લગા.

કીસ્સા હાતમતાઈકા.

કે હાતેમકે વકતમેં એક પાદશાહ અરબકા નૌશીલ મ થા, ઉસકે હાતમકે સાથ બ
સખબ નામ આવરોંકે દુશમની કમાલ હુઇ, બહોતસા લય : શૈજજમ્ય કરકર લગાઈકી ખા-
તીર ચડ આયા હાતેમ તો ખુદા તરસ ઓર નેકમરદ થા સમગ્ર કે અગર મૈં જગકી
તીયારી કરેં તો ખુદા કે બંદે મારે જાએગે, ઓર બી પે કી હોગી, ઇસકા આઝાબ મેરે
નામ લખ્યા જાએગા, યે ખાત સોચકર તને તનહા અપ જન લેકર એક-પહાડકી ખોહમેં
જા છુપા-જખ હાતમકે ગાયબ હોનેકી ખબર નૌશીલકો બહુમ હુઇ સખ અસખાબ ઘરબાર
હાતમકા ઝખત કીયા ઓર મુનાદી કરવા દી કે જે કોઈ હુંદ હાડકર પકડ લાવે તો ઉસે પા-
નસો અથરશી પાદશાહકી સરકારસે ઇનઆમ પાવે યે : તકર સખકો લાલચ આયા ઓર જુસ-
ત જુ હાતમકી કરને લગે એકરોઝ એક ખુદા ઓર ઉ કી ખુદયા દો તીન બચે છોટે સાથ
લીએ હુએ લકડીયા તોડનેકે વાસ્તે ઉસ ગારકે પાસ જા હાતમ પોશીલ થા વહાં પોહંચે ઓર
લકડીયાં ઉસ જગતસે મુનને લગે-ખુદયા બોલી કે અ : હમારે દીન કુછ બલે આતે તો
અકો કહી હમ દેખ પાતે ઓર ઉસકો પકડકર નોશી કે પાસ લે જાતે તો વો પાનસો અ-

તી દેતા ... આરમ્ભે ખાતા ધી
 બનારે તમેએમે, યહી લીખા હયે
 મેએ તબ રોટી મયસર આવે, એક રો
 પાઠશાહ ધતને રૂપે દીલાવેગા આરતને થ
 યે દોનોંકી ખાતે હાતમને સુની; મરદુ
 પાએ આર જનકો બચાવે આર ધન દોનોં
 અગર આદમીમે રહમ નહી, તો વો ધન
 હયે.

દરદે દીલ

વર ન

ગરઝ હાતમકી જવાં મરદીને
 વહીં બાહેર નીકલ આયા આર
 શીલકે પાસ વે ચલ, વો મુજે
 મરદને કહા સચ હયે, ધસ :
 જને તુજસે કયા સુલુક કરે
 સકેગા કે તુજસે ધનસાનકો
 આર કબતક જીવેગા, આ
 હાતમને બહોતેરે મી
 ધસી આરઝુ મેં રેહતાહુકે
 ખુડ કીસુ તરહ રાજ ન
 હાતમને કહા; અગર તુ યુ
 હું કે ધસ ખુદને મુજે જંગ
 બોલા બલાધકે બદલે પુરાધ
 આરબી આન પોહયે; બીડ
 લીયા, આર હાતમકોસે ચલે
 નૌફીલકે રખર લેગએ તો ઉસને
 બોલા કે અચસા કામ સીવા હ
 રશપર જંગા ગાડા હયે એક :
 ધુપકર જંગલસે પકડ લાયા હું;
 એ ધસી તરહ અશરશીયોંકી લાલ
 એક કોનેમે લગા હુવા સખકી શે
 અપની દીલાવરી આર મરદાનગી
 પુછો તો યે હયે કે વો ખુડ અલ:
 પેહછાન હો તો દરયાફત કરો એ
 દીલમેં જખાન હલાલ હયે, મરદ
 ખુદને દી હયે, ફીર ધનસાન આ:

કો કોન પકડ લાયા . . . એ

કહા કે હાતમ મેરી ખાતીર . . .

મુતઅબજુબ હુવા કે વાહ કયા તેરી

નુઠ દઅવે હાતમકી પકડ લાનેકે કરતેથે
કે પાન પાનસો જુલ્યાં ઉનકે સરપર લગાવો

હને લગી એકદમ સર ઉનકે ગંજે હોગએ

ઉસકો નહીં પોહંચતા, ખુદા સબકો ઈ-

દે—અહોત આદમી જુઠ મુઠ બકે જાતે

નોશીલને ખ્યાલ કયા કે હાતમ જયસે

મોહતાજેકી ખાતીર જાન અપની

થે. ઉસે દુશમની રખની, ઓર

હયે. વહી હાતમકા હાથ બડી

જબ અયસે હો તબ તવાઝેઅ

લો અસબાબ જો કુછ ઝખ્ત

હી, ઓર ઉસખુડેકો પાનસો

ઓર યે ખ્યાલ ગુઝરા કે

નામ પેદા કીયા કે આજ

અગર ઇસ અમતસે મહ

શીલવાકેઅ દુન્યામે કોઇ

મે દેતા હયે ઉસકા ઇવઝ

સે કીતના કુછ પેદા હોતા

કે એક મકાન આલીશાન

; જલ્દ બનવાવો. થોડે અર-

વાર હુઇ ઓર ઉસ મકાનમે

ગરશીયાં દેતા ઓર જો કોઇ

આલીસોં દરવાઝેસે હાજતમંદ

ફકીર સામને દરવાઝેસે આકર

ઝેસે હોકર આયા દો અશર-

તરહસે ઉસને હરએક દરવાઝેસે

તબ ખુજકર અંજાન હુવા; ઓર

હી રાહસે આકર આલીસ અશર-

ત શીર પેહલે દરવાઝેસે ધુસ આયા

હી. સુન અય લાલચી; તુ કયસા

ફકીરકા અમલ ઉતપર આહીએ.

કાફસે કીનાઅત રેસે રીઆઝત

પત્ની હમે, જીસમે' યે આતે' ન હો
 પીકર શીર આપયો ઓર જો માંગેગા
 ન જમ્ય કરનેકે લીએ અય હરીસ ૨
 તક લી ઉસકા હીસાઅ તુ કર કે યેનડીકે કે
 તુજેહ હીસીંધીર પેહસે દરવાઝેશે લે આપ;
 કે એક રોઝકી ફીકર કરે, દુસરે દીન ફીર
 ઓર શરમ પકડ ઓર સખરો કીનાઅતકો
 બતાધ હયે—ફીર મેરી યે આત સુનકર
 લેકર જમ્ય કીયા થા સો સખ ઝર્મીપર
 અપની કાયનાત લેકર રખ છોડો, ફીર
 હયે, તુમ સખાવતકા બોજ નહીં ઉ
 હયે. સખી કેબી તીન હરફ હયે.
 ડરા ઓર કહા બલા દાતા ઇસ
 ખોદે ઇલાહી ઓર યેસે યાદ
 તો સખાવતકા નામ ન લે
 ખુદાકા હયે. ઇસ ફીરને
 કોઈ સખી દેખનેમે' ન ૨
 નામ ચાહતે હયે, પર વ
 કે મેરી તકસીર મઆફ
 આત કેહતા હુવા ચલા ૩
 ઓર ન ધાર માફ, વો ૨
 હુવા, કીસી તરહ કલ ન
 ઇસ અરસેમે' પાદશ

ખ્યાલ દીલસે ન ગયા. વઝ
 મલુકતકેયે મશવેરતકી કે ૨
 અંગર ઝીંદગી હયે તો સફર
 રાઝી ન હુવા—લાચાર દીલ તે.
 બા તદખીરકો ખુદાકર મુખતા:
 હામ બનાયા; ફીર મેને ગેરવા

કું

થોડે દીનોમે' ઉસકી સરહ
 જાકર મુકામ કરતા તો નોકર ઉ
 ઓર જીતનાં લવાઝીમા ઝીયાદતક
 તમામ રાત હાઝીર રેહતે; દુસરે
 મહીનોકી રાહ તૈકી; આખીર બર
 નેક ખો સાહેબ મુરબ્બતકે દાનાધ
 અબાનીશે કેહને લગા કે મૈ' ફકીરે

કદમ રંજ કરમાવે સીવાએ

પ તશરીફ લે ચલએ ઓર ઉસ છુકા-
ગીરને પુછા સાહેબકા ઇસ્મે શરીફ કયા
હયે. ઉસકી ખુખી ઓર તમલુક દેખકર
યા, દેખા તો એકે ઇમારત આલીશાન લ-
લેખકર બીઠલાયા ઓર ગરમ પાની મંગ-
ર મુજતન તનહાકે રૂબરૂ બકાવલને એક
પુલાવ, દુસરેમે કોરમાં પુલાવ, ઓર તી-
કાબ ઝરદેકી ઓર કંઈ તરહકે કલીએ દો
સમકી બાકરખાની તમકી શીરમાલ,
તેકે તીકકે મુરગકે ખાગીને મલગુખા.

શીર ખીરંજ, મસાઇ હલવા ફા-
ખા. અચારદાન, દહીંકી કુલરીયાં
લીયા પેટભી ભરગયા તબ
યા ખાના તો સબ અમાનત
કયા હયે ખુદા તુમહારા
બ તો મઝીદ કરો ઓર
બે ડકાર આતી હયે સો
। મુકકેશી બીછાકર ચીલ-
રમ પાનીસે મેરે હાથ ધુ-
। ઓર ચૌધડોંમે ગીલોરયાં
। કર રખખી જબ મૈં પાની
જબ શામ હુઇ ફાતુસમે
જબ પેહર રાત ગઇ બોલા
આરામ કીજયે ફકીરને કહા
। લીયે બહોત હયે; યે ખુદાને
બાબ દુરવેશોકા ખાતીર હયે;
કુલોંકી શેજશેલી નરમ થે;
ફી ચુની હુઇ ઓર ઉદ સોઝ
। હો જતા ઇસ આલમમે સો
ર નાશપાતી અનાર કીશમીશ
તીન દીન રાત રહા, એથે રોઝ
। હગારસે સાહેબકી ખીદમતગારીમે
। મૈંને હૈરાન હોઠર કહા બરાએ
તલક હયે સો મૈં રહા. ઝીયાદા
હયે અગર એકહી જગા રેહજવે
। તુમહારી ખુખ્યાં અપસી નહીં કે

આર ને બેઠરાતી હયે.

હરતરક સેર કરતી શીરતીથી કે દીન હોયુકા;
હુધ ઇતિનેમે માન એક રનીશપર નજર આયા. ઓર ગરમ ને
હાથ અપને હાથ ને ધરકર બારા દરીકે તરફ લેયલા-જળ્ય મે વહાં ગાઇ તો
નારે બાગદી કેરીયતકો દીલશે બુલા દીયા; યે રોશનીકા ઠંડાયા; જળ્યજન
'વલ ઓર શાનુંશે ખીયાલ શક્તમે મજલીશે હયેરાં ઓર શાનુંશે રોશન
ગુલ ચાંદની ઓર ચીરાગાંકે ઉસકે આગે અધેરી લગતી—એક તરફ
મનાર દાઉદી મરવારીઠ મેહતાબી હવાઇ ચરખી હથકુલ જાહી

સરપેન
મમરાત,
શ્રી કુલ,
નારે છુટતેયે

ઇસ અરસેમે બાદલ ફટગગા ઓર ચાંદ નીકલ આયા;
પેહને હુએ કોઇ મઅશુક નજર આ જાતા હૈ, બડી દેહીયત
કહા અબ ચલકર બાગકે બાલાખાનેપર બેઠાએ મેં અયસી
નીગોરા કેહતા સો મેં માન લેતી. અબ યે નાય નચાયા કે
ચસા બુલંદશા કે તમામ શહરકે મકાન ઓર બાઝારકે ચીરા:

સે નાફરમાની
છુટકતેહી જવા
ગઇ થી કે જો
લેગયા; વો કોહા
ઉસકે પાછને બાગયે.

મેં ઉસ જવાનકે ગલેમેં હાથ ડાલે હુએ ખુશકે આ
નીહાયેત છુંડી સી સુરત ન શકલ ચુલેમેંશે નીકલ શરા
હંચી—મુજે ઉસવકત ઉસકા આના નીપટ ખુરા લગા;
પડી; તબ મૈને ધબરાકર જવાનશે પુછા કે યે તો હકુએ
વો જવાન હાથબાંધકર કેહને લગા કે યે વહી લોંડી હયે. જો ઇસ બાગકે સાથ હુઝુરકી ધના
યતશે ખરીદ હુધ !

બેઠીથી; ઇતનેમે એક
શા હાથમે લીએ હુએ આ
સકી સુરત દેખનેશે દીલમે
ત કોન હયે; તુને કહાંશે પેહા
પના

મેંને મઅલુમ કીયા કે ઇસ અહમકન બડી ખરાહીશશે ઇસકો લીયા હયે; શાયદ ઇસક
દીલ ઉસપર માયલ હયે—ઇસી ખાતીરશે મેં પેચોતાબ બાકર ચુપકી હોરહી; લેકીન દીલ ઉ
સીવકતશે મુકદ્દર હુવા; ઓર નાખુશી મીઝાજપર છાગઇ; તીસપર કીયામત ઉસ અયશે તૈશેને
ચેકી કે સાકી ઉસી છીનાલકો મનાયા ! ઉસ વકત મેં અપના લહુ પીતીયા ઓર જયશે તોતેકો
કોઇ કબ્જે સાથ એક પીંજ ને બંદ કરતા હૈ—ન જાને દી કુરસ્ત પાતીથી ઓર ન બેઠનેકો
જ ચાહતાયા.

કીરસા મુખતસર વો શ અ ખુંદકીતી જીસકે પીનેસે આદમી હેવાન હો જાવે. હોચાર
જામ પેદરપે ઉસી તેઝાબકે જવ કા દીએ ઓર આખા ખીયાલા જવાનકી મીન્નતસે મેનેબી ઝ
હેર માર કીયા, આખીર વો પુત બેહયા બદમસ્ત હોકર ઉસ મરદુદસે બેહુદા અદાએ કરને
લગી ઓર વો છીઅલ્લાબી નશે બેલેહાઝ હો ચલા ઓર નામાકુલ હરકતે કરને લગા—મુજે
યે ગૈરત આઈ કે અગર ઉસવકત ઝમીન ટટે તો મેં સમાજજી લેકીન ઉસકી દોસ્તી કે ખાયસ
મેં ઇસપરબી ચુપ હો; રહી પર તો અસલકા પાછા શો મેરે ઉસ દરચુઝરનેકો ન સમજ
નશેકી લેહરમે ઓરબી દોપીયાલે ડાહા ગયા કે રેહતા સેહતા જો થા વોબી જતા રહા.
ઓર મેરી તરફસે મુતલક ધડકા જો ઉહ દીયા બેશરમીસે શહવતકે ગલબેમેં મેરે રખર ઉસ
બેહમાને ઉસ બહોડનીશે શોહબત ઓર વો પીછલ પાછબી ઉસ હાલતશે નીચે પડી મુ
નખરે તીલ્લે કરને લગી. ઓર દોં મે ચુમા ચાટી હોને લગા ન ઇસ બેવકામે વહા ન ઉ
બેહયામે હમા જયસી રહ નેશે રસ્ત મેરી ઉસ વકત યે હાલત થી કે જયસી ઓસર મહી
ડોમની ગાવે તાજ બેતાલ અપને ઓર લઅન્ત કરતી થી કે કયુ તું પહાં આઇ જીસકી રેસ-

નોર કહ. હું મેરે સરશે પાવતક ન બેલગ

તોરમે' યે કહાવત યાદ આપ બહ ન કુદા કુદે

૧-વો શરાબી અપની ખરાબી દીલમે' સોચા કે ૨ ખાંસાહાદી

હુ તો કલ મેરા કયા હાલ હોગા ઓર સુખહોકો. કયા કયામત મએમી

મને તે કામ તમામ કર હલુ; યે ધરાદા ઉસ ગૈબાનીકી સલાહશે જામે' ઠેરાકર

પટકો ાંવ આકર પડા ઓર પધડી સરશે છતારકર મીનતોઝારી કરને લગ

દીલ તો ર હોહી રહાયા જીધર લીએ શીરતા ઓર ચકકીકી તરહમે' ઉસકે

મારીમે સો કરતીથી. જુ તું મુજે કુસલા ફંદલાકર બીડલાયા ઓર ઉસ

આતશીકે હો- બરબરકર આપબી પીએ ઓ મુજેબી દીએ—એક તો ગુસ્સે

જલ જીનકર થી દુસરી અયસી શરાબ પી જલ્દ બેહોશ હોગઇ કુહ હ-

ખાકી ન રહા રહમ નમક હરામસંગ દીલને તલવારસે મુજે ધાયલ કીયા.

કે અપની દાનીસ. ઉસદમ મેરી આંખ ખુલી તો મુહસે યહી નીકલા ખેર જ-

હમને કયા વયસા ન તું અપને તર્ધ મેરે ઇસ ખુને નાહકસે બચાધયો.

ખંત,

મુઆદા હો ગલીમ તેરા ગરે માંગીર,

મેરે લહુકા તે નસે ધો હુવા સો હુવા.

કીસીસે યે બેદ ઝાહેર ન , ઓર હમને તુજસે જાનતક દરગુજરકી ફીર ઊંસકો

કાકે હવાલે કરકર જી હુખ ગયા—મુજે અપની સુધ ખુધ કુહ ન રહી શાપદ ઉસ કસાધને

મુજે મરદા ખ્યાલકર ઇસ સંદુકમે' ડાલકર કીલ્લેકી દીવારકે તલે લટકા દીયા સો તુને દેખા.

કીસુકા ખુરા ન ચાહતી થી લેકીન યે ખરા ખીયાં કીસમતમે' લીખ્ખી થી ટલતી નહી; કર

મકી રેકા ઇન આંખોકે સખખ યે કુહ દેખા અગર ખુખ સુરતોં કે દેખનેકા દીલમે' શોક ન

હોતા. અલ્લાહને યે કામ કીયા કે તુજકો વહાં પોંહંચા દીયા; ઓર સખખ મેરી ઝીંઘીકા કીયા

અખ હયાજમે' આતી હયે કે યેરસવાધયાં ખીંચકર અપને તર્ધ છતાનરખુ યા કીસુકો મુંહ

ન દીખાઉપર કયા કર મરનેકા ઇખત્યાર અપને હાથમે' નહીં ને માર કર ફીર જલાયા

આજે દેખયે કયા કીસમતમે' લીખા હયે ઝાહીર મેંતો તેરી દોડ , પ ઓર ખીદમત કામ આપ

ને વેસે ઝખમેંશે શકાપાઈ તુને જાનો માત્રસે મેરી ખાતીર કી ઓર જો કુહ અપની ખીસાત

થી જાહીર કી...ઉંન દીનોં તુજે જો ખરચ ઓર દોદીલા દેખક: વો રકકા સીદી બહારકો જો

મેરા ખજાનચી હયે ઉસપર લીખા ઉસશે યેહી મઝમુન થાકે : મેરો આદીપતશે અખ રલાને

મકાનમે' હું મુજ બયદ તાલેકી ખજર વાલેદાએ શરીફકી ખીદ તમે પોહંચાધયો ઉસને તેરે સા

થ દો કીશત્યાં નકદમી ખરચકી ખાતીર બેજ દી ઓર જવાર ખરીદ કરનેકો યુશુફ સૌદાગર

અચ્ચેકી દુકાનપર બેજ મુજે યે બેરોસાથા કે વો કમ હોસ: હરએકશે જલ્દ આશના હો

બેઠતા હયે તુજેબી અજનબી જાનકર અગલખ હયે કે હોસ્ત કરને લીએ છતારકર અવત ઓર

ઝીયાદત કરેગા સો મેરા મનશુખા ઠીક બેઠા જો કુહ મેરે લખમે' ખ્યાલ આયા થા ઉસને અ

થજાહી કીયા—તુ જખ ઉરશે કોલોકરાર ફીર આનેકા કરકર મેરે પાસ આયા ઓર મેમાનકી હ-

કીકત ઓર ઉસકા બજલ હોના મુજે કહા-મે દીલમે' ખુર હુહ કે જખ ઉસકે ધરમે' જાકર

પાવેગા પીવેગા તખ અગર તુ ઉસકો મેહમાનકે ખાતીર પાવેગા તો વો દોડા ચલા આવેગા

કેમ લીએ તુજે જલ્દી રખસત કીયા.

ત્રીન દીનકે પીછે જખ તુ વહાંશે ફરાગત કરકે આપા ઓર મેરે રખડ ઉઝર ગૈર હાઝરીકા

ગોળાદાર.

જુદાં હોનેકો જી આહે તખ વો બોલા
પાદશાહઝાદીકે હુકુમ નાકર અરજ કરે
ખીજાનેકા ઓર ખાનેકા ખાસન રૂપે
તુમહારા માલ હયે ઇસકે સાથ લે જાનેકી ખ
પડો, હમ ફકીર ન હુએ બાટ હુએ અગર
દુનપાદારી કયા ખુરી થી !

ખ દઈસે છુટ જાતે. ખુડા. જહા કયા
જ લકડીયાં તોડે ઓર
લેજાવે હમારે હાથ હાત
ખાસબરી ઓર ચુપકી હોર
ખાર મુવતસે બાહ જા
ખારોકો મતલબ તક ન
નહી, ઓર જીસકે

પિતે તા
સચ
હી વો

ઉંસ અઝીઝ કહા, અગર યે અહવાલ
કરકર કયા સુલુક કરે, અગર તુમે અયસાર
નત બાંઢ કરકર દરવાઝેકો સરખમોહર કરે
ઓર વોખી નહી માનતા થા, લાચાર

ખેત

કર દીયા, ઓર મુંતઝીર રખસ્તકા

વાસ્તે પૈદા કી

ઓર ગોશ પેચ કમરમે કમરબાંધ

અતકે લીએ કુછ

રખ્યા.

કઈ ખીદમતગાર મઅકુલ ઓહદે
અયસી મેહરબાનગી ઓર મુલ
ખોલા કે અય મીયાં અગર ત
ખડી બરકતસે રૈશન બખ્શે તમે બલાઘ ઓર બેહમ

તુનકર ચુપકા હો
મેંહી હું મેને તઈ
કીયા હયે તુજેહ દેગા
ખિતા યેરી હયે, લેકીન વો

શાયદ શાહઝાદી સુને . અગર માર ડાલે તો મૈં

રે, યે મુજસે હરગીઝ ન

નહી; વો ચુંકી ચલા ગયા; મઅકે ખાતીર દુશ્મનકે હવાલ કરે, વો માલ કંઈ દીન ખાહ
કયામત ઉઠાવે, બશકે હરકે મરજકિંગા તખ ખુદાકો કયા જવાબ દુંગા !

મીજતે કરકે મેરે તઈ એક તકી કે મુજે લે ચલ, મે અપની ખુશીશે કેહતાહું ઓર હમે
માનીંદ દીન રાત હોનો વકરા જાનો માલ કીસુકે કામ આવે તો બેહતર હયે; લેકીન વે
ખાતીરકો મેવે ખીલાએ ઓગા કે હાતમકો લે જાકર ઇનઆમ પાવે—આખીર લાચાર હોકર
જો કુછ વહાં થા મુજસે કેહનહી લે જાતા તો મૈં આપસે આપ પાદશાહકે પાસ જાકર કેહતા
કરો. મૈયે ખાતે સુનકર હયેરામે એક પહાડકી ખોહમે છુપ રખ્યા થા. વો ખુદા હંસા ઓન
બાગુ મેરે ખુશરોકો દેખકર વોલે તો યા નસીબ; ઇસ રોઘ બદલકે સવાલો જવાબમે આદમી
મુજકો કહોતો હુકુરમે મલેકકેખા ગઇ. ઉંહોને મઅલુમ કીયા કે હાતમ વહી હયે તુરત પકડ
કયા માંગુ કે તુમ બગૈર માંગે ખુડાબી અફસોસ કરતા હુવા પીછે પીછે સાથ હો લીયા જખ
દુન્યાકી કીસીકે જીસે નહીં ગઇ ખુદા કે ઉસકો કોન પકડ લાયા હયે એક બદઝાત સંગદીલ
મારે કોનકર સકતા હયે, યે ફતહ હમારે નામ હયે હમને અ-

નગકન કટા દેખે, સીસભારીર લંબરાની વાલા ડીંગ મારને લગા કે મૈં કઈ દીનસે કૌડ
બોલ દેખે, સીવડા સર જોલ દેખે રી મેહનતપર નઝર કીજીએ ઓર જો કરાર હયે મો દીજી
ગીની ઓર કુડ દેખે, માયાકે બરપુસે હર કોઇ કેહતા થા કે યે મુજસે હુવા. વો બડા ચુપકા
દેખે, પર વયે ન દેખે જીનકે લોભ નાં સુન રહાથા; ઓર હાતમકી ખાતીર ખડા રોતાથા—જખ
મેંને યે સુનકર જવાબ દીયા મ કેહ ચુકેતખ હાતમને પાદશાહશે કહા અગર સચ ખાત
તો એક રકકા સર બમોહર અપને સિખશે ખડા હયેત વો મુજકો પકડલાયા હયે અગર કયા
બડી મેહરબાની હયે ગોયા તમામ મેરે પકડેકી ખાતીર જો કબોલ કીયા હયે પુરા કે ર
પકા મૈને એક રકકા લીખખા, પેહલેસાહીએ કે જો કહે સો કરે, નહીંતો જખ હૈવાનો
ફયેવાનમે કયા તદાવત હયે. નૌશીશને ઉંસ લકડકા

૨૨ પુછા. કહ અસલ કયા હયે હ

રા થા રાસ્ત કહે સુનાયા

યે હીમત હાતમકી સુ

કાબી ખતરા ન કીયા । ૭

કીયા કે

કાબી ભે

કયે કે જુ

સે મહકુર

લેકીન આઝમાય.

ગરઝ ઉત ર

સસે કે એક અ

નહીં કરતા ઓ

કા સુસદ્દહ હોના મરઝ

આર ગરમ જોશીસે પ

પાસ બીઠલાયા, ઓર હ

થા વહીં છોડ દીયા, નએ

રશીયાં અપને ખજાનેસે દીલવા.

જળ યે માજરા હાતમકા મૈને તમામ સુતા જમે' ગેરત આ

મ અપની કૌમકા ફકત રધસથા, જરને એક સખાવતકે આધસ

નક મશહુર હયે, મૈ' ખુદાકે હુકમસે પાદશાહ તમામ ધરાનકા હું

મ હું, અગર ઇસ અમતસે મહરમ રહું' તો બડા અફસોસ હું

કામ બડા દાદોદહીશસે નહીં, ઇસ વારતે કે આદમી જો કુછ ફ

ખાકેબતમે' લેતા હયે । અગર કોઈ એક દાના બોતા હયે તો

હયે, યે ખાત દીલમે' ઠેરાકર મીર ઇમારતકો ખુલવાકર હુકમ કી

જસકે ચાલીસ દરવાજો ખુલ'દ ઓર બહોત કુશાદાહો બાહર શેહ

સેમે' વૈસીહી ઇમારત વસીઅ જયસા દીલ ચાહતા થા બનકર

હરરોઝ ફજરસે શામતક મોહતાજો ઓર બે'કસોકે તઈ રખે :

જસ ચીઝકા સવાલ કરતા તો મૈ' ઉસે માલામાલ કરતા. ગરઝ

આકે આકર જો ચાહતે સો લેખતે. એક રોઝકા યે ઝીકર હું

સવાલ કીયા મૈને ઉસસે એક અશરશી દી, શીરવહી દુસરે દર

શીયાં ઓર માંગી; મૈને પેહલાતકર' દરગુઝરકી ઓર દી. ઇસ

આના ઓર એક એક અશરશી બડતા શુરઅ કીયા મૈ'બી

ઉસકે સવાલકે મચાશીક દીયા કીયા. આખીર ચાલીસોં દરવા

યાં માંગી; વોભી મૈને દીલવાદી. ઇતના કુછ લેકરવો દુર

પાર સવાલ કીયા મુજે બહોત પુરા મઅલુમ હવા, મૈને

પર હયે કે હરગીઝ ફકીરકે તીનોં હરફેસેબી વાકીફ નહીં

બોલા, બલાદાતા તુમ્હી બતાવો મૈને કહા ફેસે ફા

હકી ખખર ઝીરી હોત્ત હયે, જખસી

કા હુવા થા ઉસસે આર ચંદપાયા, અખ

ર તમન્ના તેરી હોસો ઝાહીર કરે, ઇસ

રઝ કરતા હું કે મૈ' દુન્યાકે માલકા મોહતાજ

તલક આના ઓર મેહેનત ઉઠાના આપકે

સે આ પોહ'ચાહું અખ ઉમ્મીદ કયે કે હુઝ

યે તો લામક હયે, આગે જો મરઝીએ મુખા

કોગા તો ઇસી તરહ ખાક જાનતા શીરઅ

નકે ઇનઆમ ફેક "મજનુ" ઓર રરહાદકે માનીંદ જ'ચલમે'

ક પોહ'ચતા હયે, રાજકો દીયા, ઓર ઉસને પાદશાહઝાદી

ક મેં સરતાપા હાઝીર ઈ ખુલાયા ઓર અપને સાથ મહેલકી

ત ઓર જવાંમરદીસે રોમે લીયાકત સુનેરી કુરસીપર ગેહના

યા ઓર કહા, કયું ન હું હુલુકકે લીઆસ પેહને હુએ હાથ

મીલકવો ઇમલાક ઓર સમજકર દસ્તખસ્તાર હુવા ।

રહારી કબીલએ તૈકી ઉસકે આઓ બેઠો ખુખ હુવા જો

દોઆ દેતા હુવા ચલા ગય

પાહઝાદીને સલામ કહા હયે,

દરખવાસ્ત કી, લેકીન અપની

સમજના ઓર ઉસકા ગુર

ક હકીકત એક હયે લેકીન

શાદી કરનેકી આરઝુમંદહું

આલાને ઇતના માત્ર દીયા

મહર અદા કરલો ઓર મહશ

કરનેકા; વો ખાત કયા હયે

તા, કલ તુમ્હે' કેહ દુ'ગી મૈ'ને

જુઝરા, જળ શામ હુધ મુજે

અકાખીર આલીમ ઓર શાઝીલ

ઇતનેમે' દસ્તરખવાન બીઠાયા

જુને ગએ વો સખ ખાને લગે ઓર

તા એક દાઇ અંદરસે આઇ ઓર

હાઝીર કીયાં ઉસકી સુરત બહોત

મરમે' લટકી હુઈ સલામુન અલીક

અહેરાવર તુને જો કુછ દેખા હયે

મટી ઓર મુજસે મુખાતીબ હોકર

રાં ગુલામ હયે કે સૌદાગરીકે કામમે'

હરઅક મુલકકે તરફ લાખો રખેકા

ગોખાહાર.

અસખ્યાન એ જનસંદેશ રૂપરત કે ફકીર નહીં; ઇતના જે તુને મી...
 ઉસે ઉસ દેસકા અહવાલ અપને હુઝુર પેયો; યે ખેરાત એહત્યાજ
 હુવા કે યે કમતરીન તીજરતકે ખાતીર દરવાઝેશી તુને એક અશરર...
 દેખા તો સખકા લીખાસ સીયાહ હય આ- તરહ કીતની અશરફીયાં
 હોતાથા કે ઉનપર કંછ મુસીખત પડી હયે, માલ જમ્મ કરકે કય
 મેરા ન હેતા.. રોઝી રઝાક દેનેવાલા

ધસ
ફકીરકો
યે અ

ધસી તૈરતમે કહ રોઝ ગુઝરે, યક મ ધરમા યે કયસી
 લડકે ખુડે, ગરીમ મની શેહરકે બાહર ચલે, ખરા ઓર બદલી
 પાદશાહબી સખ અમીરોંકા સાથ લેકર જલ દીયા ઓર જો
 બાંધકર ખડે હુએ. ખાવતના નામ ન

મૈંબી ઉનકે દરમીયાન ખડા તપસકતે, ઉસ મનઝીલકો
 સુકી ઇનતેઝાર ખીચ રહે હયે—જેલે ઉનપર અમલ કરો
 લ પંધરા સાથ અરસકા સીનોસમઅને મુજે સમજવોં કેલ
 બરહ એલકી સવારી એક હામના અપની પૈદાએશ એ
 એલપરસે ઉતરા, એક હાથમેર સખીકા યે દરખ હ
 ગુલામ પદીએહરા ઉસકે હમ્દાત મુલકોંકી સૈરકી હયે,
 લેકર એક્સીરેસે હરએકકો; સખાવતકા જમા ખુદાને ઉસ ઓરતપર કલ્પ કીયા હયે,
 તીયાર શક મારકર રોતાશ કામ નહીં કરતે. યે સુનકર મૈંને બહોત મીનતકી ઓર કસમે
 હોકર અપને ખાવીંદકે પા ઓર જે ચાહે સો લો—મેરા દીયા હરગીઝ ન લીયા ઓર

ઉસકે જાતેહી વો ન અગર અપની સારી પાદશાહત મુજે દે તો ઉસપરબી ન થુ
 હોકર જીધરસે આપાથા ઉ ગયા પર બસરેકી પાદશાહઝાદીકી યે તઅરીફ સુનનેસે દીલ બેક
 શેહરકી તરહ શીરે, મૈં હ; અબયે આરઝુહુકે કીસી સુરતસે બસરે ચલકર ઉસકો દેખા ચાહીએ
 હેતા ઓર ખુશામદ ઓર મી વક્ત પાછ ઓર તખ્તપર મૈં બેઠા; સલતનત મીલી પર
 યા ઓર ન કુછ મેરે ખી ઓર અમીરોંશી જે પાએ તખ્ત સલતનતકે ઓર અરકાન મ-
 મલકકા રખર ઇઝહાર કીયા ૧ બસરેકા કીયા ચાહતા હું તુમ અપને કામમે મુસતદદિ હો.
 કરને કે ખાતીર હો દીલી હુ ઉમર કોતા હોતી હયે; જહ્દ શીર આતાહું. કોઇ મેરે જાનેપર
 શપ્સ ઇસ અજુબેકી સચ્ચી ઉદાસ હોરહા થા; એક દીન બગેર સખકે કેહ સુને ચુપકે વઝીર
 મુલકકા ઓર મલેકકા હોવે; ઓર વઝીરે મુલતક અપના કીયા ઓર સલતનતકા મદદરલમ-
 અગર તુમ ઉસ જવાનકી ખબરીબાસ પેહન ફકીરી ભેસકર અકેસે રાહ બસરેકી લી.

હો, નહીં તો ઇનકાર કરકર આસા બસરેકી શાહઝાદીકા.

જહ્દ ઉસકા અહવાલ સદસે પ્રાંકે જા પોહંચા; તખશે યે તમાશા દેખને લગા કે જહાં રાતકો
 ઓદ કામયાબ હોતાહું ઓર જે મલેકકે ઇસતીકબાલ કરકે એક મકાન માકુલમે ઉતાસતે
 મલેક ઇસકા કાલ કરાર કરે કે હોતા હયે બખુખી મૌજુદ કરતે ઓર ખીદમતમે રસ્ત અસ-
 મેરે દીલમે ખલીશ કર રહા હયે, ન દુસરી મનઝીલમે યહી સુરત પેશ આતી; ઉસ આરામ
 ખુલાવે ઓર પરદે બાહર ખીલવા દાખીલ હુવા-વહીં એક ખવાજ શકીલ ખુશ લીખ
 જવાબ અપની જવાબસે ધરમારકે કીયાદેશી ઝાહીર થી; મેરે પાસ આપા ઓર નીપટ
 સંદેગા યે મેરી મતમબકી ખાત ઉસ ખાદીમ હું હમેશા ઇસી તલાશમે રહતા હું જે

ગાદાર ઇસ શહેરમે આવે મેરે આપ ઓર મુઝે અપન સાથ જીસ મ-
કે રહેનેકી જગા નહીં હો સર; આંધે દસ્ત ખસ્તા સેહલીયાં ઓર
ત ઓર મુઝે સરકરાજ કીજી નીયાં જંમનીયા, ઓર કશમીરનીયાં જ.
મનામકા નામ બેદાર બપોડા કહુ યા પરથોંકા ઉતારા । બેધખતીયાર
ચલા ઓર ઉસકે મકાન થલકને લગા, પદબજોર અપનેતંધ થાંબા;
હયે, એક દાલાનમે ॥ લેકોન પાઉં શોસો મનકે હોગએ. જી-

મોલા

જીઝ ઉં

શાહાન

હાથ પાં

દા તોરા સુન દ,

મેં મુતંજન પુલ

કા નરગીસી બા

દીદા ગાવ જ્યાન

દેગ દમપુખ્ત હલીમ

પનખત્તા નમશ આખર.

મતે દેખકર રહ બરગમ !

ખાનેસે ખીચા. વો શખ્શ

ખેતકલુક ઓર નૌશબન ક

ના આખાદ રખે. જો કુછ મેરે પટમેં સમાયા સો મૈને ખાયપેલે તબાક રકાબી બાદીએ

એકેકી ઉસકે કયા તઅરીફ કરેં કે અખતક જ્યાન ચાટતાહું નંપોશ આબખોરે બજહરે

અત્તર । જખ દસતરખવાન ઉઠા તો ઝેર અંદાજ કાશાની મખાબા, ચીલમચી; સખ મેરે

ચી આશતાયા તીલાઇ લાકર બેસનદાનમેંસે ખુશબો બેસન દેઝ એક કોઠીમેં બંદ કરકર

લાએ, ફીર પાનદાન જલવમેં ગીલેરીયાં સોનેકી પખડોમેં બંધનઇ યો. મેને યુંહી કોયા

ચીકની સુપારીયાં ઓર લૌંગ ઇલાયચ્યાં રપે કે વરકોમેં મડી હુવા તો અયસે ગરીબહારોં

બીનેકા માંગતા. તખ સુરાહી ખર્મે લગી હુઇ આબદાર લે આનદારીકા તૌર રહેતા હોગમ

કાફુરી શખ્મેં રોશન હુઇ વો અઝીઝ બેઠા હુવા ખાતેં કરતા જીસકા યે સરખ હયે કહાંસે

આપ ઇસ છપર ખટમેં કે જીસકે આગે દલદા પેશગીર ખલ ઓર જાહીરમેં અમર મલે-

અય સાહેબ, હમ ફકીરોં દો એક બોરયા યા મીર્ગલાલા ખીચી ખાનેકે ખરચકોબી કીશાયત

તુમ દુન્યાદારોંકે વાસ્તે બનાયા હયે કેહને લગા, કે યે સખ કા બયાન મલેકાકી જ્યાનસે

કુછ મેરા માલ નહીં. ઇસકે બજીદ હોનેસે ઉન ખીજોનોંપર વહાં જ પોહયું; ફીર સખ

જકર લેટા; દોનોં પટોયોંકી તરફ શુઝદાન ઓર. ચંગીયેદી રે દીગર હાઝીરહું અપને દીલકી

ઓર લખલખે રોશન યે, જીધરકી કરવટ લેતા દીમાગ મોર

રહા જખ મુખ્હો હુઇ નાશતે કોબી બાદામ પીસા અશુર ન અગર તુજે આરઝુ કમાલ હયે

જોહારે ઓર મેવેકા શરબત લા હાઝીર કીયા; ઉસી તૌશામકો તુજે હુઝુરમેં તલખ કરકર

મેંને રખસ્ત માંગી. હાથ જોડકર કેહને લગા શાયદ ઇસ કહા જાએગા મૈં યે તસલીવાકર

જ કુસુર હુવા કે જીસકે ખાયસ તુમહારા મીઝાજ મુકદ્દરશામ હો જો મેરા મતલબ તમામ

પાયે કયા મઝકર હયે, લેકોન મેહમાનીકી શરત તીન બોધયોંકે સરપર ધરે આકર મૌજુદ

યા ખુબ નહીં ઓર લાયે આવ ફકીર વાસ્તે સૈરકે નીમસકો તનાઉલ કરે ? જીસ વકત

નાસીબ નહીં ઇસ લીએ ઈજ્જત ચાહતા હયે, નર્સર રહ બર ગમ; જીતના ખા સકા

સી મરઝી, લેકીન એક સમય

તુમ ને જાયા આહતે

જોર જડાવકે ઇસ મેહમાન

ને રરમાવો તઢખીર કીજા

દીલમે હીરસ હોતી

કહા
કાયકો

લેકા સુને ખુદા જાને

મે પરવાઈ હયે તો ઇન સા

રીર ને ચાહો સો કીજયો.

સલાહ ઠેરી કે

છતનેમે એક ખવાજા

એ એક આસા સોનેકા

એ હુએ ઇસ શાનો-શો

હસરે મકાનમે તસરી રખતી

હતસે ગુફતગો કરને લગા

શીર આઈ કે ચલો હુઝુરમે ખુશખબર

આઈ નવાઝી ઓર ગર

કોઈ મુસાશીર યહાં આયા

સિ વાસ્તે વલ્હાહો આલમ મુજપર

કયા આફત લાવે ઓર કયસે

પકા યા ઉસકે પીછે મલેકા

દિગીપર આએ મેને ઉન બાતોંકા

ન માના, તખ ખવાહમખવા

તખ દાઇ મલેકાકે ફરમાનેસે

ચેલીમે કે પેહલે મકાનસે

ખેહતરથી લેગયા, ઉસને પેહલે

મેઝખાનકી

કે સુન અય જવાનદા

વૈસાહી ખાને સુખ્હો ઓર

તીસરે પેહર શરખત ઓર

તરતુ નકી

ખેટીયાં પૈદા હુઇ એક રોઝ

આસન તુકરઇ વ તીલાઆઈ

ઓર રરશો કુરશ ઓર

અસખાજા

લખાલ મોતી પીરોંપરે પાદશા

લગા કે ઇન સખકે તુમ

માલીક ઓર મુખતાર હો

ને ચાહોસો

દેખકર ફરમાયા, અગર

તુમ્હાં હુવા; ઓર ચાહા

કીસી ન કીસી તરહ

યહાંસે રખત હોકર

ખોલી કે જહાંપનાહ

ને ફરમાતહેલી ખોલા

અયે ખુદાકે બદે ને

તેરા મતલબ યા આરઝુ

હયે, લેકીન એહ મલેકા

ને સજાકર અરઝ કરે. મેં

કહા મેં રશીરીકે લીખાસમેં

દુ-યાકા માલ

મખસે બડી થી, ચુપકી

ખડી રા હો, ઓર મેં

ઇતકાર કરતાહું, તખ

વો કેહને લમા કે

હીરસ કલમા કુફરકા

હયે.

||યે કીસુ કબતીને

યે કબત કહા હયે.

પાદશાહને નઝરે

ગઝબસે ઉ

કબત.

ઇસકી કયા બાઇસ

હયે ! તખ મલેકા

દેખે જોગી કનશટા

દેખે, છર લાએ

તનમેં; મોતી અન

જનઝી અમાન પાઈ

ઓર તકરીરે ત

કલોલ દેખે, બન

ખંડી બનમેં ખીર

દેખે સુર દેખે, સખ

હુવા કે કહે કયા

કેહતી હયે ! તખ્તે,

બુલ રહે ધુનમેં

આવંત મુખી

દેખે જનમહીકે

દુખી સમ્બીખાત

કઠવી લગતી

હયે. સો ઇ

મનમેં.

ઓર ને કુછ

મેરી કીસમતમેં

લીખે સચ

હયે, પર મેં

કુછ નહીં

ચાહતા

અગર ફરમાઓ

લખકા લીખકર

દું ને હુઝુર

મલકાકે પોહચા

હો તે

કા માલ મુજકો

દીયા. ખોલા

બસરો ચશ્મ

કયા મુઝ

ખવાહ તુમ

પાંચ ખુદાકા,

કીયા શીર

અહવાલ

કે યે બંદા

ખુદાકા

ખાત પેશ

આને

સારીક હવે ઓર સરકારસે સમજાવી હવે ઓર સરકારસે સમજાવી
મલેકાકી સુનકર ઇચ્છતીયા
તે યું કેહતે હવે કે જે મત
જે દીલકી આરજુ હવે સો
મેંબી પાદશાહ હું ફક્ત
જે તને તનહા ઇસ
મતલબે દીલીકા પે
આક સારકા કુચુક
કો આપ કે ઇસ્કમેં નીસાર
યહી આ લીખકર ઉસ
શીર આયા ઓર મેં
એક જુડીસી ઓરત
કધ ખવાજ ખીદમતગાર
તાર જનકર ઓર દેરી
મ લીયા ઓર હુકમ કીધી
રકકા લીખા થા ! મેં
સામતે ખડે હવે. મેં હ
મામાને બહોત મેહરબાની
આયે, તુમ્હીને મલેકાકે ઇશ
ર નીચે કરકે બેકા. એક સામતક બચ્ચા બોલીકે અચ જવાન, પા
મોર યું કહા હવે કે મુજકો ખાવીંદ કરનેસે એમ નહીં. તુમને મેં
પાદશાહતકા બયાન કરના ઓર ઇસ ફકીરીમેં અપને તક પાદશા
કરના નીપટ બેજા હવે. ઇસ વારતે કે સમ આદમી આપલસમેં
ફજીલત દીનો ઇસલામકી અલબત્તા હવે ઓર મેંબી એક મુદ્દત
ઓર જયસે તુમ દોલતે દુનીયાસે બેપરવા હો મેરે તઈ બી હા હા અન ન દેહુ !
હવે કે જીસકા કુછ હીસામ નહી, પર એક થર્ત હવે કે પેહલે લી લેહવે.
શાહબદીકા એક ખાત હવે જે તુમસે હોસકે. ન આગે હવે.
મેંને કીયા મેં સમ તરહ હાઝીર હું, જનોઆલસે દરેગ
કહો તો મેં સુનું. તબ ઉસને કહા કે આજકે દીન રેહ આતા હવે; નહીં તો અપની
ખુશીસે કુચુક કીયા ઓર રખરત હોકર બાહર આયા—દીન ઉદાકે કારખાનેકા તમાશા સુનો ?
એક ખવાજ સરા મહેલમે ખુશાકર લેગયા. જાકર દેખા જે એક ખીલબી ઉડકર નહીં ગઈ;
સાહેબે શરા હાઝીર હવે ? મેંબી ઉસી જલશેમેં જાકર બેકુંદનસા દમકતા થા સો હલદીસા
ગયા ઓર ખાને અકસામ અકસાસકે શીરીન ઓર તમકીન પર એકદમ અટક રહા થા ! જબ
મુઝેબી તવાજા કરકે શરીક કીયા જબ ખાનેસે ફરાગત હુછ ફરવેશ ખીઝર કીસી સુરત નુરાની
બોલી, કે બહરાવર કહાં હવે ઉસે ખુશાવો ? યક્ષાવલોને મેં દેખકર બોલા કે અચ બેડી; અમ-
મરદ આદમી કીસી ઓર બહોતસી કુંજયાં રપે શોનેકી ખીદા થા; અચ ઇસ ફકીર ખુડેકો
કરકે મેરે પાસ આકર બેકા. વહી દાઇ કેહને લગી. કે ન દીન ધ્યાન રખ; ખુદા ખુબ કરેગા
મુફરસીલ-હુસકા બયાકકર બેહરાવર ચે દાસ્તાન કેહને શુકે રખર રખે; ઓર પાનીકી તલાશમેં
પોલા, અચ અઝીઝ હમારી પાદશાહઝાદીકી સરકારમેં હા હાં જીસશે પાનીબરે. થોડે પત્તે દરખતશે
આપન હવે, ઉતમેસે એક મેંબી અદના ખાનાઝાદ નીકાલા ઓર મલેકાકો કુછ ખીલાયા પી-

લાયા; ખારે ટુક હોશ આયા; ઉસ મરદે ખુદા કસ ઓર ખેગસ જાનકર બહોતરી તસદ્દી દેકર
 મ્યદી. ઓર આપની રોને લગા. મલેકાને ગમખતારી ઓર દીલદારી ઉસડી બેહદ દે
 ઉનકેલી મીઝાબકો ઇસતકલાલ હુવા. ઉસ રો ઉસી પીર મરદને મહી મુકરર કીયા
 બીક મંજનેકે વારતે શેહરમે નીકલ જતા, જોડા પારચા પાતા મલેકાકે પાસ લે આતા,
 ખીલાતા—ઇસ તોરસે થોડે રોઝ ગુઝરે, એક મલેકાને તેલ સરમે ડાલને ઓર કંગી પટ્ટી
 કરનેકા કરદ કીયા, જુહી મુંહબાક ખોલે તેસાડીમેસે એક મોતીકા દાના ગોલ આપ પૂર
 નીકલ પડા ? મલેકાને ઉસ દરવેશકો દીયા ર કહા કે શહેરમે ઇસકો બેચ લાઓ. વો ફોર
 ઉસ જોહરકો બેચકર ઉસડી કીમત પાદશાહીકે પાસ લે આયા—તખ મલેકાને હુકમ કીયા કે
 એક મકાન મવાશીક ગુઝરાનકે ઇસ જગેહાનવાવો. ફકીરને કહા અય બેટી, નેઓ દીવાર
 ખોદકર થોડીસી મટ્ટી જમા કરો. મેં ક દીન પાતી લાકર ગારા કરકર ખુન્યાદ ઘરકી દુર
 કર દુગા. મલેકાને ઉસકે કેહનેસે મટ ખોદની શુરબકી જખ એક ગઝ અમીક ગડા ખો
 ગયા ઝમીનકે નીચેસે એક દરવાઝા ખુલ હુવા ? મલેકાને ઉસ દરકો સાદ કીયા. એક બડા ઇ
 જવાહીર ઓર અશરશીયોસે મચ નઝર આયા ? મલેકાને પાંચ ચાર લખ અશરશીયોંકી લે
 શીર બંદ કીયા, ઓર મટ્ટી દે ઉપરસે હમવાર કર દીયા, ઇતનેમે ફકીર આયા મલેક
 ફરમાયા કે રાજ ઓર મેચમઝોર કારીગર અપને કામ કે ઉસતાદ, ઓર મજદુર જલ્દ દે
 ખુલાઓ, જે ઇસ મકાનપર કે ઇમારત પાદશાહાના કે તાકે કસરાકા જુદત હો ઓર કર
 નેચમાંસે સખ કત લેજાવે, તાર શેહર પનાહ ઓર કીલ્લા વ જાગોબાવલી ઓર એક મુસ
 શીર ખાના લાસાની હો, જ તપ્યાર કરે. લેકીન પેહલે નકશા ઉનકા એક કાગઝપર દુરસ
 કરકે હુઝુરમે લાવે, જે પર કીયા જાએ. ફકીરને અયસેહી કારકુન કારકરદાઝીહોશ લા હાઝી
 કીએ. મવાશીક ફરમાનેકે તગોર ઇમારતકી હોને લગી, ઓર નોકર ચાકર હરએક કારખાને
 જાતકે ખાતીર ચુન ચુનકર મીઠા ઓર ખાદીયાનત મુલાઝીમ હોને લગે. ઉસ ઇમારત આલી
 શાનકી તખયારીકી ખબર રશ રશતત પાદશાહ જીલ્લે સુબહાનીકા જે કીબલાગાહ મલેકાકે થે
 પોહચી, સુનકર બહોત મુતમજુબ હુએ, ઓર હરએકસે પુછા કે યે કોન શખ્સ હયે જીસને
 યે મહેલાત બનાને શુરબ કી હયે ? ઉસકી કૈફીયત હે કોઇ વાકીફ ન થા જે અરઝ કરે,
 સબોને કાનોંપર હાથ રખે; કે ઇ સુલામ નહી જાનતા કે ઇસકા ખાતી કોન હયે તખ પાદ
 શાહને એક અમીરકો બેજ, જે પૈગામ દીયા કે મૈ ઉન મકાનોકે કેખનેકો આયા ચાહતાકું,
 ઓર યે ભી મચલુમ નહી કે કહાંકી પાદશાહઝાદી હો ઓર કીસ ખાનદાનસે હો ? યે સખ
 કૈફીયત દરયાફત કરની અપને તમનઝુર હયે. જુહી મલેકાને યે ખુશ ખબરી સુની દીલમે
 બહોત શાદ હોકર અરઝી લીખી જહાંપનાહ સન્નામત, હુઝુરકે તશરીફ લાનેકી ખબર તરફ
 ગરીબ ખાનેકે સુનકર નેહાયત ખુ હાસીલ હુઝ, ઓર સખ હુરમત ઓર ઇઝત ઇસ કમ
 તરીનકા હુવા, ઝહે તાલઆ ઇસ દાનકે જહાં કદમ મુખારકકા નશાન પડે ઓર વહાંકે રેહને
 વાથોંપર દાખને દૈલાત સાધા કરે. તર નઝરે તવજજસે વો દોનોં શાદ ઓર સરફરાઝ હોવે.
 યે હોંડી ઉમ્મીદવાર હયે કે કસ રો પંજશંખા રોઝ મુખારક હયે ઓર મેરે નઝદીક બહોત
 બેહોતર રોઝ નૌ રોઝસે હયે, આપકેઝાત મુશાય આશતાબકે હયે, તશરીફ ફરમાકર અપને
 મુરસે ઇસઝરરએ બેમીકદારકો કરશે. નજેલત બખશીએ, ઓર જે કુછ ઇસ આજુએ મયસ્સ
 હો સકે નોશજન ફરમાઇયે, યે એખરીબ નવાઝી ઓર મુસાશીર પરવરી હયે; ઝખાદ
 અફવ ઓર ઉસ ઉમદાકોબી તવાઝકરકે રખસ્ત કીયા. પાદશાહને અરઝી પઠી ઓર કે

મને તુમહારી દયવત કુપુત્રકી. અલખાતા વેગે. મલેકાને નોકરોં ઓર સખ કાર હુકમ કીયા કે લવાઝેમા ઝીયાદતકા અપ લીકસે તથાર હો, કે પાદશાહ દેખકર નર બહોત મહઝુઝ હોં ઓર તાકીદ / ત સખ કીસમકે ખાને સલોને ઓર મીઠેં આપકે કે તથાર હુએ. અગર બરાહમનકી દી ખાતી તો કલમા પડતી. જખ શામ હુઇ. પાદશાહ મુઠે તખ્તપર સવાર હોકર મલેકાકે / કી તરફ તશરીફ લાએ. મલેકા અપની ખવાન ખા સહેલીયાંકો લેકર ઇસતીકબાલકે વાસ્તે. જુહી પાદશાહકે તખ્તપર નઝર પડી ઈસ ઇલાખસે, મુજરા શાહાના કીયા કે યે કાયદા દે ર પાદશાહકો ઓરમી હેરતને લીયા ઓર ઉસી અંદાઝસે જુલુસ કરકર પાદશાહકો તખ્તે મુ. ૧૧ પર લા ખીઠાય. મલેકાને સવાલાખ રખેકા યજુતરા તથાર કરવા રખ્યા થા ઓર એકસો એ. રીસ્તી જવાહર ઓર અશરફી ઓર રેશમી કમીના ઓર નુર બાધી ઓર તીલાઈ ઓર ઝરહોઝી. લગા રખખીથી ઓર હો ઝંજીર ફીલ ઓર કસાસ અરુપ ઇરાકી ઓર યમની મુરસાકે સાઝસે તપ દર રખેથે નઝર મુજરાને ઓર આપ દોનોં ૧૫ બાંધે રખર ખડી રહી, પાદશાહને બહોત મેહેરબાનાં. ફરમાયા કે તુમ કીસ મુલકકી શાહઝાદી ઓર યહાં કીસ સુરતશે આના હુવા. મલેકાને આદાખ મંજલાકર ઇલતીમાસ કીયા કે યે ડી વહી ગુનાહગાર હું જે ગઝબે સુલતાની કે બાઇસ ઇર જગલમે પોહ્યા ઓર યે સખ ૧૧શે ખુદાકે હું જે આપ દેખતે હું યે સુનતેહી પાદશાહકે લને જ્ઞેશ મારા ઉઠકર મોહખમ તશે ગલે લગા લીયા ઓર હાથ પકડે અપને તખ્તકે પાસ કુંડી બીઝવાકર હુકમ બેઠેકા લા. લેકીન પાદશાહ હેરાન ઓર મુતઅજગુબ બેઠે યે ફરમાયા પાદશાહ બેગમકો કહો કે પાદશાહ ઝાદયોંકા અપને સાથ લેકર જલ્દી આવેં; જખ આએ, મા ઓર હેનોંને મલેકાકો પેહલાના ઓર ગલે બીઝકર રોએ ર શુકર કીયા. મલેકાને અપની વાલેદા આર છેયોં હમશીરાંકે રખર ઇતિના કુછ નકદ એ જવાહીર કે ખઝાના તમામ આલમકા ઉસકે પાસંગમે ન ચડે. ફીર પાદશાહને સખકો સાથ ઠાકર ખાસા નૌશ જન ફરમાયા; જખ તલક જહાંપનાહ જીતેરહે ઇસી તરફ મુઝરી કલુકલુ આપ આતે ઓર કલુ મલેકાકોબી અપને સાથ મહેલોંમે લે જતે પાદશાહને જખ રેહલત રમાઇ, સલતનત ઉસ ઇકલીમકી મલેકાકો પોહચી ઉન કે સીવા દુસરા કોઈ લાયક ઈસ કાકે ન થા અય અઝીઝ સરે મુઝીસ્ત યે હય જે તુને સુની, પસ દોલતે ખુદાદકો હરગીઝ તાલ નહીં હોતા; મગર આદમકી નીયત દુરસ્ત ચાહીએ; બલકે જીતના ખરય કરો ઉસ ઇતતીહી ખરકત હોતી હયે; ખુદાકી કુદરતમે તઅજગુબ કરના કીસી મઝહબમે રવા નહ દાઇને યે બાવ કેહકર કહા; કે આપ અગર કસ વહાંકે જતેકા ઓર ઉસ ખખર લાનેકા ઇલમે રખતે હો તો જલ્દ રવાના હો. મૈને કહા; ઇસી વકત મૈ જતના હું ઓર ખુદા ચાહે તે જલ્દ શીર આતા હું આખીર રખસ્ત હોકર ઓર રઝમે ઇલાહીપર નઝર રખકર ઉમ સીંગકો ચલા.

કીસા મલીક નીમરૂઝકે શાહઝાદેકા.

ખરસ દીનકે અરસેમે હરજ મરજ ખીચતા હુવા શીર નીમરોઝમે જ પોહ્યા. જીતને વાહાંકે આદમી હઝારી ઓર બઝારી નઝર પડે વો સીય, પોશથે. જખસા અલવાલ સુનાથા અપની આંખોંસે દેખા. કઇ દીનકે બઅદ ચાંદરાત હુઇ. રેલી તારીખ સારે લોગ ઉસ શેહરકે છોરે બડે, લડકે બાલે, ઉમરા પાદશાહ; ઓરત મરદ એક દાનમે જમઅ હુવે મંએબી અપની લલત મે હેરાન સર ગરદાન ઉસ કસરતકે સાથ અપને લ મુલકસે જુદા ફકીરકી સુરત બના ખડા દેખતા થા કે દેખીએ પરદએ ગેબસે કયા હાર હોતા હયે. ઇતનેમે એક જવાન

ગાવ સવાર મુંહસે કદ બરે હુને બેહોશ ખરોશ કરતા હુવા જંગમને નીકલા. યે આજીજી
જો ઇતની મેહનત કરકે ઉસકે અહવાલ કરમારત કરનેકી ખાતીર ગયા થા. દેખતેહી ઉસકે
હવાસ બાખતા હોકર હેરાન ખડા રેહ ગયા. વો જવી મરદ કદીમ કાયદેપર જો જો કામ
કરતાથા, સો તરકર શીર ગયા. ઓર ખીલક શહેરકી તરફ મુતવજજી હુધ જીમુએ
હોશ આયા તખ મેં પચતાયા કે યે કયા તુજ હરકત હુધ, અખ મહીનેબર શીર રાહ દેખની
પડી. લાચાર સખકે સાથ ચલા આયા. ઓ સ મહીનેકો માહે રમઝાનેકે માનીઃ એકે એક
દીન કરકે કાટા, બારે દુસરી ચાંદરાત આધ તા મુએ ગોયા ઇદ હુધ. ઉસ રોઝ શીર પાદશાહ
ખલકત સમેત વહી જાકર પખટ્ટે હુએ તખ મેને દીલશં મુસમ્મમ ઇરાદા કીયા કે અ
ખકે બાર જો હો સો હો, અપને તખ સંભાલકર ઇસ માજરાએ અજીખકો મઅજુમ કીયા
ચાહીએ, નાગાહ વો જવાન બદસ્તુર ઝર બેલપર જીન બાધે સવાર હો આ પોહંચા ઓર
ઉતરકર દોઝાનું હો બેકા, એક હાથમે ગી સૈફ ઓર એક હાથમે બેલકી નાથ પકડે ઓર
મરતબાન શેલામકો દીયા. ગુલામ એકકો દીખલાકર લે ગયા, આદમી કેપકર રોને લગે;
ઉસ જવાનને મરતબાન દોડા એ ગુલામકો એક તલવાર અપસી મારી કે સર જુદા હોગયા.
ઓર આપ સવાર હોકર મુડા ઉસકે પીછે જલ્દ કદમ ઉઠાકર છલને લગા. શહેરકે આદમી
ચોને મેરા હાથ પકડા ઓર કા, યે કયા કરતા હયે કયું જાન યુજકર મરતા હયે, અથાર
અયસાહી તેરા દમ નાકમે લયા હયે તો બહોતેરી તરફ મરનેકી હયે મર રહીયો. હરખને
મેને મીનનતકી ઓર ઝોરબ કીયા કે કીસુ સુરતસે ઉનકે 'હાથસે છુટું, પર છુટકારા ન હુવ
હોચાર આદમી લીપડ ગયે ઓર પકડે હુએ બસ્તીકી તરફ લે આએ, અજીખ તરફકા કલક
હુવા શીર મહીનાબર ગુઝરા. તખ વો મહીના તમામ હુવા ઓર સલખતા દીન આયા, ચુખડોકે
ઉસી સુરતસે સારે આલમ વહાંકા ઇઝહેલામ હુવા. મેં અલગ સખસે નમાઝકે વકત ઉઠકર
આગેહી જંગમને જો એ કેસ જવાનકી રાહપર થા ધુસકર છુપ રહા કે, યહાં તો કોઇ
મેરા મઝાહમ ન હોગા. વો ખશ ઉસી કાયદેસે આયા ઓર તહી હરકતે કરકર સવાર હુવા
હુવા ઓર ચલા મેને ઉસકા 'ઝા કીયા ઓર દોડતા હુવા ઉસકે સાથ હો લીયા.

ઉસ અઝીઝને આહટરે મઅજુમ કીયા કે કોઇપચલા આતા હયે, એક બારગી બાગ
મોડકર એક કચરા મારી ઓ ધુળકા તલવાર ખીચકર મેરે સરપર આ પોહંચા, ચાહતાથા
કે હમલા કરે, મેને નીહાયત દબસે જુકકર સલામ કીયા ઓર દોનોં હાથ બાંધકર ખડા
રેહગયા. વો કાયદા દાન મુતક લીમ હુવા કે અપ ફકીર તુ નાહક મારા ગયા હોતા પર અય
ગયા, તેરી હયાત કુજ બાકી હયે જા કહાં આતા હયે. ઓર જલાવ ખંજર મોત્યોંકા ઓર
આવેઝા લગા હુવા કમરસે નીર ઝકર મેરે આગે ફેકા, ઓર કહા ઇસ વકત મેરે પાસ
કુજ નકદ મોજુદ તહીં જો તુ હું, ઇસકો પાદશાહકે પાસ લેજા જો તુમ મીંગેગા
સો મીંગેગા અપસી હયબત ઓર અયસા રોઆખ ઉસકા મુજપર ગાલીબ હુવા કે ન
બોલનેકી કુદરત, ન ચલનેકી તાકત મુંહસે ઘીઘી બંધ ગઇ, પાંચ ભારી હો ગયે. ઇતના
કેહકર વો ગાઝી મરદ નઅરા ભરત હુવા ચલા, મેને દીલમે કહા હરયે બાદ બાદ બાદ
અખ રેહજના તેરે હકમે પુરા હયે. શીર અયસા વકત ન મીલેગા- અપની જાનકે હાથ ધોકર
મેંબી રવાના હુવા. શીદ વો શીરા પાસ ખડે ગુસ્સેસે દાટા ઓર મુકદર ઇરાદા મેરે કતલકા
કીયા, મેને સર જુકા દીયા ઓર રે પાંદહીકે અપ રખસ્ત વકત અયશીહી એક સૈફ માર
સાફ હો દુકડે હો બાઉ એક તસમા પાકી ન રહે ઓર ઇસ હેરાની ઓર તમાહીસે છુટ જ

મેને અપના ખુન મચાઈ કીયા, વો બોલાકે અયે શૈતાનકી સુન્ત કયું અપના ખુન નાહક મેરી મરહનપર ચડાતા હયે. ઓર મુજેહ ગુનેહગાર બનાતા હયે જ અપની રાહ લે, તુજે તેરી જ્વન ભારી પડી હયે ? મેને ઉસકા કહા ન માના ઓર કદમ આગે ધરા. શીર ઉસને દી હા ઓર કાનીરતા આના કાનીકી ઓર મેં પીજે લગ લીયા જળ જાતે હો કોસ વો જાડી જંગલ તેં કીયા.

એક ચાર દીવારી નજર આઈ, વો જવા. રવાળે પર ગયા ઓર એક નચરા મોહીય મારા વો દરવાજા આપસે આપ ખુલ ગયા. વો મંદર ગયા. મેં બાહેરકા બાહેર ખડા રેહ ગયા. ધલાહી અળ કયા કરું. હયરાન થા. બારે ૬ દમકે બચ્દ ગુલામ આયા ઓર પૈગામ લાયા કે ચલ તુજે રખર ખુલાયા હયે. શાયદ તેરે પર અજબકા ફરીશતા આયા હયે, કયા તુજે કમળખતી લગીથી મેને કહા જહે નસીય ઓ. મેંધડક ઉંસકે સાથ અંદર બાગકે ગયા આખીર એક મકાનમેં લેગયા. જહાં વો બેઠાથા. મેને પે દેખકર રરરાશી સલામ કીયા. ઉસને ઇશારત બેઠેકી કી મેં અદબસે દોઝાનું બેઠા-કયા પતાહું કે વો મરદ અદેલા એક મસ-નદપર બેઠા હયે ઓર હથ્યાર ઝરગરીકે આગે ધરે હયે. એ. એક જાડ કમરદકા તપાર કર ચુકા હયે. જળ ઉસકે ઉઠેકા વકત આયા તો જાતને ગુલામ મ શહનશીનકે ગીરફોપેશ હાઝીર થે હુજરોમેં છુપ ગએ. મેંબી મારે વસવાસકે એક કોઠડીપેં જ છુપા. વો જવાન ઉઠકર સળ રાત્રની કડીયાં ચડકર બાગકે કોનેકે તરફ ચલા ઓર અપની ચારીકે બેઠકો મારને લગા ? સકે ચીલ્લાનેકી આવાઝ મેરે કાનમેં આઈ કલેજ કાપને લગા. કીન ઇસ માજરેકે દરયાફત કરનેકે ખાતીર થે સળ આશતેં નહી થી. ઉરતે ઉરતે દરવાજા પે કર એક દરખતકે ટહેનીકી પાડમે જકર ખડા હુવા ઓર દેખને લગા. જવાનને વો સોટા ૬ સે મારતા થા સો હાથસે ડાલ દીયા, ઓર એક મકાનકા કુદલ કુંજસે ખેલકર અંદર ગયા ફીર વહાં બાહેર નીકલકર નરગાનકી પીઠકર હાથ ફોરાકર મુંહ ચુમા. ઓર દાતા ઘાસ ખી કર ઇધરકો ચલા, મેં દેખ-તેહી જદ્દ દૌડકર ફીર કોઠડીમેં જ છુપા. ઉસ જવાને ઝંજીરેં ૨ ૧ દરવાઝોંકી ખેલ દી-સારે ગુલામ બાહેર નીકલકર ઝેર અંદાઝ ઓર ચીલમચી આશતાળ લેકર હાઝીર હુએ. વો વજુ કરકે નમાઝકી ખાતીર ખડા હુવા—જળ નમાઝ અદા કર ચુકા કારા વો દુરવેશ કહાં હયે ? મેં અપના નામ સુનતેહી દૌડકર રખર જ ખડા હુવા ફરમાયા બેઠ. મેં તસલીમ કરકર બેઠા. ખાસા આયા ઉસને તતાઉલ રરમાયા, મુજેબી ઇનાયત કીયા મેંબી ખાયા. જળ કોઇ ઉસ મકાનમેં ન રહા, તળ મુજસે હમકલામ હુવા ઓર પુછા કે .ય અજઝ તુજપર કયા અયસીં આફત આઈ હયે જો તુ અપની મૈતકો હુંડતા ફીરતા હયે ? મેને અપના અહવાલ આગાઝસે અંબમતક જો કુછ ગુઝરાથી તફસીલવાર બયાન કીયા ઓર કહા આપકી તવજ્જમસે ઉમીદ હયે કે અપની મુરાદકો પોહંચું.

ઉસને થે સુનતેહી એક ઠંડી સાંસ ભરી ઓર બેહોર હુવા ઓર હો કેહને લગા, બારે ખુલાયા ઇસ્કે દરદસે કેન વાકોશ હયે. જસને રંજો અફમ જોરો સીતમ ઉઠાયા હો વહી ઇસકી લઝત પેહજાને. ઇસ દરદકી કદર દરદમંદ હો સો જાને.

બૈત.

આફતોંકો ઇસ્કી આશકસે પુઃ આહીએ,

કયા ખબર ફાસીકો હયે સાદ તસે પુછા આહીયે.

બચ્દ એક લહમેકે હાથમેં આકર એક આહે ૬ ૧૨ સોઝ ભરી. સારા મકાન મુંજ

અયા, તખ મુજે યકીન હુવા કે ચેબી ઇસી ઇસ્કી બલામે ગીરફતાર હયે, ઓર ઇસી મરઝકી બીમાર હયે. તખ તો મૈને દીલ ચલાકર દહા કે મૈને અપના અહવાલ સખ અરઝ કીયા, અખ આપ તવજજી ફરમાકર અપની સર ગુઝીસ્તસે બદલો મતવા કીજએ તો બમકદુર પેહેલે તુમહારે વાસ્તે કોશીસ કરું ઓર દીલકા મતલબ કોશીસ કરકે હાથમે લાઉ. અખ કીસ્સા વોઃ આશક સાદક મુજકો અપના હમરાઝ ઓર હમ દરદ બનકર અપના માજરા ઇસ સુરતસે બયાન કરને લગા.

કે સુન અંબ અજઝ, મૈં પાદશાહઝાદા ઝગર સોઝ ઇસ ઇકલીમ નીમરોઝકા હું. પાદશાહ યઅને કીબલગાહને મેરે પૈદા હોનેકે બઅદ તુમી, રમ્માઝ ઓર પંડીત જમઅ કરકે ફરમાયા કે અહવાલ શાહઝાદેકે તાલોંકા દેખો ઓર તૈયો ઓર જનમ પતરી દુરસ્ત કરો, ઓર જો કુછ હોના હયે હકીકત પલપલ, ઘડી ઘ ઓર પેહર પેહર દીન દીન, મહીને મહીને બરસ બરસકી મુફર્રીલ હુઝુરમેં અરઝ કરો. મુજબ હુકમ પાદશાહકે સખને સુતફરીક હો અપને અપને ઇલમકી રસે ઠેરાયા, ઓર ૨ કર ઇતમામ કીયા કે ખુદકે રઝઝસે અયસી નેક સાઅત ઓર શુમ લગતમેં શાહઝાદેકા ત તુદ ઓર જનમ હુવા હયે કે ચાહીએ સીકંદરકીસી પાદશાહત કરે, ઓર નૌશેરવાનસા અ વાલ હો, ઓર જીતને ઇલમ ઓર હુનર હયે ઉન સમમેં કામીલ હો, ઓર જીસ કામકી તરફ દીલ ઉસકા માઈલ હો વો બખુખી હાસીલ હો, સખાવત ઓર શુજઅતમેં અયસા ન પૈદા કરે; કે હાતમ ઓર રસતમકો લોગ ભુલજએ. લેકીન ચૌદા બરસ તલક સુરજ નેર ચાંદકે દેખનેસે એક બડા ખતરા નઝર આતા હયે, બલકે ચે વસવાસ હયે કે જીનુંની કે સૌદાઘ હોકર બહોત આદીમ્બોંકા ખુન કરે ઓર બસ્તીસે ઇબ-રાવે, જંગલમેં નીકલ જાં ઓર ચરીંદે સાથ દીલ બેહલાવે કે રાત દીન આશતાખ માહતા બકો ન દેખે, બલકે આસપાસી તરફબી નીગાહ ન કરને પાવે. જો ઇતની મુદ્દત ખેરો આશી-યતસે કોટો તો શીરસારી ઉમર સુખ, ઓર ચૈનસે સક્તનત કરે.

ચે સુનકર પાદશાહને સલીએ ઇસ બાગકી બીનાદાલી ઓર મકાન હરએક નકશેકે બન-વાએ, મેરે તઇ તહખાનેમેં ઘનેકા હુકમ કીયા, ઓર ઉપર એક ખુરજ નમદેકા તયાર કરવાયા તો ધુપ ઓર ચાંદની ઉસમેં ન છો મૈં ઓર દાઘ દુધ ઓર ખવાસેં શુદ્ધામ નૌકર ચાકરોંકે સામુ ઇસ મોહફેઝતસે ઇસ રાત આલીશાનમેં પરવરીશ પાને લગા ઓર એક ઉસ્તાદ દાના કારઆઝમુદા વાસ્તે મેરી તરખ તકે મુકરર કીયા, કે તઅલીમ હસ્થેકે ઇલમ ઓર હુનરકી, ઓર મશક હફતકલમ લીખને કી. ઓર જહા પનાહ હમેશા મેરે બબર ગીરાં રહેતે ચે દમબદ-મકી કૈશીયત હુઝુરમેં અર્ઝ હો. મૈં ઉસ મકાનકો આલમેં દુન્યા બનકર ખીલોને ઓર રંગ બેરંગકે ડુલોંસે બેલા કરતા, ઓઃ તમામ જહાંકી ન્યમતેં ખાને કે વાસ્તે મૌખુદ રહેતી, જો ચાહતા સો ખાતા, દસ બરસકી મર તક જીતની સુનઅતેં ઓર કાખીલયતેં થી તેહસીલ કી.

એક દીન ઉસ ગુંબઝકે ની-રોશનદાનસે એક ધુવ અયમબેકા પડા, કે દેખને દેખતે બડા હોતા જાતા થા, મૈને ચાહા કે જ હાથસે પકડજું, જું જું મૈં હાથ લંબા કરતા થા તો વો ઉંચા હોતા જાતા થા. મૈ હયે બાન હોકર ઉસે તક રહા થા, વહીંએક આવાઝ કહકહેકી મેરે કાનમેં આઇ, મૈને ઉસકે દેખાંકા ગરદન ઉઘાઈ, દેખા તો નમદાચીરકર એક મુખડા ચાંદ-કાસા નીકલ રહા હયે, ઉસકો દેખાંકો મેરી અકલો હોશ બજ ન રહે શીર અપને તઇ સંભા-લકર દેખા તો એક મુસ્સાકા તખ પરીઝાદોકે કાંબેપર મોઅલ્લક બડા હયે ઓર એક તખ નશીન તાજ જવાહીરકા મુરપર ઓર ખીલઅત કાખેરા પેહને, ઓર ચાકુલ પ્યાલા લીએ બસા-

બ પીછ હુધ બેઠી હયે. વે તખ્ત ખુદાંદોસે આહેસ્તા નીચે ઉતરકર ઉસ ખુરજમે આયા, તખ્ત ધસ પરીને મુજે ખુલાયા, ઓર અપને નઝદીક ખીઠાકર ખાતે પ્યારકી કરનેલગી; ઓર મુ હસે મુહ લગાકર એક જમ શરાબ ગુલે ગુલાબકા મેરે તર્ફ પીલાયા; ઓર કહા આદમીઝાદ બે વક્ષા હોતા હયે લેકીન દીલ હમારા તુજે આહતા હયે? એકદમમે અયસી અયસી અંદાઝકી ખાતે કી કે દીલ મેરા મહવ હોગયા, ઓર અયસી ખુશી હાસીલ હુઈ કે ઝીદગાનીકા મઝા પાયા ઓર યે સમજ કે આજ તુ દુનયામે આયા. હાસીલ યે હયે કે મેં તો કયા કહું, કીસુને યે આલમ ન દેખા હોગા ઉસ મઝેમે ખાતીર જમ હમ દોનોં બેઠે યે કે કર્યાલમે ગુલ્લા લગાયા અબ્બ ધસ હાંદેસએ નાગહીનીકા માનરા સુનો વહીં ચાર પરીઝાદને આસમાન પરસે ઉતર કર કુછ ઉસ મઅયશુકાકે કાનમે કહા સુનતેહી ઉસકે પેહરેકા રંગ બદલ ગયા; ઓર મુજસે બોલી કે અય પ્યારે; દીલ તો યે આહતા હય કોઇ દમ તે પાથ બેઠ કર દીલ બહેલાઈ, ઓર ધસી તરહ હમેશા આઉં, યા તુજે અપને સાથ લે જાઉં. યે આસમાન દો શખ્સોંકો એક જગા આરામસે ઓર ખુશીસે નહીં રહને દેતા, અય જાન, ૨ તોરા ખુદા હારીઝ હય યે સુનકર મેરે હવાસ જાતે રહે ઓર તુતી હાથકી ઉડ યધ. મેંને ક કે અજી અબ શીર કબ મુલાકાત હોગી! યે કયા તુમને ગઝબકી ખાત સુનાઇ, અગર જલ્દ અમે તો ઝીંદા પાવોગે નહીં તો મુરદા દેખકર સખ્ત પચતાવોગો; યા આપના ઠીકાના આર ના નશાનખતાવો કે મેકીં ઉસ પાતેપર દુંડતે દુંડતે અપને તર્ફ તુમહારે પાસ પોહંચાઉં. યે સુન ર વો બોલી, દુરપાર શૈતાનકે કાન ભરે, તુમહારી સદો બસ્ત સાલકી ઉંમર હોવે અગર ઝીંદગી તો શીર મુલાકાત હોજાયગી. મેં જાનતોંકી પાદશાહકી બેઠી હું, ઓર કોલકાદમે રેહતી. યે કેહકર તખ્ત ઉડાયા ઓર જીસ તરહ ઉતરા થા ખુદા હોને લગા, જબ તલક સામને યા તો મેરી ઓર ઉસકી ચાર આંખે હો રહી થી, જબ નઝરોંસે ગાયબ હુવા તખ્ત યે હાલ હો ગઇ કે જબસે પરીકા સાયા હોતા હય; અજબ તરહકી ઉદાસી દીલપર છાગઇ, અકસે હોશ રખરત હુવે, દુનયા આંખોંકે તલે અંધેરી હો યધ, હૈરાન પરેશાન ઝરઝર રોતા, ઓ સરપર ખાક ઉડાતા કપડે શાડતા, ન ખાનેકી સુધ ન ભુલે ખુરેકી ખુબ.

બેત.

ધસ ધરકકે બદોલત, કયા કયા ખરાબીયાં દુય,
દીલમે ઉદાસીયાં હય, ઓર ઇઝતેરાબીયાં દુય.

ધસ ખરાબીસે દાઇ, ઓર મોઅલ્લીમ ખબરદાર હુએ. તે ડરતે પાદશાહકે રખર ગયે, ઓર અરઝકી કે પાદશાહ ઝાંઘએ આલમયાંકો. યે હાલ મઅયજુમ નહીં યે ખુદ બ ખુદ કયા ગઝબ તુટા, બે ઇનકા આરામઓર ખાના પીના સખકે છુટા. તખ્ત પાદશાહ વઝીર ઉમરામે સાહેબે તદખીર ઓર હકીમ હાઝીક મુનજજમ સાદીક, મુલ્કાં સીઅ. ખુબ દુરવેશ સાલીક, ઓર મજબુબ અપને સાથ લેકર ઉસ બાગમે રોનક અધરોઝ હુએ. ઓર બેકરારી ઓર નાલાઓ ઝારી દેખકર ઉનકીબી હાલત ઇઝતીરાબકી હો ગઇ આબદીદા હો ર બે ઇખતીયાર ગલેસે જગા લીયા ઓર તદખીરકે ખાતીર હુકમ કીયા. હકીમેંને કવતે દીલ મલ્કે દીમાગકે વારતે તુસબે લીખે, ઓર મુલ્લાઓને નકશા તઅવીઝ પીલાને ઓર પાસ રખ કો દીએ. દુઆએ પડ પકડકર કુકને લગે, ઓર નજુમી બેલેકે સીતારોકી ગરદીશકે સખખ યે સુ. ૧ પેશ આઇ હય ઉસકા સદકા દીજયે.

ગરઝ હર કોઇ અપને અપને ઇલામકી ખાતે કેહતા. પરમુજપર બે ગુઝરતી થી મેરા દીલહી જાનતા થા. કીસુકી સઘ ઓર તદખીર મેરી તકદીર બદલે કામ ન આઇ. દીન બદીન

દીવાનગી કાઝેર હુવા, ઝોર મેરા બદન બે આબેદાને કમ ઝોર જોયલા. રાત દીન ચીલ્લાના સર પટકનાહી બાકી રહા, ઇસ હાલતમે તીન સાલ ગુઝરે ચોથે બરસ એક સોદાગર સરો સફર કરતા હુવા આયા, ઝોર હરએક મુલકકે તોહફે ઉમદા અજીબો ગરીબ જહાં પનાહ કી હુઝુરમે લાયા. મુલાએમત હાસીલકી. પાદશાહને બહોત તવજ્જી ફરમાઈ, ઝોર અહવાલ પુરસી ઉસકી કરકે પુછા કે તુમને બહોત મુલક દેખે કહીં કોઇ હકીમ કામીલ નઝર પડા, યા કીસુસે મઝકુર ઉસકા સુના ઉસને ઇલતેમાસ કીયા કે કીબજએ આલમ ગુલામને બહોત સેર કી લેકીન હીંદુ સ્તાનમેં દરયાકે બીચ એક પહાડ હૈ વહાં એક ગોસાઈ જટા ધારીને બહા મંદીર મહાદેવકા ઝોર સીંગત બાગ બકી બહારકા બનાયા. ઉસમેં રેહતા હય. ઝોર ઉસકા યે કાયદા હય કે બરસવેં દીન શીવરાતકે રોઝ અપને ઈ તસે નીકલ કર દરયા પરતા હય. ઝોર ખુશી કરતા હય. અશનાનસે બચ્દ જબ અપ આસનપર જાને લગતા હય તબ બીમાર ઝોર દરદ મંદ હેસ દેશ ઝોર મુલકકે આલમ જે દુર દુરસે આતે હયે સો દદવાઝેપર જમા હોતે હય ઉતકી બકી બીડ હોતી હય વે હોત જીસે ઇસ ઝમાનેકા અફવાતુન કહા ચામીએ; કાફરા ઝોર નજબ દેખતા હુવા ઝોર હ કિકો હેસખા લીખકર દેતા હુવા ચકા જતા હય. ખુદાને અયસા કરતે શક્ત ઉસકો દીયા. યે કે દવા પીતેહી અસર હોતા હય, ઝોર વે મરજ ખીલકુલ જતા રેહતા હય. યે માજરા ને બાયસ્મે ખુદ દેખા ઝોર ખુદાકી કુદરતકો યાદ કીયા કે અય-યસે અયસે બદે પૈકી કીએ ય. અગર હુકમ તો શાહજાએ આલીશાનકોં ઉસકે પાસ લેજકર ઉસીકો એક નજર દીખા. ઉમ્મીદ કવી હય કે જલ્દ શક્તે કામીલ હો, ઝોર જાહીરમેબી યે તદખીર અચ્છી હય કે રએક મુલકકી હવા ખાનેસે ઝોર જબજબકે આબેદાનેસે મીઝાઝમેં હરકત આતી હય.

પાદશાહકોબી ઉસકી સાહ પસંદ આઇ ઝોર ખુશ હોકર ફરમાયા કે બહોત બેહેતર, શાયદ ઉસકા રાસ આવે રં મેરે ફરજંકે દીલસે વહશત આવે. એક અમર બાઇતબાર જહાં કાર આઝમુદાકો ઉસ તાબ્બ : મેરી રીકાબમેં તખયુનાત કીયા, ઝોર અસખામે જુરરી સાથ કરદીયા. ઝોર મંએ સરચંબ સવાર કરકર રખત કીયા—મનઝીલ બમનઝીલ ચલતે ચલતે ઉસ દીકાનેપર જા હોહચે ઇ હવા ઝોર નયા દાના પાની ખાને પીનેસે કુછ મીઝજ ડેરા લેકીન ખામોશીકા વે આલમ યા ઝોર રોનેસે કામ દમ બદમ યાદ ઉસ પરીકી દીલસે લુલતી ન થી, અગર કલુ બોલતાં તો યે પડતા.—

બૈત.

ન જાનું કીસ પરીકી લગો આખ,
અહીં તો થા બલા ચંગા મેરા દાલ.

બારે જબ દો તીન મહીને ગુઝરે છો ઉસ પહાડપર કરીબ ચાર હજાર મરીઝકે જમ્અ હુએ, લેકીન સખ ચહી કેહતે યે કે અબ ખુદા ચાહે તો ગોસાંઇ અપને મકસે નીકલેંગે ઝોર સખકો ઉતકે ઉતકે ફરમાનેસે શક્તએકુલ્લી હોગી.

અલકીસ્સા જીસ દીન વે દીન આયા વે સુખહોકો માનીંદ આફતાબકે નીકલ આયા, ઝોર દરયામેં નહાયા ઝોર પૈરા પાર જાકર શીર આયા, ઝોર બહુત ભસમ તમામ બદનમેં લગાયા; વોગોરા બદન માનીંદ કુંદનકી રાખમેં છુપાયા, ઝોર માથેપર મૈલાગીરકા ટીકા લગાયા. લંગોટ બાંધકર અગોછા કંધિપર દાલા. બાલોંકા જુડા બાંધા તુછોંપર તાવ દેકર ચકાઉ જુતા પેહન આયા ઉસકે ચેહરેસે યે મઅલુમ હોતા કે સારી દુનીયા ઉસકે આગે કુછ કદર નહીં રે-

भती—एक कलमदान जटाव न्यगत्रमे' लेकर एक एकके तरफ देपकर उसभा होता हुआ मेरे नजदीक आ पोह'या, न्यभ मेरी ओर उसकी नजरें कुछ तो अघा देखकर गौर कीया और मुन्ने' देखने लगा के हमारे साथ आवे। मैं इधराह डो लीया; न्यभ सभकी नौबत हो चुकी तब मेरे तब' जागडे अंदर ले गया। और एक कीला पुशतकशा भीतत आनेमें मुन्ने १२-भाया के यहां तुम रहा क्यो आग अपने घरथानमें' गया। एक खीखीं गुजरा तो मेरे पास आया और आगेकी नीसपत मुन्ने पुश पाया। तब मुसकुराकर १२भाया के धस भागमें' सैर कीया करो, उस भेवेपर ७ यत्ने भाया कनो, एक कुदही यीनीकी भागुर लरी कुछ ही. के धसमेंसे छे भाशे हमेशा जीला नागा नौशज्जन रमाया करो; ये देखकर वे तो खला गया; और मैंने उसके देखने पर अमल कीया। हर रोज रत अदनमें' और इरहत दीलको मयलुम होने लगी; बेकीन हजरते छिड़को कुछ असर न कीया; 'स परीकी सुरत नजरोके आगे शीरती थी:

एक रोज ताकमें' एक छुहल कीतायकीं नजर आ उतारकर देभा तो सारे धलम दीना इनयाके उसमें' नमा कीये थे गोया दरयाको कुं'जमें' भर गया था हर घडी उस कीतायको पछा करता. धसमें' हीकमत और तंदरारिमें' नीहायत कुन्व अलम पोहयाध, धस अरसेमें' अरस दीन गुजर गया; झीर वही पुशीका दीन आया; नोगी 'ने आसनपरसे उठकर आहरे नीकल. मैंने सलाम कीया. उसने कलमदान मुन्ने देकर कहा साथ यवो. मैंनी साथ हो लीया. न्यभ दरवाजेसे आहरे नीकला तो एक आलम होया देने लगा. मैं अमीर और सौदागूर मुन्ने साथ देपकर गोसांघ के कदमोंपर गीरे; और अन्नये शुकर करने गे; के आपकी तवज्जसे भारे धतना तो हुआ—वे अपनी आदतपर दरयाके घाट गया; ये अशनान पुन ७स तरह हर साल करता था वैसा कीया शीरते वक्त जीमारेको देपता लाय । यसा आताथा.

धतेशाकन सौदाघयेके गोखमें' एक नवान पुन सुरत शकीन ; ओरसे अडे होनेकी ताकत हस्में' नथी; सो नजर पछा. मुन्ने' कहा के उसके साथ ले आव । की दार दरमत करके न्यभ भीखवत आनेमें' गया; वहां थोडीसी पोपरी उस नवानकी तरा' कर खाहा के कनभगुरा न्ने मगजपर भेदा था; सो न'पुंरसे उठ लाये. मेरे भ्पाखमें' गुजरा पार भोल उहा के अगर दस्त पनाह आगमें' गरम करकर उसकी पीठपर रणये तो पुन हये; आपसे आप नीकल आवेगा; अगर यु' भीयोगे तो मगजके गुहेको न छोडेगा;— २ औध जी'दगीका हये. ये सुनकर मेरी तरफ देभा और सुपरा उठ आगके' जानेमें' एक दरभतकी लाडीसे नटाकी लटकी गवेमें' शंसी लगाकर रह गया. मैंने पास नकर न्ने देभा तो वाह वाह ये तो मरगया ये अय'भा देप कर नेहायत अद्रसोस हुआ लायार ७से अशे आया के उशे गाडहु गुदरभतसे नुदा करने लगा तो होकुलयां उसके उसके आबोकी लटामेसे गीर पडी मेने वे कुलया उहा लीया और उस गन्ने पुशीको जमीनमें' दहन कीया. वे दोनों कुं'लयां लेकर सभ कुलकेमें' लगाने लगा. धतेशाकन हो हुनरोके ताबे उन कुं'लयोसे जुवे; देभा तो जमीनसे छत तक नवाहीर भरा हये, और एक पेटी भयभलसे मं'डी सोनेके पत्तर लगे कुदल लगे कुछ एक तरफ धरी हये. उसको न्ने जोला तो एक कीताय देणी के उसमें' धसमें' आक्रम और हाजेरात उन और परेयोकी, और इहोकी मुलाकात, और तसभीर आदतायकी तरकीय लीप्पी हये । अयसी दौलत के हाथ लगनेसे नेहायत पुशी हासील हुध. और उनपर अमल करता शुभ्य पीया नवाका गगल भोल दीया. मैंने उस अमीरको और साथवासोको कहा के ईशुताय मंगनकर ने सभ नवाहीर; नकदो ७स; और कीताये पार कर लो. शीर मैं' एक

નીવાડેપર આપ સવાર હોકર વહાંસે બજારેકા રવાના હુવા. આતે આતે જળ નઝીક અપને મુશ્કેલે પોહ્યા. જહાં જનાહકા ખબર હુધ તો સવાર હોકર ઇસતકબાલ કીયા, ઓર ઇશતીયા-કસે બેકરાર કલેજસે લગા લીયા મૈને કદમખોસી કર કર કહા કે ઇસ ખાકસારકો કદીમ બાગમે રેહનેકા હુકમ હો. વો બોલે કે અથ બરખુરદા; વો મકાન મેરે નઝીક મનહુસ ઠેરા; લેહાજા ઉસકી મરમત ઓર તથ્યારી મૈદુક કી; અથ વો મકાન લાયક ઇનસાનકે નહીં રહા; ઓર જીસ મહેલમે જી ચાહે વહાં ઉતરો, બેહતર યું હયે કે કીલ્લેમે કોઇ નગા પસંદ કરકે મેરી આંખોંકે રુખ રહે ઓર પાછન બાગ જયસા ચાલીએ વૈસા તથ્યાર કરવાકર મેરો તમાશા દેખા કરો. મૈને બહોત જીદ ઓર હટ કરકર ઉસ બાગકો નએ સરસે તથ્યમીર કરવાયા, ઓર બેહી-સ્તકે માતીંદ આરાસ્તાકર ઉસમેં દાખીલ હુવા. ફીર ફરાગતસે જીન્નોંકી તસખીગી ખાતીર ચી-લ્લેમે બેહા ઓર તરફ હયેવાનાત કરકે ઈરાત કરને લગા.

જળ ચાલીસ દીન પુર હુએ; આંધી રાત્રો એક અચરી આંધી ચલીકે બી ઈમા-રતેં ગીર પડી; ઓર દરખ્ત જડ સી ઉખલકર કહીંસે કહીં જ પડે ઓર પરીઝદોંકા લશકર નમુદ હુવા—એક તખ્ત હવાશે તરા. ઉસપર એક શખ્સ શાનદાર મોત્યોંકા તાજ ઓર ખીલ-અત પેહને હુએ બેહા થા. મેં દેખતેહી બહોત મોઅદ્દબ હોકર સલામ કીંયા. ઉસને મેરા સલામ લીયા ઓર કહાકે અ અજીઝ, યે તુને કયા નાહકે દુંદ મચાયા હયે ! હમસે તુએ કયા મુશ્કેલ હુએ ! મૈને કતીમાસ કીયા કે યે અજીઝ બહોત મુદ્દતસે તુમહારી બેડીપર આ શક હયે, ઓર ઇસ લીયે હાંસે કહાં ખરાબો ખસ્તા હુવા ઓર જીતાજી મુવા; અથ જીંદગીસે બતંગે આયા હું, ઓર = ની જાનપર ખોલાહુંને યે કામ કીંયા હયે. અથ આપકી જાતસે ઉમીદવારહું કે મુગે હૈરાન ઓર સરગરદાનકો અપની તબજમમે સરશરાંજ કીજયે ઓર ઉસકે કીજરેસે જીંદગી ઓર આરામ બખશીએ તો બધા સવાજ હોગા યે મેરી આરજ સુનકર બોલા આદમી ખાકી ઓર અમ = તમી ઇન દોનોંમેં મવ ફકત આની મુશકીલ હે. મૈને કસમ ખાધ કે મેં ઉતકે દેખનેકા મુશ્કેલ હું, ઓર કુજ મતલબ નહીં. ફીર ઉસે તખ્તનશીનને જવાબ દીયા કે ઇનસાન અપને કોલોકરારપર નહીં રેહતા, ગરજકે વકત સજ કુજ કેહતા હયે લેકીત યાદ નહીં રખતા; યે ખાત મૈં તેરે બલેકે લીએ કહે સુનાતા હું કે અગર તુમે કલુ કર્દ કુજ ઓર કીયા તો વોલી તુબી ખરાબ ખસ્તા હોવેંગે, બલકે, ખીર જાનકા હયે. મૈને દો બારાં સોગંદ યાદકીકે જીસમેં તરફએનકી ખુરાષ હોવે વૈસા કામ હરગીઝ નહીં કરંગા; મગર એક નઝર દેખતા રહુંગા. યે ખાતેં હોતી થી કે અચાનક વોપરી કે જીસકા મઝકુર થા નેહામત ફસેસે બનાવ કીયે આ પોહંચી ઓર પાઘલાહકા તખ્ત વહાંસે ચલા ગયા તથ્ય મૈને બે ઇ-ખત્યાર ઉસ પરીકો જાનકીં તરફ બગલમે લે લીયા ઓર યે શૈર પડા.

મૈત.

કમા અબર મેરે ધર કયું ન આવે,
કે જીસકે વાસ્તે ખીચે હયે ચીલ્લે.

ઉસી ખુશીકે આલમમેં બાહમ ઇસ બાગમેં રેહને લગે. મારે ઉરકે કુજ ઓર ખ્યાલ ન કરતા. બાલાન મઝે લેતા ઓર શકત દેખા કરતા વો પરી મેરી કોલ કરારકે નીબાહને પર દીલમેં હૈરાન રેહતી ઓર બાઝે વકત કેહતી કે ખારે તુમલી અપની ખાતકે બડે સચ્ચે હો, લેકીન એક નસીહત મૈં કાસ્તીકી રાહસે કરતીહું કે અપની કીતાબસે બખરદાર રેહના, નહીં તો જીન કીસી નકીસી દીન તુમહેં ગાફીલ પાકર ચુરા લેજાએંગે. મૈને કહા ઉસે મૈં અપની

જનકે બરાબર રખતાહું.

ધત્તેશનક એક રોજ રાતકો શૈતાનને વરગલા ના; શહવતકી હાલતમે' દીલમે' આયા કે જે કુછ હોસ હો કહાંતય આપને તધ થાંયુ છાતીસે લગા દીયા ઓર કર્દ મુબાસેરતકા કીયા । વહીં એક આવાઝ આઝમે' કે યે કીતાબ મુજકો દેકે ઉસમે ઇસમે આઝામ હયે ખે અદખી નકર. ઉસ મસ્તીકે આલમમે' કુછ હોથ ન રહા. કીતાબ બગવતશે નીકાલકર બગેર જાને પેહછાને હવાલે કરદી ઓર આપને કામમે' લગા. વો નાઝનીન યે મેરી નાદાનીકી હરકત દેખકર યે ઝાલીમ આખીર ચુકો ઓર નસીહત લુલા.

યે કેહકર બેહોથ હો ગઇ ઓર મેં ઉસકે સરાસ એક દેવ ખડા હુવા જેખાકે કીતાબ લીએ ખડા ચાહકે પકડકર ખુબ માર ઓર કીતાબ નેનુ ઇતનેમે ઉસકે હાથશે કીતાબ દુસરા લે બાગા મેને જે અદસુ યાદ કીયે યે વો પડના શુર. કીયા વો જીન જે ખડાથા શો એક બન લેરીન અદશોસકે વો પરી ઝરા હોંસમે ન આઠ 'હી હાલત ખેખુદીકી રહી તમ મેરાં દીલ ઘબરાક સારા એશ તલબ હો ગયા.

ઉસ રોઝસે આદમીયાંશે નરરત હુઇ, ઇસ બાગકે જો. ' પડા રેહતા હું; ઓર દીલકે બેહલાનેકી ખાતીર યે મરતખાન ઝમઝંદકા જાડાર બનાયા કે । હું; ઓર હર મહીને ઉસ મૈદાનમે' ઉસી બેલપર સવાર હોકર જાયા કરતા હું; મરતખાનકે તોડકર ચુલામકે માર ડાલતા હું. ઇસ ઉમીદપર કે સખ મેરી યે હાલત દેખે ઓર અદસોસ ખા . શાયદ કોઇ અયસા ખુદાકા બંદા મેરે હકમે' દોઆ કરે તો મૈંબી અપને મતલબકો પોહંચુ. : ય રશીક મેરે જીનુંન ઓર સૌદાઇકી યે હકીકત હયે; જે મૈંને તુજે કેહ સુનાઇ.

મૈં સુનકર આબદીદા હુવા ઓર બોલા કે અય શાહઝાદે; વાકલ તુને ઇસ્કકી બડી ખેહે. નત ઉઠાઇ લેઝીન ખુદાકી કસમ મંએ અપને મતલબશે દર ગુઝરા, અખ તેરી ખાતીર જંગલ પહાડમે' ફીરંગા; ઓર જે મુજશે હો સકેગા સો કંઝગા. યે વા. । કરકે મૈં ઉસ જવાનશે રખસ્ત હુવા ઓર પાંચ બરસ તક સૌદાસા વીરાનેમે' ખાક છાનતા શીરા; પર સુરાગ ન મીલા; આખર ઉકતાકર એક પહાડપર ચડ ગયા; ઓર ચાહા કે અપને તધ ગીરા હું હડી રંસલી કુછ બાકી ન રહે; વહીં એક સવાર પુરકા પોથ આ પોંહયા; ઓર બોલા કે અપની જાન મત ખો; થોડે દીનોકે અચ્છ તુ અપને મકસદશે ફામયાબ હોગા. મૈંને કહા કે યા સાંઇ અલ્લાહ તુમહારે દીદાર તો મયરસર હુએ અખ ખુદાકે ફઝલશે ઉમીદવાર હું કે ખુશી ઓર ખુરશી હાસીલ હો; ઓર રાખ ના મુરાદ અપની મુરાદકો પોહંચે.

જમ દુસરા દુરવેશબી અપની સૈરકા કીસ્સા કેહ ચુકા; રાત આખીર હો ગઇ; ઓર વકતે મુખ્કો શુરૂઆ હોનેપર આયા પાદશાહ આઝાદ બખ્ત ચુપકા અપને દૌલતખાનેકી તરફ રવાના હુવા. મહેલમે' પોહોચકર નમાઝ અઘાકી ફીર ગુસલ ખાનેમે' જ ખીલખત શખેરા પેહન કર દીવાને આમમે' તખ્તપર નીકલ બેઠા. ઓર હુકમ કીયા કે યસાવલ જાવે; ચાર ફકીર રહાંને મકાનપર વારીદ હયે ઉતકો બાઇજબત અપને સાથ હુઝુરમે' લે આવે.

બમુજબ હુકમકે ચોબદાર વહાં ગયા દેખા તો ચારોં બેનવા જહાઝ જહઝકા ફીર હાથ મુંહ ઘોકર ચાહતે હયે, ઓર અપની અપની રાહલે; ચોબદારને કહા શાહજી પાદશાહને ચારોં સુરતોકો યાદ ફરમાયા હએ મેરે સાથ ચલો. ચારોં દુરવેશ આપસમે' એક એકકો તકનેલગે; ઓર ચોબદારશે કહા; બાબા હમ અપને દીલકે પાદશાહ હયે; હમે' દુનયાકે પાદશાહશે કયા કામ હયે ? ઉસને કહા કે સાંઇ અલ્લાહ મુજકા નહીં અગર ચલો તો અચ્છા હયે. ઇતનેમે' ચારોંકો

આદિ આયા કે મૈલા મુરતુજ અલીને જો રરમાયા આ; રોઝ અબ પેશ આમા ખુશ હુએ
ઓર ચમાવલકે હમરાહ એકે બજબ કીલેમે પોહએ ઓર રખા પાદશાહકે ગમે ચારે કલંદરોને
હુઆદી કે ખાખા તેરા બલા હો પાદશાહ કીવાને ખાશમે જ પેશ ઓર હેચાર ખાસ અખી-
રોકે ખુલાખા ઓર રરમાયા કે ચારોં ચુદી પોસોકી ખુલાઓ જબ વહાં ગએ તો હુકમ ખીલેકા
કીયા; અહવાલ પુરસીકી; ઓર રરમાયા કે તુમહારા કહાંશે આના હુવા । ઓર કહાંકા ધરાઈ
હયે મકાન મુરશદોંકે કહાં હયે । ઉ-હોંને કહા કે પાદશાહકી ઉમરો દાલત ઝીયાદા રહે, હમ
ફકીર હયે, એક મુદતસે ખાના બદોશ ધસી તરહ સૈર સપર કરતે શીરતે હયે; વો મસલ હમે
કે ફકીરકો જહાં શામ હુધ વહીં ધર હયે, ઓર જો કુછ દુનયાએ નાપાએદારમે દેખા હયે સો
કહાં તક બયાન કરે । આઝાદખખતને બહોત તસલ્લી કી. ઓર ખાને મંગવાકર અપને રખા
નાશતા કરવાયા. જબ ફારીગ હુએ, ૧ માયા કે અપના માજરા તમામ બે કમોકાસ્ત મુજસે
કહો કે જો કુછ મુજસે તુમહારી ખા ઓર ખીદમત હોસકેગી કુસુર ન કરૂંઘા. ફકીરને જવાબ
દીયા કે હમપર જો કુછ ખીતા હો સો ન હમે બયાન કરનેકી તાકત હયે, ઓર ન પાદશાહકો
ઉસકે સુનનેસે રરહત હોગી, ઉસ મઆફ કીજયે તબ પાદશાહને તખ્તસુમ કીયા, ઓર કકા કે
જહા સખકો, તુમ ખીસતરોં પગ નહે અપના અપના અહવાલ કેહ રહે યે વહાં મૈબી મૈબુદ મા;
ચુનાએ દો દુરવેશકા અહવાલ સુત ચુકા હુ, અબકે દોનોં જો બાકી હયે વોબી કહે ઓર ચંદ
રોઝ બખાતીરજમા મેરે પા રહે કે કદમ દુરવેશાં રહ બલા હયે. પાદશાહસે યે ખાત સુનતેકી
મારે ખાફકે કાંપને લગે, ઓર સર નીચ કરકે ચુપ રહે, તાકત ગોચાધ કી બાકી ન રહી.

આઝાદ ખખતને જબ દેખા કે અબ ઇતિમે મારે રોઆબકે હવાસ નહીં રહે, જો કુછ
બોલો; ફરમાયા કે ધસ જહાનમે કોઈ શખસ અયસા ન હોગા કે જસપર એક નેક વારેદાત
અજબો ગરીબ ન હુધ હોગી; લૈકીન મૈનેબી અયસા તમશ્યા દેખા હયે કે પેહલે મૈંહી ઉસકા
બયાન કરનાહુ તુમ ખાતીર જમઅ સુનો. દુરવેશોને કહા પાદશાહ સલામત, આપકા અલતાફ
ફકીરોંકે હાલપર અયસાહી હયે ધરશાદ ફરમાધએ.

હીકાયત પાદશાહ આઝાદખખતકી.

(આઝાદખખતને અપના અહવાલ શુરઅ કીયા ઓર કહા.)

રખાધ.

અય શાહો પાદશાહકા અબ માજરા સુનો,
જો કુછ કે મૈને દેખા હયે ઓર મૈં સુના સુનો;
કેહતાહુ મૈં ફકીરોંકી ખીદમતમે સર બસર,
અહવાલ મેરા ખુબ તરહ દીલ લગા સુનો.

જબ મેરે કીબલગાહને વહાત પાધ ઓર મૈં તખ્તપર બેઠા તો ખિન આલમ અબાખકા
થા, ૧૨ સારા યે મુલક રમકા મેરે હુકતમે થા, એક સાલ કોઈ સૈદગર બદખશાનકે મુલકમે
આયા, ઓર અસબાબ તીબરનકા બહોત લાયા; ખબરદારોંને મેરી હુસુરમે ખબરકી કે અપમા
બહા તીબર આજતક સેહરમે નહીં આયા. મૈને ઉસે તલબ રરમાયા.

વે તોહરે હરખરે મુલકકે લાખકે મેરી નજરકે લેકર આયા, શીલબાહેર આ હરએક જનસ ખેખાહ નજર આધ. ચુતાયે એક ળીયામે' અક લાલથા નેહાયત ખુશરંગ ઓર આખદાર કહોકામત દુસ્ત ઓર વઝનમે' પાંચ મીસકાલકા, મૈને ખાવજુદ સલતનતકે અયસા લાલ કબી નહી દેખા થા. પસંદ કીયા સૌદાગરકા બહોન સા ઇનઆમ ઇકરામ દીયા, ઓર સનદ રાહદારીકી લીખી કે ઇસે હમારે, તમામ કલમરોમે' કોઇ મઝાહમ મહસુલકા નહો, ઓર જહાં જાએ ઇસકો આરામસે રખે' ચૌકી પહેરેસે હાઝીર રહે', ઉસકા નુકસાન અપના નુકસાન સમજે વૈ તાજર હુઝુરમે' દરબારકે વકત હાઝીર રેહતા, ઓર આદાબે સલતનતસે ખુબ વાકીફથા તકરીર ઓર ખુબ ગોષ ઉસકી લાયક ચુનનેકી થી, ઓર મે' ઉખ લાલકો જવાહીર ખાનેમે' મંગવાકર સરે દરબાર દેખા કરતા—એક રોઝ દીવાનેઆમ કીએ ખેડા થા, ઓર ઉમરા અર-કાને 'દાલત અપને પાએર ખડે થે, ઓર હર મુલક પાદશાહોકે એલચી મુખાન્ક બાદીકે ખાતીર જો આએ થે વૈબી સખ હાઝીર થે—ઉસ વકત મૈને મવાશીક મઅમુલકે ઉચ લાલકો મંગવાયા જવાહીર ખાનેકા દારોગા લેકર આયા. મે' હાથ લેકર તઅરીફ કરમે લગા ઓર ફરંગકે અલચીકો દીયા. ઉસને કેબકર તઅસ્તુમ કીયા ઓર . પાના સાઝીસે સીરતકી ઉસી તરહ હાથોં હાથ હરએકને લેકર દેખા, ઓર એક ઝબાન હોકર ખોલે કીબલએ આલમકે ઇકબાલમે' બાઇસ થે મયરસર હુવા હયે, વ ઇલા નકીસુ પાદશાહકે પાસ એ જતક અયસા રકમ ખેખહા હાથ નહીં લગી ઉસ વકત કે મેરે કીબલગાહકા વઝીર કે મરહે દા. થા, ઓર ઉસી ખીદમ-તપર સરફરદઝથા, [વઝીરકી ચૌકીપર થા આદાબ બજ લાયા, ઓ, ઇલનીમાસ કીયાકે કુછ અરઝ કીયા ચાહતાહું અગર જાન બખશી હો. મૈને હુકમ કીયા કે કહે] વૈ ખોલા કીબલએ આલમ, આપ પાદશાહ હયે', ઓર પાદશાહોસે બહોત બઘદ હયે, કે એક પથ્થરકી ઇતની તઅરીફ કરે'. અગરયે રંગ ઢંગ સંઅમે લાસાની હયે, લેકીન સંગ હયે, ઓર ઇસ દમ સખ મુલકોંકે એલચી દરબારમે' હાઝીર હયે, જબ અપને અપને શહેરોંમે જાવેંજે, અલખત્તા થે નકલ કરેંજે કે અજબ પાદશાહ હસે કે હરરોઝ રૂબર મંગતા હયે ઓર આપ તશ્વરીફ કરકર દીખાતા હયે, પસ જો પાદશાહ યા રાજા થે અહવાલ સુનેગા અપની મજલીસમે' હંસેગા ખુદાવંત એક અદના સૌદાગર નએશાપુરમે' હયે, ઉસને ખારાદાને લાલકે હરએક સાત સાત મીસકાલકા હયે પટ્ટેમે' નસખ કરકર કુતેકે ગલેમે' ડાલ દીયે હયે ! મુજે સુનતેહી ગુસ્સા ચડ આયા ઓર ખીસવાના હોકર ફરમાયા કે ઇસ વઝીરકી ગરદન મારો. જલ્લાહોંને વહીં' ઉસકા હાથ પકડ લીયા. ઓર ચાહા કે બાહેર લેખવે.

ફરંગકે પાદશાહકા એબચી દસ્ત ખસ્તા રૂબર ખડા હુવા, મૈને ખુશ કે તેરા કયા મતલબ હયે. ! ઉસને અરઝકી કે ઉખીદવારહું કે તકસીરહે વઝીરકી વાકશ હું મૈને ફરમાયા કે જુટ ખોલનેશે ઓર બગ ચુતાહ કોનસા હયે. ખુસુસન પાદશાહોંકે રૂબર ઉસને કહા, ઉસકા દરોગ સાખીત નહુવા, શાયદ જો કુછકે અરઝકી હય સચ હો; અબી ખે ચુતાહકા કેતલ કરના દુસ્ત નહી, ઉસકા મૈને થે જવાબ દીયા કે હરગીઝ અકલમે' નહીં આતા કે એક તાજર કે નફેકે વાસ્તે શહેર બશેહર ઓર મુલક બ મુલક ખરાબ હોતા શીરતા હયે, ઓર કોડી કોડી જમા કરતા હયે સો ખારા દાને લાલકે જો વઝનમે' સાત સાત સાત સાત મીલકાલકેહાં કુતેકે ગલેમે' લગાવે ! ઉસને કહા ખુદાકી કુદરતહે તઅજબુખ નહીં; શાયદકે ખાસદ, અયસે તોહરે અકસર સૌદાગરોં ઓર ફકીરોંકે હાથ આતે હયે. ઇસવાસ્તે કે થે દોનોં હરએક મુલકમે' જાતે હયે, ઓર જહાંમે જો કુછ પાતે હયે સો લે આતે હયે. સલાહે વકન થે હયે કે અગર વઝીર

અપસાહી તક્ષીરવાર હયે તો હુકમ કેદકાહો, ઇસલીએ કે વઝીર પાદશાહોંકી અકચ હોતે હયે. ઓર યે હરકત સલાતીનોંસે બદનુમા હયે કે અયસી ખાતપર કે જુદા સય ઉસકા અબી સાબી ત નહીં હુવા. હુકમ કતલકા ફરમાયે, ઓર ઉસકી તમામ ઉમરકી ખીદમત ઓર નમક હલાલી જુલ જાએ.

પાદશાહ સલામત, અગલે શેહરમારોંને બંદીખાને ઇસી સંખ્ય ઇબદ કીએ હયે કે પાદશાહ યા સરદાર અગર કીસીપર ગઝબનાક હોં તો ઉસે કેદ રરે. કઇ દીનમે ગુસ્સા જતા રહેગા. ઓર બેતકસીર ઉસકી ઝાહીર હોગી. પાદશાહખુને નાનકશે મહદુઝ રહેજે, કલકો રોઝે કીયામતમે માખુઝ ન હોજે મૈને જીતના ઉસકે કાયલ કરનેકે આહા, મગર ઉસને અયસી મખ કલ ગુફતાગોકી કે મુજે લા જવાબ કીયા, તખ મૈને કહા ખૈર તેરા કેહના પઝીરા હુવા મૈ ખુનસે ઉસકે દર ગુઝરા; લેકીન ઝીંદાનમે મુકબલ રહેગા, અગર એક સાલકે અરસેમે ઇસકા સુખન રાસ્ત હુવા; કે અયસે લાલ કુતેકે ગલેમે હયે; તો ઉસકી નજત હોગી; ઓર નહીં તો બડે અઝાબસે મારા જાએગા. ફરમાયાકે વઝીરકા બંદી ખાનેમે લેકર જાવો. યે હુકમ સુનકર એલચીને ઝમીન ખીદમતકી સુખી ઓર તસલીમાતકી.

જખ યે ખબર વઝીરકે ઘરમે ગઈ, આહ વાવૈલા મચી, ઓર માતમસરા હોગયા. ઉસ વઝીરકી એક બેટીથી બરસ ચાહા પંદરા કી, બહોત ખુબ સુરત ઓર કાખીલ નરીશતો ખવાંદમે દુરસ્ત. વઝીર ઉસ કો નીપટ ખ્યાર કરતા થા, ઓર અઝીઝ રખતા થા સુનાચે અપને દીવાન ખાનેકે પીછવાડે એક રંગ મહેલ ઉસકી ખાતીર બનવા દીયા થા, ઓર લડકીયાં ઉમદોંકી ઉસકી મુસાહબતમે ઓર ખવાસે શકીઝ ઉસકી ખીદમતમે રેહતી—ઉનસે હંસી ખુશી, ખેલા કુલ કરતી. ઇતેશકન વઝીરકો મહખુસ ખાનેમે બેજ લો લડકી અપને હમજેલીયોંમે બેઠી ઓર ખુશીસે ગુડ્યોંકા ખીહાય રચાય થા, ઓર ઢોલક પખવાજ લીચે હુએ રતજમેકી તૈયારી કર રહીથી ઓર કલક યડાકર ગુલગુલે ઓર રહમ તલતી, ઓર બના રહીથી, કે એક બારગી, ઉસકી મ રોતી પીટતી સર ખુલે, પાંચ નંગે બેટી કે ઘરમે ગઈ. ઓર દો હાથ ઉસ લડકીકે સરપર મારી, ઓર કેહને લગી કે કાશ કે તેરે બલે ખુદા અંધા બેટા દેતા તો મેરા કલેજ થંડા હોતા, ઓર આપકા રશીક હોતા. વઝીર કાઠી ને પુછા અંધા બેટા તુમ્હારે કીસ કામ આતા ! જો કુછ બેટા કરતા વો મૈંબી કર સકથીહું. અમાને જવાબ દીયા, ખાક તેરે સરપર, બાપ પર યે મુસીબત હયે, કે પાદશાહકે ઇબર કુછ અયસી ખાતકી કે બંદીખાનેમે કેદ હુવા. ઉસને પુછા કે વો ક્યા ખાત થી, ઝરા મૈંબી સુનું ! તખ વઝીરકે કબાલેને કહા કે તેરે આપને શાયદ યે કહા કે નેશા પુરમે કોઇ સૈદાગરહયે, ઉસને બારા અદદ લાલે બેખહા કે કુતે કે પટ્ટે મેં ટાંકે હયે. પાદશાહકો ખાવર ન હુવા, ઉસે જુટ સમજ ઓર અસીર કીયા, અગર આજકે દીન બેટા હોતા તો હરતરહકી કોશીશ કરકે ઇસ ખાતકો તહકીક કરતા, ઓર અપને આપકો છુડવાતા, ઓર પાદશાહસે અરઝ મારઝ કરકે મેરે ખાવીંદકો મુખલસી દીલવાતા. વઝીરઝાદી બોલી અમાજન, તકદીરસે લડા નહીં જતા ઇનસાંનકો ચાહીએ કે બલાએ નાગહાનીમે સખર કરે. ઓર ઉમ્મીદવાર કજલે ઇલાહીકા રહે, વો કરીમ હયે, મુશકીલ કીસુકી અટકી નહીં રખતા, ઓર રોના બોના ખુબ નહીં, મુખાફા ફુશમન દસ તરેહસે પાદશાહકો પાસ લગાવે, ઓર સુમલી ખાવે કે આઇસ કીયાદા ખચગીકા હો, બલકે જહાંપનાકે હકમે દોઆ કરો, હમ ઉસકે ખાનાઝાદ હયે, વો હમારા માલીક હયે, વહી મજબ હુવા હયે, ઓર વહી મેહેરખાન હોગા ઉસ લડકીને અયસી અકલમંદીકી ખાતેસે મારો સમજયા, તો કુછ ઉસકો સખરો—કરાર આયા. તખ અપને મહેલમે

ગઢ ઓર ચુપકી હોરહી. જળ રાત હુધ તો વઝીર ઝાદીને દાદાકો ખુલાયા, ઉસકે હાથ પાંવ પડે બોહતસી મીનતકી ઓર રોને લગી, ઓર કહાકે 'મૈ' જે ધરાદા રખતીહું કે અમ્માનનકા તખ્તના મુજપર ન રહે ઓર મેરા આપ મુખલસી પાવે જો તું' મેરા રશીક હો તો 'મૈ' નૈશાપુરકો ચલું ઓર ઉસ તાજરકો જીસકે કત્તેક ગલેમેં અપસે લાલ હયે' દેખકર જો બન આવે તો ઉસકો લેકર આઈ ઓર અપને આપકો છુડાવ. પેહલેતો ઉસ મરદને ધનિકાર કીયા. આખીર બહોત કેહ-નેસે જીનનેસે રાઝી હુવા. તખ વઝીરઝાદીને ફરમાયા ચુપકે ચુપકે અસ્થાબ સફરકી દુસ્ત કર ઓર જીસ તીજરતકી લાયક નઝરે પાદશાહહોંકે ખરીદ કર ઓર ગુલામ નોકર ચાકર જીતને ઝુરર હો સાથ લે. લેકીન યે આત કીસુપર ન ખુલે દાદાને કુખલ કીયા ઓર ઉસકી તૈયારીમેં લગા. જળ સખ અસથાબ મોહીધયા કીયા, ઉટો ઓર ખચરોંપર બાર કરકર રવાના હુવા. ઓર વઝીરઝાદીબી લીઆસ મરદાના પેહનકર સાથ જમીલી—હરગીઝ કીસીકો ધરમેં ખબર ન હુધ. જળ કુખલે હુધ વઝીરકે મેહલમેં ચરચા હુવા કે વઝીરઝાદી ગાયબ હુધ હયે મઅલુમ નહીં કયા હુધ.

આખીર બદનામીકે ડરસે માને બેટીકા ગુમ હોના છુપાયા—ઓર વહાં વઝીરઝાદીને અપના નામ સૌદાગર બચ્ચા રખા. મંઝીલ બમંઝીલ ચલતે ચલતે નૈશાપુરમેં પોહ'ચે, ખુશી બ ખુશી કારવાંન સરાંમે જા ઉતરે, ઓર સખ અપના અસથાબ ઉતારા રાતકો રહે રજરકો હમ્મામમેં ગઢ ઓર પોશાક પાકીઝા જયસે રમકે બાશીદે પેહનતે હયે પેહન, ઓર શેહરકી સૈરકે વાસ્તે નીકલી—આતે આતે ચૌકમેં પોહ'ચી તો ચૌરાહેપર ખડી હુધ એક તરફ દુકાન જોહરી નઝરકી પડી કે બહોતસે જવા હીરકા ઢેર લગ રહા હયે, ઓર ગુલામ લીઆસ કાખેરા પેહને હુએ દસ્તબસ્તા ખડે હયે, ઓર એક શખ્સ જો સરદાર હયે, બરસ પચાસકી ઉસકી ઉમર હયે, તાલેમંદો કીસી ખીલઅત ઓર નીમઆરતીન પેહને હુએ, ઓર કંઈ મુસાહેબ બાવઝઅ નઝદીક ઉસકે કુરસીયોંપર બેઠે હયે, ઓર આ પસમેં આતેં કર રહે હયે. વો વઝીરઝાદી જીસને અપને તર્થ સૌદાગર બચ્ચા મશહુર કીયાથા, ઉસે દેખકર મુતઅબજીબ હુધ ઓર દીલમેં સમજકર ખુશ હુધ કે ખુદા જીઠ ન કરે; જીસ સૌદાગરકા મેરે આપને પાદશાહસે મઝકુર કીયા હયે, અગલબ હયે કે મહી હો. યા ખુદા, ઇસકા અહવાલ મુજપર ઝાહીરકર ઇતેશકન એક તરફ જો દેખા તો એક દુકાન હયે, ઉસમે, દો પીંજરે આહની લગે હયે; ઓર ઉન દોનોમેં દો આદમી કેહ હયે, ઉનકી મજતુ કીસી સુરત હોરહી હયે, કે ચમદા ઓર હડડી બાકી હયે, ઓર સરકે બાલ ઓર નાખુન બડ ગએ હયે, સર નીચે કીએ બેઠે હયે, ઓર દો હબશી બદ હએબત મુસલ્લેહ દોનોં તરફ ખડે હયે. સૌદાગર બચ્ચેકો અચ'આ આયા, લાહોલ પડકર દુસરી તરફ જો દેખા તો એક દુકાનમે ગાલીચે બીછે હયે, ઉનપર એક ચોકી હાથીદાંતકી ઉસપર ગડેલા મખમલકા પડા હુવા એક કુત્તા જવાહીરકા પટ્ટા ગલેમેં ઓર સોનેકી ઝંજીરસે બંધા હુવા ખેઠા હયે ! દો ગુલામ અમરદ ખુબસુરત ઉસકી ખીદમત કર રહે હયે, એક તો મોરછલ જડાવ દસ્તેકા લીએ જલતા હએ દુસરા રમાલ તારકશીકા હાથમે લેકર મુંહ ઓર પાંવ ઉસકા પોછ રહા હયે ? સૌદાગર બચ્ચેને ખુબ ગૌર કરકર જો દેખા તો પટ્ટેમેં કુત્તેકે બારાદાને લાલકે જયસે સુનેચે જૌજીહ હયે; શુકર ખુદાકા કીયા ઓર શીકરમેં ગયા કે કીસ સુરતમેં ઉન લાલોંકો પાદશાહકે પાસ લેબઉ' કે દીબલાકર અપને આપકો છુડાજી યે તો ઇસ હેરાનીમેં થા ઓર તમામ ખલકત ચૌક ઓર રસ્તેકી ઉંઝી કુસ્ત જમાલ દેખકર હેરાનથી ઓર હકકા પકકા હો રહી થી, સખ આદમી આપ-સમેં યે ચરચા કરતે યે કે અજીબ તલક ઇસ સુરત ઓર શખીહકા ઇનસાન નઝર નહીં પડા.

ઉસ ખ્વાનનેની દેખા, એક મુલામકો બેળ કે તુ બકર બમીનત ઉસ સોદાગર બચ્ચેકો મેરે પાસ ખુલા લા.

વે મુલામ આયા ઝોર ખ્વાનકા પચામ લાયા, કે અગર મેહેરબાની રરમાઇએ તો હમારા ખુદાવંદ સાહેબકા મુશતાક હયે, ચલકર મુલાકાત ફીળયે સોદાગર બચ્ચા તો યે ચાહતા થા બેલા કયા મુલામકા જુઠી ખ્વાનકે નઝદીક આયા ઝોર ઉસપર ખ્વાનકી નઝર પડી, એક બરહી ઇસ્કંડી સીનેમે' ગડી, તાઝીમકે ખાતીર સરોકંદ ઉઠા, લેકીન હવાસ બાખતા સોદાગર બચ્ચેને દરયાફત કીયા કે અબ યે દામમે' આયા આપસમે' બગલગીર હુએ. ખ્વાનને સોદાગર બચ્ચેકી પેશાનીકો બોસા દીયા ઝોર અપને બરાબર બીઠાયા બહોતસા તમલ્લુક કરકે પુછા કે અપને નામો નસબસે મુજે આગાહ કરો. કહાંસે આના હુવા ઝોર કહાંકા ઇરાદા હયે ? સોદાગર બચ્ચા બોલા ઇસ કમતરીનકા વતન રમ, હુએ ઝોર કદીમસે ઇસત'બોલમે' ખુદો—બાશ્ચી હયે. મેરે કીબલેઆહ સોદાગર હ'યે. અબ બ સબબ ખીરીકે તાકાત સૈરો સરશી નરહી; ઇસ વારતે મુજે રખસ્ત કીયા હયે કે કારોબાર તીબરતકા સીખું; આજ તલક મેને કદમ ઘરસે બાહર ન નીકા લાયા, યે પહેલાહી સફર દરપેશ હુવા, લેકીન ઇસ અબજમે' મુલકમે' આપકે ઇખલાક, ઝોર ખુખીયોંકા શોર હયે. મહઝ આપકી મુલાકાતકી આરઝુમે' યહાં તક આયાહું.

બારે ફઝલે ઇલાહીસે ખીદમતે શરીફમે' મુશરરફ હુવા. ઝોર ઉસ્સે ઝીયાદા પાયા; તમલ્લુ દીલદી બરઆઇ ખુદા સલામત રખે, અબ યહાંસે કુચ કઢંગા. યે સુનતેહી ખ્વાનકે અકલો હોશ બતે રહે બોલા કે અબ ફરજંદ, અચસી બાત મુજે ન સુના, કોનદીન ગરીબખાનેમે' કરમ રરમાઓ બલા યે તો બતાવો કે તુમ્હારા અસબાબ ઝોર નૌકર ચાકર કહાં હયે ? સોદાગર બચ્ચેને કહા કે ચુસારીકા ધર સરા હયે, ઉન્હે' વહાં છોડકર મેં આપકે પાસ આયાહું. ખ્વાનને કહા, બઝવારખાનેમે' રેહના સુનાસીબ નહીં, મેરા ઇસ શહેરમે' એતબાર હયે, ઝોર બડા નામ હયે જલ્દ ઉન્હે' ખુલવાલો; મેં એક મકાન તુમ્હારે અસબાબકે લીએ, ખાલી કર દેતા હું, એ કુછ જીનસ લાએહો સૌ મેં દેખું. અચસી તદખીરકઢંગા કે યહીં તુમ્હે' બહોતસા નશા મીલે તો તુમબી ખુશ હોગે, ઝોર મુજેની ચંદરોઝ રેહનેસે અપના અહસાન મંદ કરોગે. સોદાગર બચ્ચેને ઉપરા દીલસે ઉઝર કીયા લેકીન ખ્વાનને ખીઝીરન કીયા ઝોર અપને શુમાશતેકો હુકમ કીયા કે બાર-બરદાર જલ્દ બેળે. કારવાંસરાસે ઇનકા અસબાબ મંગવાકર ફલાને મકાનમે' રખવાઓ. સોદાગર બચ્ચેને એક જંગી મુલામકો ઉંનકે સાથ કરદીયા કે સબ માલો મતા લદવાકર લેઆવો, ઝોર આપ શામતલક ખ્વાનકે સાથ બેઠા રહા. જબ ચુઝરીકા વકત હોચુકા ઝોર ફકાન બલખ તો ખ્વાન ધરકો ચલા, તબ દોનોશુલામોમે'સે એકને કુત્તેકો બગલમે' લીયા; દુસરેને કુરસી ઝોર ગાલીચા બગલમે' ઉઠા લીયા; ઝોર ઉંન દોનોં હબશ્ચીયે ઉસ ખીંજરેકો મઝદુરોંકો સરપર દીયા; ઝોર આપ પાંચો હથવાર બાધે સાથ હુએ. ખ્વાન સોદાગર બચ્ચેકા હાથમે' હાથ લીએ બાતે કરતા હુવા હવેલીમે' આયા.

સોદાગર બચ્ચેને દેખા કે મકાન આવીશાન લાયક પાદશાહોં ઝોર અમીરોં કે હયે લબે નહેર ફરશ ચાંદની કા બીછા હયે ઝોર મસનકે રખશ અસબાબ ઐશકા ચુના હયે કુત્તેકી સંદ-લીબી ઉસ બચ્ચે બીછાઈ, ઝોર ખ્વાન સોદાગર બચ્ચેકો લેકર બેઠા બેતકલ્લુ તવાઝ શરાબકી કી; દોનો પીનેલગે; જબ સરખુશ હુવે તબ ખ્વાનને ખાના માંગા; દસતરખવાન બીછા ઝોર ફનચાકી અમત ચુની ગઈ. પેહલે એક લંગરીમે' ખાના લેકર સરપોશ તીલાઈ ઢાંપકર કુત્તેકે વાસ્તે લેગએ; ઝોર એક દસતરખવાન ઝરબફતકા બીછાકર ઉસકે આગે ધરદી કુત્તેને સંદલીસે

નીચે ઉતર જતાના ખાયા ચાહા ઉતનાં ખાયા; ઓર સોનેકે લગનમેં પાનીપીયા; શીર ચૌકી પર બેઠા. શુભામેને રૂઆલસે હાથ મુંઢ ઉસકે પાક કીયા; શીર ઉસ તબાક ઓર ખવાળસે કુંજ માંગકર કુદલ કદસકા ખોલા ઓર ઉન દોનોં ધનસાનોંકો બાહેર નીકાલકર કષ સોટ મારકર કુતોંકા જુઠા ઉહે ખીલાયા; ઓર વહી પાની પીલાયા । શીર કુદલ બંદ કરકર કુંજયા ખવાળકે હવાલેકી. જખ યે સખ હોંચુક તખ ખવાળ ને આપ ખાના શુરખ કીયા સોદાગર બચ્ચેકો યે હરકત પસંદ ન આધ; ધીન ખાકર હાથ ખાનેમેં ન ડાલા; ખવાળને મીનતકી; પર ઉસને ધન-કારહી કીયા. તખ ખવાળને સખખ ઉસકા પુછા કે તુમ કયું નહીં ખાતે । સોદાગર બચ્ચેને કહા યે હરકત તુમ્હારી અપને તઈ બદનુખા મચ્ચલુમ હોતી હયે ઇસલીએ કે ધનસાન અચરકુલ મખલુકાત હયે ઓર કુત્તા નજીસુત્ર અએન હયે પસ ખુદકે દો બંદોંકો કુતોંકા જુઠા ખીલાના કીસ મઝહબ, ઓર મીલ્લતમેં રવા હયે ? રકત યે ગનીમીત નહીં જતનેકે વૈ તુમ્હારે કેદમેં હયે, નહીં તો વો ઓર તુમ બરાબર હયે. અખ ધરે તઘ શક આયા કે તુમ મુસલમાન નહી. કયા જનું કોનહો કે કુતોંકા પુજતે હો, મુજે તુમ્હારા ખાના મકેરર હયે જખતલક યે શક દીલસે દુર ન હો.

ખવાળને કહા અય બાબા, જો કુંજ તુ કેહતા હયે વો મૈં સમજતાહું; ઓર ઈસી ખાતીર બદનામ હું; કે ઈસ શહેરકી ખલકતને મેરા નામ “ ખવાળસગ પરસ્ત રખ્તા હયે, ઇસીત-રેહ પુકારતે હયે, ઓર મશહુર કીયા હયે, લેકીન ખુદાકી લખ્તન કાફીરોંપર ઓર મુશરી કોપર હુજયો કલમા પઘા ઓર સોદાગર બચ્ચેકી ખાતીર જમચ ડી. તખ ઉસને પુછા કે અગર મુસલમાન બદીલ હો તો ઈસકા કયા બાએસ હયે ? અયસી હરકતસે અપને તઈ બદનામ કીયા હયે, ખવાળને કહા અય ફરજંદ, નામ યેરા બદનામ હયે; ઓર દુગતા મહસુલ ઈસ શહેરમેં બરતાહું ઇસીવારતે કે બેદ દીસીપર ઝાહેર નહો; અજખ યે માજરા હયે કે જા સુને રીવા ગમ ઓર શુરસેકે ઓર કુંજ હાસીલ નહો તુબી મુજે મચ્ચાફ કર, કે ન મુજમેં કુદરત કેહનેકી, ન તુમમેં તાકત સુનનેકી રહગી.

સોદાગર બચ્ચેને અપને દીલમેં જોરકીયા કે મુજે અપને કામસે કામ હયે, કયાં જુકર હયે જો મૈં નાહક મુજબીકહું—જોડા ખૈર, અગર લાયક કેહને કે નહીં હયે તો ન કહીએ. ખાનેમેં હાથ ડાલા નીવાલા ઉઠાકર ખાને લગા. દેમહીને તક સોદાગર અચ્ચા ઇસ હોશીઆરી ઓર એકલમંદીસે ખવાળકે સાથ ગુઝરાનકી કે કીસુપર હરગીઝ ન ખુલા કે યે ઓરત હયે; સખ યહી જનતે યે કે મરદ હયે, ઓર ખવાળસે રોઝ બરોઝ અયસી મોહખ્ત અયાદા હુઇ કે એકદમ અપની આંખોસે જુદા ન કરતા એકદીન એન મએનૌશીકા સોહમતમેં સોદાગર બચ્ચેને રોના શુરખ કીયા. ખવાળને દેખતેહી ખાતીરદારી કી; ઓર રૂઆલસે આંસુ પોછને લગા, ઓર સખખ રોનેકા પુછા ! ઉસને કહા અય કીમલા કયા કહું, કાશમેં તુમારી ખીદમતમેં બં-દગી પૈદા ન કીં હોતી ઓર યે શકકત જો સાહેબ મેરે હકમેં કરતે હયે ન કરતે અખ દો મુશકીલે મેરે પેશ આઈ હયે; ન તુમ્હારી ખીદમતસે જુદા હોને જી ચાહતા હયે ન રેહનેકા ઇતોફાક યહાં હો સકતા હયે; અખ જના જુરર હુવા, લેકીન આપકી જુદાઇસે ઉંમીદ ઝીંદગીકી નઝર નહી આતી યે ખાત સુનકર ખવાળ ખેઇખતીયાર અયસા રોને લગા કે હીચકી બંધ ગઇ, ઓર બોલા કે અય નુર ચરમ અયસી જલદી, ઇસ અપને ખુદે ખાદીમસે સેર હુએ કે ઇસે દીઝમીરી કીએ જતે હો ? કસ રવાના હોનેકા દીલસે દુર કરો; જખ તલક મેરી ઝીંદગી હયે વંહાતક રહો, તુમ્હારી જુદાઇસે એક દમ મૈં જતા ન રહુંબા બગેરે અજલકે મર જાઉંગા,

ઔર ઇસ મુલકે ફારસકી આબોહવા બહોત ખુબ ઔર મવાશીક હયે, બેહતર તો યે હયે કે એક આદમી મોતખર બેજકર અપને વાલેદેનકો મએ અસખાખ મહીં ખુશવા લો; જો કુછ સં-વારી ઔર બારખરદારી દરકાર હો સો મોખુદ કંઝ.

જમ માખાપ તુમહારે ઔર ઘરખાર સખ આવે તખ અપની ખુશીસે કારોબાર તીખરતક કીયા કરો મૈનેબી ઇસ ઉમરમેં ઝમાનેકી બહોત સખતમાં ખીંચાહું, ઔર મુલક શીગાહું. અખ ખુદા હુવા ફરજંદ નહીં રખતાહું, મૈ તુજે બેહતર અપને બેટેસે જનતાહું, ઔર અપના વલી અહદ ઔર મુખતાર કરતા હું જમ તલક જતાહું એક તુકડા ખાનેકુ અપને હાથસે દો, જમ મરજબંદ તો ગાડદાખ દીજો, ઔર સખ માલો મતા મેરા લીજયો. તખ સૌદાગર બઝ્યેને જવાખ દીયા કે હકીકતમેં સાહેબને બાપસે જીવાદા મેરી ગમખવારી ઔર ખાતરદારી કી કે મુજે મા-ખાપ જુલ ગએ, લેકીન ઇસ આસી કે વાલીદને એક સાલકી રખસ્ત દી થી; અગર દેર લમા-ઉંગા તો વૈ ઇસ પીરીમેં રોતે રોતે મરજબંદે પસ રઝા મદી પીદરકી ખુશનુહી ખુદાકી હયે, અગર વો મુજસે નારાઝ હોંગે તો મૈં ડરતાહું કે શાયદ બદ્દોઆ ન કરેં. કે દોતો જકાનમેં ખુદાકી રહમતસે મહરમરહું, અખ આપકો શફકકત હયે કે બંદોકો હુકમ કીજયે કે રરમાના કીખલગાહકા બખ લાવે; ઔર હકે પીદરસે અદા હોવે; ઔર સાહેબકો તવજજેકા અદાએ શુ-કર જમ તલક દલોજનસે યાદ કરંગા; ખુદા; મુસખમેખુલઅસખાખ હયે; શાયદ ફીર ફોઇ અપસા સખખ હો કે કદમખોસી હાસીલ કરં.

ગરઝ સૌદાગર બઝ્યેને અયરી અયરી ખાતેં લોન મીરમી લગાકર ખવાજકો સુનાઇ કે બેચારા લાચાર હોકર હોંટ ચાટને લગા. અઝબસકે ઉસપર શેક્તા ઔર ફરેક્તાથા કેહને લમા. અછા અગર ન તુમ હીં રેહતે હો તો મૈંહી તુમહારે સાથ ચલતાહું મૈં તુજકો અપની જનકે બરાખર જનતાહું પસ જમ જન ચલી જવે તો ખાલી બદન કીસ કામ આવે; અપર તુ ઇ સીમેં રઝામંદ હયે તો ચલ ઔર મુજેબી લે ચલ—સૌદાગર બઝ્યેસે યે કેહકર અપનીબી ત-ખ્યારી સફરકી કરને લગા ઔર ગુમાસ્તોંકો હુકમ કીયા કે બારખરદારીકી શીકર જલદી કરો. જમ ખવાજકે ચલનેકી ખખર મશહુર હુઇ; તો વહાં કે સૌદાગરોંને સુનકર સખને ધરાદા સફરકા કીયા? ખવાજ સગપરસ્ત ગંજ ઔર જવાહીર એશુમાર નૌકર ગુલામ અનગાનતયે અસખાખ શાહના બહોતસા સાથ લેકર શેહેરકે બાહર તંખુ; કનાત; સરાપરદે ઔર સુતુન ખડે કરવાકર. ઉસમેં દાખીલ હુવા—જતને તુજજર થે સો અપની અપની ખીસાતકે મુવાશીક માલ સૌદાગરીકા લેકર હમરાહ હુએ. બરાએ ખુદ એક લશકર હો ગયા. એક દીન જોગનીકો પીઠ દેકર વહાંસે કુચ કીયા—હઝારોં ઉંટોપર શલીતે અસખાખકે; ઔર ખચરોંપર સંદુક નકદો જવાહીરકે લાહ પાંચસો ગુલામ ઝંગી; ઔર ૩ મી ચાલાક સાહેમે શમશીર અરખી; ઔર તાઝી ઘોડોપર સવાર હોકર ચલે. સખકે પીછે ખવાજ ઔર સૌદાગર બઝ્યા ખીલઅતે દાખેરા પેહને સુખપાલપર સવાર એક ખુગદાદી ઉંટપર કલા, ઉસપર કુત્તા મસનદપર સોયા હુવા; ઔર ઉન દોનો કંઇકથોં કે પીંજરમેં ઉંટસે લટકાએ હુએ રવાના હુએ. જીસ મંઝીલમેં પોહંચને તો સખ સૌદાગર ખજી-નહી બારગાહમેં આકર હાઝીર હોતે; ઔર દરતરખવાનપર ખાના ખાતે શરાખ પીતે; ખવાજ સૌદાગર બઝ્યેકે સાથ હોનેકી ખુશીમેં શુકર ખુદાકા કરતા. કુચ બ કુચ ચક્ષા જતા થા.

ખારે બ ખૈરો આશીયત નઝદીક કુસતુનતુનીયાકે આ પોહંચે; બાહર શેહેરકે મુકામ કીયા. સૌદાગર બઝ્યે ને કહા અય કીબલા, અગર રખસ્ત દી જાએ તો મૈ જકર માં બાપકો દેખું; ઔર મકાન સાહેબકે વાસ્તે ખાલી કરં. જમ મીઝાજે મુબારકમેં આવે તખ શેહેરમેં આખો.

ખ્વાળને કહા તુમ્હારી ખાતીરતો મેં' યહાં આયા; અમ્મો મીલ જીલકર મેરે પાસ આવો; ઓર અપને નજદીક મેરે ઉતરનેકો મકાન દો. સૌદાગર બચા રૂપસ્ત હોકર અપને ઘરમેં આયા; સખ વઝીરકે મહેલકે આઢમી હૈરાન હુએ કે યે મરદ કોન છુસ આયા ? સૌદાગર બચા યઅને બેટી વઝીરની અપની માંકે પાવોંપર જ ગીરી રોધ ઓર બોલી કે મૈં તુમ્હારી જામ હું. સુનતેહી વઝીરકી બેગમ ગાલ્યાં દેને લગી કે અય કમબખ્ત તુ બડી કહ્યા હયે; અપના મુંહ તુને કલા કીયા; ખાનદાનકો રસવા કીયા; હમતો તેરી જાનકો રોપીટકર સખર કરકે તુજસે હાથ ધો બેઠે યે; જા ચલી જા. તખ વઝીર ઝાઢીને શરસે પગડી ઉતારકર ફેંક દી; ઓર બોલી અય અમ્મા જાન મૈં પુરી જગા નહી ગમ; કુછ બઢી નહીં કી; મગર બમુજબ તુમ્હારે ફરમાને કે બાબાકે છુડાને કે વાસ્તે યે સખ તજવીઝ કી; અલહમ્દોલીલ્લાહ કે તુમ્હારી દુઆકી બરકતસે; ઓર અલ્લાહકે ફરમસે પુરા કામ કરકે આહીહું; કે નૈશાપુરસે ઉસ સૌદાગરકો મઆ કુત્તે કે જીસકે ગલેમેં વો બારા લાલ હયે; અપને સાથ લાઇ હું ઓર તુમ્હારી અમાનતમેંબી ખીયાનત નહી કી સફરકે લીએ મરદાના બેસ ક્રિયા હયે. અય એક રોઝકા કામ બાકી હયે; વો કરકે કીબલા-ગાહકો કે દખાનેસે છુડાતી હું ઓર અપને ચરમેં આતી હું; અગર હુકમ હો તો શીર આઉં ઓર એક રોઝ બાહેર રેંહકર ખીદમતગં આઉં. માને જબ મઅલુમ કીયા કે મેરી બેટીને મ રદોંકા કામ કીયા; ઓર અપને તખ સખ તરેહ સલામત ઓર મહકુઝ રખ્યા હયે. ખુશકી દર-ગામેં નાકું ધીસની કી ઓર ખુશ હોકર બેટીકો છાતીસે લગા લીયા; ઓર મુંહ ચુમા; બલા-એંલી; દુઆએં દી. ઓર રૂપસ્ત કીયા કે તુ જો મુનાસીબ જાને સોકર મેરી ખાતીર જમઅ હુમ. વઝીરઝાદી શીર સૌદાગર બચા બનકર ખ્વાળ સગ પરસ્ત પાસ ચલી. વહાં ખ્વાળકો જીદાઇ ઉસકી અઝબસકે શાક હુમ; બેઇખતીયાર હોકર કુચ કીયા. ઇતેશકન નજદીક શેહરકે ઉધરસે સૌદાગર બચા જાતાથા; ઓર ઇધરસે ખ્વાળ આતાથા એન રાહમેં મુલાકાત હુમ. ખ્વાળને દેખતેહી કહા; બાબા મુજ પુઢેકો તનહા છોડકર કહાં ગયા થા ? સૌદાગર બચા બોલા આપકી ઇજાઝત લેકર અપને ઘર ગયાથા ? આખીર મુલાઝીમતકે ઇશતીયાકને વહાં રેહને ન દીયા આકર હાઝીર હુવા. શેહરકે દરવાઝેકે ઉપર દરયાકે કીનારે એક બાગ સાએદાર દેખકર ખીમા ઇસતાફ કીયા; ઓર વહીં ઉતરે. ખ્વાળ સૌદાગર બચા બાહમ બેઠકર શરાબો કબાબ ખાને પીને લગે. અસરકા વકત હુવા સૈર તમાશેકે ખાતીર ખીમેસે નીકલકર સંદલીયોંપર બેઠે. ઇતે શકન એક ચોબદાર પારશાહી ઉધર આ નીકલા. ઉનકા લશકર; ઓર નશીસ્તો બરખાસ્ત દેખકર અચંબે હો રહા; ઓર દીલમેં કહા; શાયદ એલચી કીસી પાદશાહકા આયા હયે; ખડા તમાશા દેખતાથા. ખ્વાળકે નૌકરને ઉસકો આગે ખુલાયા; ઓર પુછા કે તુ કોન હયે ! ઉસને કહા; મૈં પાદશાહકા મીર શીકાર હું. નૌકરને ખ્વાળસે ઉસકા અહવાલ કહા. ખ્વાળને એક ખુલામકો કહા; કે જાકર ઉસ ચોબદારકો કેહ; કે હમ મુસાશીર હયે. અગર જી ચાહે તો આવો બેઠો; કહવા કલીયાન હાઝીર હએ. જબ મીરશીકારીને નામ સૌદાગરકા સુના જબ જીયાદા મુત અજબ હુવા; ઓર તખસ્સુમકે સાથ ખ્વાળકી મહલીસમેં આયા. લવાઝીમ ઓર શાને શાકત; ઓર સીપાહી મુલામ દેખે; ખ્વાળ ઓર સૌદાગર બચેકો સલામ કીયા. ઓર મરતબા કુત્તેકા દેખકર હોશ ઉસકે જાતે રહે ઓર હૈરાન રેહગયા ખ્વાળને ઉસે બીઠલાકર કહવેકી જી-યાફતકી. ચોબદારને નામો નશાન ખ્વાળકા પુછા; જબ રૂપસ્ત માંગી; તખ ખ્વાળને કંઈ થાન ઓર કુછ તોહફે દેકર ઇજાઝત દી.

મુખ્દોકો જબ પાદશાહકે દરબારમેં હાઝીર હુવા. દરબારીયોંસે ખ્વાળ; ઓર સૌદાગર

ખચ્છીએ કીકર કરને લગા. રહતે રહતે મુજકા ખખર હુધ; મૈને મીરશીકારીકા રખાર તલગ કીયા, ઓર સૌદાગરકા અહવાલ પુછા । ઉસને જો કુછ દેખાયા સો અરજ કીયા. મુનનેસે કુતોરે તળખુલકે, ઓર દો આદમીયોંકો પીંજરમે' કેદ હોનેપાયા; મૈને ફરમાયા કે ખરદક તાજર વાળેપુલ કતલ હયે. કઈ જલ્લાદોંકો હુકમ કીયા ફુલેપુલ મેળો, ઉસ બેદીનકા સર કાંદ સાવો, કઝાકર વહી એલચી ફરંગકા ફરબારમે' હાઝીરથાહોંસા હુવા ઓરબી ગુસ્સા ઝીંધાહા હુવા ફરમાયા કે અપ બેઅદબ પાદશાહોંકે હુમુરમે' બે સખખુ દોતે મેલને અદબસે બાહર હયે. બેળા હંસનેસે રોના બેહતર હયે. ઉસને ધલતીમામ કીયા કે જહાં પનાહ, કઈ બાતે' ખ્યાલમે' મુઝરી લેહાઝા શીદવી હંસા, પેહલે યે કે વઝીર સચા હયે. અપ કેદખાનેસે રેહાધ પાવેગા. ફુલસ યે કે પાદશાહ મુને નાહકસે ઉસ વઝીરકો બચ્ચે, તીસરા યે કે કીબલએ આલમને બે સખખ ઓર બેતકસીર ઉસ સૌદાગરકો હુકમ કતલકા કીયા. ધન હરકનોંસે તઅજગુઅ આયા કે એક બેવકુફસે કહેનેસે આપ હર કીચુકો હુકમ કતલકો કર બેહતે હયે. ખુદા જાને, શીલ હંકીકત ઉસ ખવાજકા અહવાલ કયા હયે । ઉસે હુમુરમે' તલગ કીજયે ઓર ઉસકી વારેદાત પુછીએ અમર તકસીર વા ઠેરે, તપ મુખતાર હોજે મરઝીમે આવે ઉરસે સુચુકકીજયે જપ એલખીને ઇસતરહસે સમજયા. મુજેબી વઝીરકા કેહના યાદ આયા. ફરમાયા કે જલ્દી સૌદાગર ઉસકે બેટ્ટે કે સાથ ઓર વો કુત્તા, ઓર દોનોં પીંજરે હાઝીર કરો. ચોબદાર ઉસકો પુલાનેકો દોડો. વેઠ એકદમ સખકો 'હુમુરમે' લે આએ, રખડે તલગ કીયા. પેહલે ખવાજ ઓર, ઉસર આયા. દોનોં લીબાસ કાબેરા પેહને હુએ, સૌદાગર અચેકા જમાલ દેખનેસે સખ અદના આલા હૈરાન હુએ. એક ખવાન મુનેરી જવાહીરસે ભરા હુવાકે હરએક રકમકી જોતને સારે મકાનકો રૈશન ફરકીયા સૌદાગર બચ્ચા હાથમે' લે આયા, ઓર મેરે તખતકે આજે રખ દીયા. આદામ કોરનીશાત બજ લાકર ખડા હુવા. ખવાજનેબી ઝમીન ચુમી, ઓર દોઆ કરને લગા. ઇસ ગોયાઇસે બોલતા થાકે ગોયા પુલપુલે હજાર ઘંસતાં હયે. મૈરે ઉસકી લીયાકાતકો બહોત પસંદ કીયા, લેકીન ઇતાબકી રસે કહાકે અપ ચૈતાન અદમીકી સુરત, તુને યે કયા જલ રૈલાયા હયે । ઓર અપની રાહમે' કુવા ખોદા હયે ? તેરા કયા દીન હયે, ઓર યે કાન આધન હયે ? કીસ પેગમમરદી ઉમ્મત હયે ? અગર કાશીર હયે તોબી યે કયસી હરકત કી હયે ? ઓર તેરા કયા નામ હયે કે તેરા યે કામ હયે ? ઉસને કહા કીબલએ આલમકી ઉમરો દૈલત બડી રહે, ગુલામકા દીન યે હયે કે ખુદા એક હયે, ઉસકા કોઇ શરીક નહીં, ઓર મોહમ્મદ મુસતફા સલ્લલ્લાહો અલેહે વ આલેહીકા કલમા પડનાહું, ઓર ઉસકે બચ્ચા બારા ઇમામકો અપના પેશવા જાનતાહું, ઓર આધન મેરા યે હયે કે પાંચો વકતકી નમાઝ પડતા હું રોઝા રખતા હું, હજબી કરકે આયા હું; ઓર અપને માલસે પાંચવા હીરસા ઝકાત દેતાહું ; ઓર મુસલમાન કેહલાતા હું, સેકીન ઝાહીરમે' યે સારે અંબ જો મુજમે' ભરે હયે' જાનકે સખખસે પાપ નાખુશ હુએ હંએ ઓર તમામ ખલકુલ્લાહમે' બઘનામ હો રહા હું, ઉસકા એક સખખ યે કે ઝાહીર નહીં કર સકતા; હરચથ સગપરસ્ત મશહુર હું, ઓર દુના મહસુલ દેતા હું, યે બ કુપુલકી કીયા હયે, પર દીલકા બેદ કીચુસે નહીં કહા. ઇસ બહાનેસે મેરા ગુસ્સા ઝીંધાહા હુવા, ઓર કહા મુજે તુ બાતોંમે' ફુસલાતા હયે, મૈ' નહીં જાનનેજાં જપ તલક ઇસ મુમરાહીકી દલીલ મઅકુલ અરજ ન કરે કે મેરે દીલકી તસલ્લી હો; તખતક જાનસે ન બચેગા; નહીં તો ઉસકે કસાસમે' તેરા પેડ આક કરવાઉંગા તો સખકો ખોદ હોકે બારે દીઅર કોઇ દીને મોહમ્મદીમે' ફસાદ ન ડાલે. ખવાજને કહા અપ પાદશાહ, 'મુજ કમબખ્તકે મુનસે ફરમુઅર કર, ઓર

જીતના માલમેરા હયે કે ગીનતી, ઓર શુભારસે બાહેર હયે સમકો ઝખન કરસે ઓર મુજે ઓર મેરે બેટેકો અપને તખ્તકે તસદદુક કરકર હોડે, ઓર જાનખખશી કર. મેને હંસકર કહા કે અપખખેલકર, અપને માલકી તમા મુજે દીખાતા હયે, સીવા સય બોલનેકે અખ તેરી મુખલેસી નહીં, યે સુનતેહી ખ્વાજાની આંખોસે બેઘખતીયાર આંસુ ટપકને લગે, ઓર અપને બેટેકે તરફ દેખકર એક આહબરી ઓર બોલા કે મંયે તો પાદશાહકે રખે શુનાહગાર ઈશ થારા બકંગા, અખ કયા કંડે તુજે કીસુકો સોંપું ! મયેને કહા અખ મદકાર, ખસ અખ ઉઝર બહોત કીએ, જો કેહના હયે જલ્દ કેહ, તખ તો ઉસ મરદને કદમ બડાકર તખ્તકે પાસ આકર પાએ તખ્તકો બોસા દીયા ઓર સીફતો સના કરકે બોલા કે અખ શહીનશાહ, અગર હુકમ કલકા મેરે હકમે ન હોતા સખ મુસીખતે સહેતા. મગર સખ માજરા ન કેહતા. લેકીન જાન સખશે અજીઝ હય. કોઇ આપસે કુવેમે નહીં ગીરતા, પસ જાનકો બયાના વાજીઅ હયે. ઓર તરક કરતા વાજીઅકા ખીલાઈ હુકમે ખુદા ફય, ખર જો મરઝીએ મુખારકમે યહી હય તો સર શુઝીશ્ત ઇસ પીરે ઝઘકકી સુનીએ પેહલે હુકમ હોકે વે દોનો કરસ જીનમે દો આદમી કેદ હયે હુઝુરમે લાકર રખે, મંયે અપના અલવાલ કેહતા હું અગર કહીં જુટ કહું તો ઉતશે પુછકર મુજે કાયલ કીજયે, ઓર ઇનસાફ ફરમાઇએ. મુજે યે બાત ઉસકી પસંદ આઇ પીંજરેકા મંગવાકર ઉન દોનોકો બાહેર નીકાલકર ખ્વાજાકે પાસ ખડા કીયા કીરસે ખ્વાજા સગ પરસ્ત ખ્વાજાને કહા અખ પાદશાહ યે મરદ જો સીધે બાઝુ હય સો ગુલામકા બડા ભાઇ હયે, ઓર જો ડાવે બાજુ ખડા હયે વો મંજલા ભાઈ હય, મૈં ઇન દોનોંસે છોટા હું—મેરા માપ મુજે ફારસકા સૌદાગર થા—જખ મૈં સૌદા બરસકા હુવા તખ કીખલેગાહને વફાઇ પાઇ, જખ ઉતકે ચેહલુમસે ફરાગત હુએ તો એક રોઝ ઇન દોનોં ભાઇયોંને મુજે કહા કે અખ બાપકા માલ જો કુછ હયે તકસીમ કરલે, જીસકા દીલ જો ચાહે સો કામ કરે. મૈંને સુનકર કહા અખ ભાઇયો, યે કયા બાત હય, મૈં તુમહારા ગુલામ હું, ભાઇ ચારેકા દાવા નહીં રખતા; એક બાપ મરગથા તુમ દોનોં મેરે બાપકી જગા મેરે સરપર કાયમ હો, એક નાને ખુશક ચાહતા હું; જીસમે ઝાંઘગી બશર કંડે; ઓર તુમહારી ખીદમતમે હાઝીર રહું; મુજે હીરસે બકરેસે કયા કામ હયે; તુમહારે આગેકે જુટેસે પેટ ભંડંગા ઓર તુમહારે પાસ રહુંગા મૈં લડકા હું; કુછ પડા લીખાલી નહી જાનતા; મુજને કયા હો સકેગા; અબી તુમ મુજે તરબીયત કરો. યે સુનકર જવાબ દીયા કે તુ ચાહતા હય અપને સાથ હમે ખરાબ ઓર મોહતાજ કરે મંયે ચુપકા એક ગોશેમે જાકર રોને લગા શીર દીલકો સમજયા કે ભાઇ આખીર યુઝરગ હંય; મેરી તઅલીમકે ખાતીર ચસ્મ તુમાઇ કરતે હંય કે કુછ સીખે... ઇશી અદેશેમે સો ગયા. સુખહોકે એક ખ્યાલ કાઝીકા આયા ઓર મુજે કાઝીકે પાસ લે ગયા. વહાં દેખા તો યે દોનોં ભાઇ હાઝીર હંયે. કહો કે કયું અપને બાપકા વારસા બાંટકર નહીં લેતા ! મેને ઘરમે જો કહાથા વહાં બી વહી જવાબ દીયા. ભાઇહોને કહા, અગર યે બાત અપને દીલશે કેહતા હય તો હમે લાદઅવા લીખદે કે બાપકે માલો અસખાખસે મુજે ઇલાકા નહીં તખલી મંયેને યે સમજા કે યે દોનો મેરે બટે ભાઇ હયે મેરી નસીહતકે વાસ્તે કેહને હંય કે બાપકા માલ લેકર ભેગા રાસર ન કરે; બમુજીઅ ઉનકી મરઝીકે ફારકતી બ મોહાર કાઝી મેને લીખ દી; વો રાઝી હુએ; મૈં ઘરમે આયા દુસરે દીન મુજસે કેહને લગે કે અખ ભાઇ; યે મકાન જીસમે તુ રેહતા હયે; હમે ફરકાર હય, તુ અપને વાસ્તે ઓર જગા લેકર જ રેહ. તખ મૈંને દરપાશ્ત કીયા કે યે બાપકી હવેલીમે બી રેહના ખુબ નહીં લાચાર ઇરાદા ઉઠ જાનેકા કીયા. જહાપનાહ જખ મેરા બાપ જીતાથો તો

જીવ વક્ત સહરશે આતા તો હરએક મુલકકા તોહકા બતકરીક સોગાકે આતા વા મુજે દેના, ઇસ વાસ્તે કે છોરે બેટકો હર કોઈ ઝીયાદા પ્યાર કરતા હયે મે'ને ઉનકો બેચકર થોડીસી પુ'જ બાહમ પોહ'ચાધ, થી હંસીશે કુછ ખરીદો શરોખત કરતા. એકવાર એક લોંડી મેરે ખાતીર તુર-કસ્તાનશે મેરા બાપ લાયા; એક વખત ઘોડે-લેકર આયા ઉનમેશે એક બઝેરા નાગકે મવારીક ચાલાક થા વોલી મુજે દીયા મ'એ અપને પાસશે દાના ધાસ ઉસકા કરતા થા આખીર ભાધ-ચોંકી બેમુરબતી દેખ બેચકર એક હવેલી ખરીદ કી, વહાં જ રહા. યે કુતાબી મેરે સાથ ચલા આયા; વાસ્તે જુશીયાતકે અસખાબ ખાનદારીકા જમઅ કીયા. ઓર દો ગુલામ ખીદમતકે ખાતીર મોલ લીએ; ઓર બાપકી પુ'જશે એક દુ બાઝાઝીકી કરકે કાન ખુદાકે તવકકલપર બેકા. અપની કીસમતપર રાઝી થા; અગરએ ભાધયોને બદ ખુદકી કી; પર જો ખુદા મહેરબાન હુવા તો તીન બરસકે અરસેમે' અચસી દુકાન જમીકે મય સાહેબે એતેબાર હુવા...જમ સરકારોમે' જો તોહ ચાહતા સો મેરીહી દુકાનશે જતા; ઉસમે' બહોતસે રૂપએ કમાએ; ઓર નીહાયત શરાગતશે જુઝરાન કરને લગા હરદમ જનામે બારીમે' શુકરાના કરતા. ઓર આરામસે રેહતા યે કમત અકસર અપો અહવાલપર પડતા.

કબત.

રૂઠે કચું નારજ, વાતઈ છુનાહી કાજ,
એકતોસે મહારાજ, ઓર કોનકો સરાહીએ.
રૂઠે કચું ન ભાઈ, વાતઈ કછુ ન બસાઈ,
એક તુહી હય સહાઈ ઓર કાન પાસ બઈએ.
રૂઠે કચું ન મીતર સુતતર આઠાં જમ,
એકરાવરે ચરનકે નેહકો નીલાધએ,
સ સર હય રૂઠા એક તુ હય અતુઠા,
સખ મુમંગે અંગુઠા એક તુ ન રૂઠા ચાહીએ.

ઇતેકાનક જુમેકે રોઝ મ'એ અપને ધર બેકાથા કે એક ગુલામ મેરા સૈદે સુલકકો બાઝર ગયાથા, બઅદ એક દમકે રોતા હુવા આયા. મે'ને સખખ પુછા કે તુજે કયા હુવા । ખદા હોઢર બોલા કે તુયે કયા કામ હય, તુમ ખુશી મનાઓ, લેકીન કયામતમે' કયા જવાબ દોગે મે'ને કહા અગે હબશી અચસી કયા બગા તુજપરે નાઝીક હુધ । ઉસને કહા, યે ગઝબ હય કે તુમહારે બડે ભાધયોંકી ચૌકકે ચૌરાહપર એક ચહુદીને મુશકે બાંધી હ'એ. કમચીયાં મારતા હયે કે અગર મેરે રૂપએ ન દોગે તો મારને મારને મારહી ડાલુંગા, પસ મુજે સવાબનો હોગા, બલા તુમહારે બાધયોંકી યે નોખત ઓર તુમ જો શીકર હો યે બાત અચ્છી નહીં લોગ કયા કહેજો । યે બાત ગુલામસે મુનતેહી લહુને જોશ મારા નંગે પાંચ બાઝારકી તરફ દોડ ઓર ગુલામોંકો કહા જલ્દ રૂપે લેકર આવો—જુહી વ ગયા દેખા તો જો કુછ ગુલામને કહાથા સચ હય, ઉનપર માર પડ રહી હય । હાકીમકે પ્યારોંકો કહા કે વાસ્તે ખુદાકે ઝરા રેહજાઓ, મે' ચહુદીસે પુછું કે અચસી કયા તક્સીર કી હય, યે કેહકર મે' ચહુદી કે નઝદીકે ગયા ઓર કહા, આજ રોઝે આદીના હયે, કયું ઇનકો માર ખીલનાતા હય । ઉસને જવાબ દીયા, અગર હીમાયત કરતે હો તો પુરી કરો, ઇનકે ઇવઝ રૂપએ હવાલે કરો નહીં તો અપને ઘરકી રાહ લો મે'ને કહા કેસે રૂપએ ? દસ્ત આવેઝ નીકાલ મે' રૂપએ અબી ઝીન હેતા હું । ઉસને કહા દસ્તઆવેઝ

હાકીમકે પાસ દેખાયા હું છતનેમે મેરે દોનો ગુલામ હો બહરે લેકર આએ, હજાર રૂપએ મેને ચઢી કો દીએ ઓર. બાધયોકો છુડાયા છનકી ચેહ સુરત હોગઈયો કે બદનશે નંમે છુખે પ્યાસે અપને હમરાહ ઘરમે' લાયા. હગીજ છનસે ચે ન કહાકા બાપકો તુમને કયા કીયા, શાયદ શરમીંદા હો. ઇસલીહાએ કેહ ન કહા હમામમે' ગુસ્સ કરવા કર નઈ પોશાક પેહના. ખાના ખીલાના અથ પાદશાહ ચે દોનો નૈનુદ હંચે પુછીએ કે સચ કેહતાહું યા કોઈ બાત જુઝ હયે ! ખેર જબ કઈ દીનકે બઅદ મારકી ઇઝાસે બહાલ હુએ.

એક રોઝ મેને કહા અથ બાધયો, અથ ઇસ શહેરમે' તુમએ એતવાર હો મએહો, બેહતર ચે હથ કે ચંદરોઝ સફર કરો. ચે સુનકર ચુપ હોરહે મેને મઅલુમ કીયા કે રાઝી હથ સફરકી તદ્દિયારીકરને લગા, પડ પડતલ બારબરદારી ઓર સવારી કી શીકર કરકે ખીસ હઝાર રૂપએકી જીનસ તીબ્બતકી ખરીદ કી. એક કાફલા સોદાગરોંકા બુખારેકો જતાથા, ઉનકે સાથ કેહીયા. બઅદ એક સાલકે વો કારવાં શીર આયા, છનકા ખેર ખબર કુછ ન પાઈ-આખીર એક આસનાસે કસમે' દેકર પુછા ? ઉસને કહા, જબ બુખારમે ગએ એકસે જુવેખાનેમે' તમામ મા હાર દીયાત વહાંકી ગરબકશી કરતા હય. જુવારી જે જમઅ હોતે હયે ઉનકી ખી-દમત કરના હય બતરીક ખિરાતકે કુછ દેને હયે, ઓર દુસરાબાધ બુઝાફરોશકી લડકીપર આશક હો અપના માલ સારા સર્ફ કીયા. અમ વોહ બુઝાખાનેકી ટહેલ કીયા કરતા હયે, કાફલેકે આદમી ઇસલીએ નહીં કેહને કે તુ શરમીંદા હોગા. ય અહવાઝ ઉમ શખ્શસે સુનકર મેરી અજબ હાલત હુઇ, મારે શીકર કે નીંદ જતી રહી. ઝદરાહ લેકર કસ બુખારેકા કીયા જબ વહાં પોહયા તો દોનોકો હુંડાંડકર અપને મકાંનમે' લાયા, ગુસલ કરવાકર નઇ પોશાક પેહનાઇ ઓર ઉનકી ખીબલતકે ડરસે એક ખાત મુંહપર નહી રખી—ફીલ માલ સોદાગરીકા ઉંને વાસ્તે ખરીદા ઓર ઇરાદા ઘરકા કીયા. જબ નઝદીક નએશાપુરકે આયા તો એક ગાંવમે' મએ માલો અમઆબ છનકે સીપુરફ કરકે મેં ઘરમાં આયા, ઇસલીએ કે મેરે આનેકી ખબર કીસુકો નહો... બઅદ હો દીનકે મશહુર કીયાકે મેરે બાધ સફરસે આએ' હયે; કલ ઉનકે ઇસલીકબાલસે ખાતીર જાઉંગા; સુખ્હોકો ચાહાકે ચહું, એક આદમી ઉસી ગાંવકા મેરે પાસ આયા, ઓર ફ-રીયાદ કરને લગા ! મેં ઉસકી આવાઝ સુનકર બાહરે નીકલા, તો ઉસે રોતા દેખકર પુછા કે કયું ઝારી કરતા હયે ? જો બોલા કે તુમ્હારે બાધયોંકે તરફમે હમારે ઘર જુટે ગએ. કાશકે ઉનકો તુમ વહાં છોડકર ન આને મેને પુછાકે કયા મુસીબત ગુઝારી ? બોલાકે રાતકો ડાકા આયા, ઉનકા માલો અસબાબ જુઝા, ઓર હમારેબી ઘર જુટગએ ! મેને અફસોસકી, ઓર પુછા કે અથ વો દોનોં કહાં હયે ? કહા શહેરસે બાહર નંમે ખરાબોખસ્તાં બેઠે હયે વહીં દો જોડે કપડેકે સાથ લેકર ગયા. પહેનાકર ઘરમે' લાયા, લોગ સુનકર ઉનકે દેખને ગુઝરે, મેને અપને દીલમે' ગોરકી કે કબતક ચે દોનોં કોનેમે' દબકર બેઠે રહેંગે, બનેતો છનકો અપને સાથ સફરમે' લેચલું તાઇયોંસે કહા, અગર ફરમાઇએ તો ચે શીદવી આપકે સાથ ચલે ? ચે ખામોશ રહે શીર લવાઝીમા સફરકા ઓર જીનસ સોદાગરીકી તદ્દિયાર કરકે ચલા ઓર ઉનકો સાથ લીયા. જીસવકત માલકી ઝકાત દેકર અસબાબ કીશતીપર ચડાયા. લંગર ઉઠા તો નાવ ચલતેઝગી, ચે કુત્તા કીનારેપર સોરહાથા, જબ ચોંકા ઓર જહાઝકો મંજવારમે' દેખા. હયેરાન હોકર બોંકા, ઓર ફરયામે' કુંડ પડા; ઓર તીરને લગા જબ મેને દેખા તો છોટી પનસોઇ; દોડાદી; બારે સગાકે લેકર કીશતીપર પોહયાયા. એક મહીના ફરયામે' ખેર આશીયતશે ગુઝરા. મેરા મંજલા બાધ મેરી લોંડીપર આસક હવા. એક દીન બડે બાધશે કેહને લગા કે છોટે બાધકી મીનત કરનેશે

બડી શરમીલગી હાસીલ હુઈ, ઈસકા ઈલાજ કયા કરે ? બડેને જવાબ દીધા કે એક સલાહ દીલમે ટેરાઈ હયે; અગર બન આવે તો બડી ખાત હએ. આખીર દોનોને મસલહત કરે, તજવીઝ કી કે ઇશી માર ડાલે. ઓર સારે માલો અસખાબકે માલીક અપન હોવે. એક દીન મેં જહાઝકી કોઠડીમે શેતાયા; ઓર લોંડી પાંવ દાખ રહીથી; કે મંજલા બાઇ આયા ઓર જલદીશે મુજે જગાયા. મેં હાબડાકર ચોંકા, ઓર બાહર નીકલા. યે કુત્તાબી મેરે સાથ હો લીયા. દેખા તો બડા બાઇ જહાઝકી બાબર હાથ ટેકકર બડા તમાશા દરયાકા દેખ રહા હયે ? ઓર મુજે પુકારતા હએ મેંને પાસ જાકર કહા ખેરતો હએ; બોલા અજબ તરેહકા તમાશા હો રહા હએ; કે દરયાઇ આદમી મોતયોંકી સીપાં. ઓર મુંજોકે દરખ્ત હાથમે લીએ નાચતે હયે. અગર ઓર કોઇ અયસીખાત ખીલાકે અકલ કેહતા તો મેં ન માનતા. બડે બાઇકે કેહ-નેકો રાસ્ત જાના; દેખનેકો સર ઝુકાકર હરચંદ નીગાહકી કુછ નઝર ન પડા, ઓર વો યહી કેહતા રહા કે અબ દેખા. લેકીન કુછ હો તો દેખું ઇસમેં મુજે ગાશીલ પાકર મંજલે બાઇને ખીછેશે આકર અચાનક અયસા ધકા દીધા કે મેં બેઇખતીયાર પાનીમેં ગીર પડા, ઓર વેરોને ઘોને લગે, ઓર કહા અરે લોગોં ઘોડો, હમારા બાઇ દરયામેં ડુબા. ઇતનેમેં નાવ બડ મઇ, ઓર દરયાકી લહેર મુજે કયશે કહી લે મઇ, જોતેપર જોતે ખાતાયા, ઓર સોજોમેં ચલા જતાયા. આખીર થક ગયા ખુદાકો યાદ કરતા થા કુછ બસ ન ચલતા થા, એક બારગી કીસી ચીઝપર હાથ પડા, આંખ ખોલકર દેખા યહી કુત્તા હએ. સાયદ જીસ ઇમ મુજે દરયામેં ડાલા, મેરે સાથ યેબી કુદા, ઓર તીરતા હુવા મેરે સાથ લપટા ચલા જતાયા. મેં ઈસકી દુમ પકડી અલાહને ઈસકો મેરી ઝીંદગીકા સખબ કીયા; સાત દીન ઓર રાત યે સુરત મુઝરી આઠવેં દીન કીનારે જા લગે; તાકત મુતલક છેટે નથી. લેટે કરવટેં ખાકર જીંતું અપને તઇ ખુશ કીમેં ડાલા; એક દીન બેહોશ પડા રહા તો ડુસરે દીન કુત્તેકી આવાઝ કાનમેં ગઈ તો હોશમેં આયા ખુદાકા શુકર બખ લાયા; ઇધર ઉધર દેખને લગા, દુરશે નશાન શેહરકા નઝર આયા, લેકીન કુબલત કહાંકે ઇરાફા કરેં લાચાર દોકદમ ચલતા શીર જતા. ઇસી હાલતશે શામતક કોસબર રાહ કાટી, બીચમે એક પહાડ મીલા. રાતકો વહા ગીર રહા, મુખ્હોકો શેહરમેં દાખાલ હુવા—જબ બઝારમેં ગયા તો નાતબાઇ, ઓર હલવાઇકી દુકાને નઝર આઇ દીલ તરસને લગા, ન પાસ પેસા, જો ખરીદ કરે, ન જી ચાહે કે મુશત માંગું; ઇસી તરહ અપને દીલકો તસલ્લી હેતા હુવા કે અગલી દુકાનશે હુમ્મ ચલા જતા થા આખીર તાકત ન રહી ઓગ પેટમેં આગ લમી. નઝ-દીક થા કે રહ બદનશે નીકલે. નાગાહ હો જવાન કો દેખા કે લીબાસ અજમકા પેહને હાથ પકડે ચલે આને હયે. ઊંકો દેખકર ખુશ હુવા કે યે અપને મુદકકે ઇનસાન હએ. શાયદ આ-શના સુરત હો, ઇનશે અપના અહવાલ કહુંગા. જબ નઝદીક આએ તો મેરે દોનો બીરાદર હકીકી થે. દેખકર નીપટ શાદ હુવા, શુકર ખુદાકી કીયા કે ખુદાને આબર રખ લી, જૈરકે આજે હાથ ન પસારા; નઝદીક જાકર સલામ કીયા, ઓર બડે બાઇકા હાથ મુમા. ઇન્હોને મુજે દેખ તહી શોરો ગુલ કીયા. મંજલે બાઇને તમાચા મારા કે મેં લુડખડાકર ગીર પડા બડે બાઇકા દામન પકડા કે શાયદ યે હીમાયત કરેગા, ઇસને લાત મરી. ગરજ દોનોને મુજે ખુબ મારા, ઓર હઝરત મુહમ્મદે બાઇઓંસા કામ કીયા. હરચંદ મેંને ખુદાકે વારતે નહીં મારને કી આજોઝી કી; મગર હરગીઝ રહમ ન ખાયા. એક ખલકત જમા હુઇ; સખને પુછા ઇસકા કયા જુનાક હએ. તખ બાઇઓંને કહા; યે હરામઝાદા હમારે બડે બાઇકા નૌકર થા શો ઈસકો દરયામેં ડાલ દીધા, ઓર માલે અસખાબ સખ લે લીયા. હમ મુહમ્મદશે તલાશમેં યે; આજ હમ મુજે

तरी नज़र आया ? मुजशे पुछते थे के अम्र जालीम; ये क्या तेरे दीनमें आया के हमारे आँखों में आया; क्या उसने तेरी तकशीर की थी ? उसने तुजशे क्या अह सुलुक कीया था ? के अपना मुणतार बनाया था शीर छन दोनोने अपने गरेआन बाक कर लीये. और छेछ/अतीवार गुटगुट बाधकी आतीर रोने थे, और लात मुकड़ी मुजपर करते थे; छतनेमें छाकीमके प्याहे आये, छनको कड़ा के कयुं भारने हो ? और मेरा हाथ पकडकर कोतवालके पास ले गये. ये दोनोनी साथ बसे; और छाकीमसेभी यकी कड़ा गतोर इशवतके कुछ देकर छनसाथ बाह नाह-कड़ा दयावा कीया छाकीमने मुजशे पुछा ये हालत थी के भारे लुप; और भार पीटते ताकत जोयाछ की न थी. सर नीचे डीअे अग था; कुछ मुहशे जवाअ न नीकला. छाकीमको मकीन हुवा के छसे मैदानमें ले जकर सुली हो ? जहांपनाह मंअे इपअे देकर छनको महुदीकी कदशे छुडाय था; उसके छवज छन्दोनी इपअे अरय करके मेरी जनका करद कीया ? ये दोनो छाकीमके छमें छनशे पुछअे के मै छमें कुछ तक्षावत केहता हुं ? और मुज्जे ले गये...जअ दारको देखा हाथ जीदगीशे धोअे सीवाअे छस कुतके कोछ मेरा रोनेवाला न था. छसकी ये हालत थी के हरअेक पांवपर दोटता; और खिल्लाता था. कोछ पथरशे भारता. लेकिन ये जगाशे न सर-कता, और मै इअकी जला अडा हुवा पुछाके केहता रा के छस वक्तमें तेरी आतके सीवा मेरा कोछ नहीं, जे आरे आवे और मुज जेगुनाहको; अयावे तो अयता हुं अे केहकर कलमा शहादतका पडकर तडपकर गीर पडा. पुछाकी छीकमतशे उस शेहरके पादशाहको कुलंजकी भीमारी छुछ; रम्भाअ और छकीम जमा हुवे; जे छलाज करते थे शपदामंद न होता था. अेक पुअरगने कड़ा के सअसे जेलतर ये दवा छअे के मोहलान्ने के कुछ औरत करे और अंदीवानोको आजाद करे; दवाशे दुआअें अग असर छअे ? वही पादशाही जोजदार अंदीवानेकी तरफ दौडे. छतेक्षाकन अेक उस मैदानमें आ नीकला. छजहेछाम देअकर मअलुम कीया के कीसीकी सुली बरहाते छअे. सुनतेही धोडेका दौगके नजदीक लाकर तलवारसे तवाअे काट दी. छाकीमके प्याहा हांटा, और नसीहतकी के अयसे वक्तमें पादशाहकी ये हालत छअे, तुम पुछाके अंदेका कतल करते हो; और मुज्जे छुग दीया ? तअ ये दोनो बाध शीर छाकीमके पास गअे; और मेरे इतलके वास्ते कड़ा ! छाकीमने तो इशवन आछथी; जे जे ये केहने थे सो वो करता था कोतवालने उनसे कड़ा के आतीर जमा करके शीरे. अय पादशाह ये इत्ता मेरे साथ जअ मुज्जे कुवेमें गीराया तअ उअकी मुढेरपर बैठ रहा मै अंदर जेलोश पडा था, जरा भीअ छीकाने आया तो मैने अपने तछ मुरदा प्याअ और उस मकानको गोर समअ छसमें दो शअसेंकी आवाज कान पडी के कुछ आपसमें आते करने छये, मअलुम कीया नगीरसुनकर छये, मुजसे सवाल करने आअे छये. सुर सुराट रस्सीकी सुनी जअसे कीसीने वहां लटकाछ मै छयेरतमें था जमीनको टोलता तो छडीयां हाथमें आछ, अअ अेक साअतके खीपरखीपर मुंह बलानेकी आवाज मेरे कानमें आछ. जअसा कोछ कुछ आता छये ? मैने पुछा के अम्र

ખુદાકે બ'હો, તુમ કોન હો. ખુદાકે વાસ્તે બતાવો હ'સે ઓર ઓલે. ચે ઝીંદાન મેહતર સુલેમાનકા. ઓર હમ કેહી હએ. મૈ'ને ઉનસે પુછા કે મૈ' જતાહું ? શીર ખીલ ખીલાકર હ'સે, ઓર કહા અબ તલક તો ઝીંદા હએ; પર અબ મરેગા. મૈ'ને કહા તુમ જો ખાતે સો કયા હએ; જો હો સો મુજેબી થોડાસા હો. તબ ખદા હો કર ખાલી જવાબ દીયા. ઓર કુછ ન દીયા ? વો ખા ખીકર સો રહે. મૈ' મારે ઓશ ઓર નાતવાની કે ગશમે' પડા રોતા થા ઓર ખુદાકે યાદ કરતા થા. કીબલએ આલમ સાત દીન દરયામે' ઓર ઇતને દીન ભાઇયો કે બોહતાનકે સબબ દાનાબી મયસ્સર ન આયા અલાવા વો ખાનેકે બદલે મારપીટ ખાઇ ઓર અગસે ઝીંદાનમે' રસા કે સુરત રેહાપકી મુલતક ખ્યાલમે' ન આતીથી; આખીર જન કંઠનીડી નૌખત પોહચી; કબી નીકલ જતા થા; લેકીન કબીકીબી આધી રાતકો એક શખ્સ આતા ઓર પાનીકા સુરાહી ડો-રીમે' બાંધકર લટકા દેતા; ઓર પુકારતા વે દોનોં આદમી જો મેરે પાસ કેદખાનેમે કેદ થે સો લે લેતે; ઓર ખાતે પીને. ઉપરસે કુત્તેને હમેશા ચે અહવાલ દેખતે દેખતે અકલ દોડાઇ કે જસ તરફ ચે શખ્સ આબો નાન કુવેમે' લટકા દેતા હએ તુબી અયસી શીકરકર કે કુછ ઉસ પેકસકો જો મેગ ખાવીંદ હએ ઉસે પોહચે તો ઉસકા દમ બચે એ કરતા શેહરમે' ગયા. નાનાબાઇકી દુકાનમે' મુઢેરપર ગીરદાગીરદ નાન ઘેરે ચે; કુદી મારકર એક કુત્રયા મુંહમે' લીયા; ઓર બાગા, લોગ પીછે હોડે પથર મારને ચે; લેકીન ઉસને નાનકો ન છોડા. આદમી થકકર શોરે શેહેરકે કુત્તે પીછે લગે; ઇનસે લડા રોટીકો બચાયા ઉમ કુવેપર આયા; ઓર નાનકો અદર ડાલ દીયા ? રોઝ રોશન થા; મૈ'ને રોટીકો અપને પાસ પડી દેખા; ઓર કુત્તેકી આવાઝ સુનતેહી કુત્રએકો ઉકા લીયા, ઓર ચે કુત્તા રોટી ફેંકકર પાનીકી તલાશમે' ગયા કીસી ગાંનકે કીનારે એક ખુદાયાકી ઝોંપડી થી ઠીલીયા ઓર બદના પાનીસે ભરા હુવા થા; ઓર વો પીરઝન કાતતી થી...કુત્તા કુત્તેકે પાસ ગયા; ચાહા કે લોટકો ઉકાવે; ઓરતને મના કીયા લોટા ઉસકે મુંહસે છુટકર ઘડેપર ગીરા તો મટકા ડુકા. બાકી બાસનબી ડુટે પાની બહેચલા; ખુદીયા લકડી લેકર મારનેકો ઉઠી ચે ઉસકે દામનમે' લીપટ ગયા ઉસકે પાંવપર મુંહ મલને; ઓર પહાડકી તરફ દોડ ગયા; શીર ઉસકે પાસ રસ્સી ઉઠાના; કબી ડોલ મુંહમે' લેકર ઉસકો દીખાતા; ઓર મુંહ કદ-મોપર રગરતા ઓર ચાદરકા પલ્લો પકડકર ખીંચતા. ખુદાને ઉસ ઓરતકે દીલમે' રહમ દીયા, કે ડોલ રસ્સીકો લેકર ઉસકે હમરાહ ચલી; ચે ઉસકા પલ્લો પકડે ઘરસે બાહાર હોકર આગે હોલીયા. આખીર ઉસકા પહાડપર લે આયા. ઓરતકે જોમે' કુત્તેકે ઉમ હરકતસે ધલહામ હુવા કે ઉસકા ધની મુકર ઇસ ગારમે' ગીરફતાર હય; રસાયલ ઉસકી ખાતીર પાની ચાહતા હય, ગરઝ પીરઝન કે ચે હુએ ગારકે મુંહપર આયા ઓરતને લોટા પાનીકા ભરકર રસ્સીસે લટકાયા; મયને વો બાસન લે લીયા; ઓર નાનકા ટુકટા ખાયા. હો તીન છુંટ પાની પીયા; ઇસ પેટકે કુત્તેકો રાઝી કીયા ખુદાકા શુકર કરકે એક કીનારે બેઠા; ઓર ખુદાકી રહમતકા મુતંઝીર થા કે અબ દેખ ચે કયા હોતા હએ. ચે હયવાન મેઝબાન ઇસ તોરસે નાન લાતા; ઓર ખુદીયાકે હાથ પાની પીલવાતા ! જબ બહીયારોને દેખાકે કુત્તા હમેશા રોટી લેખતા હએ; તરસ ખાકર મુકકર કીયા કે જબ ઇસે દેખતે એક કુલયા ઉસ્કે આગે ફેક દેતે અગર વો ઓરત પાની ન લાતી તો ચે ઉસકે બાસન ફેડ ડાલતા...લાયાર વોબી હરરોઝ એક સુરાહી પાની દે જાતી. ઇસ રહી-કને આબો નાનસે મેરી ખાતીર જમા દી, ઓર આપ ઝીંદાનકે મુંહપર પડા રેહતા. ઇસ તરફ છે મહીને શુઝરે. લેકીન જો આદમી અયસે ઝીંદાનમે' રેહકે ઓર દુનયા કી હવા ઉસકો ન લેજે ઉસકા કયા હાલ હો નીરાપોરતો ઉસતુખાં મુજમે' બાકી રહા ઝીંદગી વખાલ હુઇ; જોમે' આમે

કે આ કાલાહી જે હમ નીકલ જાવે તો બેહતર હએ.

એક રોજ રાતકો વે દોનો કંઈ સોતેથે મેરા દીલ ધબકાયા, બેઠાબેલીયાર રાતે લગા ઓર ખુદાકી દરગાહમે' નાક ધીસીની કરને લગા. પીસલે પેહરકો કયા દેખતાહું કે ખુદાકી કુદરતસે એક રસ્સી ગારમે' લટકી, ઓર આવાઝ સુની કે અય કમ્પાખત બદ નસીબ દોરીકા સર અપને હાથમે મઝબુત બાંધ ઓર યહાંસે નીકલ । મૈને સુનકર દીલમે' ખ્યાલ કીયા કે આખીર ડાઈ મુજપર મેહરબાન હોકર લહુકે જોશસે નીકલતે આએ ? નીહામત ખુશીસે ઉસ રસ્સીકો કમરમે' ખુબ કસા ઢીસીને સુજે ઉપર ખીંચા; રાત અયસી અંધેરી થી કે જીસને મુજે નીકાલા ઉસકો મૈને ન પેહચાતા કે કોન હયે; જખ મ' બાહેર તખ 'ઉસને કહા કે જલ્દ આ, યહાં ખડે હોનેથી જગા નહીં; મુજમે' તાકત તો ન થી, પર મારે ડરકે ગીરતા પડતા નીચે આયા દેખા તો ઘોડે જીન બંધે હુએ ખડે, ઉસ શખ્શને એકપર મુજે સવાર કીયા, ઓર એકપર આપ ચડ લીયા, ઓર આગે હુવે જાતે જાતે દરીઆપર પોંહયા તો સુખહોકો હો મઘ ઇસ શખ્શસે દસ બારા કોસ નીકલ આએ ઉસ જવાનકો દેખા કે બતા હુવા ઝીસ બખતર પેહને ચાંદ આધને બાંધે ઘોડેપર સવાર હય; મેરી તરફ ગઝબકી નજરોસે ધુસકર ઓર હાથ અપના હાંતોસે કાટકર તલવાર મીઆનસે ખીચી, ઓર ઘોડેકો બકાકર મુજપર ચલાઈ; મૈને અપના તઘ ઘોડેસે નીચે ગીરા દીયા, ઓર આજેઝી કરને લગા ઓર કહા મૈ' બેતકસીર હું મુજે કયું કતલ કરતા હય ! અય સાહેબે મુરબત વયસે ઝીંદાનસે મેરે તંધ નીકાલા, અ-અ યે બેમુરબતી કયા હય ! ઉસને કહા, સચ કેહ તુ કોન હય ! મૈને જવાબ દીયા કે મુસા-હીરહું નાહકકી બલામે ગીરજતાહ હો ગયાયા, તુમહારે તસદ્દુકસે બારે જીત નીજાહું; ઓર બ-હોત બાતે ખુશમંદકી કી.

ખુદાને ઉસકે દીલમે' રહમ દીયા, તલવારકો મીઆનમે' રખ્યા, ઓર બોલા ખેર ખુદા જો ચાહે સો કરે, જા તેરી જાન બખશી કે જલ્દ સવારહો યહાં તવકકુકકા મકાન નહીં, ઘોડેકો કે આગે બડહાયાં ઓર ચલે. રાહમે' અફસોસ ખાયા થા, ઓર ચલતા જાતા થા, દો પેહરતક એક ઝઝીરેમે' જા પોહચે. વહાં ઘોડેસે ઉતર મુજેબી ઉતારા ઝીન ઘોડેકી પીઠસે બોલા, ઓર ચરનેકો છોડ દીયા. અપનીબી કમરમે' હથ્યાર ખોલકાલે, ઓર બેઠા. મુજશે બોલા અય બદન-સીબ, અબ અપના અહવાલ કેહ કે મઅલુમ હો કે તુ કોન હય મૈને અપના નામે નીશાન બતાયા, ઓર જો કુછ મુસીબત ચુઝરી થી સો ઉસે આખીર તક કહી. ઉસ જવાનને જખ મેરી સર ચુઝીસ્ત સબ સુની ઓર સુખાતીય હુવા કે અય જવાન અબમેશ માજરા સુન.

ઉસને કહા મૈ' ઝેર બાદકે દેસકે રાજકી બેટી હું, ઓર વો ગબર જો ઝીંદાનમે' કેદ હયે, ઉસકા નામ બહરામદ હય મેરે પીતાકે મતરીકા બેટા હયે એક રોજ મહારાજને હુકમ દીયા કે જીતને રાજ ઓર કુંવર હંથ મેદાનમે' ઝડકીકે નીચે નીકલ કર તીર અંદાઝી, ઓર ચોગા-નખાઝી કરે' તો હરએકકા કસબો હુનર ઝાહીર હો મૈ' રાનીકે નીરી જો મેરી માતાથી, ઉતારી-પર જોનહથમે બેઠી થી; ઓર હાથયાં સેહલીયાં હાઝીર થી, તમાશા દેખતી થી; યે દીવાનકા બેટા સબમે' ખુબ સુરત થા ઘોડેકો કાવા દેઢેકર કસબ કર રહાયા; મુજકો નેહાયત પસંદ આયા ઓર દીલસે ઉસપર ફરેશતા હુઇ. મુદ્દત તલક યે બાત છુપી રહી. આખીર જખ બહોત દીકસર હુઇ તખ હાથસે કહા; ઓર બહોતસા ઇનઆમ દીયા. વો ઉસ જવાનકો કીસી દબસે પોશીદા મેરે પાસ લે આઇ. તમ વોબી મુજે આહને લગા બહોત દીન ઇસ તોરમે ચેનો આરામમે' ડે.

એક રાત્ર ચોકીદારને આંધી રાતકો હથ્થાર બાંધે, ઓર મહેલમે આતે દેખકર ઉસે પકડા, ઓર રાત્રને ઉસે હુકમ કતલકા ધીયા. સખ અરકાન દોલતને કેહ સુનકર જન બખશી કરવાઇ, તખ શરમાયા કે ઉસકો ઝીંદાને સુલેમાનમે ડાલદો ઓર ડુસરા જવાન જે ઉસકે હમરાહ ગીરશતાર હયે, વોહ જે શુતાહ, ઉસ રાત વોબી સાથ થા દેનોકો ઉસ કુવેમે છોડ દીયા. આજ તીન બરસ હુએ કે વે ૧૬ હયે મગર કીરીતને નહીં દરયાશત કીયા. કે વે જવાન રાત્રકે ગર કયું આયાથા. ખુદાને મેરી શરમ રખખી ઉસકે શુકરાનેકે બદલે મેને અપને ઉપર બાઝીમ કયા હયે કે અંન ઓરપાની ઉસકો પોહંઆયા કહું. જબસે અઠવાડેમે એક દીન, આતી હું, ઓર આઠ દીનકા ખાના ઇખટટા દે જતીહું.

કલકી રાત ખવાજમે દેખા કે કોઇ આદમી કેહતા હયે કે શીતાબી ઉઠ ઓર ઘોડા જોડ કમંદ ઓર કુછ રૂપે ખરચકે વાસ્તે લેકર ઉસ ગાર પરજા ઓર ઉસ બેચારેકો વહાંસે નીકલ યે સુનકર એક પડી ઓર ખુશ હોકર મરદાના બેસ કયા. ઓર એક સંદુકયાજવાહીર ઓર અશરશીસે બરલીયા શીર યે ઘોડા ઓર કપડેકા જોડા લેકર વહાં ગઇ કે કમદસે ઉસે ખીંચું તેરે નસીબને અયસી કહવેસે ઇસતરહ છુટકારા પાયા ઓર મેરે ઇસ કરતબસે કોઇ વાકીશ નહીં શાયદ વો કોઇ દેવતાધી કે તેરી મુખલેસીકી ખાતરી મુજેબી જવાયા. ખૈર જે મેરી કીસમતમે થા સો હુવા. યે બોલકર પુરી કચોરી માસકા સાલન અંચુએસે બોલા. પહેલે શકકર નીકલકર એક કટોરેમે ઘોવા, ઓર અરક જોદ મુસ્કકા ઉસમે ડાલકર મુજે દીયા. મૈને ઉસકે હાથસે લેકર પીંચા-રીર થોડાસા નાશતા કીયા. બઅદ એક સાઅતકે મેરે તઇ લુંગી બધવા દરીયામે લેગઇ કયંચીસે મેરે સરકે બાલ કતરે નાખુક લીયે શીર નહી. લાકર કપડા પેહનાએ નએસરસે આદમી બનાયા મૈનું દુગાના શુકરકા રૂબકીબલા હોકક પડને લગા. વો નાઝનીન મેરી ઉંસ હરકતકો દેખતી રહી, જખ નમાઝસે ફારીગ હુવા તખ પુછને લગી કે યે તુને કયા કામ કીયા ? મૈને કીયા જમ ખાલીકને સારી ખલકતકો પેદા કીયા, ઓર તુજસી મહબુનસે મેરી ખીદમત કરકાઇ ઓર તેરે દીલકો મુજપર મેહેરબાન કીયા, ઓર વયસે ઝીંદાનસે છુટયા ઉસકી ઝાત લાશરીક હયે. ઉંસકી મૈન ઇઆદતકી, ઓર બંદગી બજા લાયા, ઓર શુકર અદા કીયા. યે બાત સુનકર કેડને લગી કે તુમ મુસલમાન હો ! મૈને કહાકે શુકર અલહમદોલીલ્લાહ વો બોલી મેરા તુમહારી બાતોંસે ખુશ હુવા મેરેત ઇબી સીખાઓ ઓર કલમા પડાઓ મૈને દીલમે કહો શુકરે ખુદાકે હમારે દીનો ઇમાનમે શરીક હુઇ ગરઝ મૈને લાઇલાહી ઇલિલ્લાહ મોહમ્મદ રસુલુલ્લાહ પડા ઓર ઉસેબી પડાયા.

શીર વહાંસે ઘોડોંપર સવાર હોકર હમ દોનોં ચલે...રાતકો કહીં ઉતરતે તો ઝીકર દીનો ઇમાનકા કરતી ઓર ખુશ હોતે...ઇમી તરહ દો મહીને તલક શબો રોઝ ચલે ગએ આખીર એક વીસાયતમે પોહંચે કે દરમીયાન સરહદ મુલકે ઝેરખાદ ઓર સરંદીપકે થી એક શેહર નઝર આયા કે આબાદીમે ઇસતબોલસે બડા ઓર આજો હવા બહોત અચ્છી ઓર મવાશીક થી; પાદશાહ વહાંકા નોશેરવાનસે ઝીઆદા આદલ, ઓર રહયત પરવર દેખકર દીલ નીપટ શાદ હુવ, એક હવેલી ખરીદ કરકે બંદોખસ્ત મુકરર કી જખ કઇ દીનમે રંજે સહરસે આસુદા હુએ, કુચ અસબાબ દુરસ્ત ઝરરી કરકે ઉસ બીબીસે મવાશીક શરા મોહમ્મદીકે નેકાહ કીયા ઓર રેહને લગા; તીન સાલમે વહાંકે બડે છોટસે મીલ જુલકર એતેબાર બહમ પોહંઆયા ઓર તી જરતકા ઠાઠ ફેલાયા આખીર વહાંકે સખ સોદાગરોંસે ખડ ગયા.

એક રોઝ વઝીર આઝમકી ખીદમતમે સખામકે લીએ ચલા; એક મેદાનમે બીડ ખસકુ-
 લ્લાહકી દેખી કીસીસે પુછા કે કયું ઇતના ઇઝદહામ હયે, મઅલુમ હુવા હો શખ્સોકી ઝીના
 ઓર ચોરી કરતે પગલ હએ ઓર શાયદ ખુનબી કીયા હયે, ઉન કો સંગસાર કરનેકો લાએ
 હયે સુનતેહી મુજે અપના અહવાલ માદ આયા કે એક દીન મુજેબી ઇસી તરહ સુલી ચાલનેકે
 લીએ ગએથે ખુદાને ખયા લીઆ લેકીન યે કોન હએ કે અયસી બઝામે ગીરફતાર હએ—
 બીડકો ચીરકર અંદર હુસા દેખા તો યહી મેરે દોનો બાઇ હયે કે બંધે સરોપા ખુલ્લે ઉનકો
 લીએ જાતે હએ ઉનકી સુરત દેખતેહી ખુનને જોશ કીયા ઓર કલેજ નજા; સીપાધયોંકો એક
 મુઠ્ઠી અશરશીઆ દી ઓર કહાં કે એક સાયતકે તહમ્મુલ કરો શીર વહાંસે ઘોડેકો દોડાકર હા-
 કીમકે ધર ગયા એક દાના યાકુત ખેખહાકા નઝર ગુઝરાના ઓર ઉનકે છુટકારેકી દરખાસ્ત કી
 હકીમને કહા એક શખ્સ ઇનકા મુદદઇ હયે ઓર ઇનકે ગુનાહ બાબીત હુએ હયે ઓર પાદશા-
 હકા હુકમ હો ચુકા હએ લાચાર હું ખારે બહોત મીન્નત ઓર આજેઝીસે હાકીમને મુદદઇકો
 ખુસવાકર પાંચ હઝાર રૂપાપર રાઝી કીયા કે વો દઅવા ખુનકા મઆર કરે, મૈને રૂપે ગીન
 દીએ ઓર લાદઅવા લીખવા દીયા ઓર અયસી બઝાશે રેહાઇ દીલવાઇ જહાંપનાહ ઇનસે
 પુછીએ કે મૈ સચ કેહતા હું યા જુઠ બંકતા હું વો દોનો બાઇ શરમીદા હો સર નીચે કીયે
 ખડે યે ખૈર ઉનકો છુટકર ઘરમે લાયા હમ્મા મકરવાયા લીબાસ પેહનવાયા દીવાનખાનેમે
 મકાન રહેનેકો દીયા ઉસ મરતમે અપને કબીલેકો ઇનકે રખર ન કીયા ઇનકી ખીદમત કીયા
 કરતા ઓર ઇનકે સાથ ખાના ખાતા સોનેકે વકત ઘરમે જાતા તીન બરસતક ઇનકી ખાતીર-
 દારીમે ગુઝરે ઓર ઇનસેબી કોઈ હરકત બઅદ વાકેઅ ન હુઈ કે ખાએસ રંજુદગીકા હોવે જો
 મૈ કહી સવાર હોકર જાતા તો યે ઘરમે રેહતે ઇતેફાકન વો બીબી નેકબખ્ત એક દીન હ-
 મ્મામકો ગઇથી જળ દીવાનખાનેમે આઇ તો મરદ નઝર ન પડા ઉંસને પુરકા ઉતારા શાયદ
 યે મંજલા બાઇ લેટા હુવા જગતાથા દેખતેહી આશક ખડે બાઇસે કહા દોનોને મેરે ખાર
 ડાલનેકી બાહમ સલાહકી ? મૈ ઇંસ હરકતમે સુતલક ખખર ન રખતા થા. કે બલકે દીલમે
 કહેતાથા અલહમદો લીલ્લાહ ઇસ મરતમે અબતલક ઇન્હોને કુછ અયસી ખાત નકી અમ ઇનકી
 વઝે દુરસ્ત હુઇ શાયદ ગૈરતકો કામ ફરમાયા એક રોઝ બઅદ ખાના ખાનેકે ખડે બાઇ સાહેબ
 આબદીદા હુએ ઓર અપને વતનકી તઅરીફ ઓર ઇરાનકી ખુબીઆં બયાન કરને લગે યે
 સુનકર દુસરેબી રોને લગે મૈને કહા અગર ઇરાદા વતનકા હયે તો ખેહતર મૈતામે મરઝીકે હું
 મેરીબી યેહી આરઝુ હએ અબ ઇનશાઅલ્લાહોતઆલા મૈબી આપકી રીકાબમે ચલતા હું ઉસ
 બીબીસે દોનો બાઇધોંકી ઉદાસીકા મઝકુર કહા ઓર અપના ઇરાદાબી કહા વો આકીલા બોલીકે
 તુમ જાનો લેકીન શીર કુછ દગા કરના ચાહતે હએ યે તુમ્હારે જાનકે દુશમન હએ તુમને સાંપ
 આસતીનમે પાલે હએ ઓર ઉનકી દોસ્તીકા બરોસા રખતે હો જો જી ચાહે સો કરો લેકીન
 મુઝીથીસે ખબરદાર રહો, બહર તકદીર થોડે અરસેમે તયારી સરરકી કરે ખેમા મૈદાનમે ઇસતાદ
 કીયા બડા કાદેલા રવાના હુવા લેકીન ઇનકે તરફશે અપને જાનીબ મે હોંશીઆર રોઝ ઓર
 સબ સુરતમે ફરમાબરદારી ઓર દીલ જોઇ ઉનકી કરકા એક મંઝીલમે મજલે બાઇને ઝીકર
 કીયા કે એક કોસ ઇસ મકાનશે એક ચશમા જારી હએ માર્નીફ સલસખીલકે ઓર મૈદાનમે
 ખુદ્દકોસોં તલક લાલ વ નાફરમાન નરગીસો ગુઝાબ પુલ રહી હએ, હકીકતમે અજબ મકાન
 સૈરકા હએ અગર અપના ઇખતીયાર હોતા તો કલ વહાં જાકર દીલકો આરામ દેતે ઓર માંદ-
 ગીબી દુર હોતી ! મૈ બોલા કે સાહેબ મુખતાર હો ફરમાઓ તો કલકે દીન મુકામ કરે ઓર

સૈર કરતે શીરે ચે બોલે કે અર્જીએ બેહતર મૈને હુકમ કીયા કે સારે કાફલેમે પુકારદો કે કલ્લ મુકામ હએ ઓર બાવરચીકો કલા કે હાઝરી તરહ બતરેહકી તખવાર કર કર કલ્લ સૈરકો ચલેજે નજ્મ સુબહો હુધ ઉન દોનો બીરાદરોને કપડે પેહનકર કમર બાંધકર મુજે યાદ દીધાયા કે જલ્દ થડે થડે ચલીએ ઓર સૈર કીજીએ મૈને સવારી માંગી વો બોલે કે પ્યાદાપા જો મજ્જ સૈરકા હોતા હએ સો સવારીમે નહીં મઅલુમ હોતા હએ નોકરોકો કેહદો કે ઘોડોકો પીછે લેજીવે દોનોં યુદ્ધામોને કલીયાન ઓર કહેવાદાન લેકર સાથ હુએ મહમે તીર અંદાજી કરતે હુએ ચલે જતેથે-જમ કાફલે દુર નીકલ ગએ એક યુદ્ધામકો ઉન્હોને કીસી કામકો બેજ થોડી દુર આગે બડકર દુસરેકોબી ઉસકે બુલાનેકો રખસત કીયા કમખખતી જો આધ મેરે મુંહમે જયસે કીસીને મોહોર દેઢી જોવો ચાહતેથેસો કરતેથે ઓર મુજે બાતોમે લીએ જતે થે મગર ચે કુત્તા સાથ રહે ગયા-હમ બહોત દુર નીકલ ગએ ન ચચમાં નઝર આયા ન યુદ્ધામ મગર એક મૈદાન પુરખાર થા વહાં મુજે પેશાબકી હાજત હુધ ગેશાબ કરનેકો જો બેઠા પર પીછે ચમક તલવારકીબી દેખી ફીરકર દેખાતો મં-જલે ભાધ સાહેબને મુજપર તલવાર મારીકે સરમેરા દોધારા હોગયા. જમ મૈને બોલાકે અચ ઝાલીમ મુજે કયું મારતા હયે ? બડે ભાધને શાનેપરતલવાર મારી દોનો અખમકારી લાગે બેહોશ હોકર ગીર પડા તમ ધન દોનોં બેરહમેને મેરે તંધ ધાયલ ઓર ચકના ચુરકર દીધા ચે કુત્તા મેરાં અહવાલ દેખકર ધનપર દોડા ધસકોબી લહુલહાન કરડાલા બઅદ ઉન્હોને અધને હાથોંસે અપને બદનોમેં અખમેકે નશાન કીએ ઓર સરોપા બરહના કાફલેમેં ગએ ઓર ઝાહીર કીયા કે હરામીયોને ઉસ મેદાનમે હમારે ભાધકો શહીદ કીયા ઓર હંમબી ઉનસે લડકર અખ્મી હુએ અચ યહાંસે જલ્દી કુચ કરો નહીં તો કાફલે પર ચોર લોગ હમલાકર સખકો લુટ લેવેજે કાફલેકે લોગોંને બદ્દુ ચેકો નામ જો સુતા તો વહીં ધબરાકર કુચ કીયા ઓર ચલ નીકલે મેરે કબીલેને ધનકી ખુબીયાં ઓર મુલુક સખ મુનેથે જો જો મુજસે દગાએ કીએથે વો સખ માજરા ઉસે મઅલુપયા...જમ ચે અહવાલ ઉન હરામખોરોંસે સુની ઉસી વકત ખંજરસે અપને તંધમાર ડાલા.

અચ દુરવેશો ઉસ ખવાજ સગપરસ્તને જમ અપની હકીકત ઓર મુસીબત ઇસતરહસે યહાંતક બયાનકી કે સુનતેહી મુજે બેઇખતીયાર રોના આયા. વો સૌદાગર દેખકર કેહને લગા કે કીબલએ આલમ અગર બેયદખી ન હોતી તો બરહના હોકર સારા બદન ખોંલકર આપકો દીખાતા તીસપરબી અપના ગીરેખાન મોઢે તલક ચાક કરકે દીખાયા હકીકતમેં ખજુઝ અખમે ચાર ઉંગલ તન ઉસકા સાખીત ન થા. મેરે હુઝુર સરસે પગડી ઉતારી ખોપરીમેં અચસા બડા ગડા થા કે એક અનારસમુચા ઉસસે સમાવે અરકાને દાંલત જીતને હાઝીરથે સખને અપની આંખેખંદ કરલી તાકત દેખનેકી નરહી ફીર ખવાજ બોલા કે પાદશાહ સલામત જમ ચે ખાધ અપની દાનીસ્તમેં મેરા કામ તમામ કર ચુકે શીર ચલે ગએ એક તરફ મૈં ઓર એક તરફ ચે કુત્તા અખ્મી પડા થા લહુ ઇતના બદનસે ગયા કે મુનલક તાકત ઓરહોશ કુછ બાકી નથી કયા જનું દમ કહાં અટકા રહા થા કે જીતાથા જીસ જગા મેં પડાથા વો શેહરે સરદીપકી સરહદ થી ઓર એક શેહર બહોત આબાદ ઉસકે કરીબ થા ઉસ શેહરમેં બડા ખુતખાના થા વરાંકે પાદશાહકી એક બેટીથી સો નેહાયત કુખુલ સુરત ઓર સાહેબે જમાલ અકસર પાદશાહ ઓર શાહાઝદે ઉસકે ઇશકમેં ખરાબ ચે વહાં રસમ હીજબકી નથી ઇસ વાસ્તે વો લડકી તમામ દીન હમ સોહબતોંકે સાથ સૈરા શીકારે કરતી શીરતી હમસે નઝદીક એક પાદશાહી બાગ થા ઉસ રોઝ પાદશાહસે ઇખજત બેકર ઉસી બાગમેં આધ થી; સૈરકી ખાતીર

હંસ મેદાનમેં ફીરતી આ નીકલી કઇ ખવાસેલી સાસથી જહાં મેં પડાયા વહા આઇ મેસ. આહ કરતા સુતકર પાસ ખડી હુઇ મુજે ઇસ હાલતમેં દેખકર વો આગી ઓર શાહઝાદીસે કહા કે એક મરદ ઓર એક કુતા લહુમેં હુયા હયે...ઉનસે યે સુતકર મેરે નઝદીક આઇ અફસોસ ખાકર બોલી દેખાતો કુછ જન બાકી હરે ? હો ચાર દાઇયેને ઉતરકર દેખા ઓર અરઝ કી અબ તકતો છતા હયે. તુરત ફરમાયા કે આહેસ્તાસે ચાર પાપકર સુન્નાકર બાગમેં લેયલો વહાં લેજકર સરકારી જરારા હમેરે ઓર મેરે કુતોકે ઇલાજકે ખાતીર બહોત તાકીદકો ઓર ઉમ્મીદવાર ઇનઆમ ઓર બખશીશકા કીયા. ઉમ હજગમનં સારા બદન મેરા પાછપાછકર ખાકો ખુનસે પાક કીયા ઓર સરાયસે ઘોઘાકર ઝખ્મોંકા ટાંકે દેકર મરહમ લગાયા ઓર બેદ મુશ્કકા અરક પાનીકે બદલે મેરે હલકમેં ડાલા. મલેકા આપ મરે પામ બેઠી રહેતી ઓર મેરી ખીદમત કરતી ઓર નેઝ દોચાર વકત કુછ શોરખા યા શરાબન અપને હાથસે પીલાતી. બારે મુજે હોશ આયા તો દેખા કે મલેકા નેહાયતા અફસોસસે કહતી હયે કે કીસ ઝાલીમ ખુખ્વારને તુજપર ચેસીતમ કીયા બડે ખુતસેલી નડરા ! બઅદ દસરોઝકો અરક શરબન ઓર માશુમકી કુખ્વતસે મેંને આંખ બોલી દેખા તો ઈંદરકા અબાદ મેરે આસપાસ જમઅ હયે ઓર મલેકા સીરાને ખડી હયે...એક આહ બરી ઓર ચાહકે કુછ હરકત કંઠે તાકત ન પાઈ. શાહઝાદીને મેહરબાનીસે બોલો કે અય શખ્શ તુ ખાતીર જમઅ તુ જમઅ રખ રજહા મતહો અગરચે કીસી ઝાલીમને યે તેરા હાલ કીયા લેકીન બડે ખુનને મુજકો તુજપર મેહરબાન કીયા હયે અબ અચ્છા હો જમગા કસમ હંસ ખુદાકા કે જો વાહેદ ઓર લા શરીક હયે મંએ ઉસે દેખકર ફીર બેહોશ બન ગયા મલેકાનેલી દરયાફત કીયા ઓર ગુન્નાબ પાશસે ગુન્નાબ અપને હાથસે છીડકા બીસ દીનકે અરસેમેં ઝખ્મ બર આએ અંગુર કરવાને—મલેકા હમેશા રાતકો જબ સખ સોજહ તખ મેરે પાસ આતી; ઓર ખીલા કુછ પીલા ચઢી જતી.

ગરઝ ચાલીસવેં દીન ગુસલ કીયા પાદશાહ ઝાદી નેહાયત ખુશ હુઇ હજગમનકો ઇનામ બહોતસા દીયા ઓર મુજકો પોશાકપેહનવાઈ ખુદાકે ફજલસે ઓર મલેકાકી બખર ગીરી ઓર કોશીશસે તન દુરસ્ત હોયા ઓર બદન નેહાયત તખ્તાર હુવા ઓર કુતાલી ફરખા હોગયા... હરોઝ મુજે શરાબ પીલાકર બાતેસુકતી ઓર ખુશહોતી મેંબી નઇ નઇ નકલે ઓર કહાનીયા કેહકર ઉમકે દીલકો ખેલવાતા—એક દીન પુછને લગી કે અપના આદાલત કો બ્યાન કરો કે તુમ કોન હો યે વારેદાર તુમપર કયુંકર હુઇ ! મેંને સારા માંજન અવજલસે આખીર તક કહેં સુનાયા વો સુતકર રોને લગી ઓર બોલીકે અબ મેં તુજસે અયસા સુનુક કંઠેગી કે અપની સારી મુસીબન બુલ જાએગા મેંને કહા ખુદા તુમહે સલામત રખ્મે તુમને નએ સરસે મેરી જન બખશી કી હય અબ મેં તુમહારાહું વાસ્તે ખુદાકે ઇસી તરહ મુજપર હનેશા મેહરબાનીકી નઝર રખીયો.

ગરઝ તમામ રાત મેરે પાસ અકેઝી બેઠી રહેતી હરએક તોરકા ઝીકર મઝકર સુનતી ઓર નહેતી જબ મલેકા ઉઠ જતી ઓર મેં તનહા રેહ જતી ઓર મેં તનહા રેહજતા તો તહારત કર કોંનેમેં છુપકર નમાઝ પડ લેતા એકબાર અયસા ઇતેશક હુવા કે મલેકા અપને બાપકે પાસ ગઇ થી, મેં ખાતીર જમઅસે વઝુ કરકે નમાઝ પડ રહાયા કે યકાએક શાહઝાદી દાઇશે બોલતી હુઇ આઇકે દેખે વો અજબી કયા કરતા હય, સોતા હય યા જાગતા હયે, મુજે મકાન પર જો ન દેખા તો તઅજગુઅમેં હુઇ, દાઇશે પુછા અય દાઇ વો કહા ગયા કીસીશે દીલ તો નહીં લગાયા ? તમામ મકાનમેં મેરી તલાશ કી, આખીર જહાં મેં નમાઝ પડ રહાયા

હાં આ નીકલી. હવે લડકીને કબી નમાઝ ન દેખી થી, ચુરકે ખડી દેખાકી, જળ મિમિ
માઝ તમામ કરકે દોઆકે લીએ હાથ ઉઠાયા ઓર સીજદેમે ગયા તો બેઠખતીયાર ખાંધ ખાં-
લાકર હંસી, ઓર બોલી, કયા યે આદમી સૌદાઘ હો ગયા, યે કમસી કવરસી હરકતે કરે રહ્યા
હય ? મેં હસનેકી આવાઝ સુનકર દીલમે ડરા. મલેકા આગે આકર પુછને લગી કે અય અબ્બ
મી, યે તુ કયા કરતા હય ? મેં કુછ જવાબ ન દે સકા, ઇતનેમે દાઘ બોલી, બત્તાએ હું, તેરે
મલકે બલકે, મુજે યે મઅજુમ હોના હય કે યે શખ્સ મુસલમાન હએ ઓર લાત મનાતકા દુશ્મ-
નન હએ અત દેખે પુઠાકો પુજતા હએ ? મલેકાને યે સુનતેકી હાથપર હાથ મારા, ઓર બ-
હોત ગુરશે હુધ કે મેં કયા જનતીથી કે યે તુરક હય, ઓર હમારે પુઠાએંશે મુનકીર હએ
તમી હમારે પુતકે ગઝબમે પડા થા. મેને નાહક ઉસકી પરવરીશકી, ઓક અપને ઘરમે રખ્યા;
યે કેહતી હુધ ચલી ગઇ. મેં સુતતેકી બદહવાસ હુવા કે દેખીએ અબ કયા સુલુક કરે. મારે
મારે ખાશકે નીંદ નહીં આતીથી. સુખડોતક બેઠ ખતીયાર રોવા દીયા; આંસુઓંસે મુંહ ધોયા;
તીન રાત ઓર દીન ઇસી બોફાખતરમે રોતે ગુઝરી; હરગીઝ કરાર ન આયા તીસરે રાતકો
મલકા શરાબકે નશેમે ચકચુર હોકર ઓર દાઘકો સાથ લીએ હુવે મેરે મકાનપર આઇ ગુરસેમે
બરી હઇ ઓર તરેરા કમાન હાથમે લેકર બાહર ચમનકે કીનારે બેઠી. દાઘસે પીમાલા શરાબકા
લાંગા પીકર કહા, વો અબ્બી જો હમારે પુતકે ગઝબમે ગીરફતાર હુએ સો મુવા યા અબ્બતક
જીતા હય ? દાઘને કહા બલાએ હું, કુછ દન બાકી હય. બોલી કે અબ વો હમારી નઝરેંશે
ગીરા, લેકીન કહો કે બાહર આવે, દાઘને મુજે પુકારો મેં દૌડા, દેખું તો મલેકાકા ચેહરા મારે
ગુરસેકે તમતમા રહા હએ, ઓર સુરખ હો ગયા હય, રૂહ કાલીબમે ન રહી. સલામ કીયા
ઓર હાથ બાંધકર બડા હુવા. ગઝબકી નીગાહસે મુજે દેખકર દાઘશે બોલી, અગર મંથ ઇસ
દીનકે દુશમનકો તીરશે મારું તો મેરી બડા પુત મઆફ કરેગા યા નહીં ? મુજશે બડા શુનાહ
હુવા હય, મેને હસે અપને ઘરમે રખકર ખાતીરદારો કી. દાઘને કહા ઇસમે તકસીર કયા હય,
કુછ દુશમન જનકર તુમને નહીં રખ્યા; તુમને ઉસપર તરસ ખાયા. તુમકો નેકીઃ ઇવઝ નેકી
મીલેગી, ઓર વો અપની બદીકા સબરા બડે પુતશે પાએગા. એ સુતકર કહા, દાઘ ઉસે બેક-
નેકો હુકમ કર. દાઘને મુજે ઇશારત કી કે બેઠ જા; મંજે બેઠ ગયા મલેકાને એક જામ શરાબકા
પીયા; ઓર દાઘશે કહા; ઇસ કમખખતકોબી એક પીમાલા દે તો આશાનીશે મારા જાવે. દાઘને
જામ દીયા તો મેને પીલાયા; ઓર સલામ કીયા...હરગીઝ

બેત.

કાપુમે હું મેં તેરે, ગા અબ જીયા તો ફીર કયા;
ખજર તલે કીસીને, ટુક દમ લીયા તો ફીર કયા.

સુનકર હંસી ઓર દાઘકી તરફ દેખકર બોલી કયા તુજે નીંદ આતી હય ? દાઘને મરઝી
પાકર કહા કે હાં મુજપર ખવાબને ગલબા કીયા હય વો તો રખસત હોકર જહજમ વાસીહ
હુધ. બઅદ એક દમકે મલેકાને પીઆલા શરાબકા મુજસે માંગા મેં જલ્દ બરકર રખર લે
ગયા, એક અદાશે મેરે હાથસે લેકર પી લીયા. તબ મેં કદમોંપર ગીસ મલેકાને હાથ મુજપર
મારા ઓર કેહને લગી કે અબ જહીલ; હમારે બડે પુતમે કયા પુરાઈ દેખી જો ગાયબ પુ-
ઠાકી બંદગી કરતા હયે ?

મેને કહા, ઇતસાઈ શરત હય ટુક ગીર ફરમાઇએ, કે બંદગીકે લાયક વો પુઠા હય

જીસને એક ક્તરે પાનીસે તુમસા મહાપુત્ર પેઢા દીયા ઓર હુસ્નો જમાલ દીયા કે એક આનમે હજારો ધનસાનોંકે દીલકો દીવાના કર ડાલો; ખુત કયા ચીઝ હય કે કોઝ કીસકી પુઝ કરે ? ઓર પથ્થરકો સંગતરાશોને ઘડકર સુરત બનાઈ ઓર બેવકુફકે વાસ્તે બલ્લા બીજાયા હયે; જીનકો રૌતાન ખરાય કરતા હય વેા પથ્થરકો ખુદા જાનતે હય જીસકો અપને હાથસે બનાએ ઉસકે આગે સર જુકાતે હંએ, ઓર હમ મુસલમાન હૈ જીસને હમેં બનાયા હય. હમ ઉસે જાનતે હય ઉનકે વાસ્તે જોઝબ, ઓર હમારે વાસ્તે જન્નત બનાયા હય અગર પાદશાહઝાદી ઇમાન ખુદાપર લાવે તખ ઉસકા મઝા પાવે; ઓર હક ઓર બાતીલમેં ધરક જાને; ઓર ખુત પરતી ગલત સમજે બારે જામસી નસીહતેં જીનકર ઉસ સંગદીલકા દીલ મુલાયમ હુવા; ખુદાકે ધરકો કરમશે રોને લગી ઓર બોલી અચ્છા મુજેબી અપના દીન સોખાઓ મેંને કલમા પડયા, સીદક દીલશે પડા ઓર તોખા અસતગદાર કરકર મુસલમાન હુધ. તખ મેં ઉસકે પાંવ પડા. સુખ્હો તક કલમા પડતી ઓર અસતગદાર કરતી રહી શીર કેહને લગી કે બલ્લા મેંને તો તુ-મ્હારા દીન કુખુલ કીયા; લેકીન કરેગા વયસા પાવેગા. બોલી કે મુજે ચચાકે બેટેસે મનજીબ કીયા હય ઓર વેા ખુતપરસ્ત હય; કલકો ખુદા ન ખવાસ્તા શાદી હો ઓર વેા કાશી મુજશે મીલે ઉસકા નુતકા મેરે પેટમેં ઠહેર જાવે તો બડી કબાહત હએ ઉસકી ધરકર અબીસે કીયા ચાહીએ કે ઇસ બલ્લાસે નજમ પાઉં. મેંને કહા તુમ બાત તો ખુબ કેહતી હો જો મીઝાઝમેં આવે સો કરો. બોલી કે મયે અખ યહાં ન રહુંગા, કહાં નીકલ જાઉંગી મેંને પુછા કીસ સુર-તશે બાગને પાઓગી, ઓર કહાં જાઓગી ? જવાબ દીયા કે પેહલે તુમ મેરે પાસશે જાઓ. મુસલમાનોંકે સાથ સરામેં જ રહો. જો સખ આદમી મુને ઓર તુમપર ચુમાન ન લેજાવે તુમ વહાં કીશતીઓંકી તલાશમેં રહો, જહાઝ અજમકી તરફ ચલે તખ મુજે ખખર કીજયો ઇસ વાસ્તે દાઇકો અકસર તુમ્હારે પાસ બેજા કરુંગી; ઓર કીશતીપર સવાર હોકર ચલી જાઉંગી તખ ઇન બેદીનો કમખખતકે હાથશે મુખ્લસી પાઊંગી. મેંને કહા તુમ્હારે જાને ઇમાનકે કુરબાન હુવા બલ્લા યે ઉસકા ખલાજ સહેલ હયે એક પીયાલેમેં ઝહેર પીલાદુંગી, યહી સલાહ મુકરર હુધ.

જખ દીન હુવા; મેં કારવાસરામેં ગયા; એક હુઝરા કીરાએ લેકર ઉસમેં જરહા ઉસકી જુદાઇ મેં ધકત વીસાલકી આરજુપર જીતાયા જખ દો મહીનેમેં સૌદાગર રમશામ ઓર ઇસ-હાનકે જમખ હુએ, ઇરાદાં કુચકા તરીકી રાહશે કીયા ઓર અપના અસખાખ જહાઝપર ચડાને લગા. એક જગા રેહનેશે અકસર આસના સુરત હો ગયેયે મુજસે કેહને લગે કે અખ સાહેબ તુમબી ચલો; યહાં કુફસ્તાનમેં કબતક રહોગે મેંને જવાબ દીયા કે મેરે પાસ કયા હએ જો અપને વતનકો જાઉં એક યહી લોંડી, એક કુત્તા; એક સંદુક બીસાતમેં રખતા હું અગર ચોડીસી જગા બેઠ રેહનેકા દો, ઓર ઉસકા કીરાયા મુકરર કરો તો મેરી ખાતીર જમા હો. સૌદાગરોને એક કોઠડી મેરે હવાલે કી. મેંને ઉસકે કીરાએકે રૂપએ ભરદીએ. ફીર વહાંસે નીકલ-કર દાઇકે ઘર ગયા. ઓર કહા અખ અમ્મા, તુજશે રખસત હોને આયા હું અખ વતનકો જાતા હું અગર તેરી મેહેરબાનીસે એક નઝર મલેકકો કેખલું તો બડી બાત હએ. બારે દાઇને કુખુલ કીયા; મેંને કહા મેં રાતકો રલાને મકાનપર ખડા રહુંગા. બોલી અચ્છા. મેં યે કેહકર સરામેં આયા; સંદુક બીજોને ઉઠાકર જહાઝમેં લાયા. ઓર નાખુઠાકો સોંપકર કહા, કલ ફજરકો અપની કનીઝકો લેકર આઉંગા; નાખુદા બોલા જલ્દ આઇયો; સુખ્હો હમ લંગર ઉઠાવેંગે. મેંને કહા બહોત ખુબ જખ રાત હુધ તો ઉસી મકાનપર જહાં દાઇશે વાપદા કીયાથા વહાં જાકર ખડા રહા. પહેર રાત ગએ મહેલકા દરવાઝા ખોલા. ઓર મલેકા મૈલે કપડે પેહેનકર એક પેટી જ.

વાહીરકી લીએ હુએ બાહર આધ. વે પેદી મેરે હવાલે કી; ઓર સાથ ચલી. મુખેકે હોતેલી હમ કીનારે ફરયાકે પોહ'એ. એક બામબોટપર સવાર હોકર જહાઝમે' જા ઉતરે; યે કુત્તાબી સાથ થા, જળ મુખેકે રૌશન હુઈ લગર ઉઠાકર રવાના હુએ. જા ખાતીરજમા ચલે જાતે યે; એક બંદરસે આવાઝ તોપોકી આધ! સખ હયેરાન ઓર શીકરમંદ હુએ. જહાઝકે લંગર કીયા; ઓર આપસમે' ચરમા હોને લગા કે કયા શાહબંદર કુછ દગા કરેગા; તોપ છોડનેકા કયા સખજ હયે. ઇત્તેફાકન સખ સૌદાગરો'કે પાસ ખુબસુરત લૌંડીયાં થી. શાહબંદરકે ખાદશે કે મુખાદ્દા છીનલે સખને કનીઝોંકા સંદુકમે' બંદ કીયા; મૈનેબી અયસાહી કીયા કે અપની શાહઝાદીકે સંદુકમે' બીઠાકર કુદલ લગા ઇસ અરસેમે' શાહબંદર એક શુરાખપર બમઆ નૌકર ચાકર બેઠા હુવા નઝર આયા. આતે આતે જહાઝપર ચડ આયા. શાયદ ઉસકે સખજ યે થા કે પાદશાહકે દાહકે મરનેકી ઓર મલેકકે ગાયબ હોનેકી જળ ખખર મઅલુમ હુઈ તો મારે ગૈરતકે ઉસકા તો નામ ન લીયા, મગર શાહબંદરકે હુકમ કીયા; મૈને સુના હયે કે અજમી સૌદાગરો'કે પાસ લૌંડીયાં ખુબસુરત હયે; મૈ' શાહઝાદીકે વારતે લીયા ચાહતા હું તુમ ઉતકો રોકકર જીતની લૌંડીયાં જહાઝામે'હોં હુઝુરમે' હાઝીર કરો. ઉન્હે દેખકર જે પસંદ આવે'ગી ઉતકી કીમત દી જાયેગી નહીં તો વાપસ કરેગે. જા મુજબ હુકમ પાદશાહકે શાહબંદર ઇસ લીએ આપ જહાઝપર આયા. મેરે નઝદીક એક ઓર શખ્સ થાં ઉસકે પાસબી એક બાંદી ખુબસુરત સંદુકમે' બંદથી, શાહબંદર ઉસી સંદુકપર આકર બેઠા, ઓર લૌંડીયોંકા નીકલવાને લગા મૈને ખુદાકાં શુકર કીયા બલા બાદશાહઝાદીકા મઝકર નહીં.

ગરઝ જીતની લૌંડીયાં મીલી ઉતક શાહબંદરકે આદમીયોંને નાવપર ચડાધ; ઓર ખુદ શાહ બંદર જીસ સંદુકપર બેઠાથા ઉસકે માલીકસેબી હંસતે હંસને પુછા કે તેર પાસબી લૌંડી થી ? ઉસ અહમકને કહા આપકે કદમોંકી સોગંદ મૈનેહી યે કામ નહીં કીયા; સબોંને તુમહારે ડરશે લૌંડીયાં સંદુકમે' છુપાધ હયે ! શાહબંદરને યે બાત સુનકર સખ સંદુકોંકા જહાઝ લેના શુર કીયા. મેરાબી સંદુક ખોલા ઓર મલેકકે નીકાલકર સખકે સાથ લે ગયા. અજળ તરેહકી મા-યુસી હુધ કે કબી અયસી હરકત પેશ ન આધ કે તેરી જાન તો મુદતમે ગધ; ઓર મલેકાશે દેખીએ કયા શુલુક કરે. ઉસકી શીકરમે' અપનીબી જાનકા ડર ભુલ ગયા. સારા દીન ઓર રાત ખુદાશે દોઆ માંગતા રહા. જળ ફજર હુધ તો સખ લૌંડીઓંકા સવાર કરકે ફેર લાએ સૌદાગર ખુશ હુએ; અપની અપની કનીઝોંકા લીં. સખ આધ મગર એક મલેકા ઉસમે' નથી. મેને પુછા કે મેરી લૌંડી નહીં આધ ઇસકા કયા સખજ હયે ? ઉન્હોંને જવાબ દીધા કે હમ વાકીફ નહીં; શાયદ પાદશાહને પસંદ કી હોગી ! સખ સૌદાગર મુજે તસલ્લી ઓર દીલાસા દેને લગે કે ખૈર જે હુવા શો હુવા; અજળ ગમગીન મત હો; ઉસકી કીમત હમ સખ મીલકર તુજે ભરદેગે. મેરે હવાસ બાખતા હોગએ—મેને કહા અજળ મે' અજમ નહીં જાનેકા. કીશતીવાલોંશે કહા; યારો મુજેબી અપને સાથ લેચલો; કીનારેપર ઉતાર દીજો. વય રાઝી હુએ; મે' જહાઝશે ઉતરકર શુ-રાખમે' આ બેઠા. યે કુત્તાબી મેરે સાથ ચલા આયા; જળ બંદરમે' આયા તો એક સંદુકઆ જવાહીરકા જે મલેકાને અપને સાથ લાધથી ઉશે તો રખ લીયા; ઓર સખ અસખાખ શાહ-બંદરકે નૌકરો'કા દીયા ઓર મે' જાશુસીમે' હરકહીં શીરને લગા; શાયદ ખખર મલેકાકાકી પાઉં; લેકીન હરગીઝ શુરાગ ન મીલા; ઓર ન ઇસ બાતકા પતા પાયા; એક રાતકો કીસી મકરશે પાદશાહકે મહેલમે' ગયા, ઓર દુંડા પર કુછ ખખર ન મીલી, કરીખ એક મહાનેકે શહેરકે કુએ ઓર મોહલ્લે જાનમારે; ઓર ઉસ ગમશે કરીખ મરનેકે પોહ'યા; ઓર સૌદાગસા શીરને લગા. આ

ખીર અધને ખ્યાલ કીધા કે ગાલીન હયે, શાહજાદાને ધરમે મેરી શાહજાદી હોવે, તહીં
 ઓર કહીં નહીં શાહજાદાની હવેલી કે ગીરહોપેથ દેખતા ફીરતાથાં કે કહીંસેબી જાનેકી રા
 પાઉતો અંદર જાઉં એક બદરવ નઝરપડી કે મવાફીક આમહોરશત આદમી કે હયે, મગર જાહી
 લોહીકી ઉસમે જડી હયે યે કઝલ કીયા કે ઇસ બદરવકી રાહસે ચલું કપડે બદનસે ઉતારે ઓ
 ઉસ નજીસ કીયાએ ઉતરા હઝાર મેહનતસે ઉસ જાહીકા તોડા, ઓર સંઘાસકી રાહસે ઓ
 મહેસમે ગયા; ઓર ઓરતોંકા લીઆસ બનાકર હરતરફ દેખને ભાગને લગા. એક મકાન શે
 આવાજ મેરે કાનમે પડી, જયશે કોઇ મુનાઝત કર રહા હયે; આગે જાકર કેખા તો મલેકા
 હયે કે અજબ હાલતશે રોતી હયે, ઓર નક ધીસતી કર રહી હયે ઓર ખુદાશે દોઆ માંગતી
 હયે કે મલેકેશે અપને રસુલકે ઓર ઉસકી આલેપાકે મુજે ઇસ કુદરસતાનશે નઝત દે ઓર
 જીસને મુજે ઇસલામકી રાહ બનાઇ હયે ઉરશે એકબાર ખરીયતશે તીલાઓ. મેં જાપનેહી દોડ
 કર પાંતપર ગીર પડા. મલેકાને મુજે ગલે લગાયા. હમ દોનોપર એકદમ બેહોશીકા આલમ
 હોગયા, જમ હવાસ બગલ હુએ; તમ મેંને કેશીપત મલેકાશે પુછી ? વો બોલી શાહજાદર જમ
 લોંડીયોંકા કીનારેપર લેગયા મેં ખુદાશે યહી દોઆ માગતીથી કે કહીં મેરા રાઝદાશ નહો; ઓર
 મેં પેહજાની ન જાઉં, ઓર તેરી જાનપર આશત ન આવે, વો અયસા સત્તાર હય કે હરગીઝ
 કીસુને ન દરયાફત કીયા કે યે મલેકા હયે શાહજાદર હરએકકો બનઝરે ખરીદારી દેખતાથા, જમ
 મેરી બાઇ હુઇ મુજે પસંદ કરકે ચુપચુપ અપને ઘર ભેજ દીયા, ઓર દુસરો કે પાદશાહકી
 હુઝુરમે ચુઝરાના. મેરે બાપને જમ ઉનમે મુજે ન દેખા. સમકો રૂખસત કીયા યે સમ ફરેમ
 મેરે વાસ્તે કીયાથા, અગ ચું મશહુર કીયા હયે કે પાદશાહકાદી બડોત ખીમાર હયે, અગર
 મયે જાહીર ન હુઇ તો કોઇ દીન મેરે મરનેકી બખર સારે મુઝકમે ઉઠેગી તો બદનામી પાદ-
 શાહકી ન હોવે લેકીન મયે અગ ઇસ અઝાબમે હું કે શાહજાદર મુજસે ઓર ધરાદા દીલમે
 રખતા હયે ઓર હમેશા સાથ શોનેકે ખુશતા હય- મંચ રાઝી નહી હોતી અઝાબસકે ચાહતા
 હય. અખતક મેરી રઝામંદી મંજુર હયે. લીલાજા ચુપ હો રેહતા હય. પર હયેરાન હું કે ઇસ
 તરેહ કહાંતક નીભેગા સો મંચનેબી જીમે યે ઠેરાયા હયે કે જમ મુજસે કુછ ઓર કર્દ કરેગા
 તો મંચે અપની જાન દુગી, ઓર મરરહુંગી લેકીન તેરે મીઝનેશે એક ઓર તદખીર દીલમે
 સુજહી હયે ખુદા ચાહે તો સીવા ઇસ કીકરકે દુસરી કોઇ તરેહ મુખલેસીકી નઝર નહીં આતી
 હયે મેંને કહા મયે ફરમાબરદાર હું, અગર હુકમ કરો તો જલતી આગમે કુદ પડું, ઓર સી-
 હી પાઉં તો તુમહારી ખાતીર આસમાનપર ચલા જાઉં જો કુચ ફરમાવો શો બગલ લાઉં. મલે-
 કાને કહા તુ બડે ખુતકે બતખાનેમે જા ઓર જીસ જગા જુતીયાં ઉતારતે હયે વહાં એક કાલા
 તાટ પડા રહેતા હય, ઇસ મુલકકી રસમ યે હય કે જો કોઇ મુજલીસ ઓર મોહતાજ હો જતા
 હય ઉસ જગા વો ટાટ ઓલકર બેઠતા હય; યહાકે લોગ જો ઝીયારત કે જાને હયે મવાફીક
 અપને મકદુરકે ઉશે દેતે હય, જમ દો યાર દીનમે માલ જમા હોના હય તમ પુખરી એક
 ખીલઅત બડે ખુતકી સરકારશે દેકર ઉસે રૂખસત કરતે હયે વો તવંગર હોકર ચલા જતા હયે,
 કોઇ નહીં માલુમ કરતા કે યે કાન થા. તુબી જાકર ઉસ પદાશકે નીચે બેઠ ઓર હાથ મુંહ
 અપના ખુબ તરહ છુપા લે ઓર કીસુસે ન બોલ; અચ્છ તીન દીનકે બરાહમત ઓર ખુત પર-
 સત હરચંદ તુજે ખીલઅત દેકર રૂખસત કરે તો તુ યહાંસે હરગીઝ ન ઉઠ જમ નેહાલત મી-
 જત કરે તમ તુ બોલવો કે મુજે રખીયા પેસા કુછ દરકાર નહીં મેં માલકા જુખા નહીં મેં
 માલકા જુખા નહીં મેં માલુમ હું ફરીયાદકો આયા હું; અગર બગલમનોંકી આપ તેરે પાસ ન

આવે બહોતેરા કાંઈ તુજહોકો મનાવે લેકીન તુ રાત્રી ન હુજીયો. રખાખીર લાચાર હોકર વેઠ
પુદ તેજે નઝદીક આવેગી, વો બહોત બડી હયે દોસો ચાલીસ બરસકી ઉમર હયે, ઓર છત્તીસ
બેટે ઉસકે જને હુવે પુતખાનેકે સરદાર હય ઓર ઉસકા બડેપુતકે પાસ બડા ફરજ હયે; ઇસ
સખખસે ઉસકા ઇતના બડા હુકમ હય કે જીતને છોટે બડે ઇસ મુલકકે હંચે ઉસકે કેહનેકો અ-
ખની સઆદત જાનતે હંચ જો વો શરમાતી હય. જ સરો ચક્ષમ માનતે હંચે ઉસકા કામન
પકડકર કહીયો કે અય માઇ અગર મુજ મઝલુમ મુસાધીરકા ઇનસાર ન કરેગી તો મેં બડે
પુતકી ખીદમતમેં ટકરેં માઝંગા આખી વો રહમ ખાકર તુજસે મેરી શીકારસ કરેગી. જખ
વો તેરા અહવાલ પુછે તો કહીયોકો કે મેં અજમકા રેહનેવાલા હું. બડે પુતકી જીવારતકી
ખાતીર ઓર તુમહારી અદાલત સુનકર કાલે કોસોંસે યહાં આયા હું કઇ દીનો આરામસે રહા.
મેરી ખીખીબી મેરે સાથ આઇ થી; વો જવાન હય ઓર સુરત શીકલબી અચ્છી હયે, ઓર
આંખ નાકસે દુરસ્ત હૈં મઅલુમ નહીં કે ઉસે શાહબંદરને કયુંકર દેખા, બઝઓર મુજસે
છીનકર અપને ઘરમેં ડાલ દીયા, ઓર હમ મુસલમાનોંકા યે કાએદા હયે કે જો નામહરમ
ઓરતકો દેખે યા છીનલે તો વાજીબ હયે કે ઉસકા જીસતરહ- બને મારકાલેં ઓર અપની
જોડકો લેં, નહીં તો ખાના પીના છોડેં, કયું કે જખતલકવો જીતા રહે વો ઓરત ખાવાંદપર
હરામ હયે. અય યહાં લાચાર હોકર આયાહું; દેખું તુમ કયા ઇનસાફ કરતીહો જખ મલેકાને
મુજે યે સખ સીખા પડા દીયા. મેં રખસ્તહો, ઉસી તાખદાનકી રાહસે નીકલા ઓર વો લોહોકી
જલ્લી ફેર લગાદી.

સુખહો હોતેહી પુતખાનેમેં ગયા, ઓર સીયાહ પલાસ ઓડકર ખેઠા. તીન રોકમેં ઇતના
રૂપીયા, ઓર અશરશી કપહા મેરે પાસ જમઅ હુવા કે ઢેર લગ ગયા. ચોથે દીન બસહમન
બજન કરતે હુએ ગાતે બજતે ખીલઅત મેરે પાસ લે આએ; ઓર રખસત કરને લએ મેં
રાત્રી ન હુવા, ઓર દોહાઇ બડે પુતકી દી કે “ મેં કુછ ગદાઇ કરને નહીં આયા મગર ઇન-
સાફકે લીએ બડે પુત ઓર બરાહમનોંકી માતાકે પાસ આયા હું. જખ તલક અપની દાંડકે ન
પાઉગા, યહાંસે ન જાઉંગા ” વો સુનકર ઉસ પુતકી પાસ ગએ, ઓર મેરા અહવાલ બખાન
કીયા, બઅદ ઉસકે એક પુતપરસ્ત આયા; ઓર મેરેતંઇ કહા કે ચલ તુજે માતા પુલાતી હયે.
મેં વહી કાલાટાટ સરસે પાંવતક ઓડે હુએ ડેરમેં ગયા; દેખ એક જડાઉ સીંગાસનપર જીપમેં
લાલ અલમાસ ખોતી મુંગા લગા હુવા હયે. બડા પુત ખેઠા હયે ઓર એક કુરસી ઝરીનપર
શરશ મઅકુલ ખીજાએ ઉસપર એક પુતીયા સીયાહપોશ મસનદ તકએ લગાએ, ઓર દો લડક
દસખારા બરસકે બડીશાનો શૈકતશે ઉસકે પાસ ખેડે હુએ; મુજે આજે બુલાયા મેં આજે ગયા,
ઓર અદબસે ઉસકે તખ્તકે પાએજો બોસા દીયા; શીર ઉસકા દામન પકડ લીયા; ઉસને મેરા
અહવાલ પુછા ? મેંને ઉસી તરેહ જીસતરેહ મલેકાને કહાયા ઝાહીર કીયા.

સુનકર બોલી કે કયા મુસલમાન અપની ઓરતોંકો પરદેમેં રખતા હયે ? મેંને કહા હું,
તુમહારે અચ્છોંકી ખેર હો; યહી રસમ કહીમશે હમારે ચલ્લી આતી હય. બોલી કે તેરા અચ્છા
મઝહબ હય મંચ અબી હુકમ કરતી હું કે શાહબંદર ઓર તેરી જોડે આકર હાજીર હોતે હએ.
ઓર ઉસ હરામખોરકો અપસી સઝા દેતી હું કે બારે દીગર અપસી હરકત ન કરે; ઓર સ-
ખકો નસીહત હો; ઓર ડરેં. અપને લોગોસે પુછને લગી કે શાહબંદર કોન હયે; ઉસકી કયા
મજલ હય કે ખીગાની ઓરતકો બઝોર છીન લેતા હએ ? લોગોંને કહા શલાના અખ્ત હય. મેં
સુનકર ઉન દોનોં લડકોંકો જો પાસ ખેડેયે ઉશે ફરમાયા કે જલદી ઇસ અખ્તકો સાથ લેકર

પાદશાહકે પાસ લે જાઓ. ઓર કહો કે માતા ફરમાતી હોય કે હુકમ બડેપુતકા ચે હય કે શાહ બંદર આદમીયોંપર ઓરો ઝખરદસ્તી કરતા હયે. સુનાચે ઇસ ગરીબકી ઓરતોકો છીન લીયા હએ; ઉસકી તકસીર બડી સાખીત હુધ જલ્દ ઉસ ગુમરાહકા માલો અસબાબ ઝખત કરેકર ઇસ તુરકકે હમારે મન્જુર હએ. હવાલે કર, નહીં તો આજ રાતકો તેરી ખાનાખરાખા હોગી, ઓર હમારે ગઝબમેં પડેગા. વો દોનોં લડકે ઉઠકર દેવલસે બાહર આએ ઓર સવાર હુએ. સખ પંડે સખ બજતે; ઓર આરતી ગાતે જુલોંમે હો લીએ. ગરઝ વહાંકે બડે છોટે જહાં ઉંન લડકોંકા પાંચ પડતા વહાંઠી મીટ્ટી તખરરક જનકર ઉઠા લેતે, ઓર આંખોંશે લગાતે; ઇસી તરેહ પાદશાકે કીલ્લેતક ગએ. પાદશાહકો ખખર હુધ, તખ નગે પાંચ ઇસતીકબાસકે ખાતોર નીકલ આયા, ઓર ઉંનકો બડી તોકીરો તાઝીમશે લેખકર અપને પાસ તખ્તપર બીઠાયા, ઓર પુછા કે આજ કયું તશરીફ ફરમાના હુવા ? ઉંન દોનોં બરામત બચ્ચોંને માંડી તરફશે જો કુછ સુન આએયે સો કહા, ઓર બડે પુતકી ખફગીસે દરાયા પાદશાહને સુનતેહી ફરમાયા કે બહોત ખુબ ઓર અપને નોકરોંકો હુકમ કીયા કે ચંદ સીપાહી જાવે ઓર શાહબંદરકો ઓર ઉસ અવરતકો જલ્દ હુઝુરમેં હાઝીર કરે; મેં તકસીર ઉસકી તજવીજ કરકે સજાદુ.

ચે સુનકર મંએ અપને દીલમેં ઘખરાયા કે ચે બાત તો અચ્છી હુધ, અગર શાહબંદરકે મલેકોંકોબી લાવેં તો પરદાશશ હોગા; ઓર મેરા કયા અહવાલ હેગા ! દીલમેં નીહાયત ખોશ-ઝદા હોકર ખુદકી તરફ રજુઆકી, લેકીન મેરે મુંહપર હવાઇયાં ઉડતે લગાં, ઓર બદન કાંપતે લગા. લડકોંને મેરા રંગ દેખકર દરયાફત કીયા કે ચે હુકમ ઇસકી મરજીકે મવાશીક ન હુવા વહી ખફા ઓર બરહમ હોકર ઉઠે; ઓર પાદશાહકો ગુસ્સેસે કહા; અય મરદક તુ દીવાના હુવા હયે, જો હરમાબદારીશે બડે પુતકે નીકલા ઓર હમારે બચનકો જુઠું સમજ ? જો દોનોંકો ખુદાકર તહકીક કીયા ચાહતા હયે ? અબ ખખરદાર તુ ગઝબમેં બડે પુતકે પડા હમને તુજે હુકમ પો-હયા દીયા અબ તુ જન; ઓર બડા પુત જાતે. ઇસ કેહનેસે પાદશાહકી અજબ હાલત હુધ કે હાથ જોડકર બડા હોગયા. આર સરશે પાંચતક રાશા હોગયા મીઠન કરકે મનાતે લગા. વો દોનોં હરગીઝ ન બેઠે, લેકીન બડે રહે. ઇસમેં જીતને અમીર ઉમરાવ હાઝીર ચે સખ એક મુંહ હોકર બદગોષ શાહબંદરકી કરને લગે કે વો અયસાહી હરામઝાદ બદકાર હયે ઓર પાપી હયે અયસી હરકતે કરતા હએ કે હુઝુરમેં પાદશાહકે કયા અરઝ કરેં જો કુછ બરાહમનોંકી માતાને કેહતા બેખ હયે દુસ્ત હયે; ઉસ વાસ્તે કે હુકમ બડે પુતકા હયે દરોગ કયું કર હોગા. પાદશાહને જબ સખકી ઝખાકી એકહી બાત સુની અપને કેહનેસે બહોત ખીઝલ ઓર નાદીમ હુવા. જલ્દ એક ખીલઅત પાકીઝા મુજેદી; ઓર હુકમનામા અપને દાથશે લીખ ઉસપર મોહોર કરકે મેરે હવાલે કીયા; ઓર એક રકકા બરાહમનોંકી માતાકો લીખ્યા. ઓર જવાહીર; ઓર અશરરીયાંકે ખવાન લડકોંકો રખર રખકર રકસત કીયા; મેં ખુશીબખુશી પુત ખાનેમેં આયા, ઓર ઉસ ખુદીયા કે પાસ ગયા પાદશાહકા ખત જો આયાથા ઉસકા મઝમુન ચે થા; અલકાબ કે મઅદ બદગી ઇજાજે નીયાઝ લીખકર લીખ્યા થા કે મવાશીક હકમ હુઝુરકે ઇસ મરદે મુસ-લમાનકો ખીદમત શાહબંદરકી મુકરર હુધ, ઓર ખીલઅત દી ગઝ, અબ ચે ઉસકે કતલે કર-નેકા મુખતાર હયે ઓર સારા માલો અસબાબ ઉસકા ઇસ તુરકકા હુવા જો ચાહેશે કરે; ઉમ્મીદવાર હું કે મેરી તકસીર મઆફ હો બરાહમનોંકી માતાને ખુશ હોકર ફરમાયા નૌબત-ખાનેમેં પુતખાનેકી નૌબત બજે ઓર પાંચસો સીપાહી બરકદાંઝ જો નીહાયત; ચલાક; ઓર હોશીયાર ચે મેરે સાથ કર દીએ. ઓર હુકમ કીયા બંદરમેં જાકર શાહબંદરકો ગીરતાર કરકે

ધસ મુસલમાનકે હવાલે કરો. જુસ તરેહકે અઝાબસે ઇસકા જ ચાહે ઉસે મારે; ઓર ખખરાઈ સીવા ઇસ અઝીઝકે કોઈ મહેલસરામેં દાખીલ ન હોવે ઓર ઇસકે માલો ખઝાનેકો અમાનત ઇસકે સીપુરદ કરે. જબ યે બખુશી રૂપર ન કરે રસીદ, ઓર સાફીનામા લેકર ફીર આવે; ઓર એક પોશાક બડે પુતકી સરકારશે મેરે તઈ દેકર, સવારી કરવાકર વીદાય કીયા.

જબ મેં બંદરમેં પોહંચ્યા એક આદમીને જાકર શાહબંદરકો ખખર કી વો હેરાન એક થા કે મયેં જ પોહંચ્યા ગુસ્સાતો દીવમેં ભરહી નહાથા, દેખતેહી શાહબંદરકો તલવાર ખીચકર અયસી ગરહનમેં લગાધ કે ઉચકા સર અલગ પુઠાસા ઉડ ગયા, ઓર વહાંકે ગુમાસ્તે ખઝાનચી, મુશરફ, ઘોરોગોંઠો પકડવાકર સખ દફતર ઝખ્ત કીએ, ઓર મંચે મહેલમેં દાખીલ હુવા. મલેકાસે મુત્તાકાતકી, આપસમેં ગલે લગકર રોએ, ઓર શુકર ખુદાકા કીયા. મંચેને ઉસકે, ઉસને મેરે આંસુ પોછે, શીર બાહેર મસનદપર બયેઠકર અહેબકારોંકો ખલઅતે દેકર અપની અપની ખીદમતોંપર સખકો બહાલ કીયા. નૌકર ઓર ગુલામોંકો સફરરાઝીદી. વો લોગ જો દેવલસે મેરે સાથ આએયે, ઉન્હોંકો ધિનામો બખશીશ દેકર, ઓર ઉનકે જમાદાર રીસાલેદારકો જોડે પેહતાકર રૂપરત કીયા, ઓર જવાહીર બેશકીમત, ઓર નકદ બહોતસા પાદશાહકી નઝરકી ખાતીર ઓર થાન હેરખાશી ઓર શાલખાશી ઓર ઝરદોઝી ઓર જીનસ તોફે હરએકકો ઓર મવાશીક હરએકરઉમરાવકે દરજે ઓર સખ બરાહમન ઓર પુખરીકી ખાતીર તકસીમ કરનેકે લીએ, બદરજે અપને સાથ લેકર બઅદ એક હફતેકે મંચે પુત કદમેં આયા, ઓર ઉસ માતાકે આગે બતરીક બેઠકે રખ્યા, ઉસને એક ઓર ખીલઅત સરફરાઝીકી મુજે બખશા; ઓર ખીતા બ દીયા. શીર પાદશાહકી દરખાસ્તમેં જાકર પેશકશ મુઝરાની, ઓર જો જો ઝુદમેં રશાદ શાહ બંદરને ઇબ્તદા કીયાથા ઉસકે મૌકુફ કરનેકી ખાતીર અરઝકી. ઇસ સખબ બાદશાહ ઓર અમીર, સૌદાગર સખ મુજસે રાઝી હુવે. બહોત નવાઝીશ મુજપર રરમાધ ઓર ખીલઅત, ઓર ઘોડા દેકર બનસખ જાગીર ધનાયત કી, ઓર આબઝ હુરમત બખશી. જબ પાદશાહકે હુઝુરસે બાહેર આયા. શાગીરદ પેસોંકો, ઓર અહેબકારોંકો ઇતના કુછ દેકર રાઝી કીયા કે સખ મેરા કલમા પડને લગે. ગરઝ મંચે બહોત ખુશહાલ હોગયા, ઓર નીહાયત ચૈનો આરામસે ઉસ મુદકમેં મલેકાસે અકદ બાંધકર રહને લગા, ઓર ખુદાકી બંદગી કરને લગા. મેરે ઇનસાફકે બાઇસ રખત પરજ સખ ખુશીથી. મહીનેમેં એકબાર પુત ખખેમેં ઓર પાદશાહકે હુઝુરમેં આતાબ પાદશાહ રોઝખરોઝ કીયાથા સરફરાઝી ફરમાતા આખીર મુસાહેબતમેં મુજે દાખીલ કીયા. મેરી બે સલાહ કોઈ કામ ન કરતાથા; નીહાયત બેફીકરીસે મેરી ઝીંદગી ગુઝરને લગી, મગર ખુદાહી જાનતા હયે, અકસર અદેશા ઇન દોનોં પાછયોંકા દીક્ષમેં આતા કે વો કહાં હોવેંગે, ઓર કીસતરહ હોવેંગે, બઅદ મુદદત દોબરસકે એક કાફલા સૌદાગરોંકા મુલક ઝેરઆસે ઉસ બંદરમેં આયા. વોહ સખ કસ્ટ અજમકા રખતેયે, ઉન્હોંને યે ચાહા કે દરીયાકી રાહસે અપને મુલકકો જાવેં વહાંકા કાયદા યે થા કે જો કાફલા આતા ઉસકા સરદાર સૌગાત, ઓર તોહકા હરએક મુલકકા મેરે પાસ લાતા ઓર નઝર મુઝરાન કરતા. દુસરે રોઝ મેં ઉનકે મકાનપર જાતા, ઓર એક હીસા બતરીક મહસુલકે ઉસકે માલસે લેતા ઓર પરવાનગી કુચકી દેતા. ઇસીતરેહ વો સૌદાગર ઝરખાદ ફેલી મેરી મુલાકાતકો આએ, ઓર બેબહા તોહકા મેરે પશકશ કીયા. દુસરેદીન મેં ઉનકે બેમેમેં ગયા, દેખાતો દો આદમી ફટે પુરાને કપડે પેહને હુએ ગઠડી પુક્યા સરપર ઉઠાકર મેરે રૂપર લાતે રયે. બલીદ દેખનેકે શીર ઉઠા લેજાને હયે, ઓર બડી મેહનત, એક ખીદમત કર રહે હયે. મેંને ખુબ પેહચાન કર જો દેખા તો મેરે ચેહી દોનોં બાધ હયે.

વકત ગૈરત, ઓર હમીયતને ન આહા કે ઉનકો ઇસતરૈહ 'ખીદમતગારીમે' દેખું જમ્ય મૈં અપને ધરકો ચલા; આદમીયોકો કહા કે ઉન દોનોં શખ્સોંકો લેતે આવ. જમ્ય ઉનકો લેઆએ ફીર મૈંને લીઆસ, ઓર પોશાક બનવાદી, ઓર અપને પાસ રખ્યા. ઇન બદ્દાતોને ફીર મેરે મારનેકા મનસુબા કરકર એકરોઝ આધીરાતમે' સખકો ગારીલપાકર ચોરોંકી તરેહ મેરે સરપર આન પોહમે. મૈંને અપની જનકે ડરસે ચૌકીદારોંકે દરવાઝેપર રખ્યા થા ઓર યે કુત્તા વશદાર મેરી આરપાઈ કે નીચે સોતાથા જુહી ઉનોને મીયાનસે તલવારં ખીંચી. કે પેહલે કુત્તેને ભોંકકર ઉનપર હમલા કીયા, ઉસકી આવાઝસે સખ જગપડે; મૈંનેભી ધમરાકર ચોંકા. આદમી-યોંને ઉનકો પકડા, મચ્છલુમ હુવા કે આપહી ઝાતે શરીર હયે. સખ લઅનતીયાં દેનેલગે કે બા-વજુહ ઇસ ખાતીરદારીકે યે કયા હરકત ઉનસે ઝહુરમે' આઇ

પાદશાહ સલામત તખ્તો મૈંની ડરા, મસલ મશહુર હયે કે એક ખાતા દો ખતા, તીસરી ખતા, માદરખખ્તા દીલમે' યહી સલાહ ઠહેરી કે અબ્બ ઇનકો કેંઠ કંઠે, લેકીન અગર બંદીખાનેમે' રખ્યું તો ઇનકા કોન ખખરગીરાં રહેગા, બુખ પીયાસસે મરજાએંગે, યા કોઇ ઓર સોંગ લાયેંગે ઇસવાસ્તે પીજરમે' રખ્યા હયે કે હમેશા મેરી નઝરોંકે તલે રહેં. તો મેરી ખા તીર જમા રહે; સુબાહા આંખોંસે બચાકર કુછ ઓર મકર કરે. આર ઇસ કુત્તેકી આબર, ઓર આલી દરજેકા ખાએસ ઇસકી વશદારી ઓર નમકહલાકી હયે. સુબહાનતઅલ્લાહ આદમી બેવકાબરતર, હયેવાને બાવકાસે હયે, મેરી ચેસરગુઝીસ્તથી જો હુઝુરમે' અરઝદી, અબ્બખાહ કતલ કીજાએ. યા જન-ખખશી કીજાએ. મૈંને સુનકર ઉસ જવાન બાઇમાનપર આકરીનકી, ઓર કહા કે તેરી મુરબત-મે' કુછ ખલલ નહીં, ઓર ઇનકી બેહયાઇ, ઓર હરામઝાદગીમે' હરગીઝ કુસુર નહીં સચ હયે કુત્તેકી દુમકો બારા બરસ ગાડો તોભી તેડીકી તેડી ઉસકે બચ્ચ મૈંને હકોકત ઉન બારા લાલકી કે ઉસ કુત્તેકેપડેમે'થે પુછી ? ખ્વાજા બોલા કે પાદશાહકી સદોખીસ્ત સાલકી ઉમરહો, ઇસી બંદરમે' જહાં મૈં હાકીમથા, બચ્ચ તીનચાર સાલકે એક રોઝ બાલા ખાનેપર મહેલકે વાસ્તે સૈર તમાશે દરીયા વ સેહરકે જ બેઠાથા, ઓર હરતરફ દેખતાથા. નાગાહ એક તરફ જંગલમે' કે વહાં શાહ શાહ ન થી. દો આદમીકી તસવીરસી નઝર આઇ કે ચલેજાતે હયે, ફરખીનસે દેખા તો અજબ તરહકે ઇનસાન દીખાઇ દેએ. ચોખ્ખારોંકો ઉનકે ખુશાનેકે વાસ્તે દોઢાયા. જમ્ય વો આએ તો મચ્છલુમ હુવા કે એક અવરત, ઓર એક મરદ તયે; અવરતકો મહેલસરામે મલેં કાકે પાસ બેજ દીયા, ઓર મરદકો રૂબરૂ ખુશાયા; દેખા તો એક જવાન બરસ ખીસ યા બાવીસકા, દાહાડી મુછ આગાઝ હયે. લેકીન ધુપકી ગરમીસે ઉસકે ચેહરેકા રંગ તલેકાસા કાલા હોરહા હયે, સરકે બાલ, ઓર હાનોંકે નાખુન બડકર બન માનુસકી સુરત બન રહા હયે, ઓર એક લડકા બરસ ચારકા કાંધેપર ઓર દો અસતીન કુડેકી બરી હુઈ હરએક લી તરેહ ગલેમે' ડાલે, અજબ સુરત ઓર અજબ વજા ઉસકી દેખી. મૈંને નીહાયત હએરાન હોકર પુછા અય અઝીઝ, તુ કોન હએ, કોનસે મુદકકા બાશીંદા હએ, ઓર યે કયા તેરી હાલત હએ ? વો જવાન બેઇખતીઆર રોને લગા, ઓર વો હમીઆની બોલકર મેરે રૂબરૂ ઝમીનપર રખ્યો ઓર બોલા અલ્લહુ અલ્લહુ ખુદાકે વાસ્તે કુછ ખાનેકો દો, મુદદતસે ધાંસ ઓર બનાસ-ખતીયાં ખાતા ચલા આતાહું એક ઝરા કુવત મુજમે' બાકી નહીં રહી. મૈંને વહીં નાન, શરાબ હબાખમંબવા દીયા વો ખાને લગા ઇતનેમે ખ્વાજાસરા મહેલસે કઇ થએલીયાં ઉસકે કબીલીકે ખાસસે લે આયા. મૈંને ઉન સખકો ખુશવાયા હરએક કીસમકે જવાહીર દેખેં કે એક એક દાના ઉનકા ખીશજ સલતનતકા કહા સુહાએ ? એકસે એક અન મોલ ડોલમે' ઓર તોલમે' ઓર

ઉનકી જોત પડનેસે સારા મકાન રોચેન હોગયા ! જળ ઉસને કુકડા ખાયા, ઓર જળ દારૂ પીયા, ઓર દમ લીયા હવાસ બળ હુએ તબ મૈને પુછા કે 'પથર તુજે કહાં હાય લગે ! જળ દીયા કે મેરા વતન વીલાયત આઝરખાયજન હયે, લડકપનમેં ધરખાર માં બાપસે જુદા હોકર બહોત સખતીયાં. ખેંચી ઓર એક મુદદત તલક ઝીંદા દર ગોરયા, ઓર કંઠખાર મસે કુલ મૈતકે પંજેસે બચાહું. મૈને કહા અય મરદે આદમી મુદરસીલ કહે તો મઅલુમહો. તબ વો અપના અહવાલ બયાન કરને લગા કે.—

મેરા બાપકા સૌદાગર પેશાયા, હમેશા સફર હીંદુસ્તાન, રમોશ્તાન, ચીનો ખુતન રંગ કા કરતા. જળ મેં દસ બરસકા હુવા, તો બાપ હીંદુસ્તાન ચલા, મુજે અપને સાથ લે જાનેકો ચાહા. હરચંદ વાલેદાને ખાલાને ઓર કુપીને કડા કે અભીયે લડકા હએ, લાયક સફરકે નહીં હુવા, વાલીદને ન માના ઓર માના ઓર કહાકે મૈ ખુદા હુવા હું. અગર યે મેરે રૂખ તરખીયત ન હોગા તો યે હરમત ગોરમેં લેજાડંગા; મરદ બચ્ચા હએ; અબ ન સીખેગા તો કબ સીખેગા ? યે કેહકર મુજે ખવાહમખવાહ સાથ લીયા; ઓર રવાના હુવા ખૈરો આશીયતસે રાહ કટી—જળ હીંદુસ્તાનમેં પોહએ; તો કુછ જનસ વહાં બેચી; ઓર વહાંકી સૌગાત લેકર એર બાદકે મુલકકો ગએ; યેભી સરર બખુખી હુવા; વહાંબી ખરીદો રોખત કરકે ઝહાઝપર સખાર હુએ કે જલદી વતન કો પોહએ; બાદ એક મહીનેકે એક રોઝ આંધી ચલી તુફાન આયા; ઓર મેહ મુસલાધાર બિરસને લગા. સારા ઝમીનો આસમાન ધુવાધાર હોગયા. ઓર પટવાડ ઝહાઝકી દુટગધ મોઅસ્લમ ના ખુદા સર પીટને લગે, દસ દીન તલક હુવા ઓર મોજ જીધર ચાહતીથી વહાં લેજાતીથી. ગયારવેં રોઝ એક પહાડસે ટકર ખાકર જહાઝ પુરએ પુરએ હોગયા નહીં મઅલુમ હુવા કે બાપ ઓર અસખાબ કહાં ગયા. મએને અપને તઈ એક તખ્તેયર દેખા તીન દીન રાત વો બેડા બે ઇઅતીયાર ચલા ગયા, ચૌથે દીન કીનારેપર જા લગ્ન મુજમેં ફક્ત જાન બાકીથી; ઉસપરસે ઉતરકર હઝાર મેહનતો મશકકત ઉઠાકર બારે ઝમીનપર પોહઆ. દુરસે ખેત નઝર આએ, ઓર બહોતસે આદમી વહાં જમાયે, લેકીન સખ સીયાહશમ ઓર નજે માદરઝાદ મુજસે કુછ બોલે. લેકીન મૈને ઉનકી ઝખાન મુતવકે ન સમઝી—વો ખેત ચનોંકા થા. વો આદમી આગક અલાવા જલાકર ખુટોંકો હોલે કરતેયે, ઓર ખાતેયે ઓર કઈ એક ધરબી વહાં નઝર આએ, શાયદ ઉનકી ખુરાક યહીયે, ઓર વહાં બસ તેયે, મુજેભી ઇશારા કરને લગે કે તુભી ખા. મૈનેભી એક મુઠી ઉખાડકર ભુતે. ઓર ખાયા થોડાસા પાની પીકર સો રહા.

બઅદ થોડી દેરકે જળ જગા તો ઉનમેંસે એક શખ્સ મેરે નઝદીક આયા ઓર રાહ દીખાને લગા મેંઅને થોડેસે ચને આર ઉખેડ લીયે ઓર ઉંસ રાહપર ચલા એક કહેદસ્ત મેહ નથા, ગોપા સેહરાએ કીયામતકા નમુના કહા ચાહીએ; વહી ચને ખાતા હુવા ચલા જોતાથા. અદ આર દીનકે એક કીલ્લા નઝર આયા, જળ પાસ ગયા તો એક કોટ દેખા બહોત ખુશકે તમામ. પથર કા ઓર હરએક અલંગ ઉસકી દો દો કોસકી, ઓર દરવાઝા એક સંમકા તરસા હુવા એક એક કુદલ બડાસા જડાયા, લેકીન વહાં ઇનસાનકા નશાન નઝર ન પડા. વહાંસે અબે ચલા, એક ટીલા દેખા કે ઉસકી ખાક સુરમેકે રંગ સીયાહ થી.

જળ ઉસ ટેલેસે પાર હુવા તો એક શહેર નઝર પડા તો બહોત બડા આસપાસ શહેરપ નાહ ઓર જા બળ ખુરજ, એક તરફ શહેરકે દરીયાયા ઉસકા બડા પાટયા. જાતે જાતે દરવાઝેપર ગયા; બીસમીલ્લાહ કહેકર કદમ અંદર રખ્યા. એક અખ્સકો દેખા. પોશાક અબે ફરંગીસી પેહને હુએ કુરસીપર બેઠા હએ. જુહી ઉસને મુજે અજનબી મુસાદરી દેખા, એકે

મેરે મુઠ્ઠાસે ભીસહંમીલ્લા સુતી; પુકારા કે આગે આવ. મૈને જાકર સલામ કીયા; નેહાયત મેહે રખાનીસે સલામકા જવાબ દીયા. તુરત મેઝપર પાઉં રોડી; મસકા; ઓર મુરગકા કબાળ ઓર શરાબ રખકર કહા પેટભરકર ખાઓ. મૈને થોડાસા ખાયા; ઓર પીયા ઓર ઝુબે ખખર હોકર સોયા. જખ રાત હોગઇ તખ આંખ ખુલી હા. મુંહ ધોમા ફીર મુજે ખાતા ખીલાયા ઓર કહા અય પેટા; અપના અહવાલ કહો ? જો કુછ મુજપર ગુઝરાયા સો કેહ સુનાયા તખ બોલા કે યહાં તું કયું આયા મએને દીકહોકર કહા, શાયદ તુ દીવાના હયે, મૈને કચ્ચ મુઠ્ઠત બડી મહેનત છે મહીનીકે અખ બસીડી રર૧ દેખી હએ, ખુદને યહાં તલક પોહંચાયા ઓર તુ કેહતા હએ કયું આયા ! કેહને લગા અખ તો આરામ કર, કલ જો કેહતા હોગા સો કહુંગા.

જખ સુખ્હો હુઇ તખ તો બોલા કે કોટડીમેં કાવડા ચત્રની ઓર તોખરા હય બાહર લે આ. મૈને દીલમેં કહા ખુદ જાને રોડી ખીલાકર મુજસે કયા મેહેનત કરવાએગા. લાચાર વો સખ નીકાલકર ઉસકે રખર લાયા તખ ઉંસને ફરમાયા કે ઉસ દીલેપર જા ઓર એક ગઝકે મવાશીક ગડા ખોદ વહાંસે જો કુછ નીકલે ઇસ ચલનીસે જાન જો ન જાન સકે ઉસે તોખરેમેં ભરકર મેરે પાસ લા. મંએ વો સખ ચીઝેં લેકર વહાં ગયા ઓર ઉતનાહી ખોદકર જાન છુતકર તોખરેમેં ઘલા, દેખો તો સખ જવાહીર રંગ બેરગકે હએ. ઉંનકી જોતસે આંખે ચુધીયાં ગઇ ઉસી તરફ તોખરેકો મુંહલગ લખા લખ ભરકર ઉસ અઝીઝકે પાસ લેકર ગયા. દેખકર બોલા કે જો ઇસમેં જરા હએ તુ લે ઓર યહાંસે જા, કે ઇસ શેહરમેં તેરા રેહના ખુખ નહીં. જવાબ દીયા કે સાહેબને અપને જાનીઅમેં બડી મેહેરખાની કી કે ઇતના ખુખ નહીં. જવાબ દીયા કે સાહેબને અપને જાનીઅમેં બડી મેહેરખાની કી કે ઇતના કુછ કંકર પથર દીયા લેકીન મેરે કીસ કામકા જખ લુખા હોઉંગા તો ઇનકો ચખા સકુંગા; ન પેટ ભરેગા પસ અગર ઓરબી દો તો મેરે કીસ કામ આવેગે ! વો મરદ હંસા ઓર કેહને લગા કે મુજકો તુજપર અફસોસ આતા હયે કે તુબી હમારે માનીદ મુઠ્ઠે અજમકા રેહનેવાલા હએ, ઇસલીએ મંએ મના કરતા હું, નહીં તો તુ જાન. અગર ખ્વાહન ખ્વાહ તેરા યે કરદ હય કે શેહરમેં જાઉં તો મેરી અંશુડી લેતાજા; જખ બાઝારકે ચાકમેં જાવે તો એક શખ્સ સુફીદ રેશ વહાં બેઠા હોગા, ઓર ઉસકી સુરત શકલ મુજશે બહોંત મીલતી હય; વો મેરા બડા બાઇ હયે ઉંસકો યે અંશુડી દી-જાયો તો વો તેરી ખખરગીરી કરેગા; ઓર જો કુછ વો કહે ઉસી મવાશીક કામ કીજયો નહીં તો મુઠ્ઠત મારા જાએગા; ઓર મેરા હુકમ યહીં તલક હય; શેહરમેં મેરા દખત્ર નહીં.

મેને વો અંશુડી ઉશે લેલી; ઓર સલામ કરકે રખસ્ત હુવા-શેહરમેં ગયા. તો બહોત ખાસા શહેર દેખા કુચા ઓર બાઝાર સાથ, ઓરત વ મર્દ બેહીજખ આપસમેં ખરીદો ફરોખત કરતે, સખ ખુશ લીબાસ હએ. મંએ સૈર કરતા હુવા જખ ચોકકે ચોરાહેપર પોહંચા; વહાં અમસા ઇઝદેહામ થા કે ચાલી ફેંડી યે તો આદમીયોંકે સરપર ચલી જાએ ખલકતકી યે બીલ્દી કે રાહ ચલના મુશકીલ થા જખ કુછ ભીડ કમ હુઇ મંએ ધકકમ ધકકા કરતા હુવા આગે ગયા બારે ઉસ અઝીઝકો દેખા કે એક ચોકીપર બેઠા હયે. ઓર એક જડાવ કુરસી ઝરનીમાર સામને ધરી હયે; મૈને જાકર સલામ કીયા ઓર વો મોહર દી. ગુરસેકી નઝરસે મેરી તરફ દેખા ઓર બોલા; કયું તું ઇધર આયા ઓર અપને તઇ બલામેં ઘલા ? મેરે બેવકુફ બાઇને તુજે મના નહીં કીયા થા ! મૈને કહા ઉન્હોં તો કહા લેકીન મૈને નહીં માતા ઓર તમામ કચેરીયત અપની ઇઅતેદાસે ઇનતેહાતક કેહ સુનાઇ. વો શખ્સ ઉઠા ઓર મુજે સાથ લેકર અ. પને ઘરકી તરફ ચલા ઉસકો મકાન પાદશાહોંકે મકાનસા દેખનેમે આયા ઓર બહોતસે નોકર

ચાકર ઉસકે થે. જળ ખીલવતમે' નકર બેઠા તો જ મુલામીયત બોલા કે અપ' ફરજકે જે ક્યા તુને નાદાની કી કે અપને પાંવસે ગોરમે' આયા; કોઇબી કમખખત ઇસ તીલસમાતી શેહરમે' આતા હય ? મે'ને કહા; અપના અહવાલ પેશતર કેહ ચુકાહું; અપ તો કીસમત હૈ આધ; લેકીન શહકકત ફરમાકર યહાંકે રસમો રાહશે આગાહ કીજયે તો મઅલુમ કર્કે કે ઇસ વાસ્તે તુમને ઓર તુમહારે ભાઇને મુજે મના કીયા.

તખ વો જવાં મરદ બોલા કે પાદશાહ ઓર તમામ રઇસ ઇસ શેહરકે રાંદે હુએ હુએ. અજળ તરહકા દીનકા દીન ઓર મઝહબ હયે યહાં પુતખાનેમે' એક પુત હય કે શેતાન ઉસકે પેટમે'શે નામ ઓર'ઝાત, ઓર દીન હરકીસીકા ખયાન કરતા હય; પસ જો કોઈ ગરીબ મુસા-ફીર આતા હય પાદશાહકો ખબર હોતી હુએ ઉશે તો ઉસે દેવલમે લે જતા હય ઓર પુતકો સીજદા કરવાતા હય; અગર સીજદા કીયા તો બેહતર નહી તો બેચારેકો દરયામે' ફુઓ દેતા હય અગર વો ચાહેકે દરયાસે નીકલકર ભાગે તો ચાલત ઓર ખુશીએ ઉસકે લ'એ હોજતે હયે અયસે કે ઝમીનમે લગજતે હ'ય; મારે બોજકે વો હરગીઝ ચલ નહીં સકતા ! અયસા કુછ તીલસુમ ઇસ શેહરમે ખનાયા હુએ મુજકો તેરી જવાનીપર રહમ આતા હયે; મગર તેરી ખા-તીર એય તદબીર કરતા હું કે ભત્તા કોઇ દીન તો તુ છતા રહે; ઓર ઉસ અઝાબસે બએ. મે'ને પુછાયો કયા સુરત તજવીઝ કી હયે ધરશાહ હો ! કેહને લગા, તુજેહ કદ ખુદા કરદુ ઓર વઝીરકી લડકીસે તેરી શાદી કરવા દુ'ગા મે'ને કહા વઝીર અપની લડકી મુજ મુશ્લીસકો કથું કર દેગા ? મગર જળ ઇનકા દીન કુખુલ કર્કે. સો યે મુજસે ન હો સકેગા. કેહને લગા ઇસ શેહરકી યે રસમ હયે કે જો કોઇ ઇસ પુતકો સીજદા કરે અગર ફકીર હો ઓર પાદશાહકી બેટી માંગે તો ઉસકી ખુશીકી ખાતીર હવાલે કરે' ઓર ઉસે રંજદા ન કરે ઓર મેરાબી પાદશાહકે નઝદીક એતખાર હયે ઓર અઝીઝ રખતા હયે ઓ સખ અરકાન અકાખીર યહાંસે મેરી કદર કરતે હ'ય ઓર દરમીઆન એઝ હક્ટેકે દો દીન પુતખાનેમે' ઝીયારતકો જતે હ'ય; ઓર ઇલાદત બજા લાને હયે; ચુનાયે કલ સખ જમઅ હોવેગે મે તુજે લેખઉંગા; યે કેહકર ખીલા પીલાકર સુલાયા.

જળ સુખહોહુધ તો મુજે સાથલેકર પુતખાનેકી તરફ ચલા, વહાં નકર જો દેખાતો આદમી આને જતે હ'યે, ઓર પરસ્તીશ કરતે હ'યે પાદશાહ ઓર અમીર પુતકે સામને પંડીતેકે પાસ સર નંગે કીએ અદબસે દોઝાતુ' બેઠે યે ઓર નાખાલીગ લડકીયાં, ઓર લડકે ખુબ સુરત જયસે હુરોગીલમાં ચારોં તરફ સફ બાંધકર ખડેયે તખ વો અઝીઝ મુજસે હમ કલામ હુવા કે અપ મ'યે જો કહું સો કર મે'ને કુખુલ કીયા કે જો રરમાવોસો બજાલાઉં. બોલા કે પેહલે પાદશાહકે હાથ પાંવકો બોસા દે બાદ ઉસકે વઝીરકા દામન પકડ મે'ને વયસાહી કીયા. પાદશા-હને પુછા યે કોન હય ઓર કયા કેહતા હય ? ઉસ મરદને કહા યે જવાન મેરે રીશતેમે' હમ પાદશાહકી કદમબોસીકી આરઝુમે દુરસે આયા હયે ઇસ તવકકાપર કે વઝીર ઇસકો અપની શુલામીમે' સરખુલદ કરે અગર હુકમ પુત કલાંકા ઓર મરઝી હુઝુરકી હોવે. પાદશાહને કહા કે હમારા મઝહબ ઓર દીનો આઇન કુખુલ કરેગા તો મુખારકે હય. વહી પુતખાનેકા નકર ખાના બજને લગા મુજે એક ખીલઅત ભારી પેહનાઇ ઓર એક રસસી સીમાહ મેરે ગલેમે' ડાલકર ખી'યતે હુએ પુતકે સીંગાસનકે પાસ લેખકર હીજદા કરવાકર ખડા કીયા. પુતસે આવાઝ નીકલી કે અપ ખવાજઝાદે ખુબ હુવા કે તુ હમારી બંદગીમે' આયા. અપ હમારી અ-મત ઓર ઇનાયતકા ઉમ્મેદવાર રહે યે મનકર સખ ખલકતને સીજદા કીયા; ઓર ઝમીનપર

લોટને લખે ઓર પુઝરે ધન હયે કયું ન હો; તુમ અયસેહી ઠાકરે હો જળ શામ હુધું; પાદશાહ ઓર વઝીરકી દાકા અપને તોરકી રીતરસમ કરકે મેરે હવાલે કીયા ઓર બહોતસા દાન દેહેઝ દીયા ઓર બહોત મીનત કરને લગે દે બમુજબ હુકમ બડેબુતકે ઉસે તુમહારી ખીદમતમે દીયા હયે. એક મકાનમે હમ દોનોકો રખ્યા. ઉસ નાઝનીકો મેને દેખા તો ઉસકા હુસ્નો જમાલ માર્નોદ પરીકે થા. જો જો ખુબીયાં પદમનીકી સુની જાતી હય સો સખ ઉસમે મોન્નુદથી. બ હસગત તમામ મેને સોહબતકી ઓર મઝા ઉડાયા. સુખહોકો ગુશલ કરકે પાદશાહકે મુજરેકો બ્યા. પાદશાહને ખીલઅત દામાદી ધનાયત કી ઓર હુકમ ફરમાયા કે હમેશા ફરબારમે હાઝીર રહા કરે. આખીરકો બઅદ ચંદરોઝકે પાદશાહકી મુશાબેહતમે દાખીલ હુવા પાદશાહ મેરી સોહ-તખશો નેહાયત ખુશ હોતે; ઓર અકશર ખીલઅત; ઓર ધનામ ધનાયત કરતે, અગરચે ફુની-યાકે માલશે મેં ગનીયા; ધશ વારતેકે મેરે કબીલેકે પાશ ધતના નકહો જીનશ; ઓર જવાહીરયા કે જશકી હદ ન થી. હો શાલતક બહોત અએશો આરામશે ગુઝરી; ધતેફાકન વઝીરઝાદીકો પેટ રહા; જળ શતવાશા હુતા, ઓર અંગના મહીના ગુઝરકર દીન પુરે હુએ. દાધ જનાને આધ તો મરા હુવા લડકા પેટમેંસે નીકલા. ઉશકા ઝહેર વઝીરજાદીકો ચડા, વોબી મર ગધ! મેં મારે ગમકે દીવાના હો ગયા કે યે આદત કયા મુજપર દુટી; ઉસકે રીરાને બેઠા રેતાથા-

એક બારગી રોતેકી આવાઝ સાથે મેહેલમે બુલંદ હુધ, ઓર ચારોં તરફસે ઓરતેં આને લગી. જો આતીથી શો એક ધપા મેરે સરપર મારતીથી ઓર અપની કુમ્મ ઓર કુનકો નંગા કરકે મેરે મુકાબીલ ખડી રહેતી, ઓર રોતા શુઝ અ કરતી! ધતની રંગીયાં જમઅ હુધ કે મેં ઉંનકી છુતડોમે છુપ ગયા, નજદીક થા કે જાન જાવે.

ધતનેમેં કીસીને પીછેસે આકર ગીરેખાન મેરા ખીંચકર ધસીટા દેખા તો વહી મરદે અ-જમી હયે કે જીસને મેરી શાદી કરવા દીધી સો કેહેને લગા અય અહમક, તુ કીસ લીએ રોતા હયે મેંને કહા મેરી પાદશાહત ગધ; આરામ ખાતાદારીકા ગયા; ઓર તુ કેહતા હયે કયું ગમ કરતા હયે? વો અજઝહંસકર બેલા; અળ તુ અપની માતકી ખાતીર ગે; મેને પેહલેહી તુજે કહાયા કે શાયદ ધસ શહેરમે તેરી અજલ તુજકો લે આધ હયે; વયસાહી હુવા; અળ સીવા મરનેકે તેરી રેરાધ નહીં. આખીર લોગ મુજકો પકડકર બુતખાનેમે લે ગએ. દેખા તો પાદશાહ ઓર અમીર છત્તીસ શરકે રધયત પરજા ઓર વઝીરઝાદીકા માલો અસબાબ સળ ધરા હયે; જો ચીઝ જીસકા જી ચાહતા હયે સો લેતા હયે; ઓર ઉસકી કીમતકા રૂપીયા ધર હેતા હયે. ગરઝ શબ અશબાબકે રૂપીએ હુએ; ઉન રૂપીયોંકા જવાહીર ખરીદા ગયા; ઓર એક શંદુકએમે બંદ કીયા; ઓર એક શંદુકમે નાન હલવા ઓર ગોસ્તકે કળાબ ઓર મેવે ખુશકોતર ઓર બહોતશી ખાનેકી ચીઝેં લેકર ભરી; ઓર ઉસ બીબીકી લાશકો એક શંદુકમે રખકર વો શંદુક સંદુક એક ઉંટપર લદવા દીયા ઓર મુજે સવાર કીયા; ઓર સંદુકયા જવાહીરકા મેરી બ-ગલમે દીયા ઓર બરાહમન આગે આગે ભજનક કરતે; ઓર સંખ ભજતે ચલે; ઓર પીછે એક ખલકત મુબારકબાદી કેહતી હુધ સાથ હુધ. ધસીનઓરસે ઉસી દરવાઝેસે કે મંએ પેહલે રોઝ આયાથા શહેરકે બાહર નીકલા.

જળ ઉસ દારોગકી નઝર મુજપર પડી રોનેલગા, ઓર બોલા કે અય કમખખત; અજઝ ગીરફાતા મેરી ખાત ન સુની ઓર ઉસ શહેરમેં જાકર મુદત અપની જાનદી. ધસમે કુધ મેરી તકસીર નહીં; મેંને મનઅ કીયાથા. ઉસને યે ખાત કહી; લેકીન મેંતો હકકા બકકા હોરહાથા ન જખાન ધારી દેનીથી કે જવાબદુ; ન ઓસાન બજાયે કે અંજામ કયા હોતા

હયે... આખીર ઉસ કીલ્લેકે પાસ જસે મૈને પેહલે રોઝ દરવાઝા બંદ દેખાયા વહાં લેગએ
ઓર બહોતસે આદમીયોને મીલકર કુદલકી ખોલા. ઓર તાબુત સંદુક અંદર લેયલે. એક પં-
ડીત રે પાસ આયા; ઓર સમજહાને લગા કે આદમી એકદીન જનમ પાતા હયે; એક રોઝ
મરજતા હયે; દુનીયાકી યહી ખુરાશ હયે; અબ ચેહ તેરી અવરત, ઓર લડકા ઓર આલીસ
દીનકી ખુરાશ ખાનેકો મજબુદ હયે. ઇસકો લે, ઓર યહાં રહે, જળતલક બડા ખુત તુજપર મેલે
રખાન હોવે. મૈને ગુસ્સેમેં આઢા કે ઉસ ખુતપર, ઓર વહાંકે રહેનેવાલોંપર ઓર ઉસ રીત
રસમપર અચનત કહું. ઓર ઉસ બરાહમતકો ધબોન ચકડ મારકર નીકાલહું; ઇતનેમેં વહી
મરહે અજમી અપની જખાનમેં મુજે મતા કીયા કે ખજરદાર હરગીઝ હમ મત માર અગર
કુછબી ખોલા તો ઇસી વકત તુજે જજાવેંગે બેર જો તેરી કીસમતમેંથા સો હુવા; અબ ખુદાકે
કરમકા ઉમ્મીદવાર રહે, શાયદ અલ્લાહ તુજે યહાંસે જતા નીકાલે.

આખીર સબ મુજે તનહા છોડકર ઉસ હીસારસે બાહર નીકલે ઓર; દરવાઝા શીર બંધ
કર દીયા ઉસ વકત મેં અપની તનહાઈ, ઓર બેકસીપર બે ઇખતીયાર રોયા, ઓર ઉસ અવ-
રતકી લાશપર લાતેં મારને લગા કે અબ મુરદાર, અગર તુજે જનતેહી મરજનાથા તો શાદી
કીસલીએ કી, ઓર પેટસે કયું રહીથી, માર મુરકર ચુપહો રહા; ઇસમેં દીન ચડા, ઓર ધુમ
ગરમ હુમ, સરકા ભેજ પડને લગા, ઓર બદલુકે મારે રહ તનસે નીકલને લગી; જીધર દેખા-
તાથા, તો મુરદોંકી હડીયાં, ઓર સંદુક જવાહીરકે બહોતસે પડેયે । તબ કંઈ સંદુક પુરાને
લેકર નીચે ઉપર રખે કે દીનકો ધુપસે ઓર રાતકો અજનમસે બચાવ હો. શીર પાનીકી તલાશ
કરને લગા, એક તરફ ઝરા નઝર આયા કે કીલ્લેકે દીવારમેં પરથરકા તરાશા હુવા ઘડેકે મુઠકે
મવાશીક હયે. બારે કબદીન ઉસ પાની, ઓર ખાનેસે ઝીંઘગી હુમ, આખીર અઝાકા તમામ હુવા
મેં ધબરાયા, ઓર ખુદાકી જનાબમેં શરીયાહકી, વો અયસા કરીમ હયે કે દરવાઝા કીલ્લેકા ખુલા
ઓર એક મુરદેકો લાએ ઉસકે સાથ એક પીર મરદ આયા, જબ ઉસેબી છોડકર ગએ. ચે
દીલમેં આયા કે ઉસ ખુદેકા મારકર ઉસકે ખાનેકા સંદુક સબકાસબ લેલું. સંદુકકો પાયા હાથ
મેં લેકર ઉસકે પાસ ગયા; વો બેચારા સર જાનુપર ધરે હયેરાન બેઠાથા—મૈને પીછેસે આકર
ઉસકે સરમેં અયસા મારા કે મગજકા ગુદા નીકલગયા, ઓર મર ગયા તમામ ખુરાશ લેકર મૈં
ખાને લગા. મુદત તક યહી મેશ કામથા, કે જો ઝીંઘા મુરદેકે સાથ આતા ઉસે મૈં માર ડાલ
તા, ઓર ખાનેકા અસખાબ લેકર બદરાગત ખાતા, બચાવ કીતની મુદતકે એક મરતબા એક
લડકી તાબુતકે હમરાહ આઈ. ને હાયત કુખુત સુરતથી, મેરે દીલને આહા કે ઉસે માફ. ઉસને
મુજે દેખા ઓર મારે ડરકે બેહોશ હોગઈ, ઉસકાબી સામાન ઉઠાકર અખે પાસ લેઆયા, લે-
કીન અકેલા ન ખાતા; જબ જીખ લગતી ખાના ઉસકે પાસ ભેજતા, ઓર સાથ મીલકર ખાતા
જબ ઉસ અવરતને દેખા કે મુજે ચે શખસ નહીં સતાતા; દીન બદીન હદશત ઉસકી કમ હુમ
ઓર રામ હોતી ચલી મેરે મકાનમેં આને જાને લગી—એક રોઝ ઉસકા અહવાલ પૂછા કે તુ
કોન હયે ? ઉસને જવાબ દીયા કે મૈં પાદશોહકે પાસ વજીલકી બેટીહું, અપને ચચાકે બેટસે
મેરી શાદી હુઈથી. શમેં ઉરસીકે દીન ઉશે કુવાંજકી બીમારી હુમ, અયસા દરદસે તડપને લગા
કે એક આનકી આનમેં મરગયા. મુજે ઉસકે તાબુતકે સાથ લાકર યહાં છોડગએ શીર ઉસને
મેરા અહવાલ પૂછા ? મૈનેબી તમામો કમાલ બયાન કીયા. ઓર કહા ખુદાને તુજે યહાં મેરી
ખાતીર ભેજ હયે. વો મુસકુરાકર ચુપકી હો રહી—ઇસી તરેહ કઈ દીનમેં આપસમેં મહોબત
ઝીયાદ હુમ મૈને ઉસ અરકાન મુમલમાની કે રીખાકર કજમા પડયા ઓર રજુ કરકે સોહબત

કી; વૈભવી હાથેલા હુપ, એક બેટા પૈદા હુવા; કરીય તીન બરસકે ઉસી સુરતસે મુઝરે. જમ લડકેકા ફદ બડાયા, એક રૈઝ બીબીસે કહાકે યહાં કબતક રહેગે. ઓર કીસ તરેહ યહાંસે નીક લેગે ? વૈ બોલી ખુદા નીકાલે, તો નીકલે નહીંતો એકરોઝ યુદ્ધી મરજાએગે; મુજે ઉસકે કહે-નેસે ઓર અપને રહેનેસે કમાલ રીકકત આઇ, રોતે રોતે સો ગયા. એક શખ્સકો ખવાબમે' કેખા કે કહેતા હયે પરનાલેકી રાહસે નીકલના હયે તો નીકલ મેં મારે ખુશીકે ચોંક પડા, ઓર ઉસ અવરતકો કશા કે લોહકી ચીખે, ઓર મેખેં જા પુરાની સંદુકામે' હયે સો જમએ કરકે લેઆવો તો ઉસકો કુશાદ કરં.

ગરઝ મેં ઉસ મોરીકે મુંહપર મેખ રખકર પથ્થરોમે અગસા ઠોકતાયા કે થક જતા. અક બરસથી મેહનતમે' વૈ સુરાખ ઇતના બડા હુવા કે આદમી નીકલ સકે બચ્દ ઉસકે મુર-દોંકી આસતી નોમોસે અચ્છે જવાહીર સુનકર ભરે, ઓર સાથ લેકર ઉસી રાહસે હમતીનોં બાહીર નીકલે. ખુદાકા શુકર કીયા ઓર બેટોકો કાંધેપર બીઠલાયા. એક મહીના હુવા હય કે સદે રાહ છોડકર મારે ડરકે જંગલ પહાડોંકી રાહ ચલા આતાહું; જમ જુખ લગતી હયે તખ ગાસ ખાતામ. તાકત ખાત કરનેકી મુજમે' નહીં હયે. યે મેરી હકીકત હય જો તુમને સુની. પાદશાહ સલામત મેને ઉસકે હાલપર તરસ ખાયા, ઓર હમ્મામ કરમુકર અચ્છા લીખાસ પહેનવાયા ઓર નાખળ બનાયા ઓર મેરે ઘરમે' મલેકાસે કઇ લડકે પૈદા હુએ લેકીન છોટપનમે' મરગએ એક બેટા પાંચ બરસકા હોકર જાન બરહમ તસલીમ હુવા ઉસકે ગમમે' મલેકાનેબી વફાત પાઇ મુજે કમાલ હુવા. વૈ મુલ્ક ગૈર ઉસને કાટને લગા, દીલ ઉદાસ હોગયા, ધરાદા હજમકા કીયા...પાદશાહસે અરજ કરકે ખીદમત શાહબદરકી ઉસ જવાનકો દીલવાદી; ઉસ અરસેમે' પાદશાહબી મરગયા. ઇસ વફાદાર કુતોકો ઓર સખ માલ ખખના લેકર નએશાપુરમે' આરહા; ઇસ ખાસ્તે કે મેરે બાઇઓંકે અહવાલસે કોઇ વાકીફ ન હોવે. મંયે ખવાજ સગપરસ્ત મશહુર હુવા ઓર ઇસ બદનામીમે' દુગના મહસુલ આજતક પાદશાહ ધરાનકી સરકારમે' ભરતાહું.

ઇતેફકન યે સૌદાગર બચ્ચા નહીં આય ઉસકે વસીલેસે જહાંપનાહકા કદમખોસ હુવા. મેંન પુછા કે યે તુમહારા ફરજંદ નહીં ? ખવાજને જવાબ દીયા, કીયલએ આલમ યે મેરા બેકા નહીં. આપહીકી રઇયત હયે, લેકીન અબ મેરે માલીક ઓર વારસ જો કુછ કહીએ સો યે હય ! યે સુનકર મેંને સૌદાગર બચ્ચેસે પુછા કે તુ કીમ તાજરકા લડકા હયે ઓર તેરે માં બાપ કહાં રહેતે હયે ? ઉસ લડકેને ઝમીન સુમી ઓર જાનકી અમાન માંગી, ઓર બોલાકે યે લોંડી સરકારકે વઝીરકી બેટી હયે, મેરા બાપ હુઝુરકે અતાબમે' બસગળ ઉસ ખવાજકે લાલોંકો પડા ઓર હુકમ યું હુવા કે, અગર એક સાલતક ઉસકી ખાત કુરસીનશીન ન હોગી તો જાનસે મારા જાએગા. મેને યે સુનકર યે બેસ બનાયા ઓર અપને તઇ નએશાપુરમે' પોહચાયા. ખુદાને ખવાજકો મંએ કુતા 'ઓર લાલોંકે હુઝુરમે' હાઝીર કીયા. આપને તમામ અહવાલ સુન લાયા ઉમેદનાર હું કે મેરે ખુદે બાપકી મુશ્વસી હો. યે બયાન વઝીરઝાદીશે સુનકર ખવાજને એક આહકી, ઓર બોલા કે હાય કમખખતી ઇતની દુરસે યે રંજે મેહનત ખીચકર મંયે ઇસ આદમીસે આયાયા કે ઇસ સૌદાગર બચ્ચેકો અપના ફરજંદ કહુંગા ઓર અપને માલો મતાકા ઉસકો હીખ્યા નાચા ખખ હુઆ તો મેરા નામ રહેગા. ઓર સારા આલમ ઇસે ખવાજઝાદા દહેઆ, શો મેરા ખીયાલ ખામ હુવા. ઇસને ઓરત હોકર મુજ મરદેપીરકો ખરાબ કીયા, મંયે રંડીકે ફરેખમે' પડા, અબ મેરી વોહલવત હુઇ, ઘરમે' રહે ન તીરથ ગએ, મુંડ મુડા ફઝીલત બયે... અહકીરમા મુજે ઉસકી બેકારી, ઓર નાલા ઝારીપર રહમ આયા ખવાજકો નઝદીક ખુ-

લાયા ઓર કાનમે મુઝા ઉસ્કે વસલકા સુનાયા કે ગમગીન મત હો ઇસીસે તેરી ઘાદી કરે
હેમે ખુદા આહે તો તેરી અવલાદ હોગી. ઇસ ખુશ ખબરીકે સુનનેસે ઝડા ઉસકે તસલ્લી હુઝ-
તમ મેને કહા કે વઝીરઝાદીકો મહેલમે લેગઓ, ઓર વઝીરકો કંદખાનેમેસે લેઆઓ ઓર
હમ્મામમે ન્હીલાઓ ઓર ખીલઅત સરફરાઝીકી પેહનાવો, ઓર જલદી મેરે પાસ લાઓ.

જીસ વકત વઝીર આયા, લખે ફરશતકે ઉસકા ઇસતખાલ શરમાયા. ઓર યુઝુરગ જામ
કર ગલે લગાયા. ઓર નએ સરસે કલમદાન વીઝારતકા ઇનામત ફરમાયા, ઓર ખવાનકોબી
જગીર મનસખ દીયા, ઓર સાઅત નેક દેખકર વઝીરઝાદીશે મીકાહ પડાકર મનસુખ કીયા.
કઇ સાલમે દો ખેટે. ઓર એક ખેટી ઉસકે ઘરમે પૈદા હુઝ...ચુનાએ બલ ખેટા મલેકુતતુઝર
હએ, ઓર છોટા હમારી સરકારકા મુખતાર હયે, અય ફરવેશા મેને ઇસ લીએ યે નકલ તુ-
મ્હારે સામને બયાનકી કે કલકી રાત દો રકીરોંકી સરશુઝસ્ત મેને સુની થી, અય તુમ દોનોબી
જો બાફી રહે હો યે સમજો કે હમ ઉસી મકાનમે ખેડે હએ, મુજે અપના ખાદીમ, ઓર
અંદરોઝ મેરે પાસ રહો. જળ રકીરોંકી પાદશાહકી તરફસે બહોત ખાતીરદારી દેખી તો કેહને
લગે કે ખેર, જળ તુમને ગદાઓંસે ઉલફત કી, તો હમ દોનોબી અપના માજરા બયાન કરતે
હએ, સુનીએ.

સૈર તીસરે દુરવેશકી.

તીસરા દુરવેશ લંગોટ બાંધકર બેઠા, ઓર અપની સૈરકા બયાન ઇસતરહ કરને લગા.

રૂખાઈ.

અહવાલ ઇસ ફકીરકા અય દાસ્તાં સુને,
યઅને જો મુજપર બીતી હયે વો દાસ્તાં સુને,
જો કુછ કે શાહે ઇસ્કને મુજસે કીયા સુલુક,
તફસીલવાર કેહતા હું ઉસકા બયાં સુને.

કે યે કમતરીન પાદશાહઝાદા, અજમકા હએ, મેરે વલીયુલનયામત વહાંકે પાદશાહ યે,
ઓર સીવા મેરે કોઈ શરઝંદ નહીં રખતે યે. મેં જવાનીકે આલમમે મુસાહેબોંકે સાથ અવપડ,
ગંજુશ, શતરંજ, તખતા, નરદ ખેલા કરતા, ઓર સવાર હોકર શેરો શીકારમે મથાયુલ રેહતા
એક દીનકા યે માજરા હએ કે, સવારી તખયાર કરવાકર, ઓર સળ આશનાયોંકા લેકર મૈદા-
નકી તરફ નીકલા. બાઝ, બેહરી જરરા બાસા સુરખાળ, તીતરોંપર ઉડાતા હુવા દુર નીકલ બયાં;
અજળ તરહકા એકે કતા બહારકા નઝર આયા કે જીધર નીગાહ જાતીથી કોસોં તલક સખઝા.
ઓર પુલોંસે ઝમીન લાલ નઝર આતીથી. યે કેશીયત દેખકર ઘોડોંકી બાજે ડાલ દીયા ઓર
કદમ બકદમ સૈર કરતે હએ ચલે જાતે યે, નાગાહ ઉસ સહેરામે દેખા કે એક કાલા ફરન ઉસ
પર ઝરખતકી જુલ ઓર ધુંગર શોનેકે ઝરઝાઝી પટટેમે લટકે હુવે ગલેમે પડે ખાતીર જામ
ઉસ મૈદાનમે કે જહાં ઇનસાનકા ઘખલ નહીં, પરીંદા પર નહીં મારતા, વો શીરતાયા. હમારે
ઘોડોંકી આ હટ પાકર ચોંકા હુવા; સર ઉઠાકર દેખા, ઓર આહેસ્તા ચલા. મુજે ઉસકે દેખનેસે
યે શોક હુવા કે રફીકોંશે કહા, તુમ યહીં ખડે રહો, મેં ઉશે જીતા પકડુંમા. ખબરદાર તુમ કદમ

આજે ન બહાનું, ઓર મેરે પીછે ન આપ્યો મેરા ઘોડા નેહાયત મુસ્તો ચાલાક થા કે કંઈ બાર હરનોંકે ઉપર દોડાકર ઉતરી ચોકડી બુલાકર હાથોંશે પકડ પકડ લીએ થે, ઉસકે પીછે દોડાયા. વો દેખકર છલાંગે ભરને લગા, ઓર હવા હુંવા, ઓર ઘોડાની હવાશે ખાતે કરતા થા, લેકીન ઉસકી ગરદકો ન પોહંચ્યા વો ઘોડાની પસીના પસીના હો ગયા, ઓર મેરાબી જીખ મારે પીયાસકે ચટખને લગી, પર કુછ બસ ન ચલા; શામ હોને લગી ઓર મેં કયા જાનું કહાંશે કહાં નીકલ આયા લાચાર હોકર ઉશે બુલવા દીયા. તરકશમેંશે તીર નીકલકર ઓર કુરખાનશે કયા ન સંભાલકર ચીલ્લેમેં જોડકર સીસ ખાંધી, ઓર અલ્લાહોઅકબર કેહકર મારા. બારે પેહલાહી તીર ઉસકે પાંવમેં લગા. તખ વો લંગડતા હુવા પહાડકે દામનકી તરફ ચલાં ફરીરખી ઘોડે પરશે ઉતર પડા, ઓર પીયાસા ઉસકે પીછે લગા ઉસને કોહકા દરવાઝા કીયા મેનેબી ઉસકા સાથ દીધા; કંઈ ઉતાર ચડાવકે બાદ, એક ગુબખજ નજર આયા, જખ પાસ પોહંચાતો એકબાગ ઓર ચશમા દેખા વો હરનતો નજરોસેં ગાયખ હો ગયાથા. મેંબી બહોત થક ગયા, હાથ પાંવ ધોનેલગા. એક બારગી આનાઝ રોતેકી ઉસ ગુબખજકે અદરસે મેરે કાનમેં આપ, જખસે કે કોષ કેહતા હયે કે અય અચ્ચે, જસને તુજે તીર મારા, મેરી આહકા તીર ઉસકે કલેજમેં લગીયો, વો અપની જવાબીસે ફલ ન પાવે મેં થે સુનકર વહાં ગયા દેખાતો એક પુઝરગ સુરીદરેશ પોથાક પેહને એક મસનદપર બેઠા હયે, ઓર હરન ઉસકે આગે લેટા હયે ઉસકી ટાંગસે થે તીર ખીંચતા હયે, ઓર બદ દોઆ દેતા હયે મેંને સલામ કીયા. ઓર હાથ જોડકર કહા કે હજરત સલામત થે તકસીર નાદામીસ્તા ઇસ ગુલામસે હુધ, મેં થે ન જાનતાથા, પુઠકે વાસ્તે મચ્ચાફ કરો વો બોલા કે બેઝબાનકો તુને સતાયા હયે અગર અનજાન થે હરકત તુજસે હુધ. અલ્લાહ મચ્ચાફ કરેગા.

મેં પાસ જકર બેઠા, ઓર તીર નીકલને લગા, બહોત દેરકેબાદ વો તીર નીકલા ઓર જખમમેં મરહમ બરકાર બાડ દીયા. હાથ ધો ધારર ઉંસ પીર મરદને કુછ ખાના જો ઉંસ વકત મૌબુદ થા મુજે ખીલાયા મેંને આપીકર એક ચાર પાઈપર લંખીતાની, માંદગી કે સખખ ખુખ પેટમરકર સોયા; ઉંસ નીંદમે આનાઝ આહો ઝારીટી કાનમેં આપ આંખે મલકર જો કેખતાહું તો ઉંસ મકાનમેં નવો પુઠા હયે, ન કોષ ઓર હયે, અકેલા મેં પલ પર લેટાહું, ઓર વો દાલાન ખાલી પડા હયે—ચારોં તરફ હયેરાન હોકર દેખને લગા એક કોનેમે પરદા પડા નજર આયા; વહાં જકર ઉંસે ઉઠાકર દેખા તો એક તખ્ત ખીંછા હયે, ઓર ઉંસપર એક પરોઝાદ ઓરત બરસ ચૌદા એકેકી માહતાબડીસી સુરત, ઓર ગુલફે દોનાં તરફ છુટી હુધ હંસતા ચેહરા ફરંગી લીઆસ પેહને હુએ, અજખ અદાસે દેખતી હયે ઓર વો પુઝરગ અપના ફુસર ઉંસકે પાંવપર ધરે બેઠખતીયાર રો નહા હયે, ઓર હોશો હવાસ ખો રહા હયે; મેં ઉંસ પીર મરદકા થે અહવાલ ઉંસ નાઝ ગયા નીનકા હુસ્નો જમાલ દેખકર મુરખ ગયા, ઓર સુરહેકી તરફ બેજાન હોકર ગીર ગયા. વો પીર મરદ મેરા થે વાલ દેખકર શીશા ગુલાખકા લેઆયા ઓર મુજપર ચીડકને લગા. જખ મેં હોશમેં આયા તો ઉઠકર ઉંસ મચ્ચશુકકે મુકાબીલ જકર સલામ કીય. ઉંસને હરગીઝ હાથ ન ઉઠાયા, ઓર ન હોંટ હીલાયા? મેંને કહા અય શુભખદન, પકના ઝુરર કરના, ઓર જવાબ સલામકા ન દેના કીસ મઝહબમેં દુસ્ત હયે.

બૈત.

કમ બોલના અદા હયે, હરચંદ પર ન ઇતના;
મુઢમએ ચરમે આશક, તોલી તુ મુહ ન બોલે,

ખાસ્તે ઉસ ખુદા કે જીસને તુને બનાયા હયે. કુછતો મુઠસે બોલ હમબી એક સબખસે
 યહાં આનીકલે હયે, મહેમાનકી ખાતીર ખુશર હયે । મૈને લહોતસી ખાતે કી, પર વો ખુતકી
 તરફ યુપકી સુનાઈ તખ તો મૈનેબી આગે બઝર હાથ પાંવપર ચલાયા—જમ પાંવકો ઊડા તો
 સખત મચ્છલુમ હુવા કે પથ્થરસે ઇસલાહકો તરાશા હયે, ઓર આરઝને ઇસખુતકો બનાયા હયે.
 તખ ઉસ પીરમરફ ખુતપરસ્તસે પુછા કે મૈને તેરે હરનકે પાંવમે તીર મારા, ઓર તુને ઇસકે
 ઇશકકે નાવકસે મેરા કલેજ છેદકર વાર પાર કીયા, તેરી દોઆ કુયુદ્ધ હુધ, અખ ઉસકી કમી-
 યત મુરસીલ બયાન કર કે યે તીલસ્તુમ કયું બના હયે, ઓર બસતીકો છોકકર જંગલ પહાડે
 કયું બસાયા હયે તુજપર જે કુછ ખીતા હયે મુજગુ કહે. જખ ઉસકા બહોત પીછા લીયા, તખ
 ઉસને જવાબ દીયા કે ઇસ ખુતને મુજે ખરાખ કીયા, કયા તુબી મુનકર ખરાખ હુવા ચાહત
 હયે ? મૈને કહા લો અખ બહોત ખાતે નખનાઓ, મતલબકી ખાત કહો; નહીતો માર ડાલુઆ.
 ખુજે નેહામત દરખએ દેખકર બોલા અખ જવાન હરકતઆલા હરએક ઇનસાનકો ઇશકકી આંખ
 શે મહકુઝ રખે દેખ તો ઇસ ઇશકને કયા કયા આશતે ખરપા કી હયે, ઇશકહીકે મારે ઓરત
 ખાવંદકે સાથ સતી હોતી હયે, ઓર અપની જાત ખોતી હયે. ફરહાદ, મજનુનકા કીસ્સા સખકો
 મચ્છલુમ હયે, તુ ઇસકે મુનનેશે કયા ફલ પાવેગા, મૈને જવાબ દીયા બસ અખ અપની દોસ્તી
 તહેકર રખ્ખો. કસ વકત મુજે તુમ અપના દુશ્મન સમજે અગર જાન અઝીઝ હયે તો સાફ
 સાફ કહો. લાચાર હોકર આંસુ બરલાયા, ઓર કેહને લગા મુજ ખાના ખરાખકી યે હકીકત
 હય કે બંદેકા નામ નેમાન સધઆહ હય, મૈ બડા સૌદાગર થા. ઇસ સીરમે તીજરતકે સખખ
 હકતઅકલીમકી સૈર કી, ઓર સખ પાદશાહોકી ખીદમતમે રસાઈ હુધ...એકબાર યે ખ્યાલ
 જીમે આયા હય કે તમામ મુલક તો શીરા, લેકીન જઝીરએ ફરંગકે તરફ ન ગયા, ઓર વહાંકે
 પાદશાહ ઓર રખમત સીગાહીકો ન દેખા ઓર રાહો રસમ વહાંકી કુછ દરયાફત ન હુધ એક
 વકત વહાંબી જાના ચાહીએ ઓર રશીકોશી સલાહ લેકર ઇરાદા પકકા કીયા, ઓર જે કુછ
 તોહશ સવગાત વહાંકે લાયક થા લીયા, શીર એક કાફલા સૌદાગરોંકા જમાકર જહાઝપર સવાર
 હોકર રવના હુવા હવા જે મિવાફીક પાછ તો કધ મહીંનામે ઉસ શહેરમે જ દાખીલ હુવા,
 શહેરમે ડેરા લગાયા અજખ શહેર દેખા કે કોઇ શહેર ઉસકી ખુમીકો ન પોહંચતાથા હરએક
 બાઝાર કુએમે પુખતા સડે બની હુધ, છીડકાવ કીયા હુવા, સદાઇ અયસી કે કહીં એક તીનકા
 નઝર ન આયા, ઓર મકાન રંગ બેરંગકે ઓર રાતકોં રસ્તોંપર કદમઅકદમ રોશની ઓર
 શહેરકે બાહેર બાગ થે કે જીનમે અજાયબ ગુલખુરે ઓર મેવે નઝર આએ કે શાયદ બહેસ્તકે
 ઓર કહીં ન હોગે જે વહાંકી તઅરીફ કરે શો બેજા હયે ગરજ સૌદાગરોંકે આનેકા ચરચા
 હુવા. તો એક ખ્યાલ સરા મોતેખર સવાર હોકર, ઓર કધ ખીદમતગાર સાથ લેકર કાફલેમે
 ખાંચા ઓર બેપારીયોંસે પુછા કે તુમહારા સરદાર કોનસા હય ? સખોંને મેરે તરફ ઇશારા કીયા.
 વો મહેલી મેરે મકાનમે આયા...મે તાઝીમ બજાલાયા, બાહમ સલામ અલેકુમ હુધ ઉસકો
 મસનદપર બીઠાકર તકીયા પીઠસે લગાયા. બઅહ ઉસકે મૈને પુછા કે સાહેબકે તલ્લીફ લાનેકા
 કયા બાઇસ હયે ફરમાઇએ ? જવાબ દીયા કે શાહઝાદીને સુના હયે કે સૌદાગર આએ હયે
 ઓર બહોત જીનસ લાએ હયે ઇસ લીયે મુજકો હુકમ કીયા કે જાકર ઇસકો હુજુરમે લેઆઓ;
 પર તુમ જે કુછ અસબાબ લાયક પાદશાહોકી સરકાર કે હો...સાથ લેકર ચલો, ઓર સઆફત
 આસતાના બોસીકી હાસીલ કરો. મૈને જવાબ દીયા કે આજ તો માંદગીકે બાઇસ કાસીર હું
 કહ જાનો માલસે હાઝીર હું. જે કુછ ઇસ આઝીઝકે પાસ મોજુદ હયે સો નઝર મુજરાનુંમા જે

પસંદ આને માલ સરકારકા હયે; યે વાવઢા કરકે ઇતર પાન દેકર રખસત કીયા, ઓર સખ સૈદામરોકો અપને ખુલાકર ને ને તોહફા જસકે પાસ થા સો લે લીયા ઓર ને મેરે ઘરમે આ વોળી લીયા ઓર મુખ્હેકે વકત દરવાઝેપર પાઢશાહી મહેલકે હાઝીર હુવા. ખબરદારોને મેરી ખબર હુઝુરમે અરઝ કી. હુકમ હુવા કે હુઝુરમે લાઓ-વહી ખ્વાજાસરા નીકલા ઓર મેરા હાથ હાથમે લેકર દોસ્તીકી રાહસે ખાને કરતા હુવા લે ચલા. પેહલે એક મકાન આલીશાનમે લે ગયા. અથ અઝીઝ; તુ બાવર ન કરેગા; વો આવમ નઝર આયાં કે ગોખા પર કાટકર પરીયોંકો છોક દીયા હયે. જસ તરફ દેખતાથા નઝર ગડ જતીથી. પાંવ ઝમીનસે ઉખડે જતેયે બઝોર અપને તથ સંબાલતા હુવા રખર પોહંઆ જુંહી પાઢશાહઝાદીપર નઝર ડેડી તો ગચકી નવખન હુધ; ઓર હાથ પાવમે રાશા હોગયા બહર સુરત સલામ કીયા. દોનોં તરફ દસ્તરાસ્ત ઓર દસ્તખબ સહ બસહ નાઝનોનાંને પરી ચેહરા દસ્તખરતા ખડીથી મેં ને કુછ કીશમ જવાહીર ઓર પારચા પોશાકી ઓર તોહફા અપને સાથ લે ગયાથા પેશ કીયા. જખ કથ કીશતીયા હુઝુરમે સુની મધ; અઝબસકે મુખ જનસ લાયક પસંદકે થી; ખુશ હોકર ખાનસામાનકે હવાલેકી ઓર ફરમાયા કે કીમત દસકી બ મુજબ ફરદકે કલ દીજવેંગી મૈ તસલીમાત બજલાયા ઓર દીલમે ખુશ હુવા કે ઇસબહાનેસે કલબી આના હોગા.

જખ રખમત હોકર બાહર આયા તો સૈદામઢી તરેહ કહેતા કુછતા ઓર 'મુંહસે કુચ નીકલતા થા. ઇસી તરેહ સરાહમે આયા; લેકીન હવાસ બજ નથે સખ આશના દોસ્ત પુછને લમે કે તુમહારી કયા હાલત હયે ? મેંને કહા, ઇતની આમદોરશતસે ગરમી દીમાગમે ચડ ગઇ હય; ગરઝ વો રાત તરપતે કટી. ફજરકો ધીર જાકર હાજીર હુવા; ઓર ઉસી ખરાજસરાકે સાથ મહેલમે પોહંઆ વહીં આવમ ને કલ દેખાથા નઝર આયા. પાઢશાહઝાદીને મુજે દેખા ઓર હરએકકો અપને અપને કામપર રખસત કીયા; જધ કોઇ ન રહા તખ ખીતવતમે ગઇ; ઓર મુજે તલખ કીયા. જખ મેં વહાં ગયા; તખ બેઠેનેકા હુકમ કીયા. મેં આદાબ બજલાકર બેઠા. ઉસને ફરમાયા કે યહાં ને તુ આયા; ઓર યે અસખાબ લાયા, ઉસમે નફા કીતના મંજુર હય. મેંને અરઝ કી કે આપકે કદમ દેખનેકી બડી ખવાહીશથી સો ખુશને મયસ્સર કી. અખ મેંને સખ કુછ પાયા; ઓર દોનોં જહાનકી સઆદત હાસીલ હુધ; ઓર કીમત ને કુછ ફેહરીસ્તમે હયે, નીસ્ફકી ખરીદ હયે ઓર નીસફ નફા હયે. ફરમાયા ને કીમત તુને ફેહરીસ્તમે લીખી હયે સો ઇખાયત હોગી બલકે ઓરબી ઇનામ દીયા જાએગા. બશરતે કે એક કામ તુ જરો હો સકે તો હુકમ કરે. મેંને કહા કે શુલામકા જનોમાલ અગર સરકારકે કામ આવે તો મેં અપની કીસમતકી ખુખી સમજુ; ઓર આંખોંસે કરે; યે સુનકર કલમદાન યાદ ફરમાયા એક રકકા લીખા ઓર મોત્યોંકે ફરમાયાનમે રખકર એક રમાલ રેશમકા ઉપર લપેટકર મેરે હવાલે કીયા; ઓર એક અંગુઠી નશાની કે વાસ્તે ઉંગઢીસે ઉતારી દી ઓર કહા કે ઇસ તરફકો એક બડા બાગ હયે દીલકુશા ઉસકા નામ હયે; વહાં તુ જાકર એક શખ્સકે ખુસરવ નામ દારોગા હયે; ઉસકે હાથમે યે અંગુઠતરી દીજયો ઓર હમારે તરફસે સલામ કહીયો; ઓર ઇસ રકકેકા જવાબ માંગીયો; લેકીન જલ્દ આધયો; અગર ખાના વહાં ખાતયો તો પાની વહાં પીજયો; ઇસકા ઇનામ તુજે અપસા ફુંગી કે તુ દેખેગા.

મૈં રખસત હુવા ઓર પુછતા પુછતા ચલા; કરીબ દો કોસકે જખ ગયા વો બાગ નઝર પડા; જખ પાસ પોહંઆ તો એક અઝીઝ મુજકો પકડકે દરવાઝેમે બાગકે લેગયા. દેખા તો એક જખાન શેરકીસી સુરત સોનેકી કુરસીપર ઝરહે દાઉદી પેહને; ચાર આઇના બાંધે ફેલાહી ખુદ

સરપર ધરે નેહામત શાનોશામતસે બેઠા હયે; એક પાંચશો જવાન તલવાર દાઢ તલવાર હાથમે
લીયે ઓર તરફ કમાન બાંધે મુશતમદ ખડે હએ મે'ને સલામ કીયા તો મુજે નઝદીક પુકાયા;
મે'ને બે અંગુડી દી ઓર ખુશામદકી રાહશે મીઠી મીઠી બાતે' કરને લગા ઓર વો રમાલ
દીખાયા; ઓર રકેબી લાનેકા અહવાલ કહા ઉસને સુનનેહી ઉગલી દાંતોશે કાઠી ઓર સર
ધુનકર બોલા, શાયદ તેરી મૌત તુમકો લેઆઈ હયે; ખેર બાગકે અંદર જ સરકે દરખતમે' એક
પીંજરા આહતી લટકા હય, ઉસમે' એક જવાન કેદ હયે, ઉસકો યે ખતર દેકર જવાન જલ્દ
લેકર શીરઆ. મે' શીતાબ બાગમે' ધુસ ગયા બાગ ક્યાથી ગોચા જીતેજી બેહીસ્તમે' ગયા ! હયે
એક ચમન રંગબેરંગકા ફૂલ રહાયા, ઓર ફવારે છુટ રહે યે'; જનવર ચહ ચહે માર રહે યે;
મે' સીધા ચલા ગયા; ઓર ઉસ દરખતમે' કદસ દેખા ઉસમે' એક જવાન હસીન નઝર આયા.
મે'ને અદબશે સર જીકાયા; ઓર સલામ કીયા ઓર ખત પીંજરમે' જલ્દીકી રાહશે દીયા. વો
અઝીઝ રકેકો ખોલકર પડને લગા એક મુજશે મુશતાકવાર અહવાલ મલેકાકા પુછને લગા અબી
બાતે' તમામ ન હુધ થી. કે એક ફાજ જગીયોંકી નમુદ હુધ ઓર ચારોં તરફસે મુજપર આ
દુડી ઓર બેનહાશા બરછી તલવાર મારને લગે. એક આદમીકી બીસાત કયા એક જીન્દે મુ-
જકો ઝખમી કર દીયા ! મુજે કુછ અપની સુધયુધ ન રહી. શીર જે હોશ આયા તો અપને
તઈ ચાર પાધપર પાયા દો પીયાકે ઉકાકર લીયે જાતે હયે ઓર આપસમે' કેહતે હયે કે ઇસ
આદમીકી લાશકો મેદાનમે' ફેંક દો કુતો કવે ખાયેગે. દુસરા બોલા અગર પાદશાહ તહકીક કરે
ઓર યે ખબર પોંહયે તો જીતા ગડવાવે ઓર બાલ બઝ્યોકો કોલુમે' પીસવા દે કયા હમે અ-
પની જાન ભારી પડી હયે જે અયસી નામાકુલ હરકત કરે. મે'ને યે ગરતજો સુનકર દોનો
યાજુજ માજુજશે કહા કે વાસ્તે ખુદાકે મુજપર રહમ કરો. અબી મુજમે' એક રમક જાન
બાકી હયે જખ મરજઉગા તખ જે તુમહારા જી ચાહેસો કીજયો મુરદા બહરતે ઝીંદા લેકીન
યે તો કહોકે મુજપર યે કયા હકીકત બીતી મુજે કયુ' મારા ઓર તુમ કોન હો ? બલા છત્તખ
કહે સુનાઓ તખ ઉન્હોને રહમ ખાકર કહા વો જવાન જે કરસમે' બંદ હય સો ચહાકે પાદ-
શાહકા બતીજ હય. ઓર પેહલે ઉસકા બાપ તખ્તનશીન થા. રેહલતકે વકત યે વસીયત
અપને ભાઇકો કીકે અબી મેરા બેટા જે વારીસ ઇસ સલતનતકા વખ લડકા ઓર બેશઉર હયે
કારબાર પાદશાહકે ખેરખવાહી ઓર હોશીઆરીશે તુમ કીયા કીજયો જખ યે બાલીમ હો
તખ અપની બેટીસે શાદી ઇસકી કર દીજયો ઓર મુખતાર તમામ મુલક ઓર ખઝીનેઝ કી-
જયોયે કેહકર ઉન્હોને વફાત પાધ ઓર સલતનતકી નવખત છોટે બાઈ પર આઈ. ઉસને વસીયતપર
અમલ ન કીયા બલકે દીવ ના ઓર સોદાઇ મસહુર કરકે પીંજરમે' ડાલ દીયા ઓર ચોકી પે-
હરા ચારોં તરફ બાગકે રખી હયે કે પરીદા પર નહીં માર સકતા. કઇ મરતમે' ઝહેર હવાહલ
દીયા હયે. લેકીન ઝીંદગી ઝખરહરત હય અસર નહી કીયા અખ વો શાહઝાદી ઓર યે સાહઝાદા
આશક ઓર અચ્છુક બન રહે હયે, વો ઘરમે' બેકાર, ઓર યે કરસમે' તડપતા હયે; જખ
તેરે હાથશે સોકકા નામા ઉસને બેજ, યે ખબર હરકારોંને પાદશાહકો પોહચાઇ. હખશીયોંકી
ફાજ બેજ, ઓર તેરા યે હાલ કીયા, ઓર ઉસ જવાન કેદી કે કંતલકી વઝીરસે તલ્લીર પુ-
છી ? ઉસ નમકહરામને મલેકાકો રાઝી કીયા હયે કે ઉસ બેખનાહકો બાદશાહકે હુઝુર અપને
હાથશે શાહઝાદી માર ડાલે ? મે'ને કહા ચલો મરતે મરતે યેબી તખાશા દેખ લે. આખીર
રાઝી હોકર વો દોનો, ઓર મે' એ ઝખમી ચુપકે એક ગોશીમે' જાકર ખડે હએ, દેખા તે
તખતપર પાદશાહ બેઠા હયે ઓર મલેકાકે હાથમે' નંગી તલવાર હયે. ઓર શાહઝાદો પીંજર

તેસે બાહર નીકાલકર ખડા કીયા. મલેકા જલાલ બનકર શમશીર બરાહના લીએ હુએ અપને આશકે કનંલ કરનેકો આધ, જળ નઝદીક પોહંચી, તલવાર ફેક દી; ઓર મલેમેં ચીમટ ગઇ; તખ વો આશક બોલા કે અચશે મરનેપર રાઝી હું મહાંબી તેરી આરઝુ હયે, ઓર વહાંબી તેરી તમન્ના રહેગી. મલેકા બોલી કે મૈં ઇસ બહાનેસે તેરે દેખનેકો આધથી. પાદશાહ ચે હરકત દેખકર સખત બરકમ હુવા, ઓર વઝીરકો દાંટા કે તુ મુજે ચે તમાશા દીખલાનેકો લાયા થા ! મહેલી મલેકાકો જુલા કરકે મહેલમેં લે ગયો. વઝીરને ખદા હોકર તલવાર ઉઠાઇ, ઓર પાદ-શાહઝાદેકે ઉપર દોડા કે એકહી વારમેં કામ ઉસ બેચારેકા તમામ કરે. ચાહા કે તેગા ચલાવે, ગીબશે એક તીર નાગહાની ઉસકી પેશાનીપર લગા. આરપાર હો ગયા, ઓર વો ગીર પડા ! પાદશાહ ચે વાદેદાત દેખકર મહેલમેં ધુશ ગયા, જવાનકો શીર પીંજરમેં બંદ કરકર બાગમેં લે ગયો. મૈંબી વહાંશે નીકલા. રાહમેંશે એક આદમી મુજે યુઝાકર હુઝુર લે ગયા, મુજે ધાયલ દેખકર એક જરરાહકો યુઝાયા. ઓર નેહ યત તાકીદસે ફરમાયા કે ઇસ જવાનકો જલાલ ચંગા કરકર ગુસલ શરાકાદે, યહી તેરી મેહનત હયે; ઉસકે અજા કરનેમેં જીતની કોશીશ કરેગા વય-સાહી ઇનામ, ઓર સરશરાઝી પાએગા.

ગરઝ વો જરરાહ બમુજબ ધરશાદ મલેકાકે મેહનત કરકે એક ચીદેમેં નહીંવા ધુલાકર મુજે હુઝુરમેં લેગયા. મલેકાને પુછા, અખતો કુછ કસર બાકી નહીં? મેને કહાકે "આપકી તવ-જળસે અખ તનદુસ્ત હું. તખ મલેકાને એક ખીલઅત, ઓર બહોતશે રૂપીએ રૂપીએ જો ફરમાએ ચે, બલકે ઉસસે દોચંદ અતા કીએ ઓર દુખસ્ત કીયા. મેંને વહાંસે સખ રશીક ઓર નોકર ચાકરોંકો લેકર કુચ દીયા.

જળ ઇસ મુકામપર પોહંચ્યા, તખ સખકો કહા તુમ અપને વતનકો જાઓ, ઓર મેંને ઇસ પલાડપર ચે મકાન, ઓર ઉસકી સુરત બનવાકર અપના રહેના મુકરર કીયા ઓર નોકરોં ઓર ગુલામેંકો મવાશીક હરએકકી કદરકે રૂપએ દેકર આઝાદ કીયા, ઓર ચે કેહદીયા કે જળ-તલક મેં જીતા રહું; મેરે ખાને પીનેકી ખબરગીરી તુમહેં ઝરર હયે; આગે મુખતારહો...અખ વહી અપની નમક હલાલીશે મેરે ખાનેકી ખબર લેતે હયે, ઓર મેં બખાતીરજમાં ઇસ ખુત-કી પરસ્તીશ કરતાહું. જળ તલક જીતાહું, મેરા યહી કામ હયે, ચે મેરી શરયુઝસ્ત હયે, જો તુને સુની.

યા ટુકરા મેંને જળ ચે કીરસા સુનતેહી કપની ગલેમેં ડાલી, ઓર ઇશતીયાકમેં મુઝકે ફરંગકે દેખનેકો રવાના હુવા કીતને એક અરશેમેં જંગલ પહાડોંકી શેર કરતા હુવા મજનું ઓર ધરહાલકી સુરત બન ગયા, આખીર મેરે શોકને ઉસ શહેર તલક પોહંચ્યા હરગલી કુચેમેં દીવાનાસા શીરને લગા. અકસર મલેકાકે મહેલકે આસપાસ રહા કરતા, લેકીન કોઇ બાત અમસ્તી ન બની જો વહાં તલક રસાઇ હો. અજળ હયેસની થી કે જીસ વાસ્તે ચે મેહનત કશી કરકે ગયા, વો મતલબ હાય ન બાયા. એક દીન બાઝારમેં ખડા થા કે એક બારગી આ-દમી બાગને લગે ઓર દુકાનદાર દુકાને બંદ કરકે ચલે ગયો. યા વો રવનક થી યા સુનસાન હોગયા એક તરશશે એક જવાન રસ્તમકાસા કલ્લા શેરકાસા જળડ, મુજતા હુલા તલવાર દો દોસ્તી બડતા ઝરેહખખતર ગલેમેં, ટોપા સરપર ઓર તમચેકી જેડી કમરમેં લગી હુઇ, કેશીકી તરહ જુમતા ચલા આતા થા, ઓર ઉસકે પીછે દોં ગુલામ બન્નાતકો પોશાક પેહને એક તાખુત મખમલી કશાનેશે મડા હુવા સરપર લીએ ચલે આતે હંચે ? તમાશા દેખકર સાચ અ-લનેકા કરક કીયા. જો કોઇ આદમી મેરે નઝર પડતા, મુજે મના કરતા લેકીન મૈં કબ સુનતક

થા રક્ત રક્ત વો જવાં મરદ એક આશીશાન મકાનમેં ચલા, મૈંની સાથે હુવા, ઉસને શીર-
તેહી આહાકે એક હાથ મારે, ઓર મુજે દો દુકડે કરે. મૈંને ઉસે કસમ દી કે મેની પહી
આહતા હુ મેં અપના ખુન મચાદ કીયા, કીરી તરેહ મુજે ઇસ ઝીંદગી કે અઝાબસે છુટા કે કે
નેહાયત તંગ આયાહુ, મેં જાનબજાર તેરે સામને આયા હું દેર મતકર; મુજે મરનેપર સાબીત
કદમ દેખકર ખુદને ઉસકે દીલમેં રહમ ડાલા, ઓર ગુસ્સાબી કમ હુવા. બહોત તવજજી ઓર
મહેરબાનીસે પુછા કે તુ કોન હયે, ઓર કયુ અપની ઝીંદગીસે બેઝાર હુવા હયે । મેને કહા
ઝરા બધકો તો કહું, મેર કીસ્સા બહોત દુર દરાઝ હયે, ઓર ઇરકકે પંજમેં ગીરફતા રહું, ઇંધે
સબબસે લાચાર હું. યે સુનકર ઉસને અપની કમર બોલી. ઓર હાથ મુહ ધોધાકર કુછ નાચતી
કીયા, ઓર મુજેબી ઇનાયત હુવા. જમ ફરાગત કરકે બેઘકા, તબ બોલા કહે તુજપર કયા શુ-
જરી ? મેને સગ વારેલાત ઉસ પીર મરદકી, ઓર અપને વહાં જાનેકી કહે સુનાઇ પેહલે
નકર રોયા, ઓર યે કહા કે ઇસ કમબખ્શને કીસ કીસકા ઘરવાલા, લેકીન ખેર તેરા ઇલાજ
મેરે હાથમેં હયે, અગત્ય હયે કે ઇસ આસી કે સબબસે તુ અપની મુશકો પોહચે ઓર તું
અંદેશા ન કર, ખાતીર જમારખ, ઓર હજજમકો ફરમાયા કે ઇસકી હજમત કરકે હમામ
કરાવાવે એક જોડા કપડેકા ગુલામને લાકર પેહતાયા તબ મુજસે કહેને લગા કે યે તાખુન જો
તુને દેખા ઉસી શાહઝાદે મરહુમકા હયે, જો પંજરમેં કેદ થા, ઉસકો દુસરે ફાઝ વઝીરને આ-
ખીર મકરસે મારા, ઇસકી તો નજાત હુઇ કે મઝલુમ મારા ગયા; મૈં ઉસકા કોકા હું, મૈંનેલી
ઉસ વઝીરકો શમશીરશે મારા, ઓર પાદશાહકોલી મારનેકા કશ્ફ કીયા, પાદશાહ ઘરઘર કાંપને
લગા, ઓર કસમ ખાઇ કે મૈં બેગુનાહ હું, મૈંને ઉસે નામરદ જાન કર છોડ દીયા. જબસે મે-
રા પહી કામ હયે કે હર મહીનેકી નવચંદી જુમેરાનકો મેં ઉસ તાખુતકો ઇસી તરેહ શેહરમેં
લેકર ફીરતાહું, ઓર ઉમકા માતમ કરતા હું.

ઉસકી ઝબાની યે અહવાલ સુનનેસે મુજે તાલ્લી હુઇ, કે અગર યે આહેગા તો મેરા મ
કસદ ખર આવેગા. ખુદને બડા એહશાન કીયા; જો અથસે જુનુનીકો મુજપર મેહેરબાન કીયા;
સચ હયે ખુદને મેહેરબાં હોતે કુલ મેહેરબાં જમ જાન હુઇ ઓર આરતાખ ગુરખ હુવા ઉસ
જવાનને તાખુનકો નીકાલા ઓર ગુનામ કો ઇનજો તાખુન મેરે સરપર ધરા, ઓર અપને સાથ
લેકર ચલા...ફરમાને લગા કે મલેકકે નઝદીક જાના હું તેરી સીફારસ તામમકદુર કર્કમા તુ
હરગીઝ દમ ન માર્યો, ચુપકા સુતા કીજયો મેને કહા જો કુછ સાહેબ ફરમાને હયેં સોહી ક-
રૂંગા ખુદા તુમકો સલામત રખે, જો મેરે હાલપર તરસ ખાતે હો. ઉસ જવાનને ઇરાદા બાદ-
શાહી બાગકા કીયા, જબ અંદર દાખીલ હુવા; એક ચખુતરા સંગે મરમરકા હસ્ત પેહલુ બાગ
કે સહેનમેં થા ઓર ઉસપર એક નમગીરા સુફા બાદલેકા મોત્યોંકી જલ્લર લગી હુઈ અલમાસકે
ઇસતાદો પર ખગ થા, ઓર એક મસનદ પાકીઝા બીછીથી. ગાવ તકીયા, ઓર બગલી તકીએ
ઝરખરતકે લગે હુએ વો તાખુત વહાં રખાયા ઓર હમ દોનોકો ફરમાયા કે ઉસ દરખતકે પાસ
જાકર બઘકો.

અમદ એક સાઅતકે મશાલકી રોશની નઝર આઇ મલેકા આપ કઇ ખવાસે પસોપેસ
હાઝરથી, તશરીફ લાઇ, લેકીન એહેરપર ઉંઘસી ઓર ખરગી ઝાહીરથી આકર મસતદપર બેઠી
વો જવાં મરદ અહબસે હસ્ત બસ્તા ખડા રહા, શીર અહબસે દુર ફરશકે કીનારે બા અહબ બેઠા
ફાતેહા પડી ઓર કુછ ખાતે કરને લગા મંચ કાન લગાએ સુન રહાયા; આખીર ઉસ જવાનને
કહા કે મલેકા જહાં સલામત મુલકે અજમકા શાહઝાદા આપકી ખુખ્યા ઓર મહબુખ્યા સાથ

ખાન સુનકર અપની સલતનતકો બરબાદ કરકે રૂકીર બન માનીક બધરાહીમ અલ્લમકે તખ્ત હો. ઓર બી મહેનત ખીચકર યહાં તલક આ પોહ્યા હયે (ખીસરા) સાઈ તેહે કારને છોડ. શેહર બલખ, ઓર ઇસ શેહરમે બહોત દીનોસે હેરાન શીરતા હયે આખીર વો ધરાદા મારનેકા કરકે મેરે સાથ લગ ચલા. મે'ને તરવારસે ડરાયા, ઉસને ગરદન આગે ધર દી, ઓર કસમહી કે અખ મે' યહી ચાહતા હું દેર મતકર.

ગરઝ વો તુમહારે ઇસ્કમે' સાખીત કદમ હયે, મેને ખુશ અઝમાયા, સખ તરેહ પુરા પાયા, ઇસ સખખસે ઉસકા મઝકુર દરમીયાન લાયા, અગર હુઝુર ઉસકે અહવાલપર મુસાફર જનકર તવજ્જ હો, તો ખુદા તરસી, ઓર હક શનાશીસે દુર નહીં, યે ઝીકર મલેકાત્તે સુનકર ફરમાયા વો કહા હયે ? અગર શાહજાદા હયે તો કયા મુઝાયકા રખર આવે કોકા વહાસે ઉઠકર આયા ઓર મુજે સાથ લેકર ચલા. મે' મલેકાકે દેખનેસે નેહાયત શાદ હુવા લેડીન અકસો હોશ બરબાદ હુએ. આલમ સુકુતકા હો ગયા, મે'ને ચાહા કે કુછ કહું મલેકા હીધારી ઓર કોકા અપને મકાનકો ચલા. મકાનપર આકર બોલા કે મે'ને તેરી સખ હકીકત આવલસે આખીર તક મલેકાકો કેહ સુનાઈ, ઓર સીકારસ બીકી. અખ તુ હમેશા રાતકો ખીલાનાગાહ જાયા કર. ઓર એશો ખુશી મનાયા કર, મં'યે ઉસકે કદમપર ગીર પડા, ઉસને ગયે લગાલીયા તમામદીન ધડી યા ગીનતા રહા, કે કબ શામ હોવે જો મં'ય જાઉં. જખ રાત હુધ, મં'ય ઉસ જવાનસે રખસત હોકર ચલા. ઓર પાછનેઆગ મે મલેકાકે ચખુતરેપર તકીયા લગાકર જ બઘડી.

અચ્છ એક ધડીકે મલેકા તને તનહા એક ખ્વાસકો સાથ લેકર આહેસ્તા આહેસ્તા આકર મસનદપર બઘડી, મુજે ખુશ નસીબીસે યે દીન મયરસર હુવા, મે'ને કદમખોસી કીયા, ઉન્હો'ને સરમેરા ઉઠા લીયા, ઓર બોલી કે ઇસ દુરસતકો ગનીમત જન. ઓર મેરા કહા માનકે મુજહે યહાંસે લે નીકલ કીસી ઓર મુદકમે' ચલ મે'ને કહા ચલીએ, કહેકર હમદોનોં ખાગકે બાહર તો આએ, પર મારે ખુશીકે હાથ પાંચ પુત્ર ગએ. ઓર રાહ જુત્ર ગએ ઓર એક તરફકો ચલે જતેથે, પર કુછ ઠીકાના નહીં પાતેથે. મલેકા બરહમ હોકર બોલી કે અખ મે'યે થક ગઇ, તેરા મકાન કહાં હયે જલ્દ ચલકર પોહય, નહી તો તુ કયા કીયા ચાહતા હયે, મેરે પાવમે' ફફાલ પડ ગએ હયે, રસ્તેમે' કહીં બઘડ જાઉંગી. મં'યેને કહાકે મેરે ગુલામકી હવેલી નઝદીક હયે, અખ આ પોહ'યે ખાતીર જમા રખો, ઓર કદમ ઉઠાવો, જલ્દ તો બોલાપર દીલમે' હ રાનથા કે કહાં લે જાઉં, એન રાહપર દરવાજા નઝર પડા, જલ્દદીશે કુદલકો તોડકર મકાન કે બીતર ગયા ! અચ્છી હવેલી, ફરશ ખીછા હુવા, શરાબ કે શીશે બરે હુવે કરીનેસે તાકેમે' ધરે ઓર બાવરચી ખાનેમે' નાન કખાખ તધપારયે, માંદગી કમાલ હો રહીથી, એક ગુલાખી શરાબ અરગવાની ઉસ ગઝકકે સાથશી, ઓર સારી રાત બાહમ ખુશી કી; જખ ઉસ જૈનસે સુખ્હો હુધ, શહેરમે' ગુલ મયા કે શાહઝાદી ગાયખ હુધ, મોહલ્લે મોહલ્લે, કુયા કુયા, મુનાદી શીર ન લગે ઓર કુટનીયાં, ઓર હરકારે છુટે કે જહાં વો હાથ આવે પૈદા કરે ઓર સખ દરવાઝોંપર શહેરકે પાદશાહી ગુલામોંકી ચોંકીયાં આ બઘડી—દરબાનોકો હુકર હુવાકે બગેર પરવાની કે એક ચુટી બાહેર શહેરકે ન નીકલસકે જો કોઇ નશાન મલેકાકા લાવેગા, હઝાર અશરશી ઓર ખીલઅત ઇનઆમ પાવેગા, તમામ શહેરમે' કુટનીયાં શીરને લગી, ઓર ધરધર ધુસને લગી, મુજે જો કમખખતી લગી દરવાઝા બધ ન કીયા એક ખુદીઆ શૈતાનકી ખાલા ઉસકા ખુદા કરે મુહ કાલા, હાતમે તસખીહ લટકાએ' ખુરકા ઓર દરવાઝા ખુલા પાકર બેધડક ચલીઆઇ, ઓર સા.

મને મલેકાકે ખેડી હોઠકર હાથ ઉઠાકર દોઆ દેને લગી કે તેરી નય ચુડી સોલામ સક્કામત રહે
 ઓર કંબાઉકી પમડી કાપમ રહે મયે ખરીખ રંડીઆ ફકીરની હુ એક બેડી મેરી હયે કવો
 દોશસે પુરદોને કંઈઝહેશે મરતી હયે, ઓર મુજકો છતની તાકત નહીં કે હમડીકા તેલ ચીરામ
 મેં જલાક, ખાને પીનેકા તો કહાંસે લાક, ઓર જની તો દાપકો કયા હુ, ઓર બચ્ચાકો
 રાક કહાંસે ખીલાક, આજ હો દીન હુવે કે ભુખી પીયાસી પડી હયે, અયે શાહઝાદી અપની
 પૈર કુછ તુકડા પારચા દોતો ઉસકો પાની પીનેકા આધાર હો. મલેકાને તરસ ખાકર અપને ન
 જદીન બુઝાકર ચાર નાન, ઓર એક અગુડી ઉગલીસે ઉતારકર હવાલે ફી કે ઉસકો બેચખા
 ચકર ગેહના પાતા બના દીજ્યો, ઓર ખાતીર જમાસે મુજરાન ફીજ્યો ઓર કબી કબી આ
 થા ફીજ્યો તેરા ધર હયે, ઉસને અપને દીલકા ધરાદા જીસકી તલાશમે આઇ થી બ જીનસ
 પાયા ખુશીસે દોઆ દેતી, ઓર બલાએ લેતી ચલી. દેવડી મેં નાનો કબાળ ફેંક દીએ, મગર
 અગુડીકા મુડીમે લે લીયા કે પતા મલેકાકા મેરે હાથ આયા ખુદા ઉસ આરતસે બચાયા આહે
 તો ઉસ મકાનકા માલીક જવાં મરદ સીપાહી તાઝે ઘોડેપર ચડા હુવા નેઝા હાથમે લીએ લીકાર
 બંદસે એક હરન લટકાએ આ પોંહયા. અપની હનેઝીકા કુદલ દુટા ઓર દરવાઝા ખુલા પાયા
 ઉસ દસ્લાવાકો નીકલતે દેખા મારે ગુરસકે એક હાથસે ઉસકી ચોરી પકડકર લટકા લીયા, ઓર
 ધરમે આયા ઓર ઉસકે દોને પાંઉમે રસીમે બાધકર એક દરખ્તકી ડાઘીસે લટકાયા સરે નીચે
 ઓર પાંવ ઉપર ફીએ એકદમમે તડપ તડપકર મર ગઇ ઉસ મરદકી સુરત દેખકર યે હયબત
 માલીખ હુઇ કે હવાઇખાં. મુંહપર ઉડતે લગી, ઓર ડરકે કલેજ કાંપને લગા, ઉસ અઝીઝને હમ
 દોનેકો બદલવાસ દેખકર તસલ્લી દીકે બડી નાદાની તુમને ફી અયસા કામ ફીયા ઓર દરવાઝા
 ખોલ દીયા, મલેકાને હંસકર ફરમાયા કે શાહઝાદા અપને ગુલામકી હવેલી કેહકર લે આયા ઓર
 મુજકો કુસલાયા, ઉસ ઇલતીમાસ ફીયા કે શાહઝાદેને જો કહા બજા હય જીતની ખલકુલ્લાહ
 હય, પાદશાહોંકે લોંડી ગુલામ હંચ ઇન્હીંકી ખરકત, ઓર રએઝસે સજ્જી પરવરીશ ઓર નીમા
 હયે, યે ગુલામ બેદામો દીરમ ઝરખરીદા તુમહારા ઓર મલેકાકા ઇસ ગરીબ ખાનેમે તશ્ચીફ
 લાના મેરી સઆદત દોંનોં જહાન ફી હયે, ઓર અપને શીદ્વીકો સરફરાઝ ફીયા, મેં નીસાર
 હોનેકો તધ્યાર હુ. કીસી સુ તસે જાનો માલસે દરેગ નહીં કરંગા આપ શોકસે આરામ ફરમા
 ઇએ અબ કીસી ખાતકા ખતરા નહી; યે મુરદાર કુટની અગર સલામત જાતી તો આરત લાતી
 અબ જામતલક મીઝાજે શરીફ આહે બયેટ રહીએ ઓર જો કુછ દરકાર હો ઇસ ખાના ઝાંકો
 કહીએ સબ હાઝીર કરેગા. ઓર પાદશાહ તો કયા ચીઝ હય, તુમહારી ખબર ફરીજોંકી ન
 ન હોગી ઉસ જવાં મરદને અયસી ખાતેં તસલ્લીકી કહીં કે ટુક ખાતીર જમા હુઇ તબ મયે
 કહા શાખાશ તુમ બડે મરદ હો, ઇસ મુરવ્વતકા બદલા હમસેભી જબ હો સકેગા તબ હુઝુરમે
 આવેગા, તુમહારા નામ કયા હયે. ઉસને કહા પેલામકા નામ બહેઝાદખાં હયે, ગરઝ છે મહીને
 તક જીતની શરત ખીદમનકી થી બજાવો દીલ બજાવાયા, ખુશ આરામસે ગુઝરી.

એક દીન મુજે અપના મુદક, ઓર માંખાપ યાદ આએ ઇસ લીએ નેહાયત શીકમ્મદ બ
 યેઠાથા, મેશ એહરા ગમગીન દેખકર બહેઝાદખાં રખર હાથ જોડકર ખડા હુવા ઓર કેહને લગા
 શીદ્વીશ અગર કુછ તકશીર ખીદમત ગુજરીમે હુઇ તો ધરશાહ કીજીએ મયેને કહા, બચાએ
 ખુદા યે કયા મઝકર હયે, તુમને તો અયસા મુલુક ફીયા કે ઇસ શેહરમે અયસે આરામસે રહે
 જયસે અપની માંકે પેટમેં કોઇ રેહતા હયે; નહીં તો યે અયસી હરકત હમસે હુઇથી કે તીનક
 હમારા દુશમન થા, અયસા દોસ્ત કોનથા જો ઉસકે વહાં ઝરા હમ લેતે, ખુદા તુમહે ખુશ રહે.

ખડે મરદ હો તબ ઉસને કહા કે અગર થઈ દીલ નહીં લગતા હવે તો જહાં હુકમ હો ખરે આ શીયતસે પોહ્યા દુશ્મીર બોલા કે અગર અપને વતનતક પોહંચુ તો માંગાપકોં દેખું મેરી તો યે સુરત હુધ, ખુદા જને ઉનકી કયા હાલત હુધ હોગી. મયેં જીસ વાસ્તે ક્તનસે રૂઝ હુમા થા મેરી તો આરજુ બર આધ અબ ઇનકી કદમખોંસી વાજીમ હયે...મેરી ખબર ઉનકો કુધ નહીં કે મરગયા યા જીતા હયે. ઉનકે દીલપર કયા ગમ ગુઝરતા હોગા જવા મરદ બોલા કે, બહોત મુખારક હયે ચલીયે. યે કેહ કર એક ઘોડા તુરની સી કોસ ચત્તનેવાલા. ઓર એક ઘોડા તેજ રશતાર જીસકેપર નહીં કટેયે સો મલેકકે વાસ્તે જલ્દ લા હાઝીર કીયા, ઓર હમ દોનોકો સવાર કરવા કર ઝરેહ બખતર પેહત. હથિઆર બંધ વો અપને ઘોડેપર ચડ બોલા, ઓર કહા કે શુધામ આગે હોલા હયે. સાહેબ ખાતીર જમાસે ઘોડા દબાએ હુએ ચલીએ, જબ શહેરકે દરવાઝેપર આયા એક નચરા મારા ઓર તબસે કુદકો તોડા, ઓર નીગાહમાનોકો ધમકાકર લલકારા કે હરામઝદોં અપને પાદશાહકો જાકર કહો કે બહેઝાદખા મલેક. મહેરનીગાર, એર શાહઝાદએ આલી વીકારકો જો તુખારા દામાદ હૈ સમોંકે સામને લે જતા હયે અગર કુધ મર દુમીકા નથાં હો તો બાહર નીકાલો, ઓર મલેકકો છીલે; યે મત કેહતા કે ચુપકે લે ગયા. બયેઠે બયેઠે આરામ કીયા કરો.

યે ખબર પાદશાહકો જલ્દ જ પોહંચી વઝીર ઓર મીરજખશીકો હુકમ કીતા કે ઉન તીનો બદઝાત નમકહરામકો બાંધકર લાઓ, યા ઉનકે સર કાટકર હુજુરમેં પોહંચાઓ. એક દમકે બન્ધ ફૈઝ જમા હુધ ઓર તમામ ઝમીનો આમમાન કાંપને લગા બહેઝાદખાને મલેકકો, ઓર ઇસ ઈકીરકો એક પુલકે દરમેં કે બારા ખુલે, ઓર જોનપુરકે પુલકે બરાબર થા ખડા કીયા, ઓર આપ ઘોડેકો બગાકર શૈજકી તરફ શીરા, ઓર શેરકે માર્નીદ ચુંજકર ઘોડેકો દખતકર ફૈજકે દરમીઆન ધુસા તમામ લશકર કાઢ્યા ફટ ગયા, એર યે દોનો સરદારો તક જ પોહંચ્યા ઓર દોનોકે સર કાટ લીએ, જબ સરદાર મારે ગયે. લશકર તર બતર હો ગયા, શીર તો પાદશાહ આપ કધ ફૈજ બખતર પોશોંકી અપને સાથ લેકર કુમકો આયા; વો લલાઈની ઉસ જવાં મરદને માર દી, શીકરત ફાશખાધ; પાદશાહ પસપા હુએ સચ હુએ કે ફતેહ દાદે ધલાહી હુએ લેકીન બહેઝાદખાને અચસી બહાદુરી કી કે રસતમબેબી ન હો સકે...જબ બહેઝાદખાને દેખા કે અબ કોઇ દુશમન બાકી નહીં રહા જો હમારા પીછા કરેગા, બેપૈાફ હોકર જહાં હમ ખડે યે આયા, ઓર મુઝકો સાથ લેકર ચલા. સફરકી ઉમર કોતા હોતી હુએ, ઘોડે અરસેમેં અપને મુલકકી સરહદમેં પોહંચે એક અરઝી સહી સલામત અનેકી પાદશાહકે હુજુરમેં જો કીબલેગાહ મુજ ફકીરકે યે લીખકર રવાના કી જહાંપનાહ પડકર શાદ હુએ, દોગાના શુકરકા અદા કીયા. જયમે ચુખે ધાનમે પાની પડા. ખુશ હોકર સબ અમીરોંકો જીલુમેં લેકર ઇસ આજીકે ઇસતીકબાલકે ખાતીર લખે દરીઆ આકર ખડે હુએ ઓર નાનકે વાસ્તે નાખુદાકોં હુકમ કીયા. મૈને દુસરે કીનારેપર સવારી પાદશાહકી ખડી દેખી કદમખોંસીકી આરજુમેં ઘોડેકો દરયામેં ડાલ દીયા, મરે ઇસ્તીઆકકે કલેજેકો લગા લીયા.

અબ એક ઓર આફત નાગહાની પેશ આઇ કે જીસ ઘોડેપર મેં સવાર થશાયદ વો બચ્ચા, ઉસી માદ્યાનકા થા, જીમપર મલેક મવાર થી, યા હમ જીનસીયતકે બાઇસ મેરે ઘોડેકો દેખકર ઘોડીનેબી જલદી કરકે અપને તઈ મલેકા સમેત મેરે પીછે દરયામેં ગીરાયા ઓર તીરને લગી મલેકાને ધબરાકે બાગ ખીંચી વો મુંહકી નરમ થી ઉત્તર ગઇ મલેકા જોને ખાટર મંએ ઘોડી દરયામેં હુબ ગઇ કે શીર દોનોકા નશાન નઝર ન આયા બહેઝાદખાને યે હાલત દેખકર

અપને તઈ ઘોડે સમેત મલેકાકી મદદકી ખાતીર પોહ'આયા, વોભી ઉસ જ'વરમે' આ મયા શીર નીકલ ન સકા; બહોનેરે હાથ પાવ મારે, કુછ બસ ન ચલા હુખ ગયા. જહાંવનાહને યે વારેલાત દેખકર જલ મંગવાકર શીટવાયા ઝોર મલ્લાહોં, ઝોર ગેતા ખોરોંકો ફરમાયા—હુ-હોંને સારા દરયા છાન મારા, તલેકી મટટી લે લે આએ, પર વો જાનોં હાથ ન આએ.

યા ડુકરા યે હાદેસા અયસા હુવા કે મેં સોદાઇ ઝોર દીવાના હો ગયા; ઝોર ફકીર જનકર યહી કેહતા થા કે ધન નેનોંકા યહી બીસેખ ચેબી દેખા વોભી દેખા અગર મલેકા કહીં માયખ હો જતી યા મર જતી તો દીક્રો તસલ્લી આતી; શીર તલાશકો નીકલતા યા સખર કરતા. લેકીન જખ નઝરોંકે રૂઝ ગરક હો ગઇ તો કુછ બસ ન ચલા આખીર જમે' યહી લહેર આઇ કે દરયામે' હુખ જલો; શાયદ અપને મચશુકકો મરકર પાવં. એક રોઝ રાતકો ઉસી દરયામે' ઉતરા ઝોર હુખનેકા ધરાદા કરકર ગલે તક પાનીપે' ગયા, ચાહતા હું કે આગે પાંવ રખુ', ઝોર ગોતા ખાઉં. વહી સવાર ખુરકાપોશ જહોંને તુમકો બશારત દી હએ આ પોહ'એ, મેસ હાથ પકડ લીયા ઝોર દીલાસા દીયા કે ખાતીર જમા રખ મલેકા ઝોર બહેઝાદખાં જીને હએ, તુ અપની જન નાહક કયું ખોતા હએ; દુન્યામે અયસાભી હોતા હએ; ખુદાકી વરગાસે માયુસ મતહો અગર જીતા રહેગા તો તેરી મુલાકાત જન દોનોંસે એક રોઝહો રહેગી. અખ તુ રમકી તરફ જ ઝોર બી દો દુરવેશ દીલવેશ વહાં ગએ હએ; ઉંનસે તુ જખ મીલેગા તખ અપની મુરાદકો પોહ'એગા યા ડુકરા બમજી હુકમ અપને હાદીકે મૈંબી ખીદમત શરીરમે' આકર હાઝીર હુવાહું, ઉમ્મેદ હએ કે હરએક અપને મતલબકો પોહ'એ. ઇસ તુકડ ગદેકી યે વારેલાતથી જો તમામોકમાલ કેહ સુનાઇ.

સૈર ચૌથે દુરવેશકી.

ચૌથા દુરવેશ અપની સૈરકી હકીકત રોરોકે ઇસ તરહ કેહતે લગા.

રૂઆઇ.

કીસ્સા હમારી બેસરો પાઇકા અખ સુનો,
ટુક જાપના ધ્યાન રખકે મેરા હાલ અખ સુનો,
કંસ વાસ્તે મૈં આયાહું યહાં તક તખાલ હુવા;
સારા બયાન કરતા હું ઉસકા સમખ સુના.

યા મુરશદ અલ્લાહ ઝરા મુતવજજ હો. યે ફકીર જો ઇસ હાલતમે' ગીરરતાર હએ; સ્વીવડે પાદશાહકા ખેટા હએ, નાઝો ન્યામતસે પરવીશ પાઇ ઝોર બખુબી તરખીઅત હુવા—ઝમાનેકે બલે ખુરસે કુછ વાકીશ ન થા જનનતા થા કે યુંહી હમેશા નીબેગી અન બેશીકરીમે' યે હાદેસા રૂખકાર હુવા કે કીબલએ આલમ જો વાલીદ ઇસ યતીમકે યે હુ-હોંને રેલતક જન કંદનીકે વકત અપને છોટે ભાઇકો જો મેરે ચાચા હએ ખુલાયા, ઝોર ફરમાયા કે હમને તો સખ માલો મુલક છોટકર ધરાદા કુચકા કીયા, લેકીન યે વસીઅત મેરી બખ લાઇઓ, ઝોર ખુઝરગીકો કામ ફરમાઇઓ, જખ તલક શાહઝાદા જો માલીક ઇસ તાજે છતરકા હમે જખ જવાન હો ઝોર શહર સંભાલે, ઝોર અપના ધર દેખે બાલે તુમ ઇસરી હીદાઇત કીઓ.

ઔર સીપા હો રક્યતકો ખસામ ન હોને દીનયો જમ વો વાલીમ હો ઉસકો સમ કુછ સમજ
જાકર હખત હવાલે કરના, ઔર રોશન અખતર જા તુમહારી બેટી હયે, ઉસસે શાદી કરદેના
ઔર તુમને, સલતનતસે કીનારા પકડના. ઇસ સુલુકસે પાદશાહત હમારે ખાનદાનમેં કાયમ
રહેગી, કુછ ખલલ ન આયોગા યે કેહકર આપતો જાન બહક તસલીમ હુયે અમ ચયા પાદ-
શાહ હુવા, ઔર બહોબસ્ત મુલકકા કરને લગા. મુજે હુકમ કીયા કે જાનાને મહેલમાં રહા કરો;
જખતલક જવાન હો બાહેર ન નીકરો યે ફકીર ચોદા બરસકી ઉમર તક બેગમેં ઔર ખવ.
સોમેં પલા કીયા. ચયાકી બેટીસે શાદી ખગર સુતકર શાદ થા, ઔર ઉસ ઉમેદખર બેટીકર
રહેતા, ઔર દીલમેં કેહતા કે અમ કોઇ દીનમેં પાદશાહતબી હાય લગેગી, ઔર શાદીબી
હોજાઓગી...દુનેયા બહુમેદ કાયમ હયે એક હબસી કે જસકા નામ મુખારક થા વો વાલીદકી
ખીદીમતમેં તરખીયત હુવા થા, ઉસકા બગ એતેગાર થા, ઔર સાહેબ ફશવર નમકહલાલથા
મેં અકસર ઉસકે પાસ બેઠાતા; વોબી મેરી બહોત ખ્યાર કરતા; ઔર મેરી જવાની દેખકર
ખુશ હોતા ઔર કેહતા અલહમદોલીલાહ અય શાહઝાદે અમ તુમ જવાન હુયે, ઇનશાઅ-
લ્લાહોતઆલા યકીન હયે કે તુમહારા ચયા અપને બાઇકી વસીઅતપર અમલ કરેંગે ઔર
અપની બેટી, ઔર તાજે તખ્ત જો તુમકો મીલને વાલા હયે મીલેગા.

એક રોજ યે ઇતેશક હુવા કે એક અદતા સહેલીને બેગુનાહા મેરે તઇ તમાચા અયસા
ખીચકર મારા કે મેરે ગાલપર પાંચો ઉંગલીયોંકા નશાન ઉબર આયા । મેં રોતા હુવા મુખાર-
કકે પાસ ગયા. ઉસને મુજે ગલે લગ લીયા, ઔર આંસુ આસતીનસે પોષકર, કહા કે ચલો
આજ તુમહેં પાદશાહકે પાસ લેવલુ, શાયદ મેહેરજાનહો, ઔર લાયક સમજકર તુમહારા હક
તુમહેં દે...ઉસીવકત ચયાકે પાસ લેગયા. ચયાને દરગારમેં નેહાયત શફકત કી, ઔર પુછા
કે કયું દીવગીરહો, ઔર આજ યહાંતક કયુ આયે મુખારક બોલાકે કુછ અરજ કરને આયે
હયે યે સુતકર ખુદખુદ કેહને લગા કે અમ શાહઝાદેકા ખીયાહ કરદેતે હયે, મુખારકને કહા
બહોત મુખારક હયે...વહી નજુમી ઔર રમાલોંકો રખર કીયા, ઔર ઉપરકે દીલસે પુછા કે
ઇસસાલમેં કોનસા દીન ધડી મહુરત મુખારક હય કે સરંજમ શાદીકાં કરે ? ઉનહોંને મરઝી
પાકર ગીન ગીનાકર અરજ કી કે કીમલયે આલમ, યે બરસ તમામ નેહેસ હયે કીસી ચાંમે
કોઇ તારીખ નેક નહી, અગર યે સાલ તમામ બખેરો ખુળી કટે, આઇદા કારે ખેરકે લીએ
બેહતર હયે પાદશાહનો મુખારકકી તરફ દેખકર કહા શાહઝાદેકો મેહેલમેં લેજાઓ ખુદા પ્યાહે
તો બચદ ઇસ સાલકે ઇસકી અમાનત ઇસકે હવાલે કરેંગા ખાતીર જમા રખે, ઔર પડના
લીખકર કાખીલ હો મુખારકને સલામ કીયા ઔર મુજે સાથ લે મેહેલમેં પોહંચા દીયા. દોતીન
દીનકે બચદ મેં મુખારકકે પાસ ગયા, મુજે દેખતેહી રોને લગા । મંએ હએરાન હોકર પુછા
કે દાદા ખેરતો હયે તુમહારે રોનેકા કયા બાયસ હયે ? તખ વો ખેરખ્યાહ કે મુજે જાનો દીલ-
સે ચાહતાથા બોલા મેંને ઉસ રોજ જો તુમહેં ઉસ જાલીમકે પાસ લેગયાથા. કાશકે અયસા
જાનતા તો ન લે જાતા મેંને ધખરાકર કહા, મેરે જાનેમેં કયા અયસી કબાહત હુઈ, કેહોતો
સહી, તખ ઉસને કહાકે સખ અખીર વઝીર અરકાને દોલત છોટે બડે તુમહારે બાપકે વકતકે
તુમહેં દેખકર ખુશ હુયે ઔર ખુદાકા શુકર કરને લગે કે અમ હમારા સાહેબઝાદા જવાન
હુગ; ઔર સલતનતકે કાખીલ હુવા, અમ કોઇ દીનમેં હક હકદારકો મીલેગા, તખ હમારી
કદરદાની કરેગા, ઔર કદીમ નોકોરોંકી કદર સમજેગા. યે બખર ઉસ બેઇમાનકો પોહંચી
તો ઉસકી છાતીપર સાંપ લોટને લગા, મુજે ખીલવતમેં ખુદાકર કહા કે અમ મુખારક; અમ

અચાનક કામ કરી શકાતો. કીસી ફરેખસે મારગદર્શન આપીને ઉસકા ખોલ મેરે દીલસે નીકાલ, જો મેરી ખાતીર જમાલો. તખ્તે મેં બેઠવાસ હો રહાહુ કે નેરા અચ્ચ તેરી જનકા દુશમન હુવા જુહી મુઝારકસે યે ખખર નામુનાસેખ મેને સુની, જગેર મારે મરમયાં આર જનકે ડરસે ઉસકે પાંચપર ગીરપણ કે વાસ્તે ખુદાકે મુજે સલતનતસે કુછ કામ નહીં. કીસી તરફ મેરાજી બચે ઉસ ગુલામ બાવકાને મેરા સર ઉઠાકર છાતીસે લગાકર જવાબ દીધા કે કુછ ખતરા નહીં, એક તદખીર મુજે મુજહી હયે અગર રાસ્ત આપ તો કુછ પરવા નહીં. ઝીંઘી હય સો સખ કુછ હયે; અગધબ હયે કે ઇસ કીકરસે તેરી જનબી બચે આર અપને મતલબસે કામ ચાખ હો...યે બનોસા મુજે ઢેકર સાથ લેકર ઉસ જગા ગયા. જહાં વાલીદ ઇસ ફકીરકે સોતે બેઠેથે, આર મેરી બહોત ખાતીર જયાકી. વહાં એક કુરસી બીછીધી એક તરફ મુજે કહા આર એક તરફ આપ સંઘલીકા પકડકર સરકાયા, આર કુરસીકે તલેકા ફરશ ઉઠાયા આર ઝમીનકા ખોદને લગા. એક બારગી એક ખીડકી નમુદ હુધ કે ઝંજીર આર કુદલ ઉસમેં લગા હયે મુજે ખુદાયા; મયે મુકરર અપને દીલમેં યે સમજ કે મુજકો મારકર ઇસ ગડકેમેં ગાડ દેનેકા યે ગડકા ખોદા હયે, મોત આખોંકે આગે શીર ગધ, લાચાર ચુપકે ચુપકે કલમા પડતા હુવા નઝદીક ગયા દેખતા હુ તો ઉસ ફરીયેકે અંદર ઈમારત હયે આર ચાર મકાન હયે હરએક દાલાનમેં ફસફસ દેંગે સોનેકી ઝંજીરોસે જકડી હુધ લટકતી હયે આર હરએક દેગકે મુંહપર એક એક સોનેકી ઈટિ આર એક એક બંદર જડાવકા બના હુવા બેઠા હયે એકુનચાલીસ દેંગે ચારોં મકાનમેંથી આર દેગકા દેખા કે લખાલખ અશરશરીયોસે ભરી હયે ઉસપર ન તો ફૂંદર હયે ન તો ઈટિ હયે આર એક યેઝ જવાહીરસે મુંહતક બરા હુવા દેખા. મેને મુઝારકસે પુછા કે અચ દાદ યે ક્યા તીલસ્તુમ હયે આર યે કીસ કામકે હયે. બોલા કે યે બંદર જો દેખતે હો ઇનકા યે મા જરા હયે કે તુમારે બાપને જવાની વકતસે મલેક સાદીક જો જુન્નોકા પાદશાહ હયે. ઉસકે સાથ દોસ્તી આર આમદો રશત પૈદા કી થી ચુનાચે હર બરસમેં એક દશ કબ તલ્હકે તોહફે આર ખુશખોધ સવગાત કીસમ કીસમકે ઇસ મુલકકે લે જતે મહીનેકે કરીખ ઉસકે પાસ રહેતે, જખ રખસ્ત હોતે મલેક સાદીક એક બંદર ઝમરફકા દેતા. પાદશાહ ઉસે લાકર ઇસ તહેબાનેમે રખતા. ઇસ બ તસે સીવા મેરે દુસરા કોઇ આગાહ ન થા ગુલામને એક મરતબા અરઝ કી કે છહાં પનાહ લખોં રખીયેકે તોહફે લે જતે હયે. આર વહાંસે એક બંદર પાર કા લે આતે હયે આખીર આપકો ઉસસે શાયદા ક્યા હયે? મેરી બાતકા જવાબ હંબકર ફરમાયા ખખરદાર કહીં ઝાહેર ન કીજયો યે બંદર જો તુ બેજન દેખતા હયે હરએકકે હઝાર દેવ તાબે આર ફરમાબદાર હયે લેકીન જખ તલક મેરે પાસ ચાલીસાં બંદર પુરે ન હોવે તો કુછ કામકે નહીં સો એક બંદરકી કમી થી કે ઉસી બરસમેં પાદશાહને વશાઇ પાઇ ઇતના મેહનત કુછ ટામ ન આપ ઉસકા શાયદા ઝાહીર ન હુવા. અયં સાહઝાદે તેરી બેકસીકી હાલત દેખકર મુજે યાદ આયા આર યે જોમેં ઠહેરાયા કે કીસી તરફ તુજકો મલેક સાદીકકે પાસ લે ચલું આર તેરે ચચાકા ઝુલમ બયાન કરું; યકીન હયે કે વો દોસ્તી તુમારે બાપકી મુલક તેરે હાથ આવે આર ચીન માહચીનકી સલતનત તુ બખાતીર જમઅ કરે આર શીલ હાલ ઇસ તજવીઝશે તેરી જન બચતી હયે અગર આર કુછ ન હુવા તો ઇસ ઝાલીમકે હાથશે સીવા ઇસ તદખીરકે આર કોઇ ગરત મુખલેસીકી નઝર નહીં આતી. મેને ઉસકી ઝમન નશે યે ફેશીયત સુનકર કહા કે દાદા જન તુ મેરી જનકા મુખતાર હયે જો મેરે હકમેં બચા હો શા કર તખ તો મેરી તસલ્લી કરકે આપ ઇતર આર ઉઠ અખીર વગેરા ખુશખોધ જો

કુછ વહાં લેવતેકે ખાતીર મુનાસીબ જનકર ખરીદ કરને ખાઝારમે ગયા, ફુસરે દીન મેરે ઉસ કાફીર અચાકે પાસ (જો બખ્શએ અયુ નેહલકે થા) ગયા ઓર કહા કે જહાં પનાહ શાહઝાદેકે માર ડાલનેકી એક સુરત મૈને દીલમે ઠેરાઇ હએ અગર હુકમ હો તો અરજુ કરે વો કમખખત પુરુષ હોકર ખોલા વો કયા તદખીર હએ । તખ મુખારક ખોલા કે ઉસકે રારડાલનેમે સખ તરહ અપકી ખદનામી હએ મગર મૈ ઉસે બાહર જંગલમે લે જાકર દીકાને લગાઉ ઓર ગાડ દાખ કર ચલા આઉ તો હરગીઝ કોઇ આગહ ન હોગા કે કયા હુવા । યે બંદીશ મુખારકશે સુનકર ખોલા અચ્છા હએ મંએ બીપહી ચાહતા હું કે વો સલામત નરહે ઉસકા હર મેરે દીલમે હએ અમર મુજે તું રીકરસે છુડાવેગા તો ઇસ ખીદમતકે એવઝ બહોત પાવેગા; જહાં તેરા જી ચાહે વહા લે જાકર મારગહ. ઓર મુજે એહ ખુશ ખખર લાદે મુખારકને પાદશાહકે તરફસે દીલ જમખ કરકે જુગે સાચ લીયા ઓર વો તોહફે લેકર આધી રાતકો શેહરમે કુચકીયા ઓર ઉતરકે તરફ ચલા... એક મહીને તલક પેહમ ચલા ગયા.

એક રોઝ રાતકો ચલે જતેયે—મુખારક ખોલા કે શુકર ખુદાંકા અખ મંઝીસે મકસુદકો પોહએ. મૈને સુનકર કહા કે દાદા યે તુને કયા કહા । કહેને લગા અય શાહજાદા જીનોંકો કયા નહીં દેખતા ? મૈને કહા મુજે તેરે સીવા ઓર કોઇ નઝર નહીં આતા. મુખારકને સુરમા દાની નીકાલકર સુરમાની સુરમેકી સલાઈ મેરી દોનોં આંખોમે ફેરદી, વહીં જીનોંકી ખલકત, ઓર લશકરકે તંયુ કન્નાત નઝર આને લગે લેકીન અખ ખુશરવ ઓર ખુશ લીખાસ મુખારકકો પહોંચાનકર હરએક આશનાઇકી રાહસે ગલે મીલકર મઝાખે કરતા આખીર જાને જાને પાદશાહી મકાનોંકે નઝદીક ગએ, ઓર ખારગાહમે દાખીલ હએ હરએકકે હઝાર દેવ તાખે ઓર રરમાખ-રદાર હએ લેકીન જખ તલક મેરે પાસ ચાલીસોં બંદર પુરે ન હોવે તો કુછ કામકે નહીં સો એક બંદરકી કેમી થી કે ઉસી બરસમે પાદશાહને વરાત પાઇ ઇતલા મેહનત કુછ કામ ન આઇ ઉસકા કાપદા ઝાલીર ન હુવા. અય શાહઝાદે તેરી બેકસીકી હાલત દેખકર મુજે યાદ આયા ઓર યે જીમે ઠહેરાયા કે કીસી તરહ તુજકો મલેક સાદીકકે પાસ લે ચલુ ઓર તેરે ચચાકા ખુશમ બખાન કરે; યકીન હએ કે વો દોસ્તી તુમહારે બાપકી માદ કરકે એક બંદર જો બાકી હએ સો તુજને દે તખ ઉનકી મદદસે તેરા માલો મુલક તેરે હાથ આવે ઓર ચીન માહાચીનકી સલતનત તુ બખાતીર જમઅ કરે ઓર ફીલ હાલ ઇસ તજવીજસે તેરી જાન બચતી હએ અગર ઓર કુછ ન હુવા તો ઇસ ઝાલીમકે હાથસે સોવા ઇસ તદખીરકે ઓર કોઇ સુરત મુખલે સીકી નઝર નહીં આતી મૈને ઉસકી ઝખાનસે યે સખ કઈંદીયત સુનકર કહા કે દાદા જાન તુ મેરી જાનકા મુખતાર હએ જો મેરે હકમે બચા હો સો કર તખ તો મેરી તસલ્લી અરકે આપ ઇતર ઓર હદ અખીર વગેરા ખુશખોઇ જો કુછ વહાં લે જાને કે ખાતીર મુનાસીબ જાન કર ખરીદ કરને ખાઝારમે ગયા. ફુસરે દીન મેરે ઉસ કાફીર ચચાકે પાસ (જો બખ્શએ અયુ નેહલકે પુ) ગયા ઓર કહા કે જહાં પનાહ શાહઝાદેકે માર ડાલનેકી એક સુરત મૈને દીલમે ઠેરાઇ હએ અગર હુકમ હો તો અરજ પાદશાહ મગધુરકે હમારે ઉપર બહોત થા ઓર યે બેચારા તખાહ હોકર અપની સલતનત છોડકર જાન બચાનેકે વાસતે યહાંતક આયા હયે, ઓર હમારે દાખને દોલતમે પનાહ લી હએ તા બમકદુર કીસુ તરહ હમસે કમી ન હોગી ઓર દરજુઅર ન કરંગા લેકીન એક કામ હમારા હએ, અગર વો ઇસસે હોસકા ઓર ખીયા નત ન કી. બખુબી અંજામ દીયા ઓર ઇસ ઇમતેહાનમે પુરા ઉતરા તો મૈ કૌલ ઇકરાર

કરતા હું કે જીવિદા પાદશાહસે મુજુક કર્કા આ જાને ચાહેવા સો દુ'ખા મેને
 ક્ષતીભાસ દીધા કે ઇસ શીશીસે તા બમકદુરને ખીદમત સરકારની હોસ કેળી બસ
 બળ લાવેગા ઝોર ઉસકો અખી દીવાનતદારી ઝોર હોંસીયારીસે કરેગા, ઝોર દોનો, બસ
 સઆદન અપને લીએ સમજેગા. તખ શરમાયા કે તુ અખી લકકા હએ ઇસ વાસ્તે બસબર ત
 કીદ કરતા હું મુબાદા ખીયાનત કરે, ઝોર આરતમે પડે. મે'ને કહા ખુદા પાદશાહકે ઇકબાલસે
 આસાન કરેગા ઝોર મે' જાને દીલસે કોશીશ કર્કા, ઝોર અમાનત હુજુરતક લે આઉંગા. જે
 જીનકે મલેક સાદીકને મુજકો કરીય ખુલાયા. ઝોર એક કાગઝ જેબસે નીકાલ કર મેરે તખ
 ખલાકર કહા કે જીસ શખ્સકી શખી હએ ઉસે જહાનમે તલાશ કરકે મેરે વાસ્તે પૈદા કરકે
 ઝોર જીસ ખડી તું ઉસકા નામો નશાન પાવે ઝોર સામને જાવે તો મેરે તરફસે બહોત ઇ
 તીયાક જાહીર કીજયો અગર યે ખીદમત તુજસે સરંજમ હુધ તો જીતની તવકકા તુજે મનજુર
 હએ ઉસસેબી ઝીયાદા હાસીય હોગી નહી તો જયશા કરેગા વધશાહી પાએગા, મેને ઉસ કાગ
 ઝકો જો દેખા તો એક તમતીર નઝર પડી. દેખતેહી ગથ આને લગા, બઝોર મારે ડરકે અપને
 તખ સંબાલકર કહા બહોત ખુબ મે રખસત હોતા હું અગર ખુદાકો મેરા બલા કરના હએ
 તો બમજીબ હુકમ હુજુરકે મુજસે અપદ મે' આવેગા યે કેહ કર મુખારકકો હમરાહ લેકર જંમ
 લકી રાહલી ગાંવ ગાંવ બસતી બસતી શહેર શહેર મુલક મુલક શીરને લગા ઝોર હરએકસે ઉસદ
 નામોનશાન પુછને લગા, મગર કીમીને ન કહાકે હાં મે' જાનતા હું યા કીસીસે ઝીકર સુના
 હએ, સાત બરસ તક ઉસી આશ્રમમે હૈરાની ઝોર પરેયાની સહેતા હુવા એક નગર મે' વારી
 ર હુવા... ઇમારત આલી ઝોર આબાદ લેકીન વહાંકા હરએક આદમી ઇસમે આઝમ પરતા થા,
 ઝોર ખુદાકી ઇબાદત ગંદગી કરતા થા એક અંધા હીંદુસ્તાની ફકીર બીક માગતા નઝર આ
 યા નીવાલા ન દીયા. મુજે તઅજબુખ આયા ઝોર ઉસકે ઉપર રહમ આયા જેબમે'સે એક
 અશરશી નીકાલકર ઉસકો દીધો લેકર બોલા કે અએ દાતા ખુદા તેરા બલા કરે શાયદ તુ મુસા
 શીર હએ ઇસ શહેરકા બાશીદા નહીં ! મેને કહા સચ હએ, સાત બરસસે મે' તખાહ હુવાહું
 જીસ કામકો નીકલા હું ઉસકા પતા નહીં મીલતા; આજ ઇસ શહેર મે' પોહંચાહું વો બુદ્દા
 દોઆએ' હેતા ચલા; મેલી ઉસકે પીછે ચલા બાહેર સહેરકે એક મકાન આલીશાન નઝર આવા
 વો કિમકે અંદર ગયા. તો મૈલી ગયા. દેખા તો જમજમ ઇમારત ગીર પડી હએ, ઝોર જે
 મરમત હો રહી... મેને દીલમે' કહા કે યે મહેલ પાદશાહકે લાયક હએ જીસ વકત તખ્યારી
 ઇમ મકાનકી હુધ હોગી તો કયાહી દીલપસંદ યે મકાન બના હોગા ઝોર અખ તો વીરાનીસે
 કયા સુરત બન રહી હએ પર મઅલુમ નહીં કે ઉજડ કયું પડા હએ. ઝોર એ નાખીતા ઇસ
 મહેલ મે કયુ રેહતા હએ. વો અંધા લકડી ટેકતા હુવા ચલા જતાથા કે એક અવાજ જયસે
 આઈ કોઇ કેહતા હએ કે અય બાપ ખેરતો હએ, આજ જલદી કયું ફીરે આતે હો ? પીર મર
 હને સુનકર જવાબ દીધા કે બેટી ખુદાને દી, બહોત દીનોસે પેટ ભરકર અચ્છા ખાના નહી ખા
 થા થા સો ગોરત મસાલા આટા ઘી, તેલ નુન મોલ લીયા, ઝોર તેરે વાસ્તે કપડા જે ઝુરર
 થા ખરીદ દીધા અસકે પેહન ઝોર ખાના પકા તો ખા પીકર ઉસકે હકમે' દોઆએ' દે, અગર
 એ અતજબ ઉસકે દીલકા મઅલુમ નહીં, પર ખુદા દાના ઝોર ખીના હએ; હમતીયાર જીમે અ
 થા કે બીસ અશરફીયાં ઝોર ઉસકો દુ', લેકીન અવાઝકે તરફ ધ્યાન જો ગયા તો એક ઝોરત
 દેખી કે વો તસવીર ઉર્સ મઅશુકકી થી. તસવીરકો નીકાલકર મુઝબીલ કીયા સરે મુ તશાવત
 ન દેખા, એક આહ દીલસે નીકાલી ઝોર બેહોશ હુવા મુખારક મેરે તખ બગલમે' લેકર બહા

રને લગા મુજે જરાસા હોશ ., ઉંડી તરફતાક રહા થા. ને, મુખારકને પુ
 ડા કયા હો ગયા ? બળી મુહસે જ નહી નીકલા થા કે વો નાઝીન બોલી
 જાન પુઢાસે ડર, ઓર ઈગાની ઓરતપર નીઝાહ મતકર, હયા ઓર શરમ સખકો ઝુર
 ૧. ઇસ લીયાકતસે ગુફતોગોફી કે મે ઉસદી સુરત ઓર સીરતપર શીદા હો ગયા, મુખારક મે
 રી ખાતીરદારી બહોતસી કરને લગા, લેકોન દીલકી ઉસકો કયા ખબર થી લાચાર હોકર મે
 પુકારા કે અય ખુદાકે બંદા, ઓર ઇસ મકાનકે રેહનેવાલો, મે ગસીબ મુશારીર હું, અગર અપ
 ને પાસ મુજે ખુશાયા, ઓર રેહનેકો જગા દા તો બડી ખાત હયે. ઉસ નાખીનાને નઝદીક ખુ-
 લાયા ઓર આવાજ ધેજાનકર ગસે લગાયા, ઓર જહાં વો ગુઝબદન બઘીથી ઉસ મકાનમે
 હો ગયા...વો એક કાનમે છુપ ગઇ. ઉસ પુઢેને મુઝકો પુછા કે અપના માજરા કહે કે કયું
 ધબરાકર અકેલા પડા શીરતા હયે, ઓર તુજેહ કીસીદી તલાશ હયે ? મેને મલેક સાદીકકા નામ
 ન લીયા ઓર વહાંકા કુછ ઝીકરો મઝકુર ન કીયા, ઇસ તોરસે કહા કે યે બેકસ શાહઝાદા ચીનો
 માહચીનકા હયે, સુનાયે મેરે વાલી ન્યામત હનોઝ પાદશાહ હયે; એક સૌદાગરસે લાખોં રૂપએ
 દેકર એ તસવીર મોલલીથી, ઉસકે દેખનેસે સખ હોશે આરામ જતા રહા, ઓર ફકીર બનકર
 તમામ જહાન છાન મારા, અય યહાં મેરા મતલબ હાય આયા સો તુમહારા ઇખતીયાર હયે.
 યે સુનકર પુઢેને એક આહ મારી ઓર ખોલા અય અઝીઝ, મેરી લડકી બડી મુમીબતમે ગીર
 શતાર હયે કીસી બચરકી મજલ નહી કે ઇસસે નીકાહ કરે, ઓર ફલ પાવે, મેને કહા હ
 ઉમ્મેદવાર હું મુશરસીલ બયાન કરો તબ ઉસ પીરમરદને માજરા નમામે કમાલ ઇસ તોરસે
 ઝાહીર કીયા.

કે સુન અય શાહઝાદે મેં રેહનેવાલા ઇસી કમબખ્ત શહેરકા હું, મેરે ખુઝરગ નામ આ-
 વર આલી ખાનદાનસે, હકતઆલાને યે બેટી મુજે ઇનાયતકી; જબ બાલીગ હુઇ તો ઉસકી
 ખુબસુરતી ઓર નઝાકાત, ઓર સલીકેકા શોર હુવા, ઓર સારે રહકમે મસહુર હુવા કે ફલાનેકા
 ઘરમે અયસી લડકી હયે કે ઉસકે હુસ્નકે મુકામીલ હુરપરી શરમીદા હયે, ઇનસાનકા તો કયા
 મુંહ હયે કે બરાબરી કરે, યે તઅરીફ ઇસ શહેરકે શાહઝાદેને સુતી, ગાયબાના બગેર દેખે બાલે
 આશક હુવા ખાના પીના છોડ દીયા. આખોર પાદશાહકો યે ખાત મઅસુમ હુઝ રાતકો ખીલવ-
 તમે ખુશાયા ઓર યે મઝકુર દરમીયાનમે લાયા, ઓર મુજે બાતોમે કુસલાયા હતકાે તીસબત
 નાતા કરનેમે રાઝી કીયા. મેલી સમજ કે જબ બેટી ઘરમે પેદા હુઇ તો કીસીસે શાદી કરના
 પડેગી, પસ ઇસમે પાદશાહબી મીનતવાર હોતા હયે. મંયે કુખુલ કરકે રખસ્ત હુવા, ઉસી દી
 નસે દોનો તરફ બીયાહકી તર્દીયારી હોને લગી. એક રોઝ અચ્છી સાઅતમે કાઝી મુશ્તી આ-
 લીમ ફાઝીલ અકાબર સખ જમા હુએ નીકાહ બાંધા ગયા, ઓર મહેર મુઝરર હુવા. દુલહનકો
 બડી હુમધામસે લે ગએ સખ રસમ રખમાત કરકે ફારેગ હુએ. નોશાહને જબ રાતકો ઇરાદા
 સોનેકા કીયા. ઉસ મકાન મેં શોરો ગુઝ અયસા હુવા કે જો બાહરે લોગ પેહરા દે-રહે યે હય
 રાન હુએ, દરવાઝા કોઠડીકા ખોલકર આહ કે દેખે કે યે કયા આશત હયે ! અંદરસ અયસા
 બંધ થા કે ખુલ ન સકા. એક દમમે વો રોનેકી આવાઝબી કમ હુઈ ? દરવાઝા તોડકર દેખા
 તો દુલા સરકટા પડા હયે ઓર દુલહનકે મુંહસે કફયલા જતા હયે ઓર ઉસી ખાકો ખુમે
 બેહવાસ પડી લોટતી હયે ! યે કયામત દેખકર સખકે હોશ જતે રહે અયસી ખુશીમે યે ગમ
 તો ખફીએ પડોએ. યે બદ્દુઆ કયસી હયે ? અબ દેખો તુમહારા કયા હાલ કરતા હું ! મુખા-
 રકને મારે ડરકે અપના ઇઝારખંદ ખોલકર દીખા દીયા કે પાદશાહ સલામત જબ હુઝરકે હુકમ

સેં મસ કામ પૂર હમ કાવમ હુએયે ગુલામને કો અપની અધામત કાંટકર કરકર મોહોર લગાકર ખજાનચીકે હવાલે કરદીયો, ઓર મરહમ સુલેમાની લગાકર રેયા ! મુબારકસે યે જવાબ સુનકર મેરી તરફ આંખે નીકાલકર ધુરા, ઓર કેહને લગા કામ તેરા હએ, ઓર ખદા હાકર મુંહસે બક્ષા ધુરા બકને લગા. ઉસવંકત એવશા મઅલુ હોતાથા કે શાયદ જનમે માર લાંગેગા, જખ મેને ઉસકે ચેહરેશે યે દરયાશત કોયા અપને હએ શાય ધોકર, ઓર જન ખોકર એક ખંજર મુબારકકી કમરશે નીકાલકર મલેક સાદીકકે પેટમે માર છુરીકે લગતેહી વો શીરા, મેને જનના કે વો મુકરર મર ગયા. શીર અપને દીક્ષમે ખીયાલ કીયા કે ઝખમ તો અયસા કારી નહીં લગા, યે કયા સખખ હુવા ? મેં ખડા દેખતાથા કે વેહ ઝમીનપર લોટલાટકર ગેંદકી સુરત બનકર આસમાન કે તરફ ઉડ ચલા; અયસા ખુશદ હુવા કે આખીર નઝરોસે ગાયબ હો ગયા, શીર એક પત્રકે બઅદ બીજલીકી તરેહ કડકતા, ઓર શુસે મેં કુછ બકતા હુવા નીચે આયા; ઓર મુઝે એક લાત મારી કે મેં ચરોં થાને ચીત ગીર પડા; ઓર જી હુમ ગયા; ખુદા જનને કીતની દેરમેં હોશ આયા ! આંખે ખોલકર જો દેખા તો એક અયસે જંગમેં પડા હું કે જહાં સીવા કંકર, ઓર પથ્થર ઓર જાડ બેરીકે દરખ્તકે કુછ નજર નહીં આતા થા, ઉસ ઘડી અક્લ કુછ કામ નહીં કરતીથી કે કયા કરે, ઓર કહાં જાકે ના ઉમેદીસે એક આહ બરકર એક તરફથી રારલી. અગર કહીં કોઇ આદમીકી સુરત નજર પડ તી તો મલેક સાદીકકા નામ પુછતા ? વો દીગના જનનકર જવાબ દેના કે હમને તો ઉસકા નાં મળી નહી સુના.

એક રોઝ પહાડપર જાકર મેને યે ઇરાદા કીયા કે અપને તખ ગીરાકર મર જાઉં, જુઝ ગીરનેકા કરદ કીયા, વહી સવાર સાહેબે ઝુલફેદાર ધુરકા પોશ આ પોહંચા ઓર બોલા કે કયું તુ અપની જન ખોતા હએ આદમીપર દુખ દરદ સખ હોતા હએ, અખ તેરે ધુરે દીન ગએ, ઓર બાહુ દીન આએ જલદ રમકોળા; તીન ચખ્ખ અયસેહી આગે ગએ હએ, ઉતસે મુલાકાત કર ઓર વહાંકે સુલતાનસે મીલ. તુમ પાંચોંકા મનલખ એકહી જગા મીલેગા, ઇસ ફકીરકી સ ઓરકા યે માજરા હએ, જો અરઝ કીયા. બારે બશારતસે અપને મોલા મુસ્કીલ કુશા કી મુર શદોંકી હુઝુરમેં આ પોહંચા હું, ઓર પાદશાહ સલામતકીબી મુલાકાત હુઇ, યકીન હએ કે અખ સખકી ખાતીર જમા હોવે, યે બાવં ચાર દુરવેશ, ઓર પાદશાહ આઝાદખખતમેં હોરહીથી કે ઇતનેમેં એક મહેલી પાદશાહકે મહેલમેંસે દોડા હુવા આયા, ઓર મુબારક બાદીકી તસલીમેં પાદશાહકે હુઝુરમેં બજલાયા, ઓર અરઝકી કે ઇસ વકત શાહઝાદા પૈદા હુવા કે આદતાહ માહતાખ ઉરકે રખર શરમીદ હએ. પાદશાહને મુતઅજજખ હોકર પુછા કે ઝાહીરમેં તો કીસીકી હમલ ન થા, યે આશતાખ કીસ ધુરજે હમલસે નમુદ હુવા ? ઉસને ઇલતીમાસ કીયા કે માહર ખવાસ જો બહોત દીનોસે ગઝબે પાદશાહીમેં પડીથી, ઓર બેકસોંકે માનીંદ એક કોનેમેં રહતીથી ઓર મારે ઉરકે ઉસકે નજદીક કોઇ ન જતાથા, ન અહવાલ પુછતા થા, ઉસધર યે; ફઝલે ઇલાહી હુવા કે ચાંદસા બેટા ઉસકે પેડશે પેદા હુવા ! પાદશાહકો અયહી ખુશી હાસીલ હુઇ કે શાદીએ મર્ગ હો જાવે. ચારોં ફકીરનેબી દેઆ દી કે બક્ષા બાબા તેરા ફરઝદ આબાદ રહે, ઓર ઉસકા કદમ મુબારક હોવે, તેરે સાએકે તમે પરવરીશ પાવે, ઓર ખુદા હોવે. પાદશાહને કહા યે તુમ્હારે કદમકી બરકત હયે, વ ઇસ્લા ન અપને તોશાન યુમાનમેંજી યે બાત ન થી ઇજઝત હોતો જાકર દેખુ. દુરવેશોંને કહા કે ખીસમીસ્લાહ જાઇએ. પાદશાહ મહેલમેં તશરીફ લે ગએ, શાહઝાદોં ગોઝમેં લીયા, ઓર શુકર પરવરદી ગારકા કીયા, ફતેખ થંડા હુવા

નગા લીયા, ઓર લાકર ફકીરોં કહમોંપર ડાલા. દુરવેશોંને દોઆઓં પડકર નાક
 કહાસે ઉસકી ઉંમરકી ઝીવાદતી ચાહો. િર પાદશાહને જનકી તઇયારી કી, હા તરશ
 નજડને લગીં, ખઝાનેકા મુંહ ખોલદીયા દાદો દહેશસે કોડી કે મોહતાજકો લખપતી કર
 ના. અરકાને ફેલત જીતનેયે સખકો દોચંદ મનસખ, ઓર જાગીરકે પ્રમાન હો ગએ. જીતના
 વીસકર થા ઉન્હે પાંચ ખરસકી તલખ ઇનામ હુઇ. મશાયખ, ઓર અકામીરકો મહે મઆશ દી
 ઓર તીન ખરસકા ખીરાજ રહઅનકો મઆશ કીયા. તમામ શહેરમે જહા દેખે વહાં રગો રગ
 કી ધુમધામથી, મારે ખુશીકે અદના ઓર આલા પાદશાહે વઝત બન ગેવેકા. એન સાદીમેં એક
 ખારગી મહેલમેં રોને પીટનેકા ગુલ ઉઠા, ખ્વાસે, ઓર તુરકાનીઆ ઓર ઉરડા બેગનીયા ઓર
 મહેલી ખ્વાજો સરપર ખાક ઇલતે હુએ ખાહેર નીકલ આએ, ઓર પાદશાહસે કહા કે જીસ વ-
 કત શાહઝાદેકો નહીંકા ધુવાકર દાઇકી ગોઠમેં દીયા એક અમરડા તુકડા આયા, ઓર દાઇકા ઘેર
 લીયા; બઅદ એક દમકે દેખા તો દાઇ બેહોશ પડી હયે, ઓર શાહઝાદા ગાયબ હો ગયા. યે
 કમા કયામત તુડી પાદશાહ યે સુનકર હયેરત મે રંહગએ ઓર તમામ મુદ્દમેં વાવેના પડી
 હો તીન તલક કીસીકે ઘર હાંડી ન ચડી, શાહઝાદેકા ગમ ખાને, ઓર અપના લડુ પીતે.

ગરઝ ઝીંઘીસે લાચાર યે, જે ઇસ તરહ જીતેયે. જામ તીમરા દીન હુના વહો બાદશ
 હીર આયા ઓર એક જુવા જડવ મોત્યોંકી ચાદર પડી હુઇ લાયા, ઉસે મહેલમેં રખકર આપ
 હવા હુવા; લોગોં ને શાહઝાદેકો ઉસમેં અચુકા ચુન્તે હુએ પાયા પાદશાહ બેગમને જડદી બ-
 લાએ લેકર હાથોમે ઉઠાકર છાતીસે લગા લીયા. ઓર દેખા તો પૈનહત આમે રવાંકા કર દામન
 ટંકા હુવા ગઢમેં હયે, ઉસપર શલુકા તમામીકા પેહનાયા હયે, ઓર હાવ પાવમં ધુધર સુર-
 રસાકે ઓર ગઢમેં હયેકલ નૌરતનકી પડી હયે. યે દેખકર સખ મારે ખુશીકે દોઆઓં દેને ઓર
 બલાએ લેને લગી કે તોરે માકા પેટ થંડા રહે, ઓર તેરી ઉમર ફનાજ હો.

પાદશાહને એક બડા મહેલ તઇયાર કરવાકર ઓર ફરશ બીજવાકર ઉસમે દુરવેશોંકો ર-
 ખખા. જામ સલતનતકે કામસે ફરાગત હોતી તો આકર બયેઠતે ઓર સખ તરહસે ખબરગીરી
 કરતે, લેકીન હર ચાંદકી નૌચંદી જીમે રાતકો વહી તુકડા અમરડા આતા ઓર શાહઝાદેકો લે
 જાતા બઅદ હો દીનકે કીસમ કીસમકે તોહફે ખીસોને ઓર સૌગાત હરએક મુકકે શાહઝાદેકે
 સાથ લે આતા, જીરકે દેખનેસે અકલ આદમીકી હયેરાન હો જાતી ઇસી કાયદેસે પાદશાહઝાદો
 ખેરીયતસે સાતવે ખરસમે પાંચ દીયા એન સાલગીરાકે રોઝ પાદશાહ આઝાદ બખ્તને પ્રદીરોંસે
 કહા કે સાઇ અસ્લાહ કુજ અખબુમ નહીં હોતા કે શાહઝાદેકો કોન લે જાતા હયે, ઓર હીર દે
 જાતા હયે, બડા તઅજબુબ હયે ? દેખીએ અંજામ ઇસકા કયા હોતા હયે ? દુરવેશોંન કહા
 એક કામ કરો, એક રકકા શૌકીયા ઇસ મઝસુનકા લીખકર શાહઝાદેકે જીવેશે રખદો કે તુમહારી
 મેહેરબાની ઓર મોહબત દેખકર અપના દીલબી મુશતાક મુઝાકાતકા હુવા હયે, અગર દોસ્તીકી
 રાહશે અપને અહવાલશે આગાહ કીજયે તો ખાતીર જમા હો. ઓર હયેરાની બીજકલ દહા
 હો પાદશાહ મવાઝીક સલાહ દુરવેશોંકે અપશાની કાગઝપર એક રકકા ઇસી ઇમારતકા તરકીમ
 કીયા ઓર જીલેમે રખ દીયા શાહઝાદા ખમુજીબ કાયદે કદીમકે ગયેખ હુવા. જામ વેઝ આઝાદ
 બખ્ત દુરવેશોંકે બીશતરોહ આકર બેઠે ઓર કલમાં કલામ હોને લગા એક કાગજ લખેટા હુવા
 પાદશાહકે પાસ પડા, ખોલકર દેખા તો જવાબ ઉંમી રકકે કાથા વહી હો સતરે લીખગીથી કે
 હમેંબી અપના મુશતાક જાતીએ સવારીકે લીએ નખ્ત જાતા હયે ઉસ વકત તશરીફ લાએ
 તો બેહતર હયે બાહમ મુલાકાત હો સખ અસખાખ એશે તરખકા તઇયાર હયે સાહેબહીકી

જગ્યા ખુલ્લી હશે. પાદશાહ આઝાદખાન દુરનેશાંક હમરાહ લેકર તખ્તપર બેસે. ઝરત સુલેમાનકે માનીંદ હવાપર ચલા, રક્તારક્ત આપસે મકાનપર બે બેનરે કે લીશાન, ઓર તહયારીકા સામાન નઝર આતા હશે લેકાન યે મચ્ચાનુમ નહો હોના કે હશે યા નહીં. ઇતનેમેં કીરીતે એક એક સમાધ સુરમેદી કેન પાંચાંકી આંખાંમેં ફેર દી; દો ખુદ આંસુયોંકી ટપક પડી પરયોંકા અખાડા દેખા કે ઇસતી કયાલકે ખાતીર શુક્રાખ પાસ લાગે હુએ, ઓર રગ બેરંગકી જોડે પેહને હુએ ખડા હશે આઝાદખાન આગે ચલે તો હો તરફ હઝારા પરી ઝાઢ મોઅદ્દમ ખડે હશે, ઓર બીચમેં એક તખ્ત ઝમરઝઢકા ધરા હશે, ઉસપર મલેક શહેપાલ શાહરખકા બેઠા તકીએ લગાએ બડી શાનો શનકનસે બચેલા હશે માલેક શહેવાલ પાદશાહકા દેખતેહી તાઝીમકે વારતે હા ખડા હુવા, ઓર તખ્તસે ઉતરકર બગચગીર હુવા, ઓર હાથમેં હાથ પકડ અપને બરાબર તખ્તપર લા બીઠાયા, ઓર બડે તપાક. ઓર ગરમ બેલી બાહમ શુરતેગો હેંને લગી તમામ રોઝ હંસી ખુલી ખાનેમેં શુકરા ઓર નાચ જાતા સુનાકીએ

દુસરે દીન જમ શીર દોનોં પાદશાહ જમા હુએ, શહેપાલને પાદશાહસે દુરનેશાંક સાથ લાનેકી ફેફીયત પુઝી પાદશાહને ચારોં બે નવાંયોંકા જે માજરા સુના થા સો મુસ્તમીલ બવાન કીયા. ઓર સીપારશ કરકે મદદ ચાહી, ઇન્હોંને ઇતની મેહનત ઓર મુસીબત ખીચી હશે અબ આપકી મેહેરબાનીસે અગર અપને અપને મકસદકો પોહંચે ઓર યે કમતરીબી તમામ ઉમર શુકર શુકાર રહેગા, આપકો નઝરે તવજ્જમસે ઇત સમકા બેઠા પાર હોગા. મલેક શહેવાલને સુનકર કહા બાસરો ચરમ હશે તુમહારે ફરમાનેસે કામર નહીં, યે કેહકર નીગાહ ગરમસે દેઓં ઓર પરીયોંકી તરફ દેખા ઓર બડે બડે જીન્હ જે જહાં સરદાર થે ઉતકે નામે લીખે કે ઇસ ફરમાનકે દેખતેહી અપને તથ હુજુર પુરનુરમેં હંઝીર કંન અગર કીસીમેં દેર હોગી તો સઝા પાવેગા ઓર અદમઝાદ ખવાહ આરત ખવાહ મરદ જીસકે પાસ હો ઉસે અપને સાથ લે કર આવે અગર કોઇ છુપા રખેગા ઓર ઉસકા અહવાલ મચ્ચાનુમ હોગા તો ઉસકે ઝત ઓર બચ્ચે કોહુમેં પીલે જાએગે, ઓર ઉસકા નામોનશાન બાકી ન રહેગા.

યે હુકમ નામા લેકર દેવ ચારોં તરફ રડે, ઓર તલાશ કરને લગે. વહોં દોનોં પાદશાહોં મેં મોહબ્બત ગરમ હુઇ, ઓફ જાતેં ઇખતીતાતકી હોને લગી. ઉસમેં મલેક શહેપાલ દુરનેશાંસે મુખાતીબ હોકર બોલને લગા કે અપની તમલી બડી ખારજુ ફરઝદ હોનેકી થી, ઓર હી લમેં યે અહેદ કીયાથા કે અગર ખુદા બેઠા દીયા બેઠી, તો ઉસકી સાદી બની આદમકે પાદશાહકે વહાં જે લકકા પેદા હો તો ઉસકે સાથ કર્ગા ઇસ નીચીન કરનેકે બચ્ચા મચ્ચાનુમ હુવા કે પાદશાહકી બેગમ પેટસે હશે, બાદ દીન ઓર ઘડ્યાં ઓર મહીને ગીનતે પુરા દીન હુએ ઓર યે લડકી પેદા હુઇ. મવાશીક ઇરદેકે તલાશ કરનેકે વારતે જીનોંકા મેને હુકમ કીયા કે તમામ દુનયા જીસતોજી કરો, જીસ પાદશાહ યા શહીનશાહ કે વહાં ફરઝદ પેદા હુવા હો ઉસકો સાથ હીશઝતસે જલ્દ ઉઠાકર લે આવો. વહી બ મુજબ ફરમાનેકે પરીઝાદ ચારોં સીમત પરાગંદા હુ એ. બચ્ચા થોડી દેરકે ઇસ શાહઝાદકો મેરેપાસ લે આવો. મેંને શુકર ખુદાકા કીયા, ઓર અગની ગોદીમેં લે લીયા, અપની બેટીસે ઝીયાદા મોહબ્બત મેરે દીલેમેં પેદા હુઇ જી નહીં આહ તાથા કે એકદમ નઝરોંસે જીદા કરે, લેકીન ઇસ વાસ્તે બેજ હેતા હું કે અગર ઉસકે માખાપ ન દેખે ગે તો ઉતકાં કયા હાલ હોગા, ઇસ લીએ હર મહીનેમેં એક બાર મંગા લેતા હું કાંઈ દીન અપને નજદીક રખકર ફીર બેજ હેતા હું. ઇતશા અદલા હોત અદલા અબ હમારી તુમહારી મુલાકાત હુઇ, ઇસકી શાદી કર દેતા હું, મૌત હયાત સબકો લગી હશે, બલા જીતેજી ઉતકે જી

સાહ આનંદપ્રપ્ત થે આતે મલે. સાહપાલકી સુનકર ઓર ઉસકી ખુશીમાં દેખ
ખુશ હુએ, ઓર ખોસે કે પેહલે હમકો સાહજાદેકે ગાયબ હો જાને, ઓર શીર આ
જી તરહકે અદેશે દીનમે આતે થે લેકીન અબ સાહેબકી ગુફતગોસે તસલ્લી હુધ થે ખેટો
હુવા. પાદશાહકો ખબર હુધ સર પીટતા હુવા દોડ તમામ અરકાન સલતનતકે જમા હુએ
ર કીશીકી અકલ ટામ નહી કરતીથી કે ઇસ અહવાલકો દરયારત કરે. આખીર ઉસ હાલતમે
હુકમ કીયા કે ઇસ કમખખન દુલહનકાબી સર કાટડાલો. થે ખાત પાદશાહકી જમાનસે જો ની-
કલી શીર વયસાહી શોશોગુલ હુવા. પાદશાહ ડરા ઓર અપની જાનકે ખોદસે નીકલકર ભાગ્ય
ઓર ફરમાયા કે ઉસે મહેલસે બાહર નીકાલ હો ખ્યાસોને ઉસ લડકીકો મેફે ઘરમે પોહચા
દીયા. થે ચરચા દુનયામે મચહુર હુવા; જીસને સુના હયરાન હુવા, ઓર સાહજાદેકે મારે જાનેકે
સખખસે ખુદ પાદશાહ, ઓર જીતને બાશી દે ઉસ શહેરકે હય મેરે દુશમને જાની હુએ, જમ
ખાતમદારીસે ફરાગત હુધ ઓર ચેહલુમ હો ચુકા પાદશાહને અરકાને દોલતશી સદ્ગાહ પુછી કે
અબ કયા કહા ચાહીએ સબોને કહા. ઓર તો કુછ હો નહી સકતા, પર જાહીરમે દીક્કી ત-
સલ્લી, ઓર સખરકે વાસ્તે ઉસ લડકી કો ઉસકે બાપ સમેત મારવાડલીએ, ઓર ઘરબાર ખખત
કર લીજાએ જમ મેરી થે સજા મુકરર હુધ. કોતવાલકો હુનમ હુવા, સબોને આકર ચારોં તરફસે
મેરી હવેલીકો ઘેર લીયા ઓર નરસીંગા દરવાઝેપર બજાયા, ઓર ચાહા કે અંદર છુસે, ઓર
પાદશાહકો હુકમ બજાવાવેં જીબસે ઘટ ઓર પથર બરસને લગે કે તમામ ફાજ તાબ ન લામ-
કી; અપના સર મુહ બચાકર ઇધર ઉધર હો ભાગ ગઇ, ઓક ઓક આવાજ હોલનાક પાદશા-
હને કાનોંસે સુની કે કયું કમખખતી આઈ હય, કયા શેતાન લગા હયે અગર બજા ચાહતા હયે
તો ઇસિતનાજીનકે સાથ બહસુલુકી નકર નહાં તો જો કુછ તેરે ખેટને ઉસસે સાદી કરકર દેખા
તુબી ઉસકી દુશમનીસે દેખેગા અબ ઉંનકો સત્તાવેગા તો મજા ન પાવેગા ! પાદશાહકા મારે
દહશતકે તમામ બદન કાપને લગા, ઓર તપ ચડ ગઇ. વહી હુકમ કીયા કે ઇન બદખખતોંસે
કોઇ મજામ ન હોવે, કુછ કહો ન સુનો હવેલીમે પડે રહેને દો. ઉસ દીનસે આમીર સીયાને
તખ્તનીઝ પલીતે જાંતર મંતર કરતે હયે. ઓર બાશીદો ઇસ શહેરકે ઇસ્મે આજમ ઓર કુર
આને સરીફ પડતે હયે. મુદદતસે થે તમાશા હો રહા હયે, લેકીન અખતક ઇસરા મઅલુમ
નહીં હોતા, ઓર મુજેબી હરગીઝ ખબર નહીં, મગર ઇસ લડકીસે ઓક બાર પુછા કે તુમને
અપની આંખોસે કયા દેખા થા ! થે બોલી કે ઓર તો કુછ મેં નહી જાનતી, લેકીન થે નજર
આંચા કે જીસ વકત મેરે ખાવીંદને કરદ મુખાસેરતકા કીયા, જીત ડટકર ઓક તખ્ત નીકલા, ઉ-
સપર ઓક જવાન ખુબ સુરત સાહના લીયાસ પેહને બઈદા થા, ઓર સાથ ઉસકે બહોતસે
આદમી ઓહ તમામ કરતે હુએ, ઉસ મકાનમે આએ ઓર સાહજાદે કે કતલસે ખુસતઇદ હુએ,
વો સખસ સરદાર મેરે નજદીક આયા ઓર બોલા કયું જાની, અબ હમસે કયાં બાગોગી !
ઉતકી સુનતે તો આદમીકીથી, લેકીન પાંવ બકરીયોંકેસે નજર આએ ? મેરા કહેબ ધડકને લગા
ઓર ખાશસે ગજમે આઈ. શીર મુજે કુછ ખબર નહીં કે આખીર કયા હુવા ! તબસે મેરા થે
અહવાલ હયે કે ઇસ દુટે મકાનમે હમ દોનોંજી પડે રહેને હયે પાદશાહકે ગુરશે કે બાઇસ અ-
પને રશીક સખ જુદા હો ગયે. ઓર મેં જો ગદાઇ કરને નીકલતા હું તો કોઇ કવડી નહીં
દેતા બલકે દુકાનપર ખડે દૂહનેકે રવાદાર નહીં, ઇસ કમખખત લડકી કે બદનપર કપડા નહીં કે
શરમ છુપાવે, ઓર ખાનેકા મયરસર નહી જો પેટબર ખાવે. ખુદાસે મહી ચાહતા હું કે ખાત
આવે થા જમી ફટે, ઓર થે બદનસીબ ઉસમેં સમા જાવે; ઇસ જીનેસે મરના બલા હયે, ખુદા

ને તુને કામ હમારેહી વાસ્તે બેળ હવે, તુને રહમ ખાકર એક મોઢર
 હાર પકાકર આયા. ઓર બેટીકી ખાતીર બેઠાબી બનાયા. ખુદાકી ફરમાહમેં
 હોઆ દી, અગર ઇસપર આસેખ જીન યા પરીકા ન હોતા તો તેરી ખીદમતમેં
 હોતા, ઓર અપની સઆદત જાનતા; યે અહવાલ ઇસ આજઝકા હવે, તુ ઇસકે ફરખમેં
 ઓર ઇસ કસેસે દર ગુઝર કર.

યે સખ માજરા સુનકર મેંને બહોત મીનનોઝારી કી કે મુને અપની ફરઝદીમેં કુચ
 કર, જો મેરી કીસમતમેં લીખા હોગ. વો પીરમરદ હરગીઝ રાઝી ન હુવા—જખ સામ
 નો ઉમસે રખત હોકર સરામેં આયા. મુખારકને કહા, લો શાહઝદે મુખારક હો, ખુદાને અમ
 બાખ દુરસ્ત કીયા હવે, ખારે યે મેહનત અકારત ન ગઇ, મેંને કહા આજ કીતની ખુશામદકી
 પર વો અંધા રાઝી નહીં હોતા, ખુદા જાને દેવેગા યા નહી પર મેરે દીલકી યે હાલતથી કે
 રાત કાટની મુશકીલ હુઇ કે કખ સુખહો હો તો શીર જાકર હાઝીર હોઉં; કબી યે ખીયાલ આ
 તાયા કે અગર વો મેહરબાન હુવા, ઓર મેરી બાત કુચ કીયા તો મુખારક મલેક સાદીકે
 વાસ્તે લે જાવેગા, શીર કહેતા કે બલા હાથ તો આવે; મુખારકકો સમજકર મેં
 શીર જામેં યે ખતરા આતા કે અગર મુખારકબી કુચ કરે તો જીન્દગી હાથસે વહી નીખત
 મેરી હોગી જો પાદશાહ ઝાદેકી હુઇ, ઓર ઇસ શહેરકા પાદશાહ કખ આહેગા કે ઉસકા બેટા
 મારા જાએ, ઓર ફસરા ખુશી મનાએ તમામ રાત નીંદ ઉચાટ હો ગઇ. ઓર ઇસી મનસુમે
 કે ઉલજડેમેં કરી.

જખ શેઝ રોશન હુવા તો મેં ચલા. ચોકમેસે અચ્છે અચ્છે યાન પોશાકકી, ઓર ઓઝ
 હીનારી, ઓર મેવા ખુસ્ક ઓર તર ખરીદકર ઇસ ખુઝરગી ખીદમતમેં હાઝીર હુવા નેહાયત
 ખુશ હોકર બોલા કે સખકો અપની જાનસે ઝીયાદા કુચ અઝીઝ નહીં, પર મેરી જાનબી તેરે
 કામ આવે તો ફરેગ ન કંઠગા, ઓર અપની બેટીબી તેરે હવાલે કંઠ, લેકીન યેહી ખાર આતા
 હશે કે ઇસ હરકતમેં મેરી જાનકા ખતરા ન હો, યે દાગ લખનતકા મેરે ઉપર તો કીયામલ
 રહે. મેંને કહા અખ ઇસ બસતીમેં બેકસ, ઓર મઝલુમ હું ઓર તુમ મેરે દીનો દુનયાકે બા
 પ હો; મેં ઇસ આરઝુમેં મુદદતસે કયા કયા પરેશાની, ઓર તખાલી કીચતા હુવા, ચહાંતક
 આયા ઓર મતલબકાબી નશાન પાયા, ખુદાને તુમેહબી મેહરબાન કીયા જો શાદી કરદેનેપર ર-
 ઝામદ હુએ, લેકીન મેરે વાસ્તે આગે પીછે કરતો હો, ઝરા મુનસીફ હોકર જોર ફરમાઓ તો
 ઇસ્કકી તલ્લેવારસે સર બચાના. ઓર અપની જાનકો છુપાના કીસ મઝહબમેં ફરસ્તે હએ ! હ
 રએ બાદ બાદ મેંને સખ તરેહ અપનેતઇ બરખાદ કીયા હું. ઓર મઅશુકે વાસાલકો મેં અપ
 ની ઝીંદગી સમજતા હું, અપને મરને જીનેકી મુને કુચ પરવા નહીં, બધકે ના ઉમેદ હોઉં
 તો ખીન અજલ મરજાઉંગા, ઓર તુમારા કીયામતમેં દામનગીર હોઉંગા ગરઝ ઇસ મુશ્કેલી
 સુની, ઓર હાં ના મે, કરીબ એક મહીનેકે ખાશ ઓર અદેશેમેં ગુઝરા, હરરોઝ ઉમ ખુઝ-
 ગકી ખીદમતમેં દોડા જાલા, ઓર ખુશામદ બરામદ કરતા.

ઇત્તેફાકન વો ખુદા ખીમાર હુવા, ઉસકી ખીમારદારીમેં હાઝીર રહાં, હમેશા કાશરા હકીમકે
 ખાસ લે જાતા, જો નુસકા લીખ દેતા ઉસી તરતીબસે બનાકર પીલાતા, ઓર કુચ ખાનેકે વા-
 સ્તે ખુરાક અપને હાથસે પકા કર ખીલાતા. એકદીન મેહરબાન હોકર કેહને લગા કે અખ જ
 વાન, તુ બગ ઝીંદદી હએ, મેંને હરચંદ સારી કબાહતોં કહે સુનાઇ, ઓર મનઅ કરતા હું કે
 ઇસ કામસે બાઝ આ, જી હએ તો જાહાન હએ, પર ખવાહ ન ખવાહ કુએમેં ગીરતા હએ.

મપની હાડકીમે તેરા ઝીકર કરંજી, કુંઝું વો કયા કહેતી હએ, યા કુંઝું અલ્લા
ની સુનકર મેં અયસા કુલા કે કપડોઈ ન સમાયા, આદામ બાલવાયા, ઓર કહા
આપને મેરે જીનેરી ફકીરકી રખસત હોકર મકાનપર આયા, ઓર તમામ રાત મુખાર
યહી શુદ્ધગો રહી; કહાંકી નીં ઓર કહાંકી જુખ...સુખડો કે તુરકે વકત શીર જાકર મો-
નુદ હુવા, સલામ કીયા તો રરમાન લગા કે લો અપની બેટી હમને તુમકો દી, ખુદા મુખારક
કરે, દોનોંકા ખુદા કે તઈ સોપા, જબ તત્તક મેરે દમમેં દમ હયે, મેરી આંખોંકે શામને રહો,
જબ મેં મર જાઉં જો તુમારે જીમે આવે સો કીજીયો, તુમ મુખતાર હો.

દીતને દીન પીછે વો પીરમરદ જનબહક તસલીમ હુવા, રો પીટકર તજલીઝ ઓર તક-
શીન કીયા, અબદ તીજકે ઉસ નાઝનીનકો મુખારકને ડોરી કરકર કારવાં સરામેં લે આયા, ઓર
મુજસે કહા કે એ અનામત મલેક શાદીકકી હએ, ખબરદાર ખીયાનત ન કીજઓ ઓર યે
મેહનત ઓર મશકકત બરખાદ ન દીજઓ મૈને કહા અય મુખારક, મલેક સાદીક યહાં કહાં
હએ દીલ નહી માનતા મૈ કયુ કર સખર કરં જો કુછ હોસોહો, જીતા રહું યા મરજાઉં અય
તો એશ કરં. મુખારકને બહોતસા મતઅ કીયા કે લટકપત ન કરો. અબી એક દમમેં કુછકા-
કુછ હો જાતા હએ. કયા મલેક સાદીકકો દુર જાનને હો જો ઉસકા ફરમાના નહોં માનને હો
ઉસને પેહલેહી તુમકો હરએક બાતમે આગાહ કરદીયાં થા, અગર ઉસકે કહેનેપર રહોગે ઓર
સહી સલામત ઈસંકા વહાંતક લે ચલોગે તો વોબી પાદશાહ હએ, શાયદ તુમહારી મેહનતપર ન
ઝર કરકે તુમહીંકો બખશદે તો કયા અચ્છી બાત હોવે પીતકી પીત રહે, ઓર મીતકા મીત
હાય લગે બારે ઉસકે ડરાને. ઓર સમજાનેસે મૈં હયેરાન હોકર ચુપડા હો રહા. હો ઉંટ ખ-
રીદ કીએ, ઉસપર સવાર હોકર મલેક સાદીકકે મુલકકી રાહ લી, ચલને ચલને એક મેદાનમે
આવાઝ શોરોગુલકી આને લગી.

મુખારકને કહા શુકર ખુદાકા, હમારી મેહનત નેક લગી, યે લશકર જીનોંકા આ પોહંયા
બારે મુખારકને ઉનમે મીલ જુલકર પુછા કે કહાંકા ધરાદા કીયા હએ ? બોલે પાદશાહકે તુમહારે
ફરમાબરદાર હએ, અગર કહો તો એક દમમેં રખર લેયલે. મુખારકને કહા કે દેખો કીસ મેહન
તોંસે પાદશાહકે હુજુરમેં સુરખર કીયા, અબ જલદી કયા ઝુરખજીએ, અગર ખુદા નખવાસ્તા કુછ
ખલલ હો જાવે તો હમારી મેહનત અકારત જાવે, ઓર જહાંપનાહકે ગઝબમેં પડે સબોને
કહા તુમ મુખતા રહો, જીસ તરેહ જ ચાહે ચલો; અગરચે સખ તરેહકા આરામથા પર રાત
દીન ચલનેસે કામયા, જબ નઝદીક જ પોહંએ, મૈં મુખારકકો સોતા દેખકર ઉસ નાઝનીનકે
પાંવપર સર રખકર અપને દીલકી બેકારારી ઓર મલેક સાદીકકા અદેશા હએ, ફરમાને લગી કે
મેરા દીલબી તુમહારે તરક માધલ હએ કે તુમને મેરે વાસ્તે કંસે રંજો અલમ ઉકાએ. ઓર કીસ
કીસ મશક કતોંસે લે આએહો, ખુદાકા યદ કરો ઓર મુજે જુલ ન જાઇઓ દેખોતો પરદએ
જૈબસે કયા ઝાહીર હોતા હએ—યે કેહકર અયસી બેખબતીયાર રોષ કેહીચકી લગ મંઘ । ઇધર
મેરાં હાલ ઉધર ઉસકા વો હાલ; ઇતનેમેં મુખારકકી નીંદ તુટ ગઇ, તો વો હમ દોનોં મુશતા-
કોંકા રોના દેખકર રોને લગા ઓર બોલા કે ખાતીરજમઅ રખ્યો. એક રોગન મેરે પાસ હએ
અગર વો ઉસ ગુલબદનકે બદનમેં મલદૂંગા તો ઉસકી બદબોસે. મલેક સાદીકકા જ હટ જાએ-
ગા યકીન હએ કે તુમહીંકો બખશદેગા મુખારકસે યે તદખીર સુનકર દીલકો તસલ્લી હુઇ. ઉસ
નાઝનીનકો ગલેસે લગાકર ખુબ પીયાર કીયા, ઓર કહા અય મુખારક, અબ તુ મેરે બાપકી જ
ગા હએ, તેરે બાએસ મેરી જાન બચી, અબબી અયસા કામ કરકે જીસમેં મેરી ઝીંદગીસો, નહી

જાન્ય તુમ્હારા હવે જીવમે. તુમ્હારી ખુશી હો સો કીજીએ અરજીને પાલકાઈ સો
લીરો ચકરો રહતી, ઓર એક કરને. પાંચ દસ દીનકે અરજીને બેઠે બેઠે પાલકાઈ
ધરમકે કોહીસ્તાનકે ઓર જાગીરોકે જીનકી તલખકે ખાતીર લોગ મએ મે, સો સગ બીર
રમે. હાજીર હુએ. મેહલે-લેલીકે સંદીકે રરમાયા કે તોરે પાગ જે આદખાદ હવે હોતો
કર. હિસને બહોત મઝ ઓર ખુસ્સા ખાકર કાચાર ગુલકાઈકે હાજીર કર ઓર વીજી
માનકે પાલકાઈકે. શાહજાદી જીનકી જીસકે વાસ્તે શાહજાદા મુલકે તીમસકા આવ સંજાર
શાહજાદા બનાયા ખાંચી. હિસને બીજી બહોતસે ઉઝર માંજેરત કરકે હાજીર કી. જળ હાલ
બેટી ઓર બેહજાઈકે તલખ કીયા. તો સખને કાનોપર હાથ ધરે ઓર હઝરત ખુસેબાઈ
કસમ ખાને લગે.

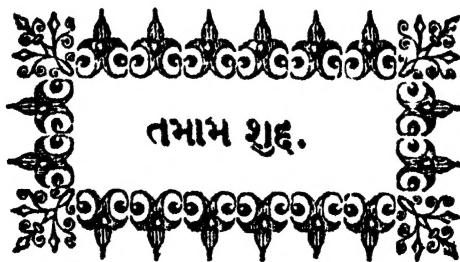
આખીર દરિયાએ કુલખુમકે પાલકાઈકે જળ પુછેકી નવખત આપ તો લો અરજીને
ચુપ હો રહા. મલેક શહેપાલને ઉસકી ખાતીર કી, ઓર કસમ દેકર ઉમ્મેદવાર સરદારીકા
ઉમ્મેદવાર સરદારીકા કીયા, ઓર કુછ કશા ધમકાયા, તગ વોબી હાથ જોડકર અરજ કરને
લગા કે પાલકાઈ સલામત ચે હએ કે જળ પાલકાઈ અપને બેટકે ધસતીકાબાલકી ખાતીર
પર આયા, ઓર શાહજાદેને મારે જલદી કે ઘોડા ફરીયામે ડાલા, મેં ઉસરાઝ સેરા શીશકે
ખાતીર નીકલા યા, ઉસ જમા મેરા ચુકર હુવા, સવારી ખડી કરકે ચે તમાચા દેખ રહાયા,
હતનેમે શાહજાદીકી ઘોડીબી દરયામે કુદ પડી. મેરી નીગાહ જે ઉમ્મર પર પડી, દોહ બેહખતીયાર
હુવા, પરીઝાદોકા કુકમ કીયા કે શાહજાદીકા ઘોડી સમેત લેઆઓ. ઉમ્મેકે પોછે બેહજાઈખાને
ઘોડા ફેંકા જળ વોબી ગોતે ખાને લગા, ઓર ઉસકી દીલાવરી ઓર ખેરદાની
ઉસકાબી હાથો હાથ પકડ લીયા. ઉન દોનોકા લેકર મેને સવારી ફેરી, સો વો દોનિ સંદી
લામત મેરે પાસ મોજુદ હએ. ચે અહનાહ કેહકર દોનોકા રખર ખુલાયા. શીર સુલતાને
શાહજાદીકી બહોત તલાશ કી ઓર સબોસે મલેક શહેપાલને ટહા, લેકીન કીચુને હામી ન બરી,
ઓર ન નામો નશાન બતાયા. તગ મલેક શહેપાલને રરમાયા કે કોઇ પાલકાઈ યા સરદાર
હાજીર હએ યા સગ આચુકે જીનોને અરજ કી કે જહાંપનાહ સગ હુઝરમે આએ, મ-
ગર એક મુસલસીલ જહુગર જીસને કોહકાઈકે પરમે એક કીલ્લા જહુકે ધલમરી
બનાયા હએ. વો અપને ગુરશે નહીં આયા, ઓર હમ ચુલાસોકા તાકત નહીં જે
બઝોર પકડ લાવે; વો બી સખત જમા હએ, ઓર ખુશબી બહા સૈતાન હએ. ચે સુકર
મલેક શહેપાલકા બડા તૈસ આયા, ઓર દૌજ જીનોકી, ઓર અફરીતીયોંકી, ઓર પરીઝાદોંકી
બેજી ઓર રરમાયા કે અગર ખુશીસે ઉસ શાહજાદીકે સાથ લેકર હાજીર હુવા તો મુઝાકા નહીં,
વધલ્લા ન આવેતો ઉસકા એ ખખર કરકે મુલકે બાંધકર લેઆઓ ઓર ઉસકે કીલ્લેકા ઓર
ઉસકે કીલ્લેકા ઓર મુલકો નાજુદ કરકર હથ ફેરિયા દો. ચે કુકમ હોતેહી સગ દૌજ રચા
હુધ, ઓર એક આધે દીનમે વૈસે જોરે ખરોલ વાતે સરકશકો હલકા બએલ કરકે પકડ
લાએ ઓર હુઝરમે દસ્ત બસ્તા બડાકીયા. મલેક શહેપાલને હરબંદ સર ઝીલ કરકર ખુશ
લેકીન ઉસ મગરને સીવા નહીં કે હાં ન કી. નેહાયત ગુસ્સેસે રરમાયા કે ધસ મરદુકે બંદ
બંદ જુદા કરો ઓર ખાલ ખાંચકર મારડાલો ઓર પરીઝાદોકા કુકમ કીયા કે કોહકાઈ
જકર જુસ્તોબને કરકર પૈદા કરો, ચે સુનતેહી વો લલકર શાહજાદીકીબી તલાશ કરકે લેઆઓ
ઓર હુઝરમે પોહ આયા. ઉન સગ બસીરાંને ઓર આરોં ફકીરોંને મલેક શહેપાલકા કુકમ
ઓર ધનસાઈ દેખકર દોઆએ દી, ઓર શાહ હએ પાલકાઈ આઝાદખખલની બહોત ખુશ હુવા.

ની હેપાલને ફરમાયા કે મરજોકાં દીવાને ખાસમેં ઓર ઓરતોંકા પાદસાહી મહેલમેં આપેં ઓર શહેરમેં આપના બંદીકા હુકમ કયેં ઓર સાદીકી તખયારી જલ્દ હો; ઓયા વધી દેરથી સખ સામાન મીજુદ હુવા.

૩૬ એક રોઝ નેક સાઆત, ઓર સુખારક મહુરત દેખકરે સાહજદાએ બખતવારકા નીકાહ અપની બેટી રાસન અખતરશે ખાંધા, ઓર ખવાનદાએ યમનકો દમીરકકી સાહજદીશે સાદી કરદી, ઓર મુલકે ફારસકે સાહજદેકા નીકાહ બસરેકી સાહજદીસે કરદીયા. ઓર અજમકે પાદસાહજદેકે ફરમકી મલેકાશે મનસુખ કીયા, ઓર સાહજદાએ નીમરોજકો છુનોકી સાહજદા જવાલેદી ઓર ચીનકે સાહજદેકો ઉસ પીરમરદ નાખીનાકી બેટીશે જો મલેક સાદીકે કબજેમેં થી અકલ ખાંધ દીયા. હરએક નામુરાદ બ દાલત મલેક સહેપાલકે અપને અપને મકસદ ઓર મુસદકો પોહંચે બચ્દ ઉસકે ચાલીસ દીનનલક જસન ફરમાયા, ઓર અએશો ડુઅસરતમેં રાત દીન મસગુલ રહે.

આખીર મલેક સાહપાલને હરએક પારસાહજદેકો તોહફે, ઓર સૌગાત; ઓર માલો અસબાબ દેકર અપને વતનકો રૂખસત કીયા. સખ ખુશી વ ખાતીર જમણસે રવાના હુએ. ઓર બખેરો આશીયત જ પોહંચે; ઓર પાદસાહન કરને લગે. મગર અક બહેનદખાં ઓર ખવાનદા યમનકા અપની ખુશીશે પાદસાહ આનદ બખકી રીરાકતમેં રહે. આખીર યમનકે સાહજદેકો ખાનસામાન, ઓર બહેનદખાંકો મીર બખશી યઅને સાવજદાએ બખતઆર આલી વીકારકી ફેજકા મુખતાર કીયા...જખતલક છુતે રહે એસ કરતે રહે.

ધલાહી છુસ તરેહ ચે ચારો દુરવેસ ઓર પાંગવા આનદાબખ અપની મુરાદકો પોહંચે ઉસી તરેહ હરએક નામુરાદકા મકસદ દીલી અપને કરમ રજલશે બરલા બતુફેલ સાહેબ પંજતન પાક વ દોઆબકે હમામ આહારદે માસુમ અલેહીરસલાત વરસાલામકે આમીન યા રખ્મુય આલમીન.

તમામ શુદ્ધ.

